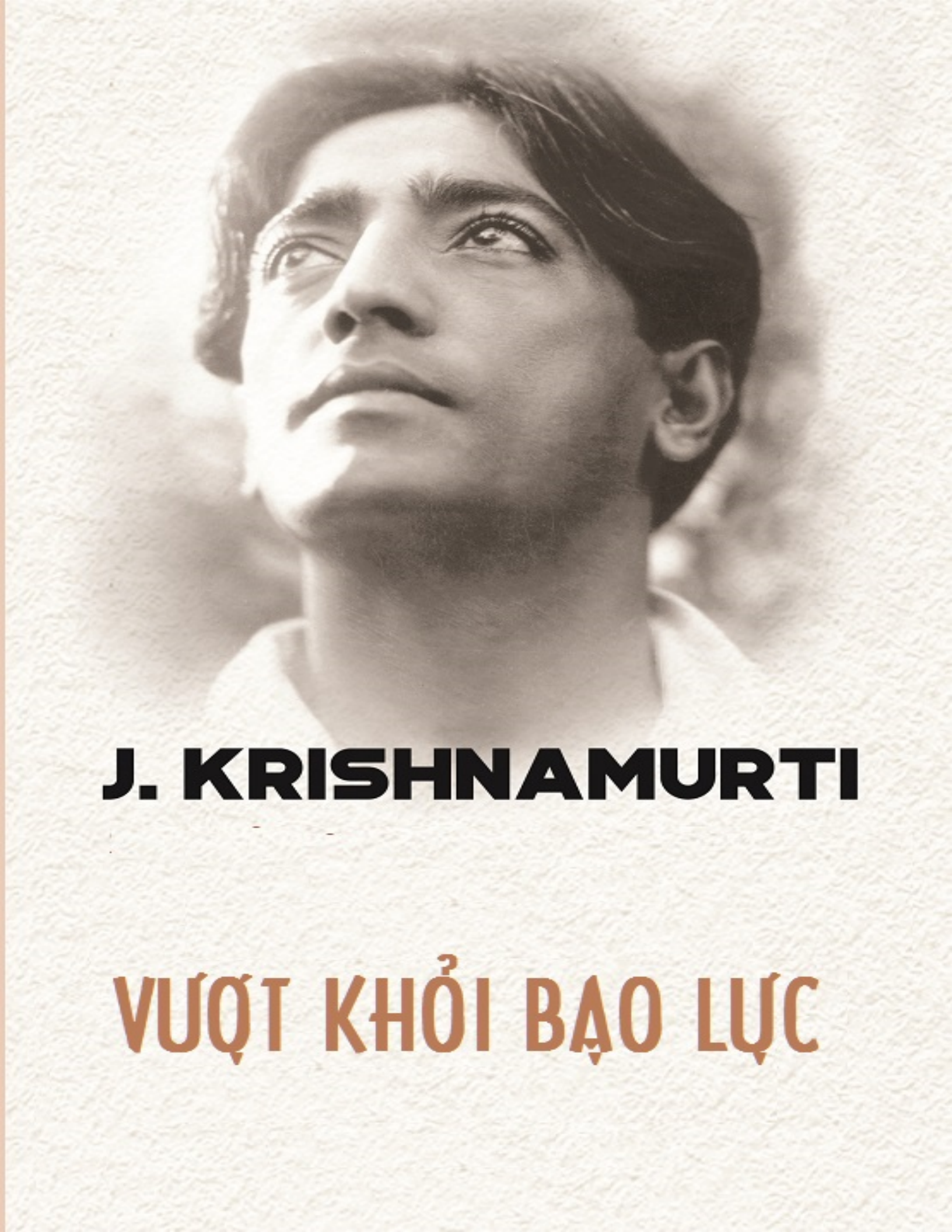
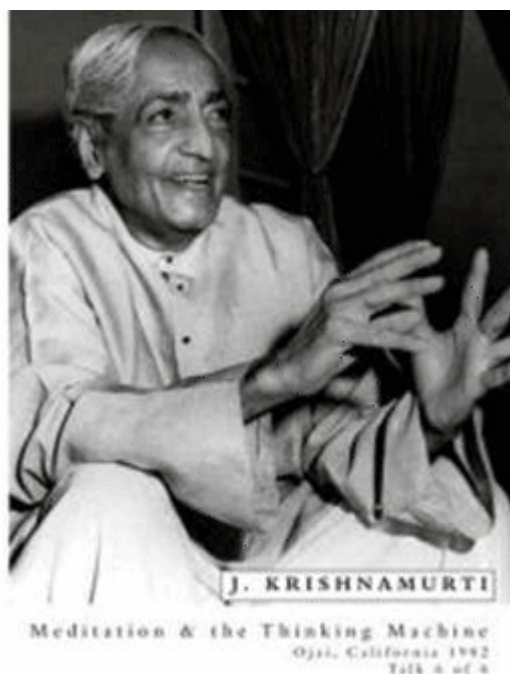

A black and white portrait of J. Krishnamurti, a man with dark, wavy hair, looking upwards and to the left. The background is a soft, out-of-focus light. The text is overlaid on the lower half of the image.

J. KRISHNAMURTI

VƯỢT KHỎI BẠO LỰC

VƯỢT KHỎI BẠO LỰC

J. Krishnamurti

Nguyên tác: Beyond Violence -

Haaper & Row Publishers

Lời dịch: Ông Không 2009

CHƯƠNG 1 : TỒN TẠI

CHƯƠNG 2 : TỰ DO

CHƯƠNG 3 : CÁCH MẠNG BÊN TRONG

CHƯƠNG 4 : TÔN GIÁO

CHƯƠNG 5 : SỢ HÃI

CHƯƠNG 6 : BẠO LỰC

CHƯƠNG 7 : THIỀN ĐỊNH

CHƯƠNG 8 : KIỂM SOÁT VÀ TRẬT TỰ

CHƯƠNG 9 : SỰ THẬT

CHƯƠNG 10 : CÁI TRÍ TÔN GIÁO

CHƯƠNG 11 : CÁI TRÍ KHÔNG BỊ QUY

ĐỊNH

CHƯƠNG 12 : TÁCH RỜI VÀ HỢP
NHẤT

CHƯƠNG 13 : CÁCH MẠNG TÂM LÝ

CHƯƠNG 1 : TỒN TẠI

“Thuộc công nghệ, con người đã tiến bộ không thể tin được, tuy nhiên anh ấy vẫn còn như anh ấy đã là trong suốt hàng ngàn năm, đánh nhau, tham lam, ganh ghét, chứa đầy đau khổ khôn cùng.”

Tôi muốn trình bày về toàn vấn đề của tồn tại. Giống như người nói, bạn cũng biết điều gì đang thực sự xảy ra trong thế giới – hỗn loạn, vô trật tự, bạo lực toàn bộ, những hình thức kinh khiếp của tàn bạo, những nổi loạn được kết thúc trong chiến tranh. Sống của chúng ta khó khăn, hoang mang và mâu thuẫn cực kỳ, không chỉ trong chính chúng ta – bên trong làn da như nó đã là – mà còn cả bên ngoài. Có sự hủy hoại toàn bộ. Tất cả những giá trị đang thay đổi từ ngày sang ngày, không còn sự kính trọng, không còn uy quyền, không người nào còn sự trung thành trong bất kỳ điều gì; cũng không còn sự trung thành trong Giáo hội, cũng không còn sự trung thành trong những người lãnh đạo, cũng không còn sự trung thành trong bất kỳ triết thuyết nào. Vậy là người ta được tuyệt đối bỏ lại một mình để tìm ra người ta phải làm gì trong thế giới hỗn loạn này. Hành động đúng đắn là gì? – nếu có một sự việc như hành động đúng đắn.

Tôi chắc chắn mỗi người chúng ta đều hỏi hành động đúng đắn là gì. Đó là một câu hỏi rất nghiêm túc, và tôi hy vọng những người của các bạn mà hiện diện ở đây thực sự có nghiêm túc, bởi vì đây không là một hợp mặt dành cho sự giải trí tôn giáo hay triết lý. Chúng ta không buông thả trong bất kỳ lý thuyết nào, trong bất kỳ triết lý nào, hay mang từ phương Đông đến những ý tưởng kỳ dị nào đó. Điều gì cùng nhau chúng ta sắp sửa làm, là tìm hiểu những sự kiện như chúng là, rất cận kề, khách quan, không cảm tính, không cảm xúc. Và muốn tìm hiểu trong cách đó, phải có sự tự do khỏi thành kiến, sự tự do khỏi bất kỳ tình trạng bị quy định nào, khỏi bất kỳ triết lý nào, khỏi bất kỳ niềm tin nào; cùng nhau chúng ta sắp sửa tìm hiểu rất chậm rãi, nhẫn nại, từ tốn, để

tìm ra. Nó giống như những người khoa học đang theo dõi qua một kính hiển vi và đang thấy chính xác cùng một sự việc. Bởi vì nếu bạn là một người khoa học trong phòng thí nghiệm đang sử dụng một kính hiển vi, bạn phải chỉ rõ điều gì bạn trông thấy cho một người khoa học khác, để cho cả hai đều trông thấy chính xác cái gì là. Và đó là điều gì chúng ta sắp sửa làm. Không có kính hiển vi của bạn, hay kính hiển vi của người nói; chỉ có một dụng cụ-chính xác qua đó chúng ta sắp sửa quan sát và học hỏi trong sự quan sát – không học hỏi tùy theo tánh khí của bạn, tình trạng bị quy định của bạn, hay hình thức đặc biệt của bạn về niềm tin, nhưng chỉ quan sát điều gì thực sự là, và qua đó học hỏi. Và trong đang học hỏi là đang làm – đang học hỏi không tách rời khỏi hành động.

Vậy là điều gì chúng ta sắp sửa làm, là hiểu rõ chuyển tải có nghĩa gì. Chắc chắn chúng ta phải sử dụng những từ ngữ, nhưng vượt khỏi những từ ngữ là điều gì còn quan trọng nhiều hơn. Mà có nghĩa bạn và người nói sắp sửa cùng nhau thực hiện một chuyến hành trình của tìm hiểu, nơi mỗi người chúng ta đang hiệp thông kiên định cùng người còn lại; đó là đang cùng nhau chia sẻ, đang cùng nhau thăm dò, đang cùng nhau quan sát. Bởi vì từ ngữ chuyển tải đó có nghĩa đang tham gia, đang chia sẻ. Vậy là không có người thầy hay môn đồ, không có người nói mà bạn lắng nghe, hoặc đồng ý hoặc không-đồng ý – mà sẽ hoàn toàn vô lý. Nếu chúng ta đang chuyển tải, vậy thì không có vấn đề của đồng ý hay không-đồng ý, bởi vì cả hai chúng ta đều đang quan sát, cả hai chúng ta đều đang tìm hiểu, không phải từ quan điểm của bạn, hay từ quan điểm của người nói.

Đó là lý do tại sao rất quan trọng phải tìm ra làm thế nào để quan sát, làm thế nào để nhìn bằng đôi mắt trong sáng, làm thế nào để lắng nghe đến độ không còn sự biến dạng. Chính là trách nhiệm của bạn cũng như người nói phải chia sẻ cùng nhau – cùng nhau chúng ta sẽ làm việc. Điều này phải được hiểu rất rõ ràng từ ngay khởi đầu: chúng ta không đang buông thả trong bất kỳ hình thức nào của cảm tính hay cảm xúc.

Nếu điều này rất rõ ràng, rằng bởi vì được tự do khỏi những thành kiến của chúng ta, khỏi những niềm tin của chúng ta, khỏi hiểu biết và tình trạng bị quy định đặc biệt của chúng ta, bạn và người nói được tự do để tìm hiểu, vậy thì chúng ta có thể tiến tới; luôn luôn nhớ rằng chúng ta đang sử dụng một dụng cụ-chính xác – kính hiển vi – và rằng bạn và người nói phải thấy cùng sự việc; ngược lại sẽ không thể chuyển tải. Bởi vì đây là một vấn đề rất nghiêm túc, bạn không những phải được tự do để tìm hiểu nó nhưng còn phải được tự do để áp dụng nó, được tự do để thử nghiệm nó trong sống hàng ngày; không phải chỉ giữ nó như một lý thuyết hay như một nguyên tắc mà bạn đang vận hành hướng về nó.

Lúc này chúng ta hãy quan sát điều gì đang thực sự xảy ra trong thế giới; có bạo lực thuộc mọi loại; không chỉ phía bên ngoài mà còn cả trong sự liên hệ lẫn nhau của chúng ta. Có vô vàn những phân chia thuộc tôn giáo và quốc gia giữa những con người, mỗi người chống lại người khác, cả chính trị lẫn cá thể. Bởi vì thấy sự hỗn loạn cực kỳ này, sự đau khổ vô cùng này, bạn phải làm gì? Liệu bạn có thể nương dựa bất kỳ người nào đó để chỉ bảo bạn phải làm gì? – nương dựa người giáo sĩ, người chuyên gia, người phân tích? Họ đã không mang lại hòa bình hay hạnh phúc, hân hoan, tự do để sống. Vậy là bạn nhìn ở đâu? Nếu bạn gánh vác trách nhiệm của uy quyền riêng của bạn như một cá thể, bởi vì bạn không còn bất kỳ niềm tin nào trong uy quyền phía bên ngoài – chúng ta đang sử dụng từ ngữ “uy quyền” đầy thận trọng trong một ý nghĩa đặc biệt của từ ngữ đó – vậy thì bạn như một cá thể, liệu bạn sẽ tìm kiếm uy quyền riêng của bạn ở bên trong?

Từ ngữ “individuality” cá thể có nghĩa “indivisible” không thể phân chia được, không bị tách rời. Cá thể có nghĩa một tổng thể, nguyên vẹn, và từ ngữ “whole” có nghĩa lành mạnh, thiêng liêng. Nhưng bạn không là một cá thể, bạn không thông minh, bởi vì bạn bị vỡ vụn, bị tách rời trong chính bạn; bạn đang mâu thuẫn với chính bạn, bị phân chia, vậy là bạn không là một cá thể gì cả. Vì vậy từ sự phân chia này làm thế nào

bạn có thể yêu cầu rằng một mảnh đảm trách uy quyền trên những mảnh còn lại?

Làm ơn hãy thấy điều này rất rõ ràng, đây là điều gì chúng ta đang tìm hiểu; bởi vì chúng ta biết rằng giáo dục, khoa học, tôn giáo có tổ chức, tuyên truyền, chính trị, đã thất bại. Chúng đã không mang lại hòa bình mặc dù thuộc công nghệ con người đã tiến bộ không thể tin được. Tuy nhiên con người vẫn còn y nguyên như anh ấy đã là suốt hàng ngàn năm, đánh nhau, tham lam, ganh ghét, bạo lực, và chất đầy đau khổ vô cùng. Đó là sự kiện; đó không là một giả thuyết.

Vì vậy muốn tìm ra phải làm gì trong một thế giới quá hỗn loạn, quá tàn bạo, quá bất hạnh, không những chúng ta phải tìm hiểu sống là gì – thực sự như nó là –nhưng chúng ta còn phải hiểu rõ tình yêu là gì; và chết có nghĩa gì. Cũng vậy chúng ta phải tìm hiểu điều gì con người đã và đang cố gắng tìm được trong suốt hàng ngàn năm: liệu có một sự thật mà vượt trội hơn tất cả tư tưởng. Nếu bạn không hiểu rõ sự phức tạp của toàn bộ bức tranh này, khi nói, “Tôi phải làm gì với một mảnh?” chẳng có ý nghĩa gì cả. Bạn phải hiểu rõ tổng thể của sự tồn tại, không chỉ một phần của nó; dù một phần đó phiền hà bao nhiêu, đau khổ bao nhiêu, hung tợn bao nhiêu, bạn phải thấy tổng thể bức tranh – bức tranh của tình yêu là gì, thiên định là gì, liệu có một sự việc như Thượng đế, sống có nghĩa gì. Chúng ta phải hiểu rõ toàn hiện tượng của sự tồn tại này như một tổng thể. Chỉ đến lúc đó bạn có thể đặt ra câu hỏi, “Tôi phải làm gì?” Và nếu bạn thấy toàn bức tranh này, có thể bạn sẽ không bao giờ đặt ra câu hỏi đó – vậy là bạn sẽ đang sống và đang sống là hành động đúng đắn.

Vì vậy trước hết chúng ta sẽ thấy đang sống là gì, và không-đang sống là gì. Chúng ta phải hiểu rõ từ ngữ “quan sát” đó có nghĩa gì. Thấy, nghe và học hỏi – “thấy” có nghĩa gì?

Khi chúng ta đang cùng nhau nhìn cái gì đó, nó không có nghĩa “trạng thái cùng nhau”. Nó có nghĩa rằng bạn và người nói sắp sửa nhìn. Từ ngữ “nhìn” đó có nghĩa gì? Nhìn thật là khó khăn; người ta phải có nghệ thuật. Có thể bạn chưa bao giờ nhìn một cái cây; bởi vì khi bạn có nhìn, tất cả hiểu biết

thực vật nảy ra và ngăn cản bạn không quan sát nó thực sự như nó là. Có thể bạn chưa bao giờ nhìn người vợ của bạn, hay người chồng của bạn, hay người bạn trai của bạn, hay người bạn gái của bạn, bởi vì bạn có một hình ảnh về cô ấy hay anh ấy. Cái hình ảnh mà bạn đã dựng lên về cô ấy hay anh ấy, hay về chính bạn, sẽ ngăn cản bạn không nhìn. Vì vậy khi bạn nhìn có biến dạng, có mâu thuẫn. Vậy là khi bạn nhìn phải có một liên hệ giữa người quan sát và vật được quan sát. Làm ơn hãy lắng nghe điều này bởi vì nó cần sự chú ý nhiều. Bạn biết khi bạn chú ý cái gì đó bạn có quan sát rất cẩn thận; mà có nghĩa bạn có trù mền vô hạn; lúc đó bạn có thể quan sát.

Vậy là cùng nhau nhìn có nghĩa quan sát bằng chú ý, bằng trù mền để cho cùng nhau chúng ta có thể thấy cùng sự việc. Nhưng trước hết, phải có sự tự do khỏi hình ảnh mà bạn có về chính bạn. Làm ơn, hãy thực hiện nó khi điều này đang được trình bày; người nói chỉ là một cái gương và vì vậy điều gì bạn thấy là chính bạn trong cái gương. Vì vậy người nói không quan trọng gì cả; cái quan trọng là cái gì bạn thấy trong cái gương đó. Và muốn thấy rõ ràng, chính xác, không có bất kỳ biến dạng nào, mọi hình thức của hình ảnh phải biến mất – hình ảnh bạn là một người Mỹ hay một người Thiên chúa giáo, bạn là một người giàu sang hay một người nghèo khổ, tất cả những thành kiến của bạn phải biến mất. Và tất cả điều đó biến mất khi ngay khoảnh khắc bạn thấy rõ ràng cái gì trước mặt bạn, bởi vì cái gì bạn thấy quan trọng hơn cái gì bạn “nên làm” từ cái gì bạn thấy. Khoảnh khắc bạn thấy rất rõ ràng, có hành động từ sự rõ ràng đó. Chỉ có cái trí mà rối loạn, hoang mang, chọn lựa, cần nói, “Tôi phải làm gì?” Có hiểm họa của chủ nghĩa quốc gia, sự phân chia giữa những chủng tộc; sự phân chia đó là hiểm họa lớn nhất bởi vì trong phân chia có không an toàn, có chiến tranh, có hỗn loạn. Nhưng khi cái trí thấy hiểm họa của sự phân chia rất rõ ràng – không phải trí năng, không phải cảm xúc, nhưng thực sự thấy – vậy thì có một loại hành động hoàn toàn khác hẳn.

Vì vậy rất quan trọng phải học hỏi để thấy, quan sát. Và nó là gì khi chúng ta đang quan sát? Không chỉ hiện tượng

phía bên ngoài mà còn cả trạng thái bên trong của con người. Bởi vì nếu không có một cách mạng cơ bản, triệt để trong tinh thần, trong tận gốc rễ của thân tâm người ta, chỉ cắt tĩa, chỉ tạo tác luật pháp trên vùng ngoại vi, chẳng có ý nghĩa bao nhiêu. Vì vậy điều gì chúng ta quan tâm là liệu con người, như anh ấy là hiện nay, có thể từ cơ bản tạo ra một thay đổi trong chính anh ấy; không phụ thuộc vào một lý thuyết đặc biệt, một triết lý đặc biệt, nhưng bằng cách thấy thực sự anh ấy là gì. Chính sự trực nhận anh ấy là gì, sẽ mang lại sự thay đổi cơ bản. Và thấy anh ấy là gì, có tầm quan trọng bậc nhất – không phải điều gì anh ấy nghĩ anh ấy là, không phải điều gì anh ấy được bảo anh ấy là.

Có một khác biệt giữa khi bạn được bảo rằng bạn đói và đang đói thực sự. Hai trạng thái hoàn toàn khác biệt; trong một trạng thái bạn biết thực sự qua sự nhận biết trực tiếp riêng của bạn và cảm thấy rằng bạn bị đói, sau đó bạn hành động. Nhưng nếu bạn được bảo bởi ai đó rằng bạn có lẽ bị đói, một hành động hoàn toàn khác hẳn xảy ra. Vì vậy tương tự như thế, người ta phải quan sát và thấy cho chính người ta thực sự người ta là gì. Và đó là điều gì chúng ta sắp sửa thực hiện: biết về chính mình. Mọi người đã nói rằng biết về chính mình là sự thông minh tốt đỉnh, nhưng chẳng mấy người trong chúng ta đã thực hiện nó. Chúng ta không có kiên nhẫn, mãnh liệt hay đam mê, để tìm ra chúng ta là gì. Chúng ta có năng lượng, nhưng chúng ta đã trao năng lượng đó cho những người khác; chúng ta phải được chỉ bảo chúng ta là gì.

Chúng ta sắp sửa tìm ra điều này bằng cách quan sát chính chúng ta, bởi vì khoảnh khắc có một thay đổi cơ bản trong chúng ta là gì, chúng ta sẽ tạo ra hòa bình trong thế giới. Chúng ta sẽ sống tự do – không phải làm điều gì chúng ta thích, nhưng sống hạnh phúc, hân hoan. Một con người có hân hoan vô bờ bến trong tâm hồn của anh ta không hận thù, không bạo lực, anh ta sẽ không tạo ra sự hủy hoại cho một người khác. Tự do có nghĩa không chỉ trích về bất kỳ điều gì bạn thấy trong chính bạn. Hầu hết chúng ta đều chỉ trích, hay giải thích cho qua hay biện hộ – chúng ta không bao giờ nhìn mà không có biện hộ hay chỉ trích. Vì vậy điều đầu tiên phải

làm – và có lẽ nó là điều cuối cùng phải làm – là quan sát mà không có bất kỳ hình thức nào của chỉ trích. Điều này sẽ rất khó khăn, bởi vì tất cả văn hóa của chúng ta, truyền thống của chúng ta, là so sánh, biện hộ hay chỉ trích chúng ta là gì. Chúng ta nói “điều này đúng”, “điều này sai”, “điều này trung thực”, “điều này giả dối”, “điều này hay ho”, mà ngăn cản chúng ta không thực sự quan sát chúng ta là gì.

Làm ơn hãy lắng nghe điều này: bạn là gì là một sự việc đang sống, và khi bạn chỉ trích điều gì bạn thấy trong chính bạn, bạn đang chỉ trích nó bằng một ký ức mà chết rồi, mà là quá khứ. Vậy là có một mâu thuẫn giữa đang sống và quá khứ. Muốn hiểu rõ đang sống, quá khứ phải biến mất, để cho bạn có thể nhìn. Bạn đang thực hiện nó lúc này, khi chúng ta đang nói chuyện; bạn sẽ không trở về nhà để suy nghĩ về nó. Bởi vì khoảnh khắc bạn suy nghĩ về nó bạn đã chấm dứt rồi. Đây không là một điều trị theo nhóm, không là một xưng tội công khai – mà thiếu trưởng thành. Điều gì chúng ta đang làm là tìm hiểu vào chính chúng ta giống như những người khoa học, không phụ thuộc vào bất kỳ ai. Nếu bạn tin cậy bất kỳ ai bạn bị lạc lối, dù bạn tin cậy người phân tích của bạn, người giáo sĩ của bạn, hay ký ức riêng của bạn, trải nghiệm riêng của bạn; bởi vì đó là quá khứ. Và nếu bạn đang nhìn hiện tại bằng đôi mắt của quá khứ, vậy thì bạn sẽ không bao giờ hiểu rõ sự việc đang sống là gì. Vậy là chúng ta đang cùng nhau tìm hiểu sự việc đang sống này, mà là bạn, cuộc sống, dù nó là gì; điều đó có nghĩa chúng ta đang nhìn hiện tượng của bạo lực này, đầu tiên bạo lực trong chính chúng ta rồi sau đó bạo lực bên ngoài. Khi chúng ta đã hiểu rõ bạo lực trong chính chúng ta vậy thì có lẽ không cần thiết phải nhìn bạo lực bên ngoài, bởi vì điều gì chúng ta là bên trong, chúng ta chiếu rọi ra bên ngoài. Qua tự nhiên, qua di truyền, qua tạm gọi là cách mạng, chúng ta đã tạo ra bạo lực này trong chính chúng ta. Đó là một sự kiện: chúng ta là những con người bạo lực. Có một ngàn giải thích tại sao chúng ta bạo lực. Chúng ta sẽ không buông thả trong những giải thích, bởi vì chúng ta có thể bị lạc lối, với một chuyên gia đang nói, “Đây là nguyên nhân của bạo lực”. Chúng ta càng có nhiều giải thích bao nhiêu,

chúng ta càng nghĩ chúng ta hiểu rõ nhiều bấy nhiêu, nhưng sự việc vẫn còn y nguyên như nó là. Vì vậy làm ơn hãy luôn nhớ rằng sự diễn tả không là điều được diễn tả; điều gì được giải thích không là cái gì là. Có nhiều giải thích khá đơn giản và rõ ràng – những thành phố đông đúc, dân số dư thừa, di truyền và mọi chuyện của nó; chúng ta có thể gạt đi tất cả điều đó. Sự kiện vẫn còn y nguyên rằng chúng ta là những con người bạo lực. Từ niên thiếu chúng ta được nuôi nấng để bạo lực, ganh đua, hung bạo đối với nhau. Chúng ta không bao giờ đối diện sự kiện. Điều gì chúng ta đã nói là: “Chúng ta sẽ làm gì về bạo lực?”

Làm ơn hãy lắng nghe điều này bằng triu mến, đó là bằng thương yêu, bằng chú ý. Khoảnh khắc bạn đưa ra câu hỏi đó, “Chúng ta sẽ làm gì về nó?” trả lời của bạn sẽ luôn luôn bị lệ thuộc vào quá khứ. Bởi vì đó là việc duy nhất mà bạn biết: toàn tồn tại của bạn được đặt nền tảng trên quá khứ, sống của bạn là quá khứ. Nếu bạn đã có lần nhìn đúng đắn vào chính bạn, bạn sẽ thấy bạn đang sống trong quá khứ trầm trọng như thế nào. Tất cả suy nghĩ – mà chốc lát nữa chúng ta sẽ tìm hiểu – là sự đáp lại của quá khứ, sự đáp lại của ký ức, hiểu biết và trải nghiệm. Vậy là suy nghĩ không bao giờ mới mẻ, không bao giờ tự do. Với qui trình suy nghĩ này bạn nhìn sống, và thế là khi bạn hỏi, “Tôi sẽ làm gì về bạo lực?” bạn đã tẩu thoát khỏi sự kiện rồi.

Vậy là liệu chúng ta có thể học hỏi, quan sát, bạo lực là gì? Lúc này, bạn nhìn nó như thế nào? Bạn chỉ trích nó? Bạn bênh vực nó? Nếu bạn không chỉ trích hay bênh vực, vậy thì bạn nhìn nó như thế nào? Làm ơn hãy thực hiện điều này khi chúng ta đang nói về nó – điều đó quan trọng cực kỳ. Bạn nhìn hiện tượng này, mà là chính bạn như một con người bạo lực, như một người đứng ngoài đang nhìn vào bên trong? Hay bạn nhìn nó mà không có người đứng ngoài, mà không có người kiểm duyệt? Khi bạn nhìn, bạn nhìn như một người quan sát, khác biệt sự việc mà bạn nhìn – như một người mà nói, “Tôi không là bạo lực, nhưng tôi muốn loại bỏ bạo lực”? Khi bạn nhìn trong cách đó bạn đang thừa nhận một mảnh quan trọng hơn những mảnh còn lại.

Khi bạn nhìn như một mảnh đang nhìn những mảnh còn lại, vậy thì một mảnh đó đã đảm trách uy quyền, và một mảnh đó tạo ra mâu thuẫn và thế là xung đột. Nhưng nếu bạn có thể nhìn mà không có bất kỳ mảnh nào, vậy là bạn nhìn tổng thể mà không có người quan sát. Bạn đang theo sát tất cả điều này chứ? Vậy là thưa bạn, hãy thực hiện nó! Bởi vì lúc đó bạn sẽ thấy một việc lạ thường đang xảy ra, lúc đó bạn sẽ không có xung đột gì cả. Xung đột là chúng ta là gì, chúng ta sống cùng điều gì. Ở nhà, trong văn phòng, khi bạn đang ngủ, luôn luôn, chúng ta ở trong xung đột, có trận chiến và mâu thuẫn liên tục.

Vì vậy nếu bạn không tự hiểu rõ gốc rễ của mâu thuẫn này – không phụ thuộc vào người nói, không phụ thuộc vào bất kỳ ai – bạn không thể có cuộc sống của hòa bình và hạnh phúc và hân hoan. Vì vậy điều tối thiết là bạn phải hiểu rõ điều gì gây ra xung đột và vì vậy mâu thuẫn, gốc rễ của nó là gì? Gốc rễ là sự phân chia này giữa người quan sát và vật được quan sát. Người quan sát nói, “Tôi phải loại bỏ xung đột”, hay “Tôi đang sống cuộc sống của không-bạo lực” khi anh ấy là bạo lực – mà là một giả vờ, đạo đức giả. Vì vậy tìm được điều gì gây ra sự phân chia này có tầm quan trọng bậc nhất.

Bạn đang lắng nghe một người nói mà không có uy quyền, mà không là người thầy của bạn, bởi vì không có đạo sư, không có người môn đồ; chỉ có những con người, đang cố gắng khám phá một cuộc sống không có xung đột, sống hòa bình, sống cùng sự dư thừa vô hạn của tình yêu. Nhưng nếu bạn theo sau bất kỳ người nào, bạn đang hủy diệt chính bạn và người đó. (Vỗ tay). Làm ơn đừng vỗ tay. Tôi không đang cố gắng giải trí cho bạn, tôi không đang tìm kiếm ngợi khen của bạn. Điều gì quan trọng là bạn và tôi hiểu rõ, và sống một loại cuộc sống khác hẳn – không phải cuộc sống xuẩn ngốc mà người ta đang theo đuổi. Và vỗ tay của bạn, đồng ý hay không đồng ý của bạn không thay đổi sự kiện đó.

Rất quan trọng phải hiểu rõ cho chính người ta, thấy, qua sự quan sát riêng của người ta, xung đột đó phải vĩnh viễn tồn tại chừng nào còn có một phân chia giữa người quan sát và vật được quan sát. Và trong bạn có sự phân chia này, như cái

“tôi”, như cái “ngã”, như cái “tôi” đang cố gắng khác biệt người nào đó. Điều này rõ ràng chứ? Rõ ràng có nghĩa bạn tự thấy nó cho chính bạn. Đây không chỉ là sự rõ ràng thuộc từ ngữ, nghe một bộ những từ ngữ hay những ý tưởng; nhưng nó có nghĩa rằng chính bạn thấy rất rõ ràng, và thế là không chọn lựa, làm thế nào sự phân chia này giữa người quan sát và vật được quan sát tạo ra bất hòa, hỗn loạn, và đau khổ. Vì vậy khi bạn là bạo lực, liệu bạn có thể nhìn bạo lực đó trong chính bạn mà không có ký ức, bệnh vực, khẳng định rằng bạn không được bạo lực – nhưng chỉ nhìn? Mà có nghĩa rằng bạn phải được tự do khỏi quá khứ. Nhìn có nghĩa bạn phải có năng lượng vô biên, bạn phải có mãnh liệt. Bạn phải có đam mê, trái lại bạn không thể nhìn. Nếu bạn không có đam mê và mãnh liệt vô biên, bạn không thể nhìn vẻ đẹp của một đám mây, hay những quả đồi tuyệt vời mà bạn có ở đây. Trong cùng cách, nhìn vào chính bạn mà không có người quan sát cần đến năng lượng và đam mê vô biên. Và đam mê này, mãnh liệt này, bị hủy diệt khi bạn bắt đầu chỉ trích, bệnh vực, khi bạn nói, “Tôi không được”, “Tôi phải”, hay khi bạn nói, “Tôi đang sống một cuộc sống không-bạo lực”, hay giả vờ sống một cuộc sống không-bạo lực.

Đó là lý do tại sao tất cả những học thuyết là hủy hoại nhất. Ở Ấn độ họ đã nói về không-bạo lực từ thời gian không thể nhớ được. Họ đã nói, “Chúng ta đang thực hành không-bạo lực” và họ cũng bạo lực bằng bất kỳ người nào khác. Lý tưởng đó trao tặng họ một ý thức nào đó của sự tẩu thoát đạo đức giả khỏi sự kiện. Nếu bạn có thể gạt đi tất cả những học thuyết, tất cả những nguyên tắc đạo đức và chỉ đối diện sự kiện, vậy thì bạn đang giải quyết cái gì đó thực tế, không hoang đường, không lý thuyết.

Vì vậy đó là việc đầu tiên: quan sát mà không có người quan sát; nhìn người vợ của bạn, con cái của bạn, mà không có hình ảnh. Hình ảnh có lẽ là một hình ảnh hơi hợt hay được che giấu sâu thẳm trong tầng ý thức bên trong; người ta không những phải quan sát hình ảnh mà người ta đã xếp đặt phía bên ngoài, mà còn cả những hình ảnh mà người ta có sâu thẳm phía bên trong – hình ảnh của chủng tộc, của văn

hóa, toàn cảnh thuộc lịch sử mà người ta có về chính người ta. Vì vậy người ta phải quan sát không chỉ tại tầng ý thức bên ngoài mà còn cả tại tầng ý thức che giấu, trong những ngõ ngách sâu thẳm thuộc cái trí riêng của người ta.

Tôi không biết liệu bạn đã từng quan sát tầng ý thức bên trong? Bạn có hứng thú với tất cả điều này? Bạn có biết tất cả những điều này khó khăn đến chừng nào? Rất dễ dàng khi trích dẫn người nào đó, hay lặp lại điều gì người phân tích của bạn, hay giáo sư của bạn đã bảo bạn; đó là trò chơi trẻ con. Nhưng nếu bạn chỉ đơn thuần đọc những quyển sách về những điều này, lúc đó nó trở thành gian nan cực kỳ. Nó là thành phần thuộc thiên định của bạn để tìm ra làm thế nào nhìn vào tầng ý thức bên trong; không qua những giấc mộng, không qua trực giác, bởi vì trực giác của bạn có lẽ là ao ước của bạn, ham muốn của bạn, hy vọng giấu giếm của bạn. Vì vậy bạn phải tìm ra làm thế nào nhìn vào hình ảnh mà bạn đã tạo ra về chính bạn phía bên ngoài – biểu tượng – và cũng cả nhìn sâu thẳm bên trong chính bạn.

Người ta phải tỉnh thức được không chỉ những sự việc bên ngoài, mà còn cả chuyển động bên trong của sống, chuyển động bên trong của những ham muốn, những động cơ, những lo âu, những sợ hãi, những đau khổ. Lúc này, tỉnh thức không chọn lựa là tỉnh thức được màu sắc quần áo mà người nào đó đang mặc, mà không nói, “Tôi thích nó” hay, “Tôi không thích nó”, nhưng chỉ quan sát; khi bạn ngồi trong xe buýt, quan sát chuyển động thuộc suy nghĩ riêng của bạn mà không chỉ trích, mà không bênh vực, mà không chọn lựa. Khi bạn nhìn như thế bạn sẽ thấy không có “người quan sát”. Người quan sát là “người kiểm duyệt”, người Mỹ, người Thiên chúa giáo, người Tin lành; anh ấy là kết quả của sự tuyên truyền; anh ấy là quá khứ. Và khi quá khứ nhìn, chắc chắn nó phải tách rời, chỉ trích hay bênh vực. Một con người đang đói, đang thực sự đau khổ, anh ấy hỏi, “Nếu tôi làm cái này, tôi sẽ được cái kia?” Anh ấy muốn loại bỏ đau khổ hay anh ấy muốn nhét đầy bao tử của anh ấy; anh ấy không bao giờ nói về những lý thuyết. Vì vậy thưa bạn, trước hết, nếu tôi được phép đề nghị, hãy tự loại bỏ ý tưởng của “nếu”. Đừng sống

nơi nào đó trong tương lai; tương lai là điều gì bạn chiếu rọi lúc này. Lúc này là quá khứ; đó là điều gì bạn là khi bạn nói, “Lúc này tôi đang sống”. Bạn đang sống trong quá khứ, bởi vì quá khứ đang hướng dẫn và định hình bạn; những kỷ niệm của quá khứ đang bắt buộc bạn hành động trong cách này hay cách kia.

Vì vậy “sống” là được tự do khỏi thời gian; và khi bạn nói ‘nếu’, bạn đang giới thiệu thời gian. Và thời gian là đau khổ vô bờ bến.

Người hỏi: Làm thế nào chúng ta có thể là chính chúng ta với lẫn nhau?

Krishnamurti: Lắng nghe câu hỏi này: “là chính chúng ta”. Tôi xin phép hỏi “chính bạn” là gì? Khi bạn nói “chính chúng ta với một người khác”, chính bạn là gì? Sự tức giận của bạn, sự cay đắng của bạn, những thất bại của bạn, những thất vọng của bạn, sự bạo lực của bạn, những hy vọng của bạn, sự thiếu vắng hoàn toàn tình yêu của bạn – đó là cái gì bạn là? Đừng, thưa bạn, đừng nói, “Làm thế nào tôi có thể là chính tôi với một người khác?” Bạn không biết về chính bạn. Bạn là tất cả điều này, và người khác cũng là tất cả điều đó – đau khổ của anh ấy, những vấn đề của anh ấy, những tâm trạng của anh ấy, những thất vọng của anh ấy, những tham vọng của anh ấy; mỗi người sống trong tách rời, trong loại trừ. Chỉ khi nào những rào chắn này, những kháng cự này, biến mất thì bạn mới có thể sống cùng một người khác đầy hạnh phúc.

Người hỏi: Tại sao ông tách rời tầng ý thức bên ngoài khỏi tầng ý thức bên trong khi ông không tin tưởng sự tách rời?

Krishnamurti: Đó là điều gì bạn làm – tôi không như thế! (Tiếng cười). Bạn đã được chỉ bảo, suốt vài thập niên vừa qua, rằng bạn có một tầng ý thức bên trong, và vô vàn quyển sách đã viết về nó; những người phân tích đang kiếm được cả một gia tài từ nó. Nước vẫn còn là nước: dù bạn đổ nó vào trong một cái ca bằng vàng hay trong một cái bình bằng đất, nó là nước. Trong cùng cách, đừng phân chia nhưng thấy tổng thể: đó là vấn đề của chúng ta, thấy tổng thể của ý thức,

không phải một mảnh riêng biệt như ý thức bên ngoài hay ý thức bên trong. Thấy tổng thể của nó là một trong những việc khó khăn nhất khi thực hiện, nhưng thấy một mảnh lại khá dễ dàng. Muốn thấy cái gì đó tổng thể, mà có nghĩa thấy nó một cách thông minh, lành mạnh, toàn bộ, bạn không được có trung tâm mà từ đó bạn nhìn – trung tâm như cái “tôi”, như cái “bạn”, như cái “chúng nó”, như cái “chúng tôi”.

Đây không là một thuyết trình, đây không là một nói chuyện hay giảng thuyết mà bạn nghe một cách tình cờ và đi khỏi. Bạn đang lắng nghe chính bạn; nếu bạn có đôi tai để nghe điều gì đang được trình bày, bạn không thể đồng ý hay không đồng ý – nó ở đó. Vì vậy chúng ta đang cùng nhau chia sẻ nó, chúng ta đang hiệp thông, chúng ta đang cùng nhau làm việc. Trong đó có tự do vô cùng, từ bi, thương yêu vô hạn, và cuối cùng, từ đó hiểu rõ hiện diện.

Santa Monica, California.

1 tháng ba 1970.

CHƯƠNG 2 : TỰ DO

“Nếu cái trí không được tự do tuyệt đối khỏi sự sợ hãi, mọi hình thức của hành động tạo ra nhiều xảo quyết hơn, nhiều đau khổ hơn, nhiều hỗn loạn hơn.”

Chúng ta đang nói rất quan trọng phải có một thay đổi cơ bản trong tinh thần con người và thay đổi này chỉ có thể xảy ra qua sự tự do tuyệt đối. Từ ngữ “tự do” đó là một từ ngữ nguy hiểm nhất nếu chúng ta không hiểu rõ hoàn toàn và đầy đủ; chúng ta phải học hỏi trọn vẹn những hàm ý của từ ngữ đó, không chỉ nghĩa lý của nó tùy theo quyền tự diễn. Hầu hết chúng ta sử dụng nó theo khuynh hướng, hay ưa thích, hay chính trị riêng của chúng ta. Chúng ta sẽ sử dụng từ ngữ đó không thuộc chính trị hay hoàn cảnh, nhưng trái lại tìm hiểu nghĩa lý thuộc tâm lý, bên trong của nó.

Nhưng trước đó, chúng ta phải hiểu rõ nghĩa lý của từ ngữ “học hỏi”. Như chúng ta đã nói ngày hôm trước, chúng ta sẽ hiệp thông cùng nhau – mà có nghĩa tham gia, chia sẻ cùng nhau – và học hỏi là thành phần của nó. Bạn sẽ không học hỏi từ người nói, nhưng bạn học hỏi bằng cách quan sát, bằng cách dùng người nói như một cái gương để quan sát chuyển động riêng của tư tưởng bạn, của cảm giác, tinh thần riêng của bạn, tâm lý riêng của bạn. Không có uy quyền được bao gồm trong tất cả việc này; mặc dù người nói phải ngồi trên một cái bục, bởi vì nó thuận tiện, vị trí đó không cho ông ta bất kỳ uy quyền nào cả. Vậy là chúng ta có thể gạt đi hoàn toàn và suy xét câu hỏi của học hỏi – không từ người khác, nhưng dùng người nói để học hỏi về chính người ta. Bạn đang học hỏi từ quan sát cái tinh thần riêng của bạn, cái tôi riêng của bạn – dù nó là bất kỳ điều gì. Muốn học hỏi, phải có sự tự do, phải có nhiều hiếu kỳ và phải có mãnh liệt, đam mê, một tức khắc. Bạn không thể học hỏi nếu không có đam mê, không có năng lượng để tìm ra. Nếu có bất kỳ loại thành kiến, bất kỳ xu hướng, của ưa thích hay không ưa thích, của chỉ

trích, vậy thì người ta không thể học hỏi, người ta chỉ làm biến dạng điều gì người ta quan sát.

Từ ngữ “discipline” có nghĩa học hỏi từ một người mà biết; vì bạn không biết, nên bạn học hỏi từ người khác. Từ ngữ “discipline” hàm ý điều đó. Nhưng ở đây chúng ta đang sử dụng từ ngữ “discipline” không như đang học hỏi từ một người khác, nhưng như đang quan sát về chính người ta, mà cần đến một kỷ luật không là kiểm chế, bắt buộc hay tuân phục, hay thậm chí điều chỉnh, nhưng thực sự đang quan sát; chính quan sát đó là một hành động của kỷ luật – mà là đang học hỏi từ quan sát. Chính hành động của học hỏi đó là kỷ luật riêng của nó, trong ý nghĩa rằng bạn phải trao nhiều chú ý, bạn phải có năng lượng, mãnh liệt vô cùng, và sự tức khắc của hành động.

Chúng ta sẽ nói về sự sợ hãi, và trong đang tìm hiểu nó chúng ta phải suy xét nhiều sự việc, bởi vì sợ hãi là một vấn đề rất phức tạp. Nếu cái trí không tuyệt đối được tự do khỏi sợ hãi, mọi hình thức của hành động tạo ra nhiều xảo quyệt hơn, nhiều đau khổ hơn, nhiều hỗn loạn hơn. Vì vậy chúng ta sẽ cùng nhau tìm hiểu hàm ý của sợ hãi và liệu có thể hoàn toàn được tự do khỏi nó – không phải ngày mai, không phải tại ngày tháng tương lai nào đó, nhưng để cho khi bạn rời sảnh đường này, cái gánh nặng, sự tối tăm, sự đau khổ và sự thoái hóa của sợ hãi không còn hiện diện.

Muốn hiểu rõ điều này bạn cũng phải tìm hiểu ý tưởng mà chúng ta có về sự dần dần này – đó là, ý tưởng loại bỏ dần dần sự sợ hãi. Không có sự việc như loại bỏ dần dần sự sợ hãi. Hoặc bạn tuyệt đối được tự do khỏi nó, hoặc không gì cả; không có dần dần, mà hàm ý thời gian – thời gian không chỉ trong ý nghĩa tuần tự của từ ngữ đó, mà còn cả trong ý nghĩa tâm lý. Thời gian là chính bản chất của sự sợ hãi, như chốc lát nữa chúng ta sẽ giải thích rõ. Vì vậy trong hiểu rõ và được tự do khỏi sự sợ hãi và khỏi tình trạng bị quy định mà trong đó người ta được nuôi dưỡng, ý tưởng của làm nó dần dần, dẫn đến kết quả cuối cùng, phải hoàn toàn kết thúc. Điều đó sẽ là khó khăn đầu tiên của chúng ta.

Nếu tôi được phép nói rõ lại, đây không là một giảng thuyết; trái lại nó là hai con người thương yêu, thân thiện, cùng nhau tìm hiểu một vấn đề rất khó khăn. Con người đã sống cùng sợ hãi, anh ấy đã chấp nhận sợ hãi như bộ phận thuộc sống của anh ấy và chúng ta đang tìm hiểu liệu có thể được hay nói khác đi “không- thể được”, của kết thúc sự sợ hãi. Bạn biết điều gì “có thể được” được thực hiện rồi, được chấm dứt rồi – phải không? Nếu “có thể được” bạn có thể thực hiện nó. Nhưng điều gì “không thể được” trở thành có thể được chỉ khi nào bạn hiểu rõ rằng không có ngày mai gì cả – nói theo tâm lý. Chúng ta bị đối diện với vấn đề lạ thường của sợ hãi, và chắc chắn con người không bao giờ có thể loại bỏ nó hoàn toàn. Không phải phần thân thể, nhưng bên trong, tâm lý, anh ấy chưa bao giờ loại bỏ nó; anh ấy luôn luôn tẩu thoát khỏi nó qua vô vàn hình thức của giải trí, thuộc tôn giáo hay những thứ khác. Và những tẩu thoát là một lần tránh của “cái gì là”. Vì vậy chúng ta quan tâm đến “không thể được” của được tự do khỏi nó hoàn toàn – vì vậy điều gì “không thể được” trở thành có thể được.

Thật ra sợ hãi là gì? Những sợ hãi thân thể có thể được hiểu rõ tương đối dễ dàng. Nhưng những sợ hãi tâm lý phức tạp hơn nhiều, và muốn hiểu rõ chúng phải có sự tự do để tìm hiểu – không phải để hình thành một quan điểm, không phải một tìm hiểu thuộc biện chứng vào “có thể được” của kết thúc sự sợ hãi. Nhưng trước hết chúng ta hãy tìm hiểu vấn đề của những sợ hãi thân thể, mà tự nhiên ảnh hưởng cái tinh thần. Khi bạn gặp gỡ nguy hiểm thuộc bất kỳ loại nào, có sự phản ứng thân thể ngay tức khắc. Đó là sợ hãi?

(Bạn không đang học hỏi từ tôi, chúng ta đang cùng nhau học hỏi; vậy là bạn phải chú ý thật nhiều, bởi vì chẳng tốt lành gì khi đến một hợp mặt của loại này và đi khỏi cùng một vài bộ của những ý tưởng, hay những công thức – điều đó không làm tự do cái trí khỏi sợ hãi. Nhưng điều gì làm tự do cái trí khỏi sợ hãi một cách tuyệt đối và trọn vẹn, là hiểu rõ nó một cách tổng thể ngay lúc này – không phải ngày mai. Nó giống như thấy cái gì đó một cách tổng thể trọn vẹn; và điều gì bạn

thấy bạn hiểu rõ. Vậy thì nó là của bạn và không phải của người nào khác.)

Vậy là có sợ hãi thân thể, giống như thấy một vực thẳm, gặp một con thú hoang. Phản ứng khi gặp gỡ một nguy hiểm như thế là sự sợ hãi thân thể, hay nó là thông minh? Bạn gặp một con rắn, và bạn phản ứng tức khắc. Phản ứng đó là tình trạng bị quy định quá khứ mà nói “hãy cẩn thận” và toàn phản ứng của thần kinh cơ thể là tức khắc, mặc dù bị quy định; nó là kết quả của quá khứ, bởi vì bạn đã được bảo rằng con thú đó là nguy hiểm. Trong gặp gỡ bất kỳ hình thức nào của nguy hiểm thân thể, có sợ hãi à? Hay nó là phản ứng của thông minh đến nhu cầu của tự-bảo vệ?

Tiếp theo có sợ hãi của gặp lại một căn bệnh hay đau đớn thân thể lúc trước? Điều gì xảy ra ở đó? Đó là thông minh? Hay đó là một hành động của tư tưởng, mà là phản ứng của ký ức, đang sợ hãi rằng sự đau đớn mà người ta đã có trong quá khứ có lẽ xảy ra lại? Điều này rõ ràng, rằng tư tưởng sinh ra sợ hãi? Cũng có những hình thức khác nhau của những sợ hãi tâm lý – sợ hãi chết, sợ hãi xã hội, sợ hãi không được kính trọng, sợ hãi điều gì người khác có lẽ nói, sợ hãi bóng tối và vân vân.

Trước khi chúng ta tìm hiểu câu hỏi của những sợ hãi tâm lý này, chúng ta phải hiểu rõ điều gì đó rất rõ ràng: chúng ta không đang phân tích tâm lý. Phân tích không liên quan gì với sự quan sát, với đang thấy. Trong phân tích luôn luôn có người phân tích và vật được phân tích. Người phân tích là một mảnh của những mảnh còn lại khác mà chúng ta được pha trộn. Một mảnh gánh vác uy quyền của người phân tích và bắt đầu phân tích. Lúc này, điều gì được bao hàm trong đó? Người phân tích là người kiểm duyệt, thực thể mà giả sử rằng anh ấy có hiểu biết và vì vậy anh ấy có uy quyền để phân tích. Nếu anh ấy không phân tích trọn vẹn, đầy đủ, không có mọi biến dạng, sự phân tích của anh ấy không có giá trị gì cả. Làm ơn hãy hiểu rõ điều này rất rõ ràng, bởi vì người nói không ủng hộ sự cần thiết của bất kỳ phân tích nào, tại bất kỳ thời điểm nào. Nó là một viên thuốc khá đáng phải nuốt, bởi vì hầu hết các bạn hoặc đã được phân tích, hoặc sẽ

được phân tích, hoặc đã tìm hiểu sự phân tích là gì. Sự phân tích hàm ý không chỉ một người phân tích tách rời khỏi vật được phân tích, nhưng nó cũng bao hàm thời gian. Bạn phải phân tích dần dần, từng chút một, toàn xâu chuỗi của những mảnh mà bạn phụ thuộc, và điều đó phải mất hàng năm. Và khi bạn phân tích, cái trí phải tuyệt đối rõ ràng và tự do.

Vì vậy nhiều sự việc được bao hàm: người phân tích, một mảnh mà tự tách rời chính anh ấy khỏi những mảnh còn lại và nói, “Tôi sẽ phân tích”, và cũng cả thời gian, ngày sang ngày, đang nhìn, đang phê bình, đang chỉ trích, đang bênh vực, đang đánh giá, đang nhớ lại. Tất cả được bao gồm là toàn vở kịch của những giấc mộng; người ta không bao giờ hỏi liệu có cần thiết phải mơ mộng – mặc dù tất cả những người tâm lý đều nói bạn phải, nếu không bạn sẽ bị điên khùng.

Vậy là người phân tích là ai? Anh ấy là bộ phận của chính bạn, bộ phận thuộc cái trí của bạn, và anh ấy sẽ tìm hiểu những bộ phận còn lại; anh ấy là kết quả của những trải nghiệm quá khứ, hiểu biết quá khứ, nhận xét quá khứ; anh ấy là trung tâm mà từ đó anh ấy sẽ tìm hiểu. Trung tâm đó có thực, giá trị? Tất cả chúng ta đều vận hành từ một trung tâm và trung tâm đó là gì? Trung tâm đó là một trung tâm của sự sợ hãi, lo âu, tham lam, vui thú, tuyệt vọng, hy vọng, lệ thuộc, tham vọng, so sánh – chính từ đó chúng ta suy nghĩ và hành động. Đây không là một phỏng đoán, không là một lý thuyết, nhưng là một sự kiện hàng ngày, dễ thấy, tuyệt đối. Trong trung tâm đó có nhiều mảnh và một trong những mảnh đó trở thành người phân tích – mà quá vô lý, bởi vì người phân tích là vật được phân tích. Bạn phải hiểu rõ điều này, ngược lại bạn sẽ không thể theo sát khi chúng ta tìm hiểu vấn đề của sợ hãi sâu sắc thêm. Bạn phải hiểu rõ nó hoàn toàn, bởi vì khi bạn rời sảnh đường này bạn phải được tự do khỏi nó để cho bạn có thể sống, tận hưởng và nhìn thế giới bằng đôi mắt khác hẳn: để cho bạn có thể có những liên hệ của bạn không còn bị chất nặng bởi sợ hãi, bởi ghen tuông, bởi tuyệt vọng; để cho bạn trở thành một con người, không phải một con thú phá hoại, bạo lực.

Vậy là người phân tích là vật được phân tích, và trong sự tách rời giữa người phân tích và vật được phân tích là toàn qui trình của xung đột. Và sự phân tích bao gồm thời gian: trước thời gian bạn phân tích xong mọi thứ, bạn đã sẵn sàng đến nghĩa trang và bạn đã không sống gì cả. (Tiếng cười). Không, đừng cười; đây không là một giải trí, đây là một vấn đề rất nghiêm túc. Chỉ có một con người nghiêm túc, đứng đắn mới biết sống là gì, đang sống là gì – không phải con người tìm kiếm vui chơi. Vì vậy điều này đòi hỏi nhiều tìm hiểu nghiêm chỉnh.

Cái trí phải được tự do hoàn toàn khỏi ý tưởng của phân tích, bởi vì nó không có ý nghĩa. Bạn phải thấy điều này không phải vì người nói đã trình bày nó như thế, nhưng bằng cách thấy sự thật của toàn tiến hành của phân tích. Và sự thật sẽ mang lại hiểu rõ; sự thật là hiểu rõ – được sự giả dối của phân tích. Vì vậy khi bạn thấy điều gì là giả dối, bạn có thể gạt bỏ nó hoàn toàn. Chỉ khi nào chúng ta không thấy, chúng ta mới bị hoang mang.

Bây giờ, liệu chúng ta có thể nhìn sự sợ hãi như một tổng thể – không phải nhìn vô số những sợ hãi khác nhau, nhưng sợ hãi? – chỉ có một sợ hãi. Mặc dù có lẽ có những nguyên nhân khác nhau của sợ hãi, được tạo ra bởi vô số những phản ứng và những ảnh hưởng khác nhau, chỉ có sợ hãi. Và sợ hãi không tồn tại một mình, nó tồn tại trong liên hệ đến cái gì đó, mà khá đơn giản và rõ ràng. Người ta sợ hãi điều gì đó – tương lai, quá khứ, không thể thành tựu, sợ hãi không được thương yêu, sống một cuộc sống đau khổ, cô độc, sợ hãi tuổi già và chết.

Vậy là có sợ hãi, cả thấy được lẫn che giấu. Điều gì chúng ta đang tìm hiểu là – không phải bất kỳ hình thức nào của sợ hãi nhưng tổng thể của nó, cả tầng ý thức bên ngoài lẫn bên trong. Làm thế nào nó xảy ra? Trong khi đưa ra câu hỏi đó bạn cũng phải hỏi: vui thú là gì? Bởi vì sợ hãi và vui thú theo cùng nhau. Bạn không thể loại bỏ sợ hãi mà không hiểu rõ vui thú; chúng là hai mặt của một đồng tiền. Vì vậy trong hiểu rõ sự thật về sợ hãi, bạn cũng hiểu rõ sự thật về vui thú. Chỉ muốn vui thú và không có sợ hãi, là một điều không thể

được. Trái lại nếu bạn hiểu rõ cả hai, bạn sẽ có một đánh giá hoàn toàn khác hẳn, một hiểu rõ khác hẳn về chúng. Mà có nghĩa rằng chúng ta phải học hỏi về cấu trúc và bản chất của sợ hãi cũng như của vui thú. Bạn không thể được tự do khỏi một cái và bám vào cái còn lại.

Vậy thì sợ hãi là gì và vui thú là gì? Như bạn có thể quan sát trong chính bạn, bạn muốn loại bỏ sợ hãi. Tất cả sống là một tẩu thoát khỏi sợ hãi. Những thần thánh của bạn, những nhà thờ của bạn, những luân lý của bạn đều được đặt nền tảng trên sợ hãi, và để hiểu rõ điều đó bạn phải hiểu rõ làm thế nào sợ hãi này hiện diện. Bạn đã làm điều gì đó trong quá khứ và bạn không muốn một người khác phát hiện; đó là một hình thức của sợ hãi. Bạn sợ hãi tương lai bởi vì bạn không có việc làm, hay bạn sợ hãi điều gì khác. Vậy là bạn sợ hãi quá khứ, và bạn sợ hãi tương lai. Sợ hãi hiện diện khi tư tưởng nhìn lại những sự việc đã xảy ra trong quá khứ, hay nghĩ về những sự việc sẽ xảy ra trong tương lai. Tư tưởng chịu trách nhiệm cho điều này. Bạn đã lẩn tránh rất cẩn thận – đặc biệt ở Mỹ – phải suy nghĩ về chết: nhưng nó luôn luôn ở đó. Bạn không muốn suy nghĩ về nó, bởi vì khoảnh khắc bạn suy nghĩ, bạn bị sợ hãi. Và bởi vì bạn sợ hãi, bạn có những lý thuyết về nó; bạn tin tưởng sống lại, đầu thai – bạn có hàng tá niềm tin – tất cả chỉ bởi vì bạn sợ hãi và tất cả điều đó nảy sinh từ tư tưởng. Tư tưởng tạo ra và duy trì sự sợ hãi của ngày hôm qua và của ngày mai, và tư tưởng cũng duy trì vui thú. Bạn đã trông thấy một cảnh hoàng hôn đẹp; tại khoảnh khắc đó có hân hoan vô cùng, vẻ đẹp của ánh sáng trên dòng nước và chuyển động của những cái cây; có sự sáng khoái cực kỳ. Rồi thì tư tưởng chen vào và nói, “Tôi ước tôi có thể có lại nó”. Bạn bắt đầu suy nghĩ về nó và ngày mai bạn đến lại nơi đó và bạn không thấy nó. Bạn có vui thú ái ân và bạn suy nghĩ về nó, bạn áp ủ nó, bạn dựng lên những hình ảnh, những bức tranh; và tư tưởng duy trì điều đó. Có tư tưởng đang duy trì vui thú và tư tưởng đang duy trì sợ hãi. Vì vậy tư tưởng chịu trách nhiệm. Đây không là một công thức dành cho bạn học hỏi, nhưng một thực tế để cùng nhau hiểu rõ; vì vậy không có đồng ý hay không-đồng ý.

Vậy là, tư tưởng là gì? Chắc chắn tư tưởng là sự đáp lại của ký ức. Nếu bạn không có ký ức bạn sẽ không có tư tưởng. Nếu bạn không có ký ức về con đường dẫn đến nhà bạn, bạn sẽ không về nhà được. Vậy là tư tưởng không chỉ nuôi dưỡng và duy trì sợ hãi, mà tư tưởng cũng còn cần thiết để vận hành, để hành động một cách hiệu quả. Hãy thấy nó đã trở thành khó khăn đến chừng nào: tư tưởng phải được tận dụng một cách trọn vẹn, khách quan, khi bạn vận hành theo công nghiệp, khi bạn làm điều gì đó, và tư tưởng cũng nuôi dưỡng sợ hãi và vui thú và vì vậy đau khổ.

Vậy là người ta tự đặt câu hỏi: tư tưởng có vị trí gì? Đây là đường biên giới giữa nơi tư tưởng phải được tận dụng một cách trọn vẹn và nơi nó không được can thiệp – như khi bạn trông thấy cảnh hoàng hôn đẹp nhất và sống cùng nó tại khoảnh khắc đồng thời quên nó tại khoảnh khắc đó. Toàn tiến hành của suy nghĩ không bao giờ được tự do bởi vì nó có những gốc rễ của nó trong quá khứ; tư tưởng không bao giờ mới mẻ. Không có vấn đề của tự do trong sự chọn lựa bởi vì tư tưởng đang vận hành khi bạn chọn lựa. Vậy là chúng ta có một vấn đề rất tinh tế, đó là: người ta thấy sự nguy hiểm của tư tưởng mà tạo ra sự sợ hãi – sự sợ hãi hủy hoại, biến dạng, làm cái trí sống trong tối tăm, trong đau khổ – tuy nhiên người ta thấy rằng tư tưởng phải được sử dụng một cách hiệu quả, khách quan, không cảm xúc. Trạng thái cái trí của bạn là gì – khi bạn quan sát sự kiện này?

Hãy nhìn, thưa các bạn, hiểu rõ vấn đề này rất rõ ràng là điều quan trọng nhất, bởi vì chẳng tốt lành gì khi bạn ngồi ở đó đang lắng nghe vô số từ ngữ mà chẳng có ý nghĩa gì cả, khi tại khúc cuối của nó, bạn vẫn còn sợ hãi. Khi bạn rời khỏi đó bạn phải không còn sợ hãi, không chỉ bởi vì bạn tự ru ngủ rằng không có sợ hãi, nhưng bởi vì bạn đã hiểu rõ một cách thực sự, tâm lý, bên trong, toàn cấu trúc của sự sợ hãi.

Đó là lý do tại sao rất quan trọng phải học hỏi, nhìn. Điều gì chúng ta đang làm là quan sát rất cận kề làm thế nào sợ hãi hiện diện. Khi bạn suy nghĩ về chết, hay về mất việc làm của bạn, khi bạn suy nghĩ về một tá sự việc, hoặc của quá khứ hoặc của tương lai, chắc chắn có sợ hãi. Khi cái trí thấy

sự kiện rằng tư tưởng phải vận hành và cũng thấy sự nguy hiểm của tư tưởng, chất lượng của cái trí đang thấy điều này là gì? Bạn phải tìm ra, đừng chờ tôi nói cho bạn.

Làm ơn lắng nghe cẩn thận; thật ra nó rất đơn giản. Chúng ta đã nói sự phân tích là không đúng đắn, và chúng ta đã giải thích tại sao. Nếu bạn thấy sự thật của nó bạn đã hiểu rõ nó. Trước kia, bạn đã chấp nhận sự phân tích như thành phần thuộc tình trạng bị quy định của bạn. Bây giờ, khi bạn thấy sự vô lý, sự giả dối của phân tích, nó đã rơi rụng. Vì vậy trạng thái của cái trí mà đã loại bỏ sự phân tích là gì? Nó được tự do hơn, phải không? Do đó nó sinh động hơn, năng động hơn và do đó thông minh hơn, sắc bén hơn, nhạy cảm hơn. Và khi bạn đã thấy sự kiện, làm thế nào sợ hãi hiện diện, đã học hỏi nó và cũng đã quan sát tiến trình của vui thú, lúc đó hãy quan sát trạng thái cái trí của bạn, mà đang trở nên sắc bén hơn nhiều, rõ ràng hơn nhiều, do đó thông minh cực kỳ. Thông minh này không liên quan gì với hiểu biết, với trải nghiệm; bạn không thể đạt được thông minh này bằng cách đi đến trường đại học và học cách được nhạy cảm. Thông minh này hiện diện khi bạn đã quan sát rất cẩn kẽ toàn cấu trúc của sự phân tích và điều gì được hàm ý trong nó – thời gian được bao gồm và sự ngu ngốc của suy nghĩ rằng một mảnh sẽ dọn dẹp sạch sẽ toàn tiến trình – và khi bạn đã thấy bản chất của sợ hãi và hiểu rõ vui thú là gì.

Vậy là khi sợ hãi – mà đã trở thành một thói quen – bất chợt ập vào bạn ngày mai, bạn sẽ biết làm thế nào để gặp gỡ nó và không trì hoãn nó. Và chính sự gặp gỡ nó là sự kết thúc nó tại khoảnh khắc đó, bởi vì thông minh đang vận hành. Điều đó có nghĩa kết thúc không chỉ những sợ hãi biết được, mà còn cả những sợ hãi che giấu, sâu thẳm.

Bạn biết, một trong những sự việc lạ lùng nhất là sự thanh thản mà chúng ta bị ảnh hưởng. Từ niên thiếu chúng ta được nuôi nấng để là người Thiên chúa giáo, người Tin lành, người Mỹ, hay bất kỳ người nào. Chúng ta là kết quả của sự tuyên truyền lặp lại và chúng ta tiếp tục lặp lại nó. Chúng ta là những con người phóbic. Vì vậy hãy tỉnh táo để không bị

ảnh hưởng bởi người nói, bởi vì bạn đang giải quyết sống của bạn, không phải sống của ông ta.

Muốn tìm hiểu vấn đề của vui thú, người ta cũng phải hiểu rõ sự thường thức thực sự là gì, vì nó không liên quan gì đến vui thú. Vui thú, ham muốn có liên quan gì đến tình yêu? Muốn tìm hiểu tất cả điều này người ta phải tự quan sát mình. Người ta là kết quả của thế giới; người ta là một con người mà là bộ phận của những con người khác, mà tất cả đều có cùng những vấn đề, có lẽ không phải những vấn đề thuộc kinh tế hay xã hội, nhưng những vấn đề thuộc con người – mọi đánh nhau, tạo ra những nỗ lực lớn lao và nói với chính họ rằng cuộc sống chẳng có ý nghĩa gì cả như nó được sống. Thế là người ta sáng chế những công thức cho sống. Tất cả điều đó hoàn toàn trở nên không cần thiết khi bạn hiểu rõ cấu trúc của chính bạn, và của sợ hãi, vui thú, tình yêu, và ý nghĩa của chết. Vậy thì chỉ đến lúc đó bạn có thể sống như một con người tổng thể và không bao giờ làm bất kỳ điều gì sai trái.

Vậy là, nếu bạn muốn đưa ra những câu hỏi, hãy luôn nhớ rằng câu hỏi và đáp án ở trong chính bạn.

Người hỏi: Nếu sợ hãi được sinh ra bởi một cái không biết được và ông nói rằng sử dụng tư tưởng là một cách sai lầm khi tìm tòi hiểu rõ nó . . . ?

Krishnamurti: Bạn nói bạn bị sợ hãi cái không biết được, hoặc là sợ hãi cái không biết được của ngày mai, hoặc là sợ hãi cái không biết được thực sự. Có phải rằng bạn sợ hãi cái gì đó mà bạn không biết? Hay bạn sợ hãi cái gì đó mà bạn có biết, mà bạn quyến luyến? Vậy là bạn sợ hãi buông bỏ cái đã được biết? Bạn đã hiểu chứ, thưa bạn? Khi bạn sợ hãi chết, bạn sợ hãi cái không biết được? Hay bạn sợ hãi tất cả những sự việc bạn đã biết đến một kết thúc, những vui thú của bạn, gia đình của bạn, những thành tựu của bạn, thành công của bạn, đồ đạc của bạn? Làm thế nào người ta có thể sợ hãi cái gì đó mà người ta không biết? Và nếu bạn sợ hãi nó, tư tưởng muốn đem nó vào lãnh vực của cái đã được biết, thế là tư tưởng bắt đầu tưởng tượng. Vì vậy Thượng đế của bạn là sản phẩm của sự tưởng tượng của bạn hay sự sợ hãi của bạn. Thưa bạn, vì vậy đừng phỏng đoán về cái không biết được.

Hãy hiểu rõ cái đã được biết và được tự do khỏi cái đã được biết.

Người hỏi: *Tôi đã đọc câu nói, “Lạy Cha, con tin tưởng, hãy giúp con không tin tưởng”. Làm thế nào chúng ta có thể thành tựu bất kỳ điều gì với sự xung đột rõ ràng của niềm tin và ngờ vực này?*

Krishnamurti: Tại sao bạn tin tưởng bất kỳ điều gì bạn đọc? Không đặt thành vấn đề dù nó trong Bible hay Gita hay trong những quyển sách thiêng liêng của những tôn giáo khác. Làm ơn hãy nhìn nó – tại sao bạn tin tưởng? Bạn tin tưởng mặt trời mọc ngày mai? Bạn tin tưởng một ý nghĩ – bạn nghĩ nó sẽ mọc. Nhưng bạn tin tưởng thiên đàng, bạn tin tưởng một Cha, bạn tin tưởng cái gì đó – tại sao? Bởi vì bạn sợ hãi, bạn bất hạnh, cô độc, bởi vì sợ hãi chết, bạn tin tưởng cái gì đó mà bạn nghĩ là vĩnh cửu. Làm thế nào một cái trí bị chắt đầy những niềm tin có thể thấy rõ ràng? Làm thế nào nó có thể được tự do để quan sát? Làm thế nào một cái trí như thế thương yêu? Bạn có niềm tin của bạn và một người khác có niềm tin của anh ấy. Trong hiểu rõ toàn vấn đề của sợ hãi, người ta không có niềm tin gì cả. Lúc đó cái trí vận hành đầy hạnh phúc, không biến dạng và thế là có hân hoan, ngây ngất vô cùng.

Người hỏi: *Tôi đã đọc những quyển sách của ông và tôi lắng nghe ông nói và tôi nghe ông nói những sự việc tốt lành. Tôi nghe ông nói về sợ hãi và chúng ta nên loại bỏ sự sợ hãi như thế nào; nhưng bản chất của cái trí lại đầy ắp ham muốn, đầy ắp những tư tưởng. Làm thế nào chúng ta sẽ trải nghiệm sự tự do của cái trí nếu cái trí liên tục đang hoạt động? Hệ thống nào?*

Krishnamurti: Thừa bạn, ham muốn là gì? Tại sao cái trí huyền thuyên vô tận?

Người hỏi: *Không thỏa mãn.*

Krishnamurti: Làm ơn đừng trả lời, tìm ra. Hãy nhìn: bạn muốn một hệ thống, một phương pháp, một kỷ luật để làm yên lặng cái trí, để hiểu rõ điều này hay điều kia hay để gạt bỏ ham muốn. Thực hành một hệ thống có nghĩa một công việc máy móc, đang làm cùng một sự việc lặp đi và lặp lại; đó là

điều gì một hệ thống hàm ý. Điều gì xảy ra khi cái trí làm việc đó? Nó trở thành một cái trí đần độn, vô tri. Người ta phải hiểu rõ tại sao cái trí huyền thuyên, tại sao cái trí chuyển từ một suy nghĩ này sang một suy nghĩ khác.

Tôi không nghĩ rằng tôi có thể tìm hiểu nó sáng nay – bạn không mệt chứ? (Những tiếng la lớn: Không.) Bạn đã trải qua một ngày dài trong văn phòng; ở đó nó là thói quen đều đặn. Ở đây bạn nói bạn không mệt, mà có nghĩa bạn không đang làm việc. (Tiếng cười) Bạn đã không duy trì sự tìm hiểu nghiêm túc. Điều đó có nghĩa bạn chỉ đang được giải trí và sẽ đi khỏi kèm theo những sợ hãi của bạn. Và vì Chúa, thưa các bạn, điều đó dẫn đến đâu?

Santa Monica, California.

4 tháng ba 1970.

CHƯƠNG 3 : CÁCH MẠNG BÊN TRONG

“Thay đổi trong xã hội có tầm quan trọng phụ; điều đó sẽ xảy ra một cách tự nhiên, chắc chắn, khi bạn như một con người, tạo ra sự thay đổi này trong chính bạn.”

Chúng ta đang tìm hiểu sự phức tạp lạ thường của sống hàng ngày, bất hòa, xung đột, đau khổ, hỗn loạn mà người ta ở trong nó. Nếu người ta không thực sự hiểu rõ bản chất và cấu trúc của sự phức tạp này, làm thế nào người ta bị trói buộc trong cái bẫy này, người ta không có tự do – cũng không có tự do để tìm hiểu lần không có tự do mà theo cùng hân hoan vô cùng trong đó có tự-từ bỏ tổng thể. Tự do như thế không thể được nếu sợ hãi còn tồn tại trong bất kỳ hình thức nào, hoặc hời hợt hoặc trong những ngõ ngách sâu kín của cái trí người ta. Chúng ta đã vạch rõ sự liên hệ giữa sợ hãi, vui thú và ham muốn. Muốn hiểu rõ sợ hãi người ta phải hiểu rõ bản chất của vui thú.

Sáng nay chúng ta sẽ bàn về cái trung tâm mà từ đó sinh ra cuộc sống của chúng ta và những hoạt động của chúng ta và liệu có thể thay đổi cái trung tâm đó. Bởi vì sự thay đổi, một chuyển đổi, một cách mạng bên trong, chắc chắn là cần thiết. Để thực hiện sự thay đổi đó, người ta phải tìm hiểu rất cận kề sống của chúng ta là gì, không tẩu thoát khỏi nó, không buông thả trong những niềm tin và những khẳng định thuộc học thuyết, nhưng quan sát rất cận kề sống của chúng ta thực sự là gì, và thấy liệu có thể thay đổi nó một cách trọn vẹn. Trong sự thay đổi của nó, bạn có lẽ gây ảnh hưởng bản chất và cấu trúc của xã hội. Phải có thay đổi trong xã hội, bởi vì có quá nhiều những xấu xa và những bất công trong xã hội, có một nhai lại kinh hoàng của sự tôn sùng và vâng vâng. Nhưng thay đổi trong xã hội có tầm quan trọng phụ; điều đó sẽ xảy ra một cách tự nhiên, không tránh khỏi, khi bạn như một con người trong sự liên hệ với một người khác, tạo ra sự thay đổi này trong chính bạn.

Sáng nay chúng ta sẽ tìm hiểu những sự việc cốt lõi này: sống là gì? – cuộc sống mà chúng ta theo đuổi hàng ngày; từ bi, đam mê là gì? Và vấn đề thứ ba, chết là gì? Chúng có liên quan gần gũi, trong hiểu rõ một vấn đề, chúng ta sẽ hiểu rõ hai vấn đề còn lại. Như chúng ta đã thấy, bạn không thể nhận những mảnh của sống, chọn một phần của sống mà bạn nghĩ xứng đáng hay thu hút bạn, hay khuynh hướng của bạn đòi hỏi. Hoặc bạn nhận tổng thể của sống – trong đó được bao gồm chết, tình yêu và sống – hoặc bạn chỉ nhận một mảnh của nó mà dường như có lẽ gây thỏa mãn, nhưng chắc chắn sẽ tạo ra hỗn loạn to lớn hơn. Vậy là chúng ta phải nhận tổng thể của nó và trong tìm hiểu sống là gì, chúng ta phải luôn luôn nhớ rằng chúng ta đang trình bày một vấn đề tổng thể, thông minh và thiêng liêng.

Người ta quan sát trong sống hàng ngày của những liên hệ đều có xung đột, đau khổ và phiền muộn; có sự lệ thuộc liên tục vào một người khác, trong đó có tự-thương xót và so sánh; đây là điều gì chúng ta gọi là sống. Làm ơn hãy cho phép tôi lặp lại: chúng ta không quan tâm đến những lý thuyết, chúng ta không đang tuyên truyền bất kỳ học thuyết nào – bởi vì chắc chắn những học thuyết không có giá trị gì cả; trái lại chúng tạo ra hỗn loạn to lớn hơn, xung đột to lớn hơn. Chúng ta không buông thả trong quan điểm, trong nhận xét, cũng không trong chỉ trích. Chúng ta chỉ quan tâm đến sự quan sát điều gì thực sự xảy ra để thấy liệu điều đó có thể được thay đổi.

Người ta có thể thấy rất rõ ràng trong sống của người ta nó quá mâu thuẫn, quá hỗn loạn; sống của người ta như nó được sống lúc này, hoàn toàn vô nghĩa. Người ta có lẽ sáng chế một ý nghĩa; những người trí năng có sáng chế một ý nghĩa và người ta tuân theo ý nghĩa đó – mà có lẽ là một triết lý rất thông minh, nhưng chẳng có ý nghĩa gì cả. Trái lại nếu người ta chỉ quan tâm đến “cái gì là”, mà không sáng chế ý nghĩa nào đó, hay tẩu thoát, hay buông thả trong những lý thuyết hay những học thuyết, nếu người ta tỉnh thức cực kỳ, vậy thì cái trí của bạn có thể đối diện “cái gì là”. Những lý thuyết và những niềm tin không thay đổi sống của người ta –

con người đã có chúng được hàng ngàn năm và anh ấy đã không thay đổi; có lẽ, chúng đã trao tặng anh ấy một đánh bóng bề mặt; có lẽ, anh ấy ít hoang dã hơn, nhưng anh ấy vẫn còn hung ác, bạo lực, thất thường, không có khả năng duy trì sự nghiêm túc. Chúng ta sống một cuộc sống đau khổ vô cùng từ khoảnh khắc chúng ta được sinh ra đến khi chúng ta chết đi. Đó là một sự kiện. Không số lượng những lý thuyết phỏng đoán nào về sự kiện đó sẽ gây ảnh hưởng nó. Điều gì có gây ảnh hưởng “cái gì là” là khả năng, năng lượng, mãnh liệt, đam mê mà người ta dùng để nhìn sự kiện đó. Và người ta không thể có đam mê cùng mãnh liệt, nếu cái trí của người ta đang theo đuổi ảo tưởng nào đó, học thuyết phỏng đoán nào đó.

Chúng ta sắp sửa tìm hiểu cái gì đó khá phức tạp mà bạn cần tất cả năng lượng của bạn, tất cả chú ý của bạn – không chỉ khi bạn ở đây trong sảnh đường này, mà còn cả xuyên suốt sống, nếu bạn có sự nghiêm túc. Điều gì chúng ta quan tâm là sự thay đổi của “cái gì là”, đau khổ, xung đột, bạo lực, lệ thuộc vào một người khác – không phải lệ thuộc vào người bán tạp phẩm, người bác sĩ, hay người đưa thư, nhưng sự lệ thuộc trong liên hệ của chúng ta với một người khác, cả phần tâm lý lẫn phần thần kinh cơ thể. Sự lệ thuộc vào một người khác này luôn luôn nuôi dưỡng sợ hãi: chừng nào tôi còn lệ thuộc vào bạn để duy trì tôi, thuộc cảm xúc, tâm lý hay tinh thần, tôi còn là người nô lệ của bạn và thế là sợ hãi. Đây là một sự kiện. Hầu hết những con người lệ thuộc vào một người khác và trong sự lệ thuộc này có sự tự-thương xót mà xảy ra qua so sánh. Vậy là, nơi nào có sự lệ thuộc tâm lý vào một người khác – vào người vợ của bạn, hay vào người chồng của bạn – không những phải có sợ hãi và vui thú mà còn phải có đau khổ của nó. Tôi hy vọng bạn đang quan sát điều này trong chính bạn, và không chỉ đang lắng nghe người nói.

Bạn biết, có hai cách lắng nghe: lắng nghe một cách ngẫu nhiên, nghe một bộ của những ý tưởng, đồng ý hay không đồng ý chúng; hay có một cách lắng nghe khác, mà không chỉ lắng nghe những từ ngữ và ý nghĩa của những từ

ngữ đó, mà còn cả lắng nghe điều gì đang thực sự xảy ra trong chính bạn. Nếu bạn lắng nghe trong cách này, vậy là điều gì người nói trình bày có liên quan đến điều gì bạn đang lắng nghe trong chính bạn; vậy là bạn không chỉ đang lắng nghe người nói— mà không liên quan – nhưng lắng nghe toàn nội dung của thân tâm của bạn. Và nếu bạn đang lắng nghe trong cách đó bằng mãnh liệt, tại cùng thời điểm và tại cùng mức độ, vậy là cả hai chúng ta đều đang tham gia, đang cùng nhau chia sẻ, trong điều gì thực sự đang xảy ra. Vậy là bạn có đam mê mà đang xảy ra để thay đổi cái là. Nhưng nếu bạn không lắng nghe trong cách đó, bằng tất cả cái trí của bạn, bằng tất cả quả tim của bạn, vậy thì một gập gờ của loại này trở thành hoàn toàn vô nghĩa.

Trong hiểu rõ “cái gì là”, cuộc sống kinh hoàng, thực sự mà người ta sống, người ta thấy rằng người ta đang sống một cuộc sống cô lập – mặc dù người ta có lẽ có một người vợ và con cái, tuy nhiên trong chính người ta có một tiến hành tự-cô lập đang xảy ra. Người vợ, người bạn gái hay người bạn trai, mỗi người thực sự đang sống trong cô lập; mặc dù đang sống cùng nhau trong cùng ngôi nhà, mỗi người bị cô lập, với những tham vọng riêng của anh ấy, với những sợ hãi riêng của anh ấy, với những đau khổ riêng của anh ấy. Đang sống như thế này được gọi là liên hệ. Lại nữa, đây là một sự kiện: bạn có hình ảnh về cô ấy của bạn và cô ấy có hình ảnh về bạn của cô ấy và bạn có hình ảnh riêng về chính bạn của bạn. Sự liên hệ là giữa những hình ảnh này và không là một liên hệ thực sự. Vì vậy trước hết người ta phải tìm ra làm thế nào những hình ảnh này được dựng lên, làm thế nào chúng hiện diện, tại sao chúng phải hiện diện, và sống không có những hình ảnh như thế có nghĩa gì. Tôi không biết bạn có khi nào suy nghĩ liệu một cuộc sống trong đó không có hình ảnh, không có công thức, có thể được hay không và một cuộc sống không có những hình ảnh sẽ có nghĩa gì. Chúng ta sẽ tìm ra.

Chúng ta luôn luôn có nhiều trải nghiệm. Chúng ta hoặc biết được hoặc không biết được về chúng. Mỗi trải nghiệm để lại một dấu vết; những dấu vết này tích lũy lại ngày sang ngày

và chúng trở thành hình ảnh. Người nào đó sỉ nhục bạn và tại khoảnh khắc đó bạn đã thiết lập hình ảnh về người còn lại rồi. Hay người nào đó nịnh nọt bạn và lại nữa một hình ảnh được thiết lập. Vì vậy chắc chắn mỗi phản ứng dựng lên một hình ảnh. Và bởi vì đã dựng lên nó, liệu có thể kết thúc nó?

Muốn kết thúc một hình ảnh, trước hết chúng ta phải tìm ra làm thế nào nó hiện diện; và chúng ta thấy rằng nếu chúng ta không đáp lại trọn vẹn đến bất kỳ thách thức nào, nó phải để lại một hình ảnh. Nếu bạn gọi tôi là một người dai dột, ngay lập tức bạn trở thành kẻ thù của tôi, hay tôi không thích bạn. Khi bạn gọi tôi là một người dai dột, tôi phải tỉnh táo cực độ tại ngay khoảnh khắc đó, không có bất kỳ chọn lựa, không có bất kỳ chỉ trích, chỉ đang lắng nghe điều gì bạn đang nói. Nếu không có sự đáp lại thuộc cảm xúc đến câu nói của bạn, lúc đó bạn sẽ thấy rằng không có hình ảnh đang được thiết lập.

Vậy là người ta phải tỉnh thức được phản ứng và không cho nó thời gian để bám rễ; bởi vì khoảnh khắc phản ứng đó bám rễ, nó đã thiết lập một hình ảnh. Lúc này, liệu bạn có thể thực hiện nó? Muốn thực hiện nó bạn cần sự chú ý – không chỉ lang thang đầy mơ mộng suốt cuộc sống – chú ý tại ngay khoảnh khắc của một thách thức, bằng toàn thân tâm của bạn, đang lắng nghe bằng quả tim của bạn và bằng cái trí của bạn, để cho bạn thấy rõ ràng điều gì đang được trình bày – dù nó là sỉ nhục hay nịnh nọt hay một ý kiến về bạn. Vậy là bạn sẽ thấy chẳng có hình ảnh gì cả. Hình ảnh luôn luôn thuộc điều gì đã xảy ra trong quá khứ. Nếu nó là một hình ảnh vui thú, chúng ta bám chặt nó. Nếu nó gây đau khổ, chúng ta muốn loại bỏ nó. Thế là ham muốn hiện diện; một điều chúng ta muốn bám, điều còn lại chúng ta muốn khước từ; và ham muốn mang xung đột. Nếu bạn tỉnh thức được tất cả điều này, đang trao chú ý vào nó mà không có bất kỳ chọn lựa, chỉ đang quan sát, vậy thì bạn có thể tìm ra cho chính bạn, vậy thì bạn không đang sống tùy theo người tâm lý nào đó hay giáo sĩ nào đó hay bác sĩ. Muốn tìm được sự thật, bạn phải hoàn toàn được tự do khỏi tất cả điều đó, đứng một mình. Và đứng một mình là quay lưng lại xã hội.

Nếu bạn đã tự quan sát chính bạn cẩn thận, bạn sẽ thấy rằng một phần thuộc bộ não của bạn, mà đã tiến hóa được nhiều ngàn năm, là quá khứ – quá khứ là trải nghiệm, ký ức. Trong quá khứ đó có an toàn. Tôi hy vọng bạn đang quan sát tất cả điều này trong chính bạn. Quá khứ luôn luôn đáp lại tức khắc; và trì hoãn sự đáp lại của quá khứ khi bạn gặp gỡ một thách thức, để cho có một khoảng ngừng giữa thách thức và đáp lại là kết thúc hình ảnh. Nếu điều này không xảy ra, chúng ta sẽ luôn luôn đang sống trong quá khứ. Chúng ta là quá khứ và không có tự do trong quá khứ. Vì vậy, đó là sống của chúng ta, một trận chiến liên tục, quá khứ, được bổ sung bởi hiện tại đang chuyển động vào tương lai – mà vẫn còn là chuyển động của quá khứ, mặc dù được bổ sung. Chừng nào chuyển động này còn tồn tại, con người không bao giờ có thể được tự do, anh ấy phải luôn luôn trong xung đột, trong phiền muộn, trong hỗn loạn, trong đau khổ. Liệu sự đáp trả của quá khứ có thể được trì hoãn, để cho không có sự hình thành tức khắc của một hình ảnh?

Chúng ta phải nhìn sống như nó là, nhìn sự hỗn loạn lẫn đau khổ vô tận và sự tẩu thoát khỏi nó để vào sự mê tín tôn giáo nào đó hay vào sự tôn sùng của chính thể, hay vào vô số hình thức của vui chơi. Chúng ta phải nhìn làm thế nào người ta tẩu thoát vào những chứng loạn thần kinh – bởi vì một chứng loạn thần kinh cố gắng hiển một ý thức lạ thường của an toàn. Cái người mà “tin tưởng” là loạn thần kinh; cái người mà tôn sùng một hình ảnh là loạn thần kinh. Đây là những chứng loạn thần kinh mà trong đó có sự an toàn vô vùng. Và điều đó không tạo ra một cách mạng cơ bản trong chính người ta. Muốn làm điều đó bạn phải quan sát không chọn lựa, không bất kỳ gây biến dạng nào của ham muốn hay của vui thú hay của sợ hãi – chỉ quan sát thực sự bạn là gì mà không tẩu thoát. Và đừng đặt tên điều gì bạn thấy, chỉ quan sát. Vậy là bạn sẽ có đam mê, năng lượng, để quan sát, và trong sự quan sát đó xảy ra một thay đổi lạ thường.

Tình yêu là gì? Chúng ta nói nhiều về nó – tình yêu Thượng đế, tình yêu nhân loại, tình yêu tổ quốc, tình yêu gia đình – tuy nhiên lạ lùng thay, kèm theo tình yêu đó có hận thù.

Bạn thương yêu Thượng đế của bạn và căm ghét Thượng đế của người khác, bạn thương yêu quốc gia của bạn, gia đình của bạn, nhưng bạn phản đối một gia đình khác, phản đối một quốc gia khác. Và mỗi lúc một nhiều hơn, tình yêu được gắn chặt với tình dục. Chúng ta không đang chỉ trích, chúng ta không đang bênh vực, chúng ta không đang đánh giá; chúng ta chỉ đang quan sát điều gì đang thực sự xảy ra; và liệu bạn biết làm thế nào để quan sát mà cho bạn năng lượng lạ thường.

Tình yêu là gì và từ bi là gì? Từ ngữ “compassion” từ bi có nghĩa đam mê vì mọi người, chăm sóc mọi thứ – kể cả những thú vật mà bạn giết chết để ăn. Đầu tiên chúng ta hãy quan sát điều gì thực sự là – không phải điều gì nên là – thấy điều gì thực sự là, trong sống hàng ngày. Bạn biết thương yêu có nghĩa gì, hay bạn chỉ biết vui thú và ham muốn, mà chúng ta gọi là tình yêu? – dĩ nhiên theo cùng vui thú, theo cùng ham muốn, có hòa nhã, chăm sóc, thương yêu và vân vân. Vì vậy tình yêu là vui thú, ham muốn? Với hầu hết chúng ta chắc chắn nó là như vậy. Người ta lệ thuộc vào người vợ của người ta, người ta thương yêu người vợ của người ta, tuy nhiên nếu cô ấy nhìn một người khác, người ta tức giận, thất vọng, đau khổ – và cuối cùng có tòa án lý dị. Đó là điều gì bạn gọi là tình yêu! – và nếu người vợ của bạn chết bạn lấy một người khác, sự lệ thuộc quá to tát. Người ta không bao giờ hỏi tại sao người ta lệ thuộc vào một người khác (Tôi đang nói về sự lệ thuộc tâm lý). Nếu bạn tìm hiểu nó, bạn sẽ thấy bạn cô độc làm sao, sâu thẳm, bạn tuyệt vọng và bất hạnh làm sao. Bạn không biết phải làm gì với cô độc này, cô lập này, mà là một hình thức của tự tử. Và thế là, bởi vì không biết phải làm gì, bạn lệ thuộc. Lệ thuộc đó trao tặng bạn sự thanh thản và tình bầu bạn vô cùng nhưng khi tình bầu bạn đó hơi hơi thay đổi bạn trở nên ghen tuông, tức giận.

Bạn sẽ đưa con cái của bạn vào chiến tranh nếu bạn thương yêu chúng? Bạn sẽ cho các em loại giáo dục chúng có lúc này, chỉ giáo dục chúng phần công nghệ, để giúp chúng có một việc làm, để đậu vài kỳ thi, và lơ là phần còn lại thuộc tổng thể của sống kỳ diệu này? Bạn chăm sóc kỹ càng các em

cho đến khi chúng được năm tuổi rồi sau đó quẳng chúng cho bầy sói. Đó là điều gì bạn gọi là tình yêu. Liệu có tình yêu, khi có bạo lực, căm hận, thù địch?

Vậy là bạn sẽ làm gì? Trong bạo lực và hận thù này là đạo đức của bạn và luân lý của bạn; khi bạn phủ nhận điều đó, vậy thì bạn là đạo đức. Điều đó có nghĩa thấy tất cả những hàm ý của tình yêu là gì; vậy là bạn có thể đứng một mình và bạn có thể thương yêu. Bạn lắng nghe điều này bởi vì nó là sự thật. Nếu bạn không sống cùng nó, sự thật trở thành một độc dược; nếu bạn nghe điều gì đó đúng thực và bỏ qua nó, điều đó tạo ra một mâu thuẫn khác trong sống và thế là đau khổ nhiều thêm. Vì vậy hoặc lắng nghe bằng quả tim của bạn và bằng toàn cái trí của bạn hoặc không lắng nghe gì cả. Nhưng bởi vì bạn có mặt ở đây, bạn đang lắng nghe, tôi hy vọng như thế!

Tình yêu không là đối nghịch của bất kỳ điều gì. Nó không là đối nghịch của hận thù và của bạo lực. Thậm chí nếu bạn không lệ thuộc vào bất kỳ ai và sống một cuộc sống đạo đức nhất – làm công việc xã hội, biểu tình lên xuống con đường – nếu bạn không có tình yêu nó chẳng có giá trị gì cả. Nếu bạn thương yêu vậy thì bạn có thể làm bất kỳ điều gì. Bởi vì con người thương yêu không có lỗi lầm – hay nếu có một lỗi lầm, anh ta sửa chữa nó ngay tức khắc. Một con người thương yêu không có ghen tuông, không có hối tiếc; với anh ta không có tha thứ, bởi vì không có một khoảnh khắc trong đó một sự việc phải được tha thứ xảy ra. Tất cả điều này đòi hỏi sự tìm hiểu thâm sâu, sự chăm sóc và chú ý vô hạn. Nhưng bạn bị vướng trong cái bẫy của xã hội hiện đại; bạn đã tự tạo ra cái bẫy đó và nếu bất kỳ người nào vạch nó ra cho bạn, bạn không đếm xỉa đến nó. Và thế là những chiến tranh và hận thù tiếp tục.

Tôi không hiểu bạn suy nghĩ về chết như thế nào; không phải lý thuyết, nhưng thực sự đối với bạn chết có nghĩa gì – không phải như cái gì đó mà chắc chắn sẽ xảy ra qua tai nạn, từ một căn bệnh hay từ tuổi già. Điều đó xảy đến cho mọi người: tuổi già và những thái độ tự phụ mà theo cùng tuổi già, của cố gắng còn trẻ trung. Tất cả những lý thuyết, tất cả hy

vọng, có nghĩa bạn đang tuyệt vọng; bởi vì đang tuyệt vọng, bạn nương dựa điều gì đó để cho bạn hy vọng. Bạn có khi nào nhìn tuyệt vọng của bạn để thấy tại sao nó tồn tại? Nó tồn tại bởi vì bạn đang so sánh chính bạn với người nào đó, bởi vì bạn muốn thành tựu, trở thành, là, đạt được.

Một trong những sự việc lạ lùng nhất trong sống là chúng ta bị quy định bởi động từ “to be” là. Bởi vì trong nó có quá khứ, hiện tại và tương lai. Tất cả tình trạng bị quy định của tôn giáo được đặt nền tảng trên động từ “là” đó; trên nó được đặt nền tảng tất cả thiên đàng và địa ngục, tất cả những niềm tin, tất cả những đáng cứu rỗi, tất cả những vô giới hạn. Liệu một con người có thể sống không có động từ đó – mà có nghĩa sống và không có quá khứ, không có tương lai? Nó không có nghĩa “sống trong hiện tại” – bạn không biết nó có nghĩa gì khi sống trong hiện tại. Muốn sống trọn vẹn trong hiện tại bạn phải biết bản chất và cấu trúc của quá khứ là gì – mà là chính bạn. Bạn phải tự biết về chính bạn thật trọn vẹn, đến độ không còn ngõ ngách được giấu giếm nào; “chính bạn” là quá khứ, và cái tôi đó phát triển mạnh nhờ vào động từ “là” đó, trở thành, đạt được, hồi tưởng. Hãy tìm ra nó có nghĩa gì khi sống mà không có động từ đó thuộc tâm lý, bên trong.

Chết có nghĩa gì? Tại sao tất cả chúng ta quá kinh hãi từ ngữ đó? Tất cả những con người Châu á đều tin tưởng sự đầu thai; trong đó có hy vọng vô bờ bến – tôi không biết tại sao – và con người tiếp tục nói và viết về nó. Khi bạn nhìn cái vật mà sắp sửa đầu thai, nó là gì? – tất cả quá khứ, tất cả đau khổ của bạn, tất cả hỗn loạn của bạn, tất cả điều đó mà bạn là ngay lúc này? Và bạn nghĩ cái “bạn” (ở đây bạn dùng từ ngữ soul “linh hồn”) là cái gì đó vĩnh cửu? Liệu có bất kỳ cái gì đó trong sống mà vĩnh cửu? Bạn muốn có cái gì đó vĩnh cửu và thế là đẩy chết ra khoảng cách thật xa khỏi bạn, không bao giờ nhìn nó, bởi vì bạn sợ hãi. Vậy là bạn có “thời gian” – thời gian giữa cái gì là và cái gì chắc chắn sẽ xảy ra.

Hoặc bạn chiếu rọi sống của bạn vào ngày mai và tiếp tục như bạn là ngay lúc này, đang hy vọng rằng sẽ có một loại sống lại, hóa thân nào đó, hoặc bạn chết đi hàng ngày; chết đi hàng ngày chính bạn, phiền muộn của bạn, đau khổ của bạn;

bạn gạt đi tất cả gánh nặng đó hàng ngày để cho cái trí của bạn trong sáng, tươi trẻ, hồn nhiên. Từ ngữ “innocence” hồn nhiên có nghĩa “không thể bị tổn thương”. Có một cái trí không thể bị tổn thương, không có nghĩa rằng nó đã tích lũy nhiều kháng cự – trái lại, một cái trí như thế đang chết đi mọi thứ mà nó đã biết trong đó có xung đột, vui thú và đau khổ. Chỉ đến lúc đó cái trí là hồn nhiên; điều đó có nghĩa nó có thể thương yêu. Bạn không thể thương yêu bằng ký ức, tình yêu không là một vấn đề của hồi tưởng, của thời gian.

Vậy là tình yêu, chết và sống, không tách rời nhưng là một tổng thể toàn bộ, và có thông minh. Thông minh không thể hiện diện khi có hận thù, tức giận, ghen tuông, khi có sự lệ thuộc mà nuôi dưỡng sợ hãi. Nơi nào có thông minh, sống trở thành thiêng liêng; có hân hoan vô cùng và bạn có thể làm bất kỳ điều gì bạn muốn; lúc đó điều gì bạn làm là đạo đức, là đúng thực.

Chúng ta không biết tất cả điều này – chúng ta chỉ biết đau khổ của chúng ta – và bởi vì không biết, chúng ta cố gắng tẩu thoát. Ước gì chúng ta không tẩu thoát, nhưng có thể thực sự quan sát, không bao giờ chuyển động thậm chí một tích tắc khỏi “cái gì là” bằng cách đặt tên nó, bằng cách chỉ trích hay bênh vực nó – nhưng có thể chỉ quan sát nó. Muốn quan sát cái gì đó bạn cần chú ý – chú ý có nghĩa từ bi. Vậy thì một sống mà được sống thật hoành tráng và trọn vẹn có thể thâm nhập vào cái gì đó mà chúng ta sẽ trình bày ngày mai, mà là thiền định. Nếu không đặt một nền tảng như thế, thiền định là tự-thôi miên. Đặt nền tảng này có nghĩa bạn đã hiểu rõ sống lạ thường này, vậy là bạn có một cái trí không xung đột và bạn sống một cuộc sống có từ bi, vẻ đẹp và thế là trật tự. Không phải trật tự của một bản thiết kế, nhưng một trật tự mà hiện diện khi bạn hiểu rõ vô trật tự là gì – mà là sống của bạn. Sống của bạn ở trong vô trật tự. Vô trật tự là mâu thuẫn, sự xung đột giữa những đối nghịch. Khi bạn hiểu rõ vô trật tự đó mà ở trong chính bạn, vậy thì từ đó trật tự hiện diện – trật tự mà chính xác, toán học trong đó không có sự biến dạng. Tất cả điều này cần đến một cái trí thiền định, một cái trí có thể nhìn một cách tĩnh lặng.

Người hỏi: *Tại một trong những quyển sách của ông ông nói những phép lạ là một trong những việc dễ dàng nhất để thực hiện. Ông làm ơn giải thích về những phép lạ ông đã đề cập.*

Krishnamurti: Tôi ước rằng bạn đã không trích dẫn từ một quyển sách – kể cả những quyển sách của người nói. (Tiếng cười) Tôi thực sự có ý như thế, đầy nghiêm túc. Đừng trích dẫn bất kỳ ai. Sống dựa vào những ý tưởng của người khác là một trong những việc khủng khiếp nhất khi làm. Và những ý tưởng không là sự thật, “Tại một trong những quyển sách nó được nói rằng những phép lạ là những việc dễ dàng nhất trong thế giới” – đúng không? Nó không là một phép lạ khi bạn đang ngồi đó và tôi ngồi đây và chúng ta đang cùng nhau nói chuyện hay sao? Bởi vì nếu bạn lắng nghe không nỗ lực bạn sẽ biết nó có nghĩa gì khi sống trọn vẹn, tổng thể; nếu bạn sống trong cách đó, có một phép lạ, phép lạ vĩ đại trong tất cả.

Người hỏi: *Tôi đã đi khỏi đây được hai mươi bảy năm và đã trở lại cách đây ba tháng. Tôi phát hiện những sợ hãi khủng khiếp đang bùng ra ở đây. Từ sự quan sát riêng của tôi và từ sự quan sát của những người bạn tôi, tôi tin rằng có sự tiếp quản của Mafia và sự phát triển của một chính thể hoàn toàn cảnh sát. Liệu ông có thể giúp đỡ chúng tôi như những cá thể, cho chúng tôi giải pháp để chống cự lại những quy định như thế. Tôi nhận ra rằng chống cự lại sẽ rất khó khăn, tôi cũng nhận ra rằng nếu chúng tôi chống cự lại chúng tôi có thể bị vào tù. Mỗi cá thể có thể làm gì cho chính anh ấy để chống lại những lực lượng dễ sợ này?*

Krishnamurti: Thưa bạn, đây không là một lần tránh câu hỏi, nhưng: liệu bạn như một cá thể có thể hòa bình? Bạn có là một cá thể hay không? Bạn có lẽ có tài khoản ngân hàng của bạn, bạn có lẽ có một ngôi nhà tách rời, một gia đình tách rời và vân vân, nhưng bạn là một cá thể? Cá thể có nghĩa không thể phân chia trong chính anh ấy, không bị tách rời. Nhưng chúng ta bị tách rời, bị vỡ vụn, vì vậy chúng ta không là những cá thể. Xã hội là gì, chúng ta là như thế. Chúng ta đã

tạo ra xã hội này. Vì vậy làm thế nào một con người bị vớ vụn có thể làm bất kỳ điều gì ngoại trừ đến trạng thái đó mà trong nó anh ấy hoàn toàn là tổng thể? Lúc đó một loại hành động hoàn toàn khác hẳn sẽ xảy ra. Nhưng chừng nào chúng ta còn đang hành động trong những mảnh vỡ, chúng ta chắc chắn tạo ra hỗn loạn nhiều hơn trong thế giới. Tôi chắc chắn câu trả lời này không gây thỏa mãn cho bất kỳ ai; bạn muốn giải pháp và giải pháp ở trong chính bạn. Bạn phải nỗ lực tạo ra giải pháp đó.

Người hỏi: *Nhưng thời gian quá ngắn ngủi và dường như tôi không thể tìm được chính xác làm thế nào để giải quyết nó.*

Krishnamurti: “Thời gian quá ngắn ngủi” – liệu bạn có thể thay đổi ngay tức khắc? Không thay đổi từ từ hay ngày mai. Liệu bạn có thể có sự nhận biết của một sống “tổng thể” này mà trong đó có tình yêu – tất cả mọi điều đó mà chúng ta đã nói sáng nay – ngay tức khắc? Người nói trình bày rằng đó là điều duy nhất phải thực hiện – thay đổi trọn vẹn, cơ bản, tức khắc. Muốn thực hiện điều đó bạn phải quan sát bằng toàn quả tim và cái trí của bạn; không tẩu thoát vào bất kỳ điều gì, chủ nghĩa quốc gia hay những niềm tin của bạn; dứt khoát buông bỏ tất cả những điều này và trở nên hoàn toàn tỉnh thức. Vậy là có một thay đổi cơ bản, ngay tức khắc, và từ sự thay đổi tức khắc đó bạn sẽ hành động hoàn toàn khác hẳn.

Người hỏi: *Tình yêu có một mục tiêu hay không? Liệu người ta có thể thương yêu một người trong cuộc đời của người ta?*

Krishnamurti: Bạn đã nghe câu hỏi? Liệu bạn có thể thương yêu một người cùng lúc như nhiều người? Đặt ra một câu hỏi như thế thật lạ lùng. Nếu bạn thương yêu, bạn thương yêu một người và nhiều người. Nhưng chúng ta không thương yêu. Thưa bạn nhiều người có thể ngửi một bông hoa có hương thơm – hay chỉ một người có thể ngửi nó – nhưng bông hoa không thêm quan tâm, nó ở đó. Và đó là vẻ đẹp của tình yêu: nó có thể dâng hiến cho một người hay cho nhiều người. Điều đó chỉ có thể được khi có từ bị, khi không có

ghen tuông, không có tham vọng, không có thành công; và đó là sự phủ nhận tất cả mọi điều mà con người đã xây dựng trong chính anh ấy hay quanh anh ấy. Qua tiêu cực sự tích cực hiện diện.

Santa Monica, California.

7 tháng ba 1970.

CHƯƠNG 4 : TÔN GIÁO

“Vậy là tôn giáo là cái gì đó không thể được diễn tả ra từ ngữ; nó không thể được đo lường bởi tư tưởng . . .”

Chúng ta đã nói chúng ta sẽ bàn về tôn giáo và thiên định chiều nay. Chúng tạo nên một chủ đề thực sự rất phức tạp, cần nhiều kiên nhẫn và sự tìm hiểu từ từ, không bao giờ giả thiết bất kỳ điều gì, không bao giờ chấp nhận hay tin tưởng bất kỳ điều gì. Con người luôn luôn đang tìm kiếm điều gì đó còn hơn cả sống hàng ngày, với đau khổ, vui thú và phiền muộn của nó; anh ấy đã luôn luôn muốn tìm được điều gì đó vĩnh cửu nhiều hơn. Và trong sự tìm kiếm điều gì đó không thể đặt tên được của anh ấy, anh ấy đã xây dựng những đền chùa, những nhà thờ, những thánh đường. Những sự việc lạ lùng đã được thực hiện trong danh nghĩa của tôn giáo. Đã có những chiến tranh mà tôn giáo phải chịu trách nhiệm; con người đã bị hành hình, thiêu cháy, hủy diệt; bởi vì niềm tin còn quan trọng hơn sự thật, tin điều còn cần thiết hơn sự nhận biết trực tiếp. Khi niềm tin trở thành quan trọng nhất, vậy thì bạn sẵn lòng hy sinh mọi thứ cho nó; dù niềm tin đó là đúng thực hay không có giá trị đều không đặt thành vấn đề chừng nào nó còn cho sự thỏa mãn, an toàn, một ý thức của vĩnh cửu.

Nếu bạn tìm kiếm điều gì đó, rất dễ dàng để tìm được nó; nhưng điều đó có nghĩa rằng trước khi người ta khởi sự tìm kiếm nó người ta phải có một nền tảng, một ý tưởng về điều gì được tìm kiếm. Trong tìm kiếm, có nhiều sự tiến hành được bao gồm; không những chỉ có ham muốn và hy vọng rằng điều gì bạn công nhận sẽ là sự thật, mà cũng còn cả động cơ đằng sau sự tìm kiếm đó. Nếu có một động cơ của sự tẩu thoát khỏi sợ hãi, một mong muốn có sự thanh thản và an toàn, vậy thì chắc chắn bạn sẽ tìm được điều gì đó mà sẽ gây thỏa mãn bạn; nó có lẽ là niềm tin vô lý nhất, nhưng chừng nào nó còn gây thỏa mãn và hoàn toàn gây thanh thản, dù ảo

tường đó lộ bịch đến mức nào, bạn bám vào nó. Vậy là có sự nguy hiểm vô cùng cho những người mà đang tìm kiếm để tìm ra.

Nếu có sợ hãi thuộc bất kỳ loại nào, giấu giếm hay lộ liễu, tìm kiếm trở thành một lảng tránh, một lẩn trốn khỏi thực tế. Và nếu trong sự tìm kiếm của bạn bạn khám phá điều gì đó, sự khám phá đó được đặt nền tảng trên sự công nhận – bạn phải công nhận nó, ngược lại nó không có giá trị. Nhưng sự công nhận, nếu bạn quan sát, thuộc quá khứ, thuộc điều gì đó mà bạn đã biết rồi, ngược lại bạn không thể công nhận nó. Tất cả điều này được bao hàm trong sự tìm kiếm mãi mãi này cho điều gì mà người ta nghĩ nó là sự thật; nhưng cái gì đó mà vượt khỏi sự đo lường của cái trí, không được đặt nền tảng trên sự công nhận.

Tôn giáo, trong ý nghĩa được chấp nhận của từ ngữ đó, hiện nay đã trở thành một vấn đề của truyền bá, của quyền lợi được bảo đảm bất di bất dịch, cùng nhiều tài sản, cùng một giai cấp quan liêu, chức sắc vô cùng của “tinh thần”. Tôn giáo đã trở thành một vấn đề của giáo điều, niềm tin và lễ nghi – cái gì đó mà hoàn toàn tách rời khỏi đang sống hàng ngày. Bạn có lẽ, hay bạn có lẽ không, tin tưởng Thượng đế, nhưng sự tin tưởng đó chẳng có ý nghĩa bao nhiêu trong sống hàng ngày, nơi bạn lừa gạt, nơi bạn phá hoại, tham vọng, tham lam, ghen tuông, bạo lực. Bạn tin tưởng Thượng đế hay một đấng cứu rỗi, hay một vị đạo sư nào đó, tuy nhiên đưa nó ra thật xa để cho nó thực sự không tác động sống hàng ngày của bạn.

Như nó là hiện nay, tôn giáo đã trở thành một hiện tượng lạ lùng mà chẳng có giá trị gì cả. Suốt hai ngàn năm vừa qua, người Thiên chúa giáo đã bị quy định để tin tưởng. Làm ơn hãy quan sát trong chính bạn, không phê bình, không chỉ trích, chỉ quan sát. Người ta có lẽ không thích nó, nhưng người ta phải đối diện sự kiện rằng người ta, nếu người ta là một người Thiên chúa giáo, cũng bị quy định như người Cộng sản hay người vô thần. Cả người tin tưởng hay người không-tin tưởng đều bị quy định bởi văn hóa của thời đại của họ, bởi xã hội, bởi tiến trình lạ lùng của tuyên truyền. Nó cũng đã và đang xảy ra ở Châu á suốt hàng ngàn năm.

Tất cả cấu trúc vật chất, những khẳng định tâm lý, những niềm tin mãnh liệt, vì nó mà người ta sẵn lòng hủy diệt và bị hủy diệt, đều được đặt nền tảng trên quan điểm khẳng định, biện luận, liên quan đến vấn đề làm thế nào để tìm được điều gì là đúng thực; nhưng “quan điểm đúng thực”, dù khôn khéo, dù có lý lẽ, đều không có thực tế gì cả: nó vẫn chỉ là một quan điểm. Hiện nay những tôn giáo khắp thế giới đều hoàn toàn vô nghĩa. Chúng ta muốn được giải trí phần tinh thần và thế là chúng ta đi đến nhà thờ hay đền chùa hay thánh đường và việc đó cũng chẳng liên quan gì đến sự đau khổ, rối loạn, hận thù hàng ngày của chúng ta. Một con người thực sự nghiêm túc, thực sự muốn tìm ra liệu có cái gì đó tốt đẹp hơn cái sự việc khủng khiếp được gọi là tồn tại này, chắc chắn phải được tự do hoàn toàn khỏi giáo điều, khỏi niềm tin, khỏi tuyên truyền, anh ta phải được tự do khỏi cấu trúc trong đó anh ta đã được nuôi dưỡng để là một “con người tôn giáo”.

Trong sự phủ nhận của “cái gì là”, trong tạm gọi là những tôn giáo, bạn đến được sự tích cực. Chúng ta sẽ tìm ra, liệu chúng ta có thể, cái sự việc này là gì mà con người đã tìm kiếm – không qua mọi niềm tin, không qua mọi đáng cứu rỗi, hay qua một vị đạo sư, hay qua người nói. Chúng ta sẽ tìm ra cho chính chúng ta liệu có hay liệu không có, cái gì đó mà không là sự chiếu rọi của những hy vọng riêng của người ta, của những sợ hãi riêng của người ta, cái gì đó mà không bị sáng chế bởi một cái trí ma mãnh hay được nuôi dưỡng từ sự cô độc cực độ của chúng ta.

Muốn tìm được, người ta phải được tự do khỏi niềm tin; bởi vì niềm tin là chất lượng của cái trí cam kết trong điều gì đó mà sẽ cho nó sự hy vọng, thanh thản, an toàn nào đó, một ý thức của vĩnh cửu. Muốn được tự do để tìm hiểu, người ta phải được tự do khỏi sợ hãi, khỏi lo âu, khỏi sự ham muốn được an toàn về tâm lý. Đây là những yêu cầu rõ ràng cho một con người rất nghiêm túc và khẩn thiết mà muốn tìm ra.

Công cụ có khả năng tìm hiểu là một cái trí rõ ràng, không có những biến dạng, hay thành kiến của sự kết luận, của công thức hay niềm tin. Hãy thấy sự khó khăn lạ thường

làm sao để có một cái trí không trong xung đột; bởi vì nó có nghĩa một cái trí đã hiểu rõ xung đột và được tự do khỏi nó.

Cái trí – mà có nghĩa không chỉ cái trí nhưng còn cả quả tim, toàn bản chất thuộc thần kinh cơ thể và tâm lý của con người – phải nhạy cảm cực kỳ; bởi vì nhạy cảm hàm ý thông minh. Chúng ta sẽ tìm hiểu điều đó một chút ít, bởi vì tất cả nó đang đặt nền tảng cho sự thiền định. Nếu bạn không đặt nền tảng của trật tự, vậy thì thiền định – mà là một trong những sự việc lạ thường nhất trong sống – chỉ trở thành một tẩu thoát đang dẫn đến tự-hoang tưởng, tự-thôi miên. Một cái trí tầm thường có thể học những ma mãnh, có thể luyện tập tạm gọi là thiền định, nhưng nó sẽ vẫn còn là một cái trí ngu dốt, tầm thường.

Hầu hết chúng ta chẳng có bao nhiêu năng lượng; chúng ta hao tổn nó trong xung đột, trong đấu tranh, chúng ta lãng phí nó trong vô vàn cách – không những trong ái ân, nhưng còn bị lãng phí trong những mâu thuẫn và trong sự phân chia của chúng ta mà tạo ra xung đột. Xung đột chắc chắn là một lãng phí vô cùng của năng lượng – những suy giảm “điện áp”. Không chỉ năng lượng vật chất là cần thiết, nhưng năng lượng tâm lý cũng cần thiết ngang bằng, với một cái trí rất rõ ràng, hợp lý, lành mạnh, không bị biến dạng, và một quả tim không có cảm tính, không có cảm xúc, nhưng có chất lượng của dư thừa tình yêu, từ bi. Tất cả điều này trao tặng một mảnh liệt, đam mê vô cùng. Bạn cần nó, ngược lại bạn không thể thực hiện chuyển hành trình vào cái sự việc được gọi là thiền định này. Bạn có thể ngồi kiết già, hít thở, làm những công việc phi thường, nhưng bạn sẽ không bao giờ đến được nó.

Thân thể phải nhạy cảm lạ thường; đó là một trong những sự việc khó khăn nhất, bởi vì chúng ta đã làm hư hỏng sự thông minh của thân thể qua nhậu nhẹt, qua hút thuốc, qua phóng đảng, qua vui thú; chúng ta đã làm cho thân thể thành thô thiển. Hãy quan sát thân thể mà đáng ra phải sinh động và nhạy cảm cực kỳ, và bạn sẽ thấy chúng ta đã làm sa sút chúng biết chừng nào! Thân thể gây ảnh hưởng cái trí và cái trí gây ảnh hưởng thân thể, và bởi vì lý do này, sự nhạy cảm của thân thể, các bộ phận, là cần thiết. Sự nhạy cảm này

không được tạo ra qua ăn uống kiêng khem, qua áp dụng mọi loại ma mãnh vào nó. Cái trí phải canh chừng nó đầy bình thản. (Tôi hy vọng bạn đang thực hiện điều đó lúc này, khi người nói đang thâm nhập vào chủ đề – không phải ngày mai hay ngày mốt – bởi vì như chúng ta đã nói, chúng ta đang cùng nhau tham gia trong chuyến hành trình, trong chuyến thám hiểm)

Sự quan sát “cái gì là”, là sự hiểu rõ sự kiện đó. Hiểu rõ có từ quan sát “cái gì là”; thực hiện nó trong đang sống hàng ngày dẫn đến sự hiểu rõ trải nghiệm. Hầu hết chúng ta ao ước những trải nghiệm lạ thường bởi vì sống riêng của chúng ta quá bị giới hạn, quá nhàm chán. Chúng ta ao ước những trải nghiệm tốt lành, bền vững, sâu thẳm. Nhưng thậm chí chúng ta đã không hiểu từ ngữ “trải nghiệm” đó có nghĩa gì, và cái trí đang tìm kiếm một trải nghiệm không thể hiểu rõ “sự thật” là gì. Cuộc sống mà chúng ta sống hàng ngày phải được thay đổi; phải có một kết thúc đến sự hận thù này, bạo lực này trong chính chúng ta, sự lo âu, tội lỗi, sự thúc đẩy để thành công, để là người nào đó; và nếu tại cơ bản không thay đổi điều đó, cố gắng tìm kiếm “trải nghiệm” nào đó chẳng có ý nghĩa gì cả.

Một cái trí hy vọng thấy sự thật qua thuốc men, để có những trải nghiệm lạ thường, hay để được giải trí qua thuốc men, trở thành một nô lệ cho chúng và kết cuộc chúng làm cho cái trí ngu dốt và đờ đẫn.

Chúng ta đang cùng nhau tìm hiểu vấn đề của cái trí tôn giáo – không phải tôn giáo là gì – nhưng một cái trí mà là tôn giáo, mà có khả năng tìm ra sự thật là gì. Nghĩa lý gốc của từ ngữ “religion” tôn giáo không rõ ràng lắm; chúng ta có thể cho bất kỳ nghĩa lý nào mà chúng ta ưa thích, và thông thường chúng ta làm như thế. Nhưng không có quan điểm về tôn giáo là gì, là được tự do để tìm hiểu nó, tìm hiểu chất lượng của cái trí mà là tôn giáo. Chất lượng của cái trí đó không được tách rời khỏi sống hàng ngày của đau khổ, vui thú, phiền muộn và rối loạn.

Muốn tìm hiểu điều này, phải có sự tự do khỏi tất cả uy quyền. Bạn đứng một mình để tìm ra, không quyền sách nào,

không người nào sẽ giúp đỡ bạn. Làm ơn hãy thấy điều này quan trọng đến mức nào, bởi vì chúng ta đã trao sự tin cậy của chúng ta, sự trung thành của chúng ta cho những người khác – cho những giáo sĩ, cho những đáng cứu rỗi, cho những người thầy và vân vân – và bởi vì đã trao sự trung thành của chúng ta, chúng ta đã nương dựa vào họ để dẫn dắt chúng ta và họ chẳng dẫn dắt chúng ta đến nơi nào cả.

Trong sự tìm hiểu này không có vấn đề của uy quyền – bạn đang tìm hiểu, giống như một người khoa học thực sự, mà không tìm kiếm một kết quả. Khi không có bất kỳ uy quyền nào, vậy là không có hệ thống, không có luyện tập. Một hệ thống, một phương pháp, hàm ý một lễ thói, một hình thành của thói quen. Nếu bạn luyện tập một hệ thống nào đó, chắc chắn cái trí của bạn trở thành đờ đẫn. Điều này khá rõ ràng và đơn giản. Vì vậy những hệ thống, những phương pháp, những luyện tập phải hoàn toàn biến mất. Hãy thấy điều gì đang xảy đến cho cái trí mà không sợ hãi, không đang tìm kiếm vui thú hay đang theo đuổi giải trí, một cái trí không lệ thuộc uy quyền, nhưng thực sự đang tìm hiểu; với một cái trí không lệ thuộc bất kỳ điều gì, không có sợ hãi và thế là nó có thể tìm hiểu. Một cái trí như thế đã trở nên sắc bén, sinh động, mãnh liệt, nghiêm túc. (Khi chúng ta sử dụng từ ngữ “cái trí”, chúng ta có ý tổng thể của nó, gồm cả các cơ quan thân thể, quả tim). Chất lượng của cái trí đó có vẻ đẹp; bởi vì không dùng phương pháp, nó rõ ràng, đang tìm hiểu, đang quan sát và đang học hỏi khi nó đang quan sát. Đang học hỏi không khác biệt hành động. Học hỏi là hành động. Nếu bạn học hỏi về dân tộc, những nguy hiểm của sự tách rời, của sự phân chia con người, nếu bạn quan sát nó và hiểu rõ nó, vậy là chính sự hiểu rõ nó chấm dứt sự phân chia này trong hành động. Vì vậy sự quan sát có tầm quan trọng cực kỳ.

Tất cả các bạn có thể biết về yoga. Có quá nhiều sách được viết về nó, mỗi ông Tom, Dick, Henry mà đã dành ra vài tháng ở Ấn độ và đã thực hành vài bài học, trở thành một “yogi”. Từ ngữ “yoga” đó có nhiều ý nghĩa; nó hàm ý một cách sống, không chỉ luyện tập vài bài tập nào đó để giữ cho trẻ trung. Nó hàm ý một cách sống không phân chia và thế là

không xung đột – mà là cách người nói nhìn nó. Dĩ nhiên sự luyện tập đều đặn của loại đúng đắn nào đó là tốt lành, nó làm cho thân thể mềm dẻo. Người nói đã luyện tập nhiều bài tập trong nhiều năm, không phải để đạt được trạng thái lạ lùng nào đó qua sự hít thở và mọi chuyện như thế, nhưng để giữ cho thân thể mềm dẻo. Bạn phải có loại luyện tập đúng đắn, thực phẩm đúng đắn, không phải nhồi nhét vào mình vô số thịt – cùng tất cả hung ác và vô cảm mà do ăn uống như thế tạo ra. Mỗi người phải tìm ra loại ăn uống đúng đắn cho chính anh ấy, anh ấy phải thử nghiệm và tìm ra.

Tiếp theo lại có một ma mãnh khác mà đã được lén lút dồn vào bạn: Mantra Yoga “câu chú mật”. Chỉ cần năm, hay ba mươi đồ la, bạn đã được dạy câu chú nào đó – một lặp lại của những từ ngữ, đặc biệt bằng tiếng Phạn. Những người Thiên chúa giáo có kinh lần chuỗi và lặp lại Ave Maria – hay bất kỳ câu gì họ lặp lại. Bạn biết điều gì xảy đến khi bạn liên tục lặp lại một chuỗi những từ ngữ? Bạn tự thôi miên vào sự tĩnh lặng. Hay bạn lướt trên âm điệu của từ ngữ. Khi bạn liên tục lặp lại một từ ngữ nào đó nó tạo ra một âm thanh, bên trong; và âm thanh bên trong đó liên tục rung động – nếu bạn lắng nghe nó; nó trở nên sinh động cực kỳ và bạn nghĩ nó là một việc tuyệt vời nhất. Nhưng không phải vậy đâu, nó là một hình thức của tự-thôi miên. Cũng vậy điều đó phải được khước từ hoàn toàn.

Vậy là chúng ta đến được điều gì đó hoàn toàn khác hẳn, đó là: tỉnh thức và chú ý. Tôi không biết liệu bạn đã tìm hiểu điều này – không bằng cách đọc những quyển sách, không bằng cách được chỉ bảo làm thế nào để được tỉnh thức trong một trường phái ở Châu á, trong tu viện nào đó – nhưng nếu bạn đã tìm hiểu, bạn sẽ tự thấy được nó có nghĩa gì khi không được chỉ bảo bởi một người khác. Bạn phải tự học hỏi sự tỉnh thức có nghĩa gì; tỉnh thức được cái sảnh đường mà bạn đang ngồi trong đó, tỉnh thức được sự cân đối của sảnh đường và những màu sắc của nó; không nói nó xấu xí hay đẹp đẽ, chỉ đang quan sát. Khi bạn đi xuống con đường, tỉnh thức được những sự việc đang xảy ra quanh bạn, quan sát những đám mây, cây cối, ánh sáng trên dòng nước, con chim

đang bay. Tỉnh thức không có bất kỳ sự can thiệp nào của tư tưởng mà nói: “điều này đúng”, “điều này sai”, “điều này nên”, “điều này không nên”. Tỉnh thức được những sự việc đang xảy ra bên ngoài, sau đó cũng tỉnh thức được bên trong – nhìn ngắm mỗi chuyển động của tư tưởng, nhìn ngắm mỗi cảm giác, mỗi phản ứng; điều đó làm cho cái trí sinh động lạ thường.

Có một khác biệt giữa sự tập trung và sự chú ý. Tập trung là một qui trình của loại trừ, một qui trình của kháng cự và vì vậy một xung đột. Bạn có khi nào quan sát cái trí của bạn khi bạn đang tập trung vào cái gì đó? Nó lang thang đi khỏi và bạn cố gắng kéo nó lại và thế là một trận chiến xảy ra; bạn muốn gom tụ sự chú ý của bạn, tập trung vào cái gì đó, và tư tưởng lại thích thú nhìn ra ngoài cửa sổ, hay suy nghĩ điều gì khác. Trong xung đột này có một lãng phí của năng lượng và thời gian.

Người ta tìm hiểu tại sao cái trí huyền thuyên, nói chuyện liên tục với chính nó hay với một người khác, hay muốn được bạn rợn mãi mãi, đọc một quyển sách, mở máy thu thanh, giữ mình năng động. Nếu bạn đã quan sát, có một thói quen của luôn luôn động đây, thân thể của bạn không bao giờ có thể ngồi yên lặng trong một thời gian dài, nó luôn luôn đang làm cái gì đó hay đang cựa quậy. Cái trí cũng huyền thuyên; ngược lại điều gì sẽ xảy đến cho nó? – nó bị kinh hãi, vì vậy nó phải được bạn rợn. Nó phải được bạn rợn bởi sự đổi mới xã hội, bởi điều này điều kia, bởi niềm tin nào đó, bởi điều gì đó đã xảy ra trong quá khứ – nó đang suy nghĩ liên tục.

Như chúng ta đang nói: sự chú ý hoàn toàn khác hẳn sự tập trung. Tỉnh thức và chú ý theo cùng nhau – nhưng không phải tập trung. Một cái trí chú ý mãnh liệt có thể quan sát rất rõ ràng, mà không có bất kỳ biến dạng, mà không có bất kỳ kháng cự, và tuy nhiên vận hành đầy hiệu quả, khách quan. Chất lượng của một cái trí như thế là gì? (Tôi hy vọng bạn hứng thú điều này, bởi vì nó là thành phần của sống. Nếu bạn khước từ tất cả điều này, bạn cũng khước từ tổng thể của sống. Nếu bạn không biết ý nghĩa và vẻ đẹp của thiên định, bạn không biết bất kỳ điều gì của sống. Bạn có lẽ có một cái

xe đời mới nhất, bạn có lẽ đi lại tự do khắp thế giới, nhưng nếu bạn không biết về đẹp thực sự, sự tự do và hân hoan của thiên định là gì, bạn đang bỏ lỡ một phần vĩ đại của sống. Điều này không khiến bạn phải nói, “Tôi phải học tham thiền”. Nó là một việc xảy đến tự nhiên. Một cái trí đang tìm hiểu chắc chắn phải đến được điều này; một cái trí tỉnh thức, quan sát “cái gì là” trong chính nó, là hiểu rõ về chính mình, biết về chính mình).

Chúng ta đang hỏi: chất lượng của một cái trí mà đã tiến xa, một cách tự nhiên, không có bất kỳ nỗ lực nào là gì? Nếu bạn quan sát một cái cây hay một đám mây, khuôn mặt người vợ của bạn hay người chồng của bạn hay người hàng xóm của bạn, chỉ từ sự tĩnh lặng bạn mới có thể quan sát rất rõ ràng. Bạn chỉ có thể lắng nghe khi không có sự nhiễu loạn tự-chiếu rọi. Khi bạn đang huyền thuyên với chính mình, đang so sánh điều gì đang được nói với điều gì đã biết rồi, vậy thì bạn không đang lắng nghe. Khi bạn đang quan sát bằng đôi mắt của bạn và tất cả mọi loại thành kiến lẫn hiểu biết đang can thiệp, bạn thực sự không đang quan sát. Vậy là khi bạn thực sự quan sát và lắng nghe, bạn chỉ có thể làm như thế từ sự tĩnh lặng.

Tôi không biết liệu bạn có khi nào tiến xa như thế. Nó không là cái gì đó bạn vun quén, mất nhiều năm để bắt gặp, bởi vì nó không là sản phẩm của thời gian hay của so sánh; nó là sản phẩm của sự quan sát trong sống hàng ngày, sự quan sát về những tư tưởng của bạn và sự hiểu rõ về tư tưởng. Khi cái trí hoàn toàn tỉnh thức, nó trở nên yên lặng, tĩnh lặng lạ thường; nó không ngủ quên, nhưng tỉnh thức cao độ trong tĩnh lặng đó. Chỉ cái trí như thế có thể thấy sự thật là gì, có thể thấy liệu có cái gì đó vượt khỏi hay không. Chỉ một cái trí như thế là một cái trí tôn giáo, bởi vì nó đã buông bỏ hoàn toàn quá khứ – mặc dù nó có thể sử dụng ký ức của quá khứ. Vậy thì tôn giáo là điều gì đó không thể được diễn tả thành từ ngữ; nó không thể được đo lường bởi tư tưởng – bởi vì tư tưởng luôn luôn đang đo lường; như chúng ta đã nói, tư tưởng là phản ứng của quá khứ. Tư tưởng không bao giờ tự

do; nó luôn luôn đang vận hành trong lãnh vực của cái đã được biết.

Vì vậy một cái trí mà có thể hiểu rõ sự thật là gì, chân lý là gì – nếu có một sự việc như là chân lý – phải được tự do tuyệt đối khỏi tất cả những ma mánh, những dối gạt, những ảo tưởng của con người. Và điều này cần nhiều công việc. Nó có nghĩa một kỷ luật bên trong; một kỷ luật mà không là sự bắt buộc, sự tuân phục hay điều chỉnh. Kỷ luật hiện diện trong sự quan sát “cái gì là” và đang học hỏi về nó; học hỏi về chính nó này là kỷ luật riêng của nó. Thế là có trật tự và cùng nó là sự kết thúc của vô-trật tự trong chính nó. Tất cả điều này, từ khởi đầu của những nói chuyện này cho đến lúc này, là thành phần của thiền định.

Chỉ đến khi bạn biết làm thế nào để nhìn một đám mây hay thấy vẻ đẹp của ánh sáng trên biển, làm thế nào để quan sát người vợ của bạn – hay cậu trai hay cô gái – bằng một đôi mắt trong sáng, bằng một cái trí hồn nhiên mà không bao giờ bị tổn thương, mà không bao giờ rơi lệ, lúc đó cái trí mới có thể thấy sự thật là gì.

Người hỏi: *Vừa lúc này tôi đã tự xác thực cho mình điều gì ông nói – rằng đáp án cho sự tự do bên trong là trải nghiệm rằng người quan sát và vật được quan sát là một. Tôi đã có công việc rất cực nhọc và chán ngắt phải làm, bởi vì nó tôi đã phát triển một kháng cự mạnh mẽ. Tôi nhận ra rằng tôi là kháng cự đó và rằng chỉ kháng cự nhìn kháng cự. Vậy là bỗng nhiên kháng cự tan biến – nó giống như một phép lạ – và thậm chí tôi đã có sức mạnh thân thể để hoàn tất công việc.*

Krishnamurti: Bạn đang cố gắng khẳng định điều gì tôi đang nói, đang cho tôi hay khán giả sự khuyến khích? (Tiếng cười).

Người hỏi: *Nó cần năng lượng vô cùng trước khi người ta đến được điểm mấu chốt của rằng người quan sát và vật được quan sát là một.*

Krishnamurti: Quý ông này nói rằng người quan sát là vật được quan sát; đó là: khi có sợ hãi, người quan sát là bộ phận của sợ hãi đó. Anh ấy không tự đồng hóa mình với sợ

hải; người quan sát là bộ phận của chính sự hải đó. Nhận ra điều đó khá dễ dàng. Hoặc bạn nhận ra nó bằng từ ngữ, lý thuyết – hiểu rõ nghĩa lý của những từ ngữ, hoặc bạn thực sự thấy rằng người quan sát và vật được quan sát là một. Nếu bạn thực sự thấy điều đó, nó có tạo ra một khác biệt quyết liệt trong sống của bạn; nó kết thúc xung đột. Khi có một phân chia giữa người quan sát và vật được quan sát, một khoảng trống, có một khoảng cách thời gian, và thế là có xung đột. Khi bạn thực sự thấy và thí nghiệm bằng cách quan sát rằng thật ra người quan sát và vật được quan sát là một, vậy là bạn kết thúc tất cả xung đột trong sống, trong tất cả những liên hệ.

Người hỏi: *Khi chúng ta nhận ra rằng quá khứ, như ký ức, bị đặt vào giữa cái gì đó sâu thẳm hơn và phía bên ngoài, chúng ta có thể làm gì? Chúng ta không thể chặn đứng nó – nó cứ tiếp tục.*

Krishnamurti: Ký ức tự chen vào giữa phía bên ngoài và phía bên trong. Có phía bên ngoài và phía bên trong, và cái trí là ký ức là cái gì đó tách rời, là quá khứ. Vậy là lúc này có ba thứ, phía bên ngoài, phía bên trong, và cái trí là quá khứ. Làm ơn thưa bạn đừng cười – đây là sống của bạn, đây là điều gì chúng ta đang làm; mặc dù bạn có thể đặt câu hỏi một cách khác, đây thực sự là điều gì đang xảy ra trong sống hàng ngày của chúng ta. Bạn muốn là điều gì đó; cái trí nói, “Đừng làm nó, hay, làm nó cách nào đó”, vậy là có một trận chiến đang xảy ra. Cái trí đang can thiệp; cái trí là tư tưởng, cái trí là quá khứ. Tư tưởng chen vào giữa cái thực tế, phía bên ngoài và phía bên trong; vì vậy người ta phải làm gì? Chức năng của tư tưởng là phân chia; nó đã phân chia sống như quá khứ, hiện tại, và tương lai. Cũng vậy tư tưởng đã phân chia phía bên ngoài khỏi phía bên trong. Tư tưởng nói: “Làm thế nào tôi có thể lấp được hai cái này và hành động như một tổng thể “. Liệu tư tưởng có thể thực hiện điều này? – khi chính nó là nhân tố của sự phân chia?

Người hỏi: *Nơi nào có ý muốn có một phương cách.*

Krishnamurti: Không, thưa bạn: bạn có phương cách của bạn trong thế giới; bạn có ý muốn để hủy diệt người khác

của bạn và bạn đã thành công, bạn đã tìm được phương cách. Chúng ta không quan tâm đến ý muốn; ý muốn là việc hủy hoại nhất, bởi vì ý muốn được đặt nền tảng trên vui thú, trên ham muốn, và không trên hân hoan tự do.

Bạn đang hỏi làm thế nào tư tưởng có thể được giữ yên lặng. Làm thế nào tư tưởng có thể tĩnh lặng? Đó là câu hỏi đúng phải không? – bởi vì nếu bạn đặt ra câu hỏi sai luôn luôn bạn nhận được đáp án sai. (Tiếng cười). Không, thưa bạn, đây không là vấn đề đùa giỡn. Bạn phải đặt câu hỏi đúng. Liệu nó là câu hỏi đúng hay sao khi hỏi: “Làm thế nào tư tưởng có thể kết thúc?” Hay người ta phải tìm ra chức năng của tư tưởng là gì? Nếu bạn kết thúc tư tưởng – nếu điều đó có thể thực hiện được – vậy thì làm thế nào bạn có thể hoạt động khi bạn phải đi đến văn phòng? Chắc chắn, tư tưởng là cần thiết.

Chúng ta đang nói tư tưởng là nguy hiểm trong một phương hướng nào đó, bởi vì nó phân chia; và vẫn vậy tư tưởng phải vận hành một cách hợp lý, thông minh, khách quan, lành mạnh, trong một phương hướng khác. Làm thế nào điều này có thể thực hiện được? Làm thế nào tư tưởng không thể can thiệp? Bạn thấy vấn đề chứ? Nó không là “làm thế nào kết thúc tư tưởng”. Khi bạn đã đặt câu hỏi rất rõ ràng, bạn sẽ thấy nó cho chính bạn. Tư tưởng, mà là phản ứng của quá khứ, can thiệp, phân chia như phía bên ngoài và phía bên trong và hủy diệt sự thống nhất. Vậy là chúng ta nói, “Chúng ta hãy hủy diệt tư tưởng, chúng ta hãy giết chết cái trí.” Đây là một vấn đề hoàn toàn sai lầm. Nhưng nếu bạn tìm hiểu toàn cấu trúc của tư tưởng, thấy vị trí của nó là gì, nơi nào nó không cần thiết, vậy là bạn sẽ phát hiện rằng cái trí sẽ vận hành một cách thông minh khi tư tưởng không hoạt động cũng như khi nó phải hoạt động.

Người hỏi: *Tại sao ông có một tình thức mãnh liệt được “cái gì là” hơn tôi có? Điều bí mật của ông là gì?*

Krishnamurti: Thật ra tôi không bao giờ suy nghĩ về điều đó. Chỉ nhìn thử: sự khiêm tốn là điều gì đó phải được vun quén? Nếu bạn vun quén sự khiêm tốn, nó vẫn còn là sự kiêu ngạo. Nếu bạn vun quén trạng thái tỉnh thức được “cái gì là”, bạn không đang tỉnh thức. Nhưng nếu bạn tỉnh thức khi bạn

ngồi trong một chiếc xe buýt, hay lái một chiếc xe hơi, khi bạn nhìn, nói chuyện, hay đang vui thích, vậy là từ đó, một cách tự nhiên, dễ dàng, trạng thái tỉnh thức được “cái gì là hiện diện”. Nhưng nếu bạn cố gắng vun quén bằng cách chú ý nhiều đến “cái gì là”, tư tưởng đang hoạt động, không phải trạng thái tỉnh thức.

Người hỏi: Ông đã nói: muốn được tự do chúng ta không nên có những người thầy? Tôi đã hiểu điều đó đúng chứ?

Krishnamurti: Chức năng của một người thầy là gì? Nếu ông ấy biết một chủ đề như y khoa, khoa học, làm thế nào để vận hành một cái máy vi tính và vân vân, chức năng của ông ấy là giải thích cho một người khác về hiểu biết và thông tin mà ông ấy có. Điều đó khá dễ dàng. Nhưng nếu chúng ta đang nói về người thầy mà nói ông ấy biết, và muốn giảng giải cho người đệ tử, vậy thì hãy nghi ngờ, bởi vì cái người mà nói ông ấy biết, không biết. Bởi vì sự thật, vẻ đẹp của sự khai sáng, bất kỳ cái tên nào bạn gọi nó, không khi nào có thể diễn tả được – nó là. Nó là một vật đang sống, một vật chuyển động, nó là năng động, nó là không trọng lượng. Bạn chỉ có thể nói về một vật chết rồi; và người thầy mà dạy bảo bạn về những vật chết rồi không là một người thầy.

Người hỏi: Làm thế nào chúng ta có thể đặt vào cùng nhau sự tập trung, sự học hỏi, và sự chú ý?

Krishnamurti: Từ ngữ “discipline” có nghĩa học hỏi từ một người khác. Người đệ tử là người học hỏi từ người thầy. Bạn có khi nào đã suy xét hay tìm hiểu vấn đề của học hỏi là gì? Hiện tại năng động của động từ “học hỏi” – nó có nghĩa gì? Hoặc bạn đang học hỏi với mục đích thêm vào điều gì bạn biết rồi, mà trở thành hiểu biết – giống như khoa học – hoặc có học hỏi mà không là một tích lũy của hiểu biết nhưng một chuyển động. Bạn hãy thấy sự khác biệt giữa hai học hỏi? Hoặc tôi học hỏi với mục đích kiếm được hiểu biết, có hiệu quả, thuộc công nghệ và vân vân. Hoặc lúc nào tôi cũng đang học hỏi điều gì đó mà luôn luôn mới mẻ và vì vậy hành động luôn luôn mới mẻ. Làm ơn hãy lắng nghe điều này: tôi muốn biết, tôi muốn học hỏi về chính tôi. Tôi là một thực thể rất

phức tạp, có cả những giấu giếm lẫn những lộ liễu. Tôi muốn biết về toàn bộ tổng thể của chính tôi. Vậy là tôi tự quan sát về chính tôi, và tôi thấy tôi bị sợ hãi; tôi thấy nguyên nhân của sự sợ hãi đó; trong quan sát tôi đã học hỏi và điều đó đã trở thành hiểu biết của tôi. Nhưng nếu lần tới sự sợ hãi nảy sinh, tôi nhìn nó bằng hiểu biết có trước, vậy là tôi đã ngừng học hỏi. Tôi chỉ đang nhìn nó bằng quá khứ và không đang học hỏi về điều gì đang thực sự xảy ra. Muốn học hỏi về chính tôi, phải có sự tự do, để cho có sự quan sát liên tục mà không có sự can thiệp của quá khứ – mà không có sự can thiệp của tư tưởng.

Vậy là “học hỏi” có hai ý nghĩa: học hỏi để kiếm được hiểu biết mà với nó tôi có thể hoạt động một cách hiệu quả nhất trong những lãnh vực nào đó, hay học hỏi về chính tôi, để cho quá khứ – mà là tư tưởng – không luôn luôn can thiệp: trong cách đó tôi có thể quan sát, và cái trí luôn luôn nhạy cảm.

Người hỏi: Tôi muốn hỏi ông liệu ông có ăn thịt hay cá không?

Krishnamurti: Điều đó thực sự gây hứng thú cho bạn à? Suốt cuộc đời của tôi, tôi không bao giờ sờ đến cá hay thịt – tôi không bao giờ nếm nó, không bao giờ hút thuốc hay uống rượu; nó không hấp dẫn, không có ý nghĩa gì với nó. Điều đó cũng khiến cho bạn là một người ăn chay? (Tiếng cười). Nó sẽ không. Bạn biết, những người anh hùng, những mẫu mực, là những người tồi tệ nhất mà bạn có thể có. Hãy tìm ra tại sao bạn ăn thịt, tại sao bạn buông thả trong hút thuốc và nhậu nhẹt, tại sao bạn không sống một cuộc sống đơn giản – mà không có nghĩa một bộ quần áo, hay một bữa ăn một ngày, nhưng một chất lượng của cái trí mà đơn giản, không có tất cả những biến dạng của những vui thú và những ham muốn, những tham vọng và những động cơ – để cho bạn có thể nhìn trực tiếp và nhận biết vẻ đẹp của thế giới.

Người hỏi: Tôi chỉ muốn hỏi sự hài hước là gì.

Krishnamurti: Tôi nghĩ nó thực sự có nghĩa, cười đùa về chính người ta. Chúng ta có quá nhiều nước mắt trong những tâm hồn của chúng ta, quá nhiều đau khổ – chỉ nhìn vào chính

chúng ta bằng hóm hình, quan sát bằng rõ ràng, bằng nghiêm túc và vẫn vậy bằng tươi cười, nếu người ta có thể.

Santa Monica, California.

8 tháng ba 1970.

CHƯƠNG 5 : SỢ HÃI

“Liệu bạn có thể quan sát mà không có cái trung tâm, không đặt tên sự việc được gọi là sợ hãi khi nó nảy sinh? Nó cần đến sự kỷ luật nghiêm ngặt.”

Người ta phải nghiêm túc, bởi vì chỉ những người nghiêm túc một cách năng động mới có thể sống một cuộc sống mà tổng thể và trọn vẹn. Và nghiêm túc đó không loại trừ sự hân hoan, hạnh phúc; tuy nhiên chừng nào còn có sợ hãi người ta không thể biết trải qua sự hân hoan vô cùng là gì. Dường như sự sợ hãi là một điều thông thường nhất trong sống; lạ lùng thay chúng ta đã chấp nhận nó như một cách sống – giống như chúng ta đã chấp nhận bạo lực trong tất cả những hình thức khác nhau của nó như một cách sống – và chúng ta đã trở nên quen thuộc với sự sợ hãi thuộc tâm lý.

Tôi nghĩ, chúng ta nên tìm hiểu vấn đề của sợ hãi một cách trọn vẹn, hiểu rõ nó một cách đầy đủ, để cho khi chúng ta rời nơi này chúng ta sẽ loại bỏ nó. Nó có thể thực hiện được; nó không chỉ là một lý thuyết, hay một hy vọng. Nếu người ta trao chú ý trọn vẹn đến vấn đề của sợ hãi này, đến làm thế người ta tiếp cận nó, nhìn nó, lúc đó người ta sẽ phát giác rằng cái trí – cái trí mà đã trải qua đau khổ quá nhiều, mà đã chịu đựng quá nhiều phiền muộn, mà đã sống cùng bất hạnh và sợ hãi vô bờ bến – sẽ được hoàn toàn tự do khỏi nó. Muốn tìm hiểu điều này người ta phải tuyệt đối cần thiết không có thành kiến mà sẽ ngăn cản người ta không hiểu rõ sự thật của “cái gì là”. Cùng nhau thực hiện chuyến hành trình này hàm ý không có cả chấp nhận lẫn phủ nhận; cũng không nói với chính mình rằng loại bỏ sự sợ hãi là điều tuyệt đối không thể được, cũng không có thể được. Người ta cần một cái trí tự do để tìm hiểu vấn đề này; một cái trí mà, bởi vì đã không có kết luận nào, được tự do để quan sát, để tìm hiểu.

Có quá nhiều sợ hãi thuộc tâm lý và thuộc hệ thần kinh thân thể. Muốn tìm hiểu mỗi hình thức khác nhau của sợ hãi này, tìm hiểu mỗi khía cạnh, cần một lượng thời gian quá

nhiều. Nhưng người ta có thể quan sát chất lượng thông thường của sợ hãi; người ta có thể quan sát bản chất và cấu trúc thông thường của sợ hãi mà không bị lạc lối trong chi tiết của một hình thức đặc biệt thuộc những sợ hãi của người ta. Khi người ta hiểu rõ bản chất và cấu trúc của sợ hãi như thế, vậy là người ta có thể tiếp cận, cùng hiểu rõ đó, sự sợ hãi đặc biệt.

Người ta có lẽ sợ hãi bóng tối, người ta có lẽ sợ hãi người vợ hay người chồng của người ta, hay điều gì công chúng nói hay suy nghĩ hay làm; người ta có lẽ sợ hãi ý thức cô độc, hay sự trống rỗng của sống, sự nhầm chán của tồn tại không ý nghĩa mà người ta sống. Người ta có lẽ sợ hãi tương lai, sự không-chắc chắn và không-an toàn của ngày mai – hay quả bom. Người ta có lẽ sợ hãi chết, sự kết thúc sống của người ta. Có quá nhiều hình thức của sợ hãi, những sợ hãi loạn thần kinh cũng như những sợ hãi hợp lý và khôn ngoan – không hiểu sợ hãi có khi nào hợp lý và khôn ngoan. Hầu hết chúng ta sợ hãi quá khứ, hôm nay và ngày mai một cách loạn thần kinh; đến độ thời gian được bao hàm trong sợ hãi.

Không những chỉ có những sợ hãi bên ngoài mà người ta ý thức được, nhưng còn cả những sợ hãi giấu giếm, không phát hiện được trong những ngõ ngách sâu thẳm của cái trí người ta. Làm thế nào người ta sẽ giải quyết những sợ hãi biết được cũng như những sợ hãi được giấu giếm? Chắc chắn sợ hãi đang ở trong chuyển động đi khỏi “cái gì là”; nó là sự tẩu thoát, lẩn trốn, bỏ chạy khỏi “cái gì là” thực sự; do bởi sự tẩu thoát này mới tạo ra sợ hãi. Cũng vậy, khi có sự so sánh, thuộc bất kỳ loại nào, có nuôi dưỡng sợ hãi – so sánh cái gì bạn là với cái gì bạn nghĩ bạn nên là. Vì vậy sợ hãi ở trong chuyển động đi khỏi cái gì là thực sự, không phải trong cái vật mà bạn chuyển động khỏi nó.

Không điều gì trong những vấn đề của sợ hãi này có thể giải quyết được qua ý chí – tự nói với mình, “Tôi sẽ không sợ hãi.” Những hành động của ý chí như thế không có ý nghĩa.

Chúng ta đang suy xét một vấn đề rất nghiêm túc mà người ta phải trao trọn sự chú ý của người ta. Người ta không thể trao trọn chú ý nếu người ta đang diễn giải hay đang giải

thích hay đang so sánh điều gì đang được nói với điều gì người ta biết rồi. Người ta phải lắng nghe – một nghệ thuật mà người ta phải học hỏi, bởi vì thông thường người ta luôn luôn đang so sánh, đang đánh giá, đang chỉ trích, đang đồng ý, đang phủ nhận, và người ta không lắng nghe gì cả; thật ra người ta đang ngăn cản mình lắng nghe. Lắng nghe trọn vẹn hàm ý rằng người ta trao toàn chú ý của người ta – nó không có nghĩa người ta đồng ý hay không-đồng ý. Không có đồng ý hay không-đồng ý khi chúng ta đang cùng nhau tìm hiểu; nhưng “cái kính hiển vi” qua đó người ta nhìn có lẽ không rõ ràng. Nếu người ta nhìn qua một dụng cụ rõ ràng vậy thì điều gì người ta thấy cũng là điều gì người khác sẽ thấy; vì vậy không có vấn đề của đồng ý hay không-đồng ý. Trong cố gắng tìm hiểu toàn vấn đề của sợ hãi người ta phải trao chú ý trọn vẹn của người ta; và vẫn vậy, nếu sợ hãi không được giải quyết nó làm chết cái trí, khiến cái trí vô cảm, dờ dẫm.

Nó xảy ra như thế nào để cho những sợ hãi giấu giếm được phơi bày? Người ta có thể biết những sợ hãi lộ liễu – làm thế nào để giải quyết khi chúng sẽ đến trong chốc lát nữa – nhưng có những sợ hãi giấu giếm mà có lẽ còn quan trọng hơn nhiều. Vì vậy làm thế nào người ta sẽ giải quyết chúng, làm thế nào người ta sẽ phơi bày chúng? Liệu chúng có thể được phơi bày qua sự phân tích, tìm kiếm nguyên nhân của chúng? Sự phân tích sẽ làm tự do cái trí khỏi sợ hãi, không phải một sợ hãi loạn thần kinh đặc biệt nào, nhưng toàn cấu trúc của sợ hãi? Trong sự phân tích được bao hàm, không chỉ thời gian mà còn cả người phân tích – mất nhiều, nhiều ngày, năm, thậm chí nguyên cuộc đời của người ta, tại khúc cuối của nó có lẽ bạn đã hiểu rõ một chút ít, nhưng bạn đã sẵn sàng cho nắm mờ. Ai là người phân tích? Nếu anh ấy là một người chuyên nghiệp, chuyên gia mà có một bằng cấp, anh ấy cũng sẽ tiêu tốn thời gian; anh ấy cũng là kết quả của nhiều hình thức bị quy định. Nếu người ta tự phân tích chính mình, cũng được hàm ý người phân tích, người kiểm duyệt, và anh ấy sẽ phân tích sự sợ hãi mà chính anh ấy đã tạo ra. Trong bất kỳ biến cố nào, sự phân tích cần thời gian; trong khoảng trống giữa điều bạn đang phân tích và kết thúc nó,

nhiều nhân tố khác sẽ nảy sinh mà cho nó một phương hướng khác hẳn. Bạn phải thấy sự thật rằng sự phân tích không là phương cách đúng, bởi vì người phân tích là một mảnh trong số nhiều mảnh khác mà tạo thành cái “tôi”, cái ngã, bản ngã – anh ấy là kết quả của thời gian, anh ấy bị quy định. Khi thấy sự phân tích hàm ý thời gian và không mang lại sự kết thúc của sợ hãi có nghĩa rằng bạn đã hoàn toàn loại bỏ toàn ý tưởng của thay đổi tăng từ từ; bạn đã thấy rằng ngay nhân tố của thay đổi là một trong những nguyên nhân chính của sự sợ hãi.

(Đối với tôi, đối với người nói, đây là một việc quan trọng, vì vậy ông ta cảm thấy rất mãnh liệt, ông ta nói mạnh mẽ; nhưng ông ấy không đang tuyên truyền – chẳng có gì cho bạn để gia nhập, chẳng có gì cho bạn để tin tưởng; nhưng hãy quan sát và học hỏi và được tự do khỏi sợ hãi này.)

Vậy là sự phân tích không là cách đúng đắn. Khi bạn thấy sự thật của điều đó, nó có nghĩa bạn không còn đang suy nghĩ dựa vào người phân tích mà sắp sửa phân tích, sắp sửa nhận xét và đánh giá, và cái trí của bạn được tự do khỏi gánh nặng đặc biệt được gọi là phân tích; thế là nó có khả năng nhìn trực tiếp.

Làm thế nào bạn sẽ nhìn sợ hãi này; làm thế nào bạn sẽ làm lộ diện tất cả cấu trúc của nó, tất cả những phần giấu giếm của nó? – qua những giấc mộng? Những giấc mộng là sự tiếp tục thuộc hoạt động của những tiếng đồng hồ thức giấc trong suốt giấc ngủ – phải không? Trong những giấc mộng bạn thấy rằng luôn luôn có hành động, điều này hay điều kia đang xảy ra trong những giấc mộng giống như trong những tiếng đồng hồ thức giấc, một tiếp tục mà vẫn còn là thành phần của nguyên một chuyển động. Vì vậy những giấc mộng không có giá trị. Bạn thấy điều gì đang xảy ra: bạn đang loại bỏ những sự việc mà bạn quen thuộc, phân tích, những giấc mộng, ý chí, thời gian; khi bạn loại bỏ tất cả những điều đó, cái trí trở nên nhạy cảm lạ thường – không những nhạy cảm mà còn cả thông minh. Lúc này cùng nhạy cảm và thông minh đó chúng ta sẽ nhìn sợ hãi. (Nếu bạn thực sự thâm nhập điều này, bạn sẽ quay lưng lại toàn bộ cấu trúc xã hội mà

trong đó thời gian, sự phân tích và ý chí đang hoạt động.) Sự hãi là gì? – làm thế nào nó hiện diện? Sự hãi luôn luôn liên quan đến cái gì đó; nó không tồn tại một mình. Có sự sợ hãi của điều gì đã xảy ra ngày hôm qua liên quan đến có thể lặp lại nó vào ngày mai; luôn luôn có một điểm cố định từ đó sự liên quan có xảy ra. Làm thế nào sự sợ hãi chen vào điều này? Tôi đã trải qua đau khổ ngày hôm qua: có ký ức của nó và tôi không muốn nó lặp lại vào ngày mai. Suy nghĩ về đau khổ của ngày hôm qua, suy nghĩ mà liên quan đến ký ức của đau khổ ngày hôm qua, chiếu rọi sự sợ hãi của lặp lại đau khổ đó vào ngày mai. Vậy là do bởi tư tưởng mới tạo ra sự sợ hãi. Tư tưởng nuôi dưỡng sự sợ hãi; tư tưởng cũng nuôi dưỡng vui thú. Để hiểu rõ sự sợ hãi bạn cũng phải hiểu rõ vui thú – chúng có liên quan qua lại; nếu không hiểu rõ điều này bạn không thể hiểu rõ điều còn lại; nó có nghĩa rằng người ta không thể nói, “Tôi phải có toàn vui thú và không có sợ hãi”; sợ hãi là mặt bên kia của cùng đồng tiền kẽm mà được gọi là vui thú.

Suy nghĩ bằng những hình ảnh của vui thú ngày hôm qua, tư tưởng tưởng tượng rằng bạn có lẽ không có vui thú đó vào ngày mai – vậy là tư tưởng sinh ra sự sợ hãi. Tư tưởng cố gắng duy trì vui thú và thế là nuôi dưỡng sự sợ hãi.

Tư tưởng đã tự tách rời chính nó như người phân tích và vật được phân tích – cả hai đều là những bộ phận của tư tưởng đang chơi những trò ma mãnh với nhau. Trong đang làm tất cả điều này nó đang khước từ tìm hiểu những sợ hãi giấu giếm; nó mang vào thời gian như một phương tiện để tẩu thoát sự sợ hãi và tuy nhiên cùng lúc lại duy trì sự sợ hãi.

Tư tưởng nuôi dưỡng sự sợ hãi – mà không liên quan gì đến hân hoan; hân hoan không là sản phẩm của tư tưởng, nó không là vui thú. Bạn có thể vun quén vui thú, bạn có thể suy nghĩ vô tận về nó; bạn không thể thực hiện điều đó với hân hoan. Khoảnh khắc bạn suy nghĩ về hân hoan nó đã trôi qua rồi, nó đã trở thành cái gì đó mà từ đó bạn rút ra được vui thú và thế là cái gì đó mà bạn sợ hãi bị mất mát.

Tư tưởng sinh ra trạng thái cô độc nhưng lại chê trách nó và thế là sáng chế những phương cách tẩu thoát khỏi nó, qua vô vàn hình thức của giải trí thuộc văn hóa hay tôn giáo, qua

sự tìm kiếm vô tận để có những lệ thuộc rộng rãi hơn và sâu thẳm hơn.

Tư tưởng chịu trách nhiệm cho tất cả những sự kiện thấy được hàng ngày này; chúng không là sự sáng chế của người nói, hay triết lý hoặc lý thuyết kỳ dị của ông ta. Người ta phải làm gì? Bạn không thể giết chết tư tưởng, bạn không thể hủy diệt nó, bạn không thể nói, “Tôi sẽ quên nó”, bạn không thể kháng cự nó; nếu bạn làm như thế, lại nữa nó là hành động thuộc một hình thức khác của tư tưởng.

Tư tưởng là sự đáp lại của ký ức: ký ức đó được cần đến để vận hành trong sống hàng ngày, đi đến văn phòng, ngôi nhà của bạn, có thể nói chuyện; ký ức là kho lưu trữ của hiểu biết thuộc công nghệ. Vậy là bạn cần ký ức và bạn cũng thấy ký ức qua tư tưởng duy trì sự sợ hãi như thế nào. Ký ức được cần đến trong tất cả sự trong sáng và rõ ràng của tư tưởng ở một phương hướng – thuộc công nghệ, để hoạt động hàng ngày, để kiếm sống và vân vân – và cũng vậy bạn thấy sự thật rằng nó cũng nuôi dưỡng sự sợ hãi. Vì vậy cái trí phải làm gì? Làm thế nào bạn sẽ trả lời câu hỏi này, sau khi đã trải qua những sự kiện khác nhau của phân tích, của thời gian, của tẩu thoát, của lệ thuộc, sau khi đã thấy làm thế nào chuyển động đi khỏi “cái gì là” là sự sợ hãi; chính chuyển động là sự sợ hãi? Sau khi quan sát tất cả điều đó, thấy sự thật của tất cả điều đó – không phải như một quan điểm, không phải như sự nhận xét ngẫu nhiên của bạn – câu trả lời của bạn cho câu hỏi này là gì? Làm thế nào tư tưởng có thể vận hành một cách hiệu quả, thông minh và tuy nhiên chính tư tưởng đó không trở thành một hiểm họa, bởi vì nó nuôi dưỡng sự sợ hãi?

Trạng thái đó của cái trí mà đã trải qua tất cả điều này là gì? Cái trí, mà đã tìm hiểu tất cả những nhân tố khác nhau này mà chúng ta đã phơi bày, mà đã được giải thích hay được quan sát, có trạng thái hiểu rõ như thế nào? – lúc này chất lượng của cái trí là gì? – bởi vì câu trả lời của bạn phụ thuộc vào chất lượng đó. Nếu bạn đã thực sự thực hiện chuyển hành trình, từng bước một, và thâm nhập vào mọi thứ mà chúng ta đã bàn luận, vậy thì cái trí của bạn, bạn sẽ thấy, đã trở nên thông minh, sinh động và nhạy cảm lạ thường, bởi vì

nó đã quẳng đi tất cả gánh nặng mà nó đã tích lũy. Lúc này làm thế nào bạn quan sát toàn tiến hành của sự suy nghĩ? Có một trung tâm từ đó bạn suy nghĩ? – trung tâm là người kiểm duyệt, người nhận xét, đánh giá, chỉ trích, bênh vực. Bạn vẫn còn suy nghĩ từ trung tâm đó? – hay không có trung tâm để từ đó suy nghĩ, tuy nhiên vẫn có suy nghĩ? Bạn thấy sự khác biệt chứ?

Tư tưởng đã tạo ra một trung tâm như cái “tôi” – cái “tôi”, quan điểm của tôi, quốc gia của tôi, Thượng đế của tôi, trải nghiệm của tôi, ngôi nhà của tôi, đồ đạc của tôi, người vợ của tôi, con cái của tôi, bạn biết, cái “tôi”, cái “tôi”, cái “tôi”. Đó là trung tâm từ đó bạn hành động. Trung tâm đó gây phân chia. Trung tâm đó và sự phân chia đó là nguyên nhân của xung đột, chắc chắn như thế – khi nó là quan điểm của bạn ngược lại quan điểm của người nào đó, quốc gia của tôi, quốc gia của bạn, đó là tất cả sự phân chia được tạo ra bởi tư tưởng. Bạn quan sát từ trung tâm đó và bạn vẫn còn bị trói buộc trong sự sợ hãi, bởi vì trung tâm đó đã tự tách rời chính nó khỏi sự việc nó đã gọi là sợ hãi; nó nói, “Tôi phải loại bỏ sợ hãi”, “Tôi phải phân tích nó”, “Tôi phải khuất phục nó”, “Tôi phải kháng cự nó”, và vân vân; vậy là bạn đang củng cố sự sợ hãi.

Liệu cái trí có thể nhìn sợ hãi mà không có trung tâm? – liệu bạn có thể nhìn sợ hãi mà không đặt tên nó? – khoảnh khắc bạn đặt tên nó là “sợ hãi”, nó ở trong quá khứ rồi. Khoảnh khắc bạn đặt tên cái gì đó, bạn tách rời nó ra. Vì vậy, liệu bạn có thể quan sát mà không có trung tâm đó, không đặt tên sự việc được gọi là sợ hãi, khi nó nảy sinh? Nó cần đến sự kỷ luật nghiêm ngặt. Vậy là cái trí đang nhìn không có trung tâm mà nó đã thân thuộc và có sự kết thúc của sợ hãi, cả những sợ hãi giấu giếm lẫn những sợ hãi hiển lộ.

Chiều nay nếu bạn đã thấy sự thật của nó, đừng mang nó về nhà như một vấn đề phải suy nghĩ. Sự thật là điều gì đó mà bạn phải thấy ngay tức khắc – và muốn thấy điều gì đó rõ ràng bạn phải trao quả tim của bạn cùng cái trí của bạn cùng toàn thân tâm của bạn vào nó ngay tức khắc.

Người hỏi: Ông đang nói rằng, thay vì cố gắng tẩu thoát khỏi sự sợ hãi – tại cốt lõi nó là cái đang kinh hãi sự sợ hãi – chúng ta nên chấp nhận sự sợ hãi?

Krishnamurti: Không, thưa bạn. Đừng chấp nhận bất kỳ điều gì. Đừng chấp nhận sự sợ hãi nhưng nhìn nó. Bạn chưa bao giờ nhìn sự sợ hãi, phải không? Bạn chưa bao giờ nói, “Ồ, tôi bị sợ hãi, hãy để tôi nhìn nó.” Trái lại bạn đã nói, “Tôi sợ hãi, hãy để tôi bật máy thu thanh lên” – hay đi đến nhà thờ hay nhật một quyển sách, hay nương nhờ một niềm tin – bất kỳ chuyển động thoát khỏi nào. Bởi vì bạn chưa bao giờ nhìn sự sợ hãi, bạn chưa bao giờ đã thâm nhập trực tiếp trong hiệp thông cùng nó; bạn chưa bao giờ nhìn sự sợ hãi mà không đặt tên nó, mà không chạy trốn, mà không cố gắng khuất phục nó. Chỉ ở cùng nó, mà không có bất kỳ chuyển động nào thoát khỏi nó và nếu bạn thực hiện điều này, bạn sẽ thấy một sự việc rất lạ thường xảy ra.

Người hỏi: Sau khi ông gặp gỡ sự sợ hãi, ông có thể trở thành nó?

Krishnamurti: Bạn là sự sợ hãi; làm thế nào bạn có thể trở thành nó? Bạn là sự sợ hãi, chỉ tư tưởng đã tự tách rời chính nó khỏi sự sợ hãi, vì không biết làm gì với nó, kháng cự nó; bởi vì tự phân chia chính nó khỏi sự sợ hãi, nó trở thành “người quan sát” của sợ hãi đó mà kháng cự hay tẩu thoát khỏi nó. Nhưng “người quan sát”, cái đó mà kháng cự, cũng là sự sợ hãi.

Người hỏi: Thưa ông, nhiều thất vọng tồn tại bởi vì người ta không được phép thu băng những bài giảng, riêng tư. Làm ơn, ông có thể giải thích cho chúng tôi?

Krishnamurti: Tôi sẽ nói cho bạn – nó rất đơn giản. Trước hết nếu bạn đang thực hiện một thu băng của nói chuyện này, nó đang gây bức dọc cho người gần bên – bạn đang lãng phí với cái dụng cụ này, mọi chuyện của nó. Thứ hai, điều gì quan trọng nhiều hơn: lắng nghe, trực tiếp, ngay lúc này, đến điều gì đang được nói, hay đem về nhà một bài giảng thu băng và nghe nó lúc nhàn rỗi? Khi người nói đang trình bày, “Đừng cho phép thời gian can thiệp”, trái lại, bạn nói, “Ồ, tôi sẽ thu băng điều gì ông nói và đem nó về nhà.”

Chắc chắn, sợ hãi là ngay lúc này; bạn có nó trong quả tim của bạn, trong cái trí của bạn, ngay lúc này.

Người hỏi: Nếu điều đó đúng thực vậy thì tại sao Foundation lại bán những cuộn băng?

Krishnamurti: Đó không là điều quan trọng nhất: lắng nghe trực tiếp điều gì đang được nói, trong khi bạn đang ở đây? Bạn đã vượt qua bao nhiêu phiền toái để đến đây và người nói cũng phải vượt qua bao nhiêu phiền toái để đến đây. Chúng ta đang cố gắng hiệp thông cùng nhau, cố gắng hiểu rõ điều gì đó mới mẻ. Và hiểu rõ ngay lúc này có tầm quan trọng nhất, vì vậy bạn phải trao toàn chú ý của bạn vào nó. Bạn không thể trao toàn chú ý của bạn nếu bạn đang ghi chú, nếu bạn đang trao một nửa sự chú ý của bạn đến một cái máy thu băng.

Bạn có lẽ không hiểu rõ điều này vào lúc này, vì vậy bạn có lẽ muốn lắng nghe nó lại. Vậy thì hãy mua một cuốn băng, hay đừng mua một cuốn băng, hãy mua một quyển sách, hay đừng mua một quyển sách – đó là tất cả. Nếu bạn có thể thẩm thấu tất cả mọi điều đã được nói chiều nay trong suốt một tiếng đồng hồ và mười phút, trọn vẹn, để cho bạn hấp thụ nó hoàn toàn, bằng quả tim và cái trí của bạn, nó hết việc. Bất hạnh thay, bạn đã không thực hiện nó; trước kia bạn đã không trao cái trí của bạn đến tất cả điều này; bạn đã chấp nhận sợ hãi, bạn đã sống cùng sợ hãi và sợ hãi của bạn đã trở thành thói quen của bạn. Điều gì người nói đang trình bày là đập vỡ tất cả điều đó. Và người nói yêu cầu, “Hãy thực hiện điều đó ngay lúc này, không phải ngày mai”. Những cái trí của chúng ta không quen thuộc khi nhìn bản chất tổng thể của sự sợ hãi và điều gì được bao hàm trong nó. Nhưng nếu bạn có thể thấy nó ngay tức khắc, bạn sẽ rời sảnh đường này bằng cái trí ngây ngất. Nhưng hầu hết chúng ta đều không thể thực hiện điều đó, và thế là những cuộn băng.

Người hỏi: Ông quan sát sự sợ hãi và phát giác chính ông đang chuyển động khỏi nó. Ông sẽ làm gì?

Krishnamurti: Trước hết, đừng kháng cự chuyển động đi khỏi. Muốn quan sát sự sợ hãi bạn phải trao chú ý, và trong chú ý bạn không đang chỉ trích, không đang nhận xét, không

đang đánh giá, nhưng chỉ đang quan sát. Khi bạn chuyển động đi khỏi, do bởi chú ý của bạn đã lang thang, bạn không đang chú ý – có không-chú ý. Hãy là không-chú ý, nhưng tỉnh thức rằng bạn đang không-chú ý – chính sự tỉnh thức được không-chú ý của bạn đó, là chú ý. Nếu bạn tỉnh thức được không-chú ý của bạn, tỉnh thức được nó, không làm bất kỳ điều gì về nó, ngoại trừ tỉnh thức rằng bạn là không-chú ý; vậy thì chính sự tỉnh thức đó là chú ý. Nó quá đơn giản. Ngay khi bạn thấy điều này bạn sẽ loại bỏ hoàn toàn xung đột; bạn tỉnh thức mà không-chọn lựa. Khi bạn nói, “Tôi đã chú ý, nhưng lúc này tôi không chú ý và tôi phải trở nên chú ý”, có sự chọn lựa. Tỉnh thức có nghĩa tỉnh thức mà không chọn lựa.

Người hỏi: Như ông nói, nếu sợ hãi và vui thú có liên quan với nhau, liệu người ta có thể xóa sạch sợ hãi và thế là hoàn toàn tận hưởng vui thú?

Krishnamurti: Tuyệt vời, nó sẽ như thế? Xóa sạch tất cả những sợ hãi của tôi để cho tôi có thể tự mình tận hưởng những vui thú của tôi. Mọi người khắp thế giới đều muốn cùng sự việc, một số rất thô thiển, một số rất tinh tế – tẩu thoát khỏi sợ hãi và bám vào vui thú. Vui thú – bạn hút thuốc, nó là một vui thú, tuy nhiên có đau khổ ẩn bên trong nó bởi vì có lẽ bạn vướng phải một căn bệnh. Bạn đã có vui thú, dù như người đàn ông hay người phụ nữ, tình dục hay cách nào khác, thanh thản và vân vân: khi người khác không còn thương yêu bạn ghen tuông, tức giận, tuyệt vọng, bị tổn thương.

Chắc chắn vui thú mang lại đau khổ (chúng ta không đang nói chúng ta không thể có vui thú); nhưng hãy thấy toàn cấu trúc và vậy là bạn sẽ biết sự hân hoan, sự tận hưởng thực sự đó, vẻ đẹp của tận hưởng, sự tự do của nó, không có liên quan gì đến vui thú và vì vậy với đau khổ hoặc sợ hãi. Nếu bạn thấy điều đó, sự thật của nó, vậy là bạn sẽ hiểu rõ vui thú và đặt nó vào vị trí thích hợp.

San Diego State College.

6 tháng tư 1970.

CHƯƠNG 6 : BẠO LỰC

‘Chừng nào “cái tôi” còn tồn tại trong bất kỳ hình thức nào, rất tinh tế hay thô thiển, phải có bạo lực.’

Chúng ta sẽ thảo luận điều gì sáng nay? Từ ngữ “discussion” thảo luận không đúng lắm, nó giống như một đối thoại chính thức. Những quan điểm không dẫn chúng ta đến đâu cả và buông thả trong sự khôn ngoan thuần túy thuộc trí năng sẽ chẳng có ý nghĩa bao nhiêu, bởi vì sự thật không thể tìm được qua sự trao đổi những quan điểm hay những ý tưởng. Vì vậy nếu chúng ta muốn cùng nhau nói chuyện về bất kỳ vấn đề gì, nó phải ở trên mức độ không thuộc trí năng, cảm xúc hay cảm tính.

Người hỏi: Tôi nghĩ trong một ý nghĩa nào đó chiến tranh chống lại chủ nghĩa Cộng sản là có lý do chính đáng. Tôi muốn cùng ông tìm ra liệu tôi hiểu đúng hay sai. Ông phải hiểu rõ, tôi đã sống dưới chủ nghĩa Cộng sản được mười năm, tôi đã ở trong một trại tập trung ở Liên xô, tôi cũng ở trong một nhà tù Cộng sản. Họ hiểu rõ một ngôn ngữ duy nhất, đó là quyền lực.

Krishnamurti: Tôi tin rằng mỗi nhóm mà tạo ra chiến tranh luôn luôn nói rằng nó là một chiến tranh tự-phòng vệ. Đã luôn luôn có những chiến tranh, tấn công hay phòng vệ; nhưng có những chiến tranh mà đã là một trò chơi quỷ quái và kỳ quặc xuyên suốt những thế kỷ. Bất hạnh thay, chúng ta là những con người tạm gọi là có văn hóa và có giáo dục, tuy nhiên chúng ta vẫn buông thả trong những hình thức man rợ của giết chóc. Vì vậy liệu chúng ta có thể tìm hiểu câu hỏi: sự bạo lực sâu thẳm này, sự hung hăng này trong con người là gì? – liệu chúng ta có thể được tự do khỏi nó?

Đã có những người nói, “Dù trong bất kỳ hoàn cảnh nào cũng không biểu lộ bạo lực”, điều đó hàm ý sống một cuộc sống hòa bình mặc dù bị vây quanh bởi những con người rất hung hăng, bạo lực; nó hàm ý một loại hạt nhân ở trong những con người man rợ, hung dữ, bạo lực. Nhưng làm thế

nào chính cái trí được tự do khỏi bạo lực được tích lũy của nó, bạo lực có văn hóa, bạo lực tự-phòng vệ, bạo lực của hung hăng, bạo lực của ganh đua, bạo lực của cố gắng là người nào đó, bạo lực của cố gắng kỷ luật chính mình theo một khuôn mẫu, cố gắng trở thành người nào đó, cố gắng tự-đề nén và tự-ép buộc mình, tự-hành hạ mình, với mục đích để không-bạo lực – làm thế nào cái trí được tự do khỏi tất cả những hình thức bạo lực như thế?

Có quá nhiều loại bạo lực khác nhau. Chúng ta sẽ tìm hiểu mỗi loại bạo lực hay chúng ta sẽ tìm hiểu toàn cấu trúc của bạo lực? Chúng ta có thể tìm hiểu toàn hiện tượng của bạo lực hay chỉ một phần của nó?

Nguồn gốc của bạo lực là cái “tôi”, cái ngã, bản ngã, mà tự biểu lộ chính nó trong quá nhiều cách – trong phân chia, trong cố gắng trở thành hay là người nào đó – mà tự tách rời chính nó như cái “tôi” và cái “không tôi” như ý thức bên trong và ý thức bên ngoài; cái tôi mà đồng hóa với gia đình hay không với gia đình, với cộng đồng hay không với cộng đồng và vân vân. Nó giống như một hòn đá bị rơi xuống một cái hồ: những gợn sóng lan ra và lan ra, tại trung tâm là cái tôi. Chẳng còn cái “tôi” còn tồn tại trong bất kỳ hình thức nào, rất tinh tế hay thô thiển, phải có bạo lực.

Nhưng khi đặt câu hỏi, “Điều gì là nguyên nhân gốc của bạo lực?”, khi cố gắng tìm ra nguyên nhân là gì, không nhất thiết phải loại bỏ nó.

Tôi nghĩ, nếu tôi muốn biết tại sao tôi hung tợn, tôi sẽ phải chấm dứt nó. Lúc đó tôi trải qua nhiều tuần, nhiều tháng, nhiều năm, tìm kiếm nguyên nhân, hay đọc những giải thích được đưa ra bởi những chuyên gia, về vô số nguyên nhân của bạo lực hay hung hăng; nhưng cuối cùng tôi vẫn còn bạo lực. Vì vậy, chúng ta tìm hiểu vấn đề của bạo lực này qua sự khám phá nguyên nhân và hậu quả? – hay chúng ta nhận tổng thể và nhìn nó? Chúng ta thấy rằng nguyên nhân trở thành hậu quả và hậu quả trở thành nguyên nhân – không có nguyên nhân và không có hậu quả khác nhau rõ rệt – nó là một chuỗi mắt xích, một nguyên nhân đang trở thành một hậu quả và một hậu quả đang trở thành một nguyên nhân – và

chúng ta luôn luôn sống theo tiến trình này. Nhưng nếu chúng ta có thể nhìn toàn vấn đề của bạo lực, chúng ta sẽ hiểu rõ nó vững vàng đến độ nó sẽ kết thúc.

Chúng ta đã xây dựng một xã hội là bạo lực và chúng ta, như những con người, là bạo lực; môi trường sống, văn hóa trong đó chúng ta sống, là sản phẩm của nỗ lực của chúng ta, của đấu tranh của chúng ta, của đau khổ của chúng ta, của những hung tợn khủng khiếp của chúng ta. Vậy là câu hỏi quan trọng nhất là: liệu có thể kết thúc bạo lực kinh hoàng này trong chính người ta? Đó thực sự là câu hỏi.

Người hỏi: Liệu có thể chuyển đổi bạo lực?

Krishnamurti: Bạo lực là một hình thức của năng lượng; nó là năng lượng được sử dụng trong một cách nào đó mà trở nên hung hăng. Nhưng lúc này chúng ta không đang cố gắng chuyển đổi hay thay đổi nó nhưng lĩnh hội nó và hiểu rõ nó trọn vẹn đến độ người ta được tự do khỏi nó; cái trí đã vượt khỏi nó – dù cái trí đã tốt hơn nó hay đã chuyển đổi nó, đều không liên quan lắm. Liệu có thể được? – liệu không thể được? – nó có thể được – những từ ngữ này! Người ta suy nghĩ về bạo lực như thế nào? Người ta nhìn bạo lực như thế nào? Làm ơn hãy lắng nghe câu hỏi: làm thế nào người ta biết rằng người ta bạo lực? Khi người ta bạo lực, người ta có ý thức rằng người ta bạo lực? Làm thế nào người ta biết sự bạo lực? Vấn đề của biết này rất phức tạp. Khi người ta nói, “Tôi biết bạn”, “Tôi biết” có nghĩa gì? Tôi biết bạn như bạn đã là khi tôi đã gặp gỡ bạn ngày hôm qua, hay cách đây mười năm. Nhưng giữa cách đây mười năm và bây giờ tôi đã thay đổi và bạn đã thay đổi, vì vậy tôi không biết bạn. Tôi biết bạn chỉ như của quá khứ, vì vậy tôi không bao giờ có thể nói “Tôi biết bạn” – làm ơn trước hết hãy hiểu rõ sự việc đơn giản này. Vì vậy tôi chỉ có thể nói, “Tôi đã bạo lực nhưng lúc này tôi không biết sự bạo lực là gì.” Bạn nói điều gì đó cho tôi mà kích động hệ thần kinh của tôi và tôi bị tức giận. Một giây sau, bạn nói, “Tôi đã tức giận.” Tại khoảnh khắc của sự tức giận bạn không công nhận nó, chỉ sau đó bạn mới công nhận điều đó. Bạn phải tìm hiểu cấu trúc của sự công nhận; nếu bạn không hiểu rõ điều đó bạn sẽ không thể gặp gỡ sự tức giận

mới mẻ lại. Tôi bị tức giận, nhưng tôi nhận ra sự tức giận một tích tắc sau. Sự nhận ra là sự công nhận rằng tôi đã bị tức giận; nó đang xảy ra sau khi tôi đã bị tức giận – ngược lại tôi không thể biết nó như sự tức giận. Hãy thấy điều gì đã xảy ra: sự công nhận can thiệp vào điều thực tế. Tôi đang diễn giải điều thực tế hiện tại dựa vào quá khứ.

Vì vậy, không diễn giải hiện tại dựa vào quá khứ, liệu người ta có thể nhìn sự phản ứng mới mẻ lại, bằng một cái trí trong sáng. Bạn chê tôi là một người ngu dốt và toàn máu huyết của tôi hừng hực lên và nói, “Bạn cũng như thế.” Và điều gì đã xảy ra trong tôi, phía bên trong, thuộc cảm xúc? Tôi có một hình ảnh về chính tôi như điều gì đó mà tôi nghĩ là ao ước, cao quý, xứng đáng; và bạn đang sỉ nhục hình ảnh đó. Chính là cái hình ảnh đó phản ứng, mà là cái cũ kỹ. Vì vậy câu hỏi kế tiếp là: liệu phản ứng có thể không là cái cũ kỹ? – liệu có thể có một khoảng ngừng giữa cái “cũ kỹ” và cái thực tế mới mẻ? – liệu cái cũ kỹ có thể ngập ngừng, để cho cái mới mẻ xảy ra? Tôi nghĩ đó là nơi toàn vấn đề bắt đầu.

Người hỏi: Ông đang nói rằng tất cả bạo lực chỉ là sự phân chia giữa cái gì không là và cái gì là?

Krishnamurti: Không, thưa bạn. Chúng ta hãy bắt đầu lại. Chúng ta là bạo lực. Suốt sự tồn tại những con người đã là bạo lực và là bạo lực. Như một con người, tôi muốn tìm ra làm thế nào để tốt hơn sự bạo lực này, làm thế nào để vượt khỏi nó. Tôi sẽ phải làm gì? Tôi thấy bạo lực đã làm gì trong thế giới, nó đã phá hoại mọi hình thức của liên hệ như thế nào, nó đã tạo ra đau khổ, phiền muộn hằn sâu trong chính người ta như thế nào – tôi thấy tất cả điều đó. Và tôi nói với chính mình, tôi muốn sống một cuộc sống hòa bình thực sự trong đó có sự dư thừa vô bờ bến của tình yêu – tất cả bạo lực phải biến mất. Bây giờ tôi phải làm gì? Trước hết tôi không được tẩu thoát khỏi nó; chúng ta hãy chắc chắn điềm đó. Tôi không được tẩu thoát khỏi sự kiện tôi là bạo lực – “tẩu thoát” là chỉ trích hay bênh vực nó, hay đặt tên nó như bạo lực – đặt tên là một hình thức của chỉ trích, một hình thức của bênh vực.

Tôi đã nhận ra rằng cái trí không được xao lãng khỏi sự kiện bạo lực này, cũng không trong tìm kiếm nguyên nhân hoặc trong giải thích nguyên nhân, cũng không trong đặt tên sự kiện tôi là bạo lực, cũng không trong bệnh vực nó, chỉ trích nó, cố gắng loại bỏ nó. Đây là tất cả những hình thức của xao lãng khỏi sự kiện bạo lực. Cái trí phải tuyệt đối rõ ràng rằng không có tẩu thoát khỏi nó; cũng không được có sự áp đặt của lý trí mà nói, “Tôi sẽ chinh phục nó” – ý chí là chính bản thể của bạo lực.

Người hỏi: *Tại cơ bản, chúng ta đang cố gắng tìm ra bạo lực là gì bằng cách tìm ra trật tự trong nó.*

Krishnamurti: Không, thưa bạn. Làm thế nào có thể có trật tự trong bạo lực? – bạo lực là vô trật tự.

Phải không tẩu thoát khỏi nó thuộc bất kỳ loại nào, không bệnh vực thuộc trí năng để thanh minh – thấy sự khó khăn của điều này, bởi vì cái trí rất ma mãnh, rất lanh lẹ để tẩu thoát, bởi vì nó không biết phải làm gì với bạo lực của nó. Cái trí không thể giải quyết nó – hay nó suy nghĩ nó không thể – vì vậy nó tẩu thoát. Mọi hình thức của tẩu thoát, xao lãng, của chuyển động đi khỏi, đều duy trì bạo lực. Nếu người ta nhận ra điều này, vậy là cái trí đối diện với sự kiện “cái gì là” và không còn gì nữa.

Người hỏi: *Làm thế nào ông nói nó là bạo lực nếu ông không đặt tên nó?*

Krishnamurti: Khi bạn đặt tên nó bạn đang liên quan nó qua cái tên của quá khứ, vậy là bạn đang nhìn nó bằng đôi mắt bị nhuộm bởi quá khứ, vậy là bạn không đang nhìn nó mới mẻ lại – đó là tất cả. Bạn nắm được mấu chốt chứ?

Bạn nhìn bạo lực, bệnh vực nó, nói rằng bạo lực là cần thiết cho mục đích sống trong xã hội quỷ quái này, nói rằng bạo lực là bộ phận của tự nhiên – “nhìn kìa, tự nhiên giết chóc” – bạn bị quy định để nhìn bằng chỉ trích, bệnh vực hay kháng cự. Bạn chỉ có thể nhìn nó trong sáng lại, mới mẻ lại, khi bạn trở nên ý thức rằng bạn đang đồng hóa điều gì bạn thấy với những hình ảnh của điều gì bạn biết rồi và rằng do đó bạn không nhìn nó trong sáng lại. Vậy là lúc đó câu hỏi nảy sinh: những hình ảnh này được hình thành như thế nào, cơ

cầu mà hình thành những hình ảnh là gì? Người vợ của tôi nói với tôi, “Anh là một người ngu dốt.” Tôi không thích nó và nó để lại một dấu vết trên cái trí của tôi. Cô ấy nói điều gì khác nữa; nó cũng để lại một dấu vết trên cái trí của tôi. Những dấu vết này là những hình ảnh của ký ức. Bây giờ khi cô ấy nói với tôi, “Anh là một người ngu dốt”, nếu tại ngay khoảnh khắc đó tôi tỉnh thức, trao sự chú ý, vậy là không có dấu vết gì cả – cô ấy có lẽ đúng.

Vậy là không-chú ý nuôi dưỡng những hình ảnh; chú ý làm tự do cái trí khỏi hình ảnh. Điều này rất đơn giản. Trong cùng cách, nếu khi tôi tức giận tôi trở nên hoàn toàn chú ý, vậy là không có không-chú ý đó mà cho phép quá khứ chen vào và can thiệp sự nhận biết thực tế của cơn tức giận tại khoảnh khắc đó.

Người hỏi: Đó không là một hành động của ý chí?

Krishnamurti: Chúng ta đã nói: “Trong bản thể ý chí là bạo lực.” Chúng ta hãy tìm hiểu ý chí là gì: “Tôi muốn làm điều đó” – “Tôi sẽ không có cái đó” – “Tôi sẽ làm điều đó” – tôi kháng cự, tôi đòi hỏi, tôi ham muốn, mà là những hình thức của kháng cự. Khi bạn nói, “Tôi muốn cái đó”, nó là một hình thức của kháng cự và kháng cự là bạo lực.

Người hỏi: Tôi theo sát ông khi ông nói rằng chúng ta lẫn tránh vấn đề bằng cách tìm kiếm một câu trả lời; điều đó đi khỏi “cái gì là”.

Krishnamurti: Vậy là, tôi muốn biết làm thế nào để nhìn “cái gì là”.

Lúc này, chúng ta đang cố gắng tìm ra liệu có thể vượt khỏi bạo lực. Chúng ta đã nói: “Đừng tẩu thoát khỏi nó; đừng chuyển động khỏi sự kiện trọng điểm của bạo lực.” Câu hỏi được đưa ra; “Làm thế nào bạn biết nó là bạo lực?” – bạn biết nó chỉ bởi vì bạn có thể công nhận nó như đã là bạo lực? Nhưng khi bạn nhìn nó mà không đặt tên, mà không bênh vực hay chỉ trích (mà tất cả đều là tình trạng bị quy định của quá khứ) vậy là bạn đang nhìn nó trong sáng lại – phải không? Vậy thì nó là bạo lực? Đây là một trong những việc khó khăn nhất khi thực hiện bởi vì tất cả sống của chúng ta bị quy định bởi quá khứ. Bạn biết sống trong hiện tại có nghĩa gì không?

Người hỏi: Ông nói, “Hãy được tự do khỏi bạo lực” – điều đó bao gồm nhiều hơn nữa; sự tự do có thể tiến xa đến chừng nào?

Krishnamurti: Thâm nhập vào tự do; nó có nghĩa gì? Có tất cả những kháng cự, những tuyệt vọng, những tức giận sâu thẳm; cái trí cũng phải được tự do khỏi những điều đó, phải không? Tôi đang hỏi: liệu cái trí có thể được tự do khỏi sự bạo lực năng động trong hiện tại, được tự do khỏi tất cả những tích lũy giấu giếm của hận thù, tức giận, đau khổ, mà ở đó, sâu thẳm? Làm thế nào điều này có thể thực hiện được?

Người hỏi: Nếu người ta được tự do khỏi bạo lực này trong chính người ta, vậy thì khi người ta thấy bạo lực phía bên ngoài của chính người ta, người ta không bị phiền muộn hay sao? Người ta phải làm gì?

Krishnamurti: Người ta phải làm gì là giảng giải cho một người khác. Giảng giải cho một người khác là nghề nghiệp cao quý nhất trong thế giới – không phải vì tiền bạc, không phải vì tài khoản ngân hàng to tát của bạn, nhưng chỉ giảng giải, nói chuyện với những người khác.

Người hỏi: Cách dễ dàng nhất để . . .

Krishnamurti: Cách dễ dàng nhất là gì? . . . (Tiếng cười.) . . . Một gánh xiếc! Thừa bạn, bạn giảng giải cho một người khác và bằng cách giảng giải bạn đang học hỏi về chính bạn. Không phải rằng trước hết bạn đã học hỏi, đã tích lũy, sau đó bạn nói cho mọi người. Bạn, chính bạn là bạo lực; hiểu rõ về chính bạn là giúp đỡ một người khác hiểu rõ về chính anh ấy, vậy là đang giảng giải là đang học hỏi. Bạn không thấy vẻ đẹp của tất cả điều này.

Vậy là, chúng ta sẽ tiếp tục. Từ tận đáy lòng bạn không muốn biết tình yêu là gì hay sao? Trong hàng thiên niên kỷ, nó không là tiếng kêu than của nhân loại để tìm ra làm thế nào sống trong hòa bình, làm thế nào có sự dư thừa thực sự của tình yêu, từ bi hay sao? Bạn hiểu rõ, điều đó chỉ có thể hiện diện khi có ý thức thực sự của “không cái tôi”. Và chúng ta nói: Hãy nhìn, muốn tìm ra điều đó – dù nó từ cô độc, hay tức giận, hay đau khổ – hãy nhìn, mà không có bất kỳ tẩu thoát.

Tẩu thoát là đặt tên nó, vì vậy đừng đặt tên nó, nhìn nó. Và sau đó thấy – không đặt tên – liệu đau khổ còn hiện diện.

Người hỏi: Ông ủng hộ loại bỏ tất cả bạo lực, hay bạo lực nào đó là lành mạnh trong sống của người ta? Tôi không có ý bạo lực vật chất, nhưng loại bỏ những thất vọng. Liệu điều này có thể hữu ích, cố gắng duy trì không bị thất vọng?

Krishnamurti: Không, thưa bà. Câu trả lời ở trong câu hỏi: Tại sao chúng ta bị thất vọng? Bạn có khi nào đã tự hỏi chính mình tại sao bạn bị thất vọng? Và để trả lời câu hỏi đó bạn có khi nào đã hỏi: Sự thành tựu là gì? – tại sao bạn muốn thành tựu? Có một sự việc như thành tựu? Nó là gì mà đang thành tựu? – có phải nó là cái “tôi”, cái “tôi” mà là bạo lực, cái “tôi” mà gây tách rời, cái “tôi” mà nói, “Tôi quan trọng hơn bạn”, mà theo đuổi tham vọng, nổi tiếng tốt, nổi tiếng xấu? Bởi vì nó muốn đạt được, nó bị thất vọng khi nó không thể đạt được; thế là nó trở nên cay đắng. Bạn thấy rằng có một sự việc như cái “tôi” đang muốn lan rộng chính nó, mà, khi nó không thể lan rộng, cảm thấy thất vọng và thế là cay đắng? – cay đắng đó, ham muốn để lan rộng đó, là bạo lực. Bây giờ khi bạn thấy sự thật của điều đó, vậy là không còn ham muốn để thành tựu gì cả, vậy là không có thất vọng.

Người hỏi: Cả rau cỏ lẫn thú vật đều là những sự vật sống, cả hai đều cố gắng tồn tại. Ông vẽ ra một phân biệt rõ ràng giữa giết thú vật để ăn và giết rau cỏ để ăn? Nếu như thế, tại sao?

Krishnamurti: Người ta phải tồn tại, vì vậy người ta giết vật ít nhạy cảm nhất mà sẵn có để dùng. Tôi không bao giờ ăn thịt trong suốt cuộc đời của tôi. Và tôi tin tưởng vài người khoa học cũng đang dần dần đến được quan điểm đó: nếu họ nói ra, vậy thì tất cả các bạn sẽ chấp nhận nó!

Người hỏi: Dường như đối với tôi, mọi người ở đây quen thuộc lối suy nghĩ của Aristote, và ông đang sử dụng phương thức không-Aristote, và khoảng cách quá hoàn toàn đến độ tôi bị kinh ngạc. Làm thế nào chúng ta có thể truyền đạt rất gần gũi?

Krishnamurti: Đó là sự khó khăn, thưa bạn. Bạn quen thuộc một công thức hay ngôn ngữ đặc biệt, với một nghĩa lý nào đó, và người nói không có quan điểm đặc biệt đó. Vì vậy có một khó khăn khi truyền đạt. Chúng ta đã tìm hiểu điều đó: chúng ta đã nói, từ ngữ không là sự việc, sự diễn tả không là vật được diễn tả, sự giải thích không là vật được giải thích. Bạn cứ liên tục bám vào sự giải thích, bám vào từ ngữ: đó là lý do tại sao có sự khó khăn.

Vậy là: chúng ta thấy bạo lực là gì trong thế giới – thành phần của sợ hãi, thành phần của vui thú. Có một động cơ vô hạn cho sự hưng khởi; chúng ta muốn điều đó, và chúng ta khuyến khích xã hội trao tặng nó cho chúng ta. Và sau đó chúng ta chê trách xã hội; trái lại chính chúng ta là người chịu trách nhiệm. Và chúng ta đang tự hỏi mình liệu năng lượng to tát của bạo lực này có thể được sử dụng khác hẳn. Muốn bạo lực cần năng lượng: liệu năng lượng đó có thể được chuyển đổi hay được chuyển động trong một phương hướng khác? Lúc này, trong ngay khi đang hiểu rõ và đang thấy sự thật của điều đó, năng lượng đó trở nên hoàn toàn khác hẳn.

Người hỏi: *Vậy là ông đang nói rằng không-bạo lực là tuyệt đối? – bạo lực đó là một hành động khác thường của điều gì có thể là?*

Krishnamurti: Vâng nếu bạn muốn giải thích nó theo cách đó.

Chúng ta đang nói rằng bạo lực là một dạng của năng lượng và tình yêu cũng là một dạng của năng lượng – tình yêu mà không có ghen tuông, không có lo âu, không có sợ hãi, không có cay đắng, không có tất cả bi thảm mà theo cùng điều tạm gọi là tình yêu đó. Bây giờ, bạo lực là năng lượng, và tình yêu được bao bọc quanh nó, được vây quanh bởi ghen tuông, là một hình thức khác của năng lượng. Để thắng hoa cả hai, để vượt khỏi cả hai, hàm ý cùng năng lượng được chuyển động trong một phương hướng hay kích thích hoàn toàn khác hẳn.

Người hỏi: *Thật ra tình yêu có ghen tuông là bạo lực?*

Krishnamurti: Dĩ nhiên nó là như thế.

Người hỏi: *Vậy là ông có hai năng lượng, ông có bạo lực và tình yêu đó.*

Krishnamurti: Nó là cùng năng lượng, thưa bạn.

Người hỏi: *Khi nào chúng ta nên có những trải nghiệm tinh thần?*

Krishnamurti: Điều đó phải liên quan đến bạo lực? Khi nào bạn nên có những trải nghiệm tinh thần? Không bao giờ! Bạn biết để có trải nghiệm tinh thần có nghĩa gì? Muốn có trải nghiệm tinh thần, trải nghiệm trực nhận vượt khỏi những giác quan, bạn phải chín chắn lạ thường, nhạy cảm lạ thường, và thể là thông minh lạ thường; và nếu bạn thông minh lạ thường, bạn không muốn trải nghiệm tinh thần. (Tiếng cười.)

Làm ơn hãy chú ý điều này: những con người đang hủy hoại lẫn nhau qua bạo lực, người chồng đang hủy hoại người vợ và người vợ đang hủy hoại người chồng. Mặc dù họ ngủ chung với nhau, đi dạo với nhau, mỗi người sống trong cô lập cùng những vấn đề riêng của anh ấy, cùng những lo âu riêng của anh ấy; và cô lập này là bạo lực. Bây giờ khi bạn thấy tất cả điều này rất rõ ràng ngay trước mắt bạn – thấy nó, không chỉ suy nghĩ về nó – khi bạn thấy sự nguy hiểm của nó, bạn hành động, phải không? Khi bạn thấy một con thú nguy hiểm, bạn hành động; không có do dự, không có cãi cọ giữa bạn và con thú – bạn chỉ hành động, bạn chạy thoát hay làm cái gì đó. Ở đây chúng ta đang cãi cọ bởi vì bạn không thấy sự nguy hiểm khủng khiếp của bạo lực.

Nếu thực sự bạn, cùng tâm hồn của bạn, thấy bản chất của bạo lực, thấy nguy hiểm của nó, bạn kết thúc nó. Bây giờ, làm thế nào người ta có thể vạch rõ sự nguy hiểm của nó, nếu bạn không muốn thấy? Ngôn ngữ Aristote hoặc không-Aristote sẽ không giúp bạn.

Người hỏi: *Làm thế nào chúng ta gặp gỡ bạo lực trong những người khác?*

Krishnamurti: Đó là một vấn đề hoàn toàn khác hẳn, phải không? Người hàng xóm của tôi bạo lực: tôi sẽ giải quyết điều đó như thế nào? Đưa má còn lại ra? Anh ấy khoái trá. Tôi sẽ làm gì? Bạn sẽ đặt ra câu hỏi đó nếu bạn thực sự không-bạo lực, nếu không có bạo lực trong bạn? Làm ơn hãy

lắng nghe câu hỏi này. Nếu trong quả tim của bạn, trong cái trí của bạn, không có bạo lực gì cả, không hận thù, không cay đắng, không ý thức của thành tựu, không muốn được tự do, không bạo lực gì cả, bạn sẽ đặt ra câu hỏi làm thế nào để cư xử với một người hàng xóm mà bạo lực? Hay lúc đó bạn sẽ biết phải làm gì với người hàng xóm đó? Những người khác có lẽ gọi điều gì bạn làm là bạo lực, nhưng bạn có lẽ không bạo lực; tại khoảnh khắc người hàng xóm của bạn hành động bạo lực, bạn sẽ biết làm thế nào để xử lý tình huống đó. Nhưng một con người thứ ba, đang quan sát, có lẽ nói, “Bạn cũng bạo lực”. Nhưng bạn biết bạn không-bạo lực. Vì vậy điều gì quan trọng là hãy tự mình tuyệt đối không-bạo lực – và không đặt thành vấn đề một người khác gọi bạn là gì.

Người hỏi: Niềm tin trong sự hợp nhất của tất cả những sự vật như con người không là niềm tin trong sự phân chia của tất cả những sự vật?

Krishnamurti: Tại sao bạn muốn tin tưởng bất kỳ điều gì? Tại sao bạn muốn tin tưởng sự hợp nhất của tất cả những con người? – chúng ta không hợp nhất, đó là một sự kiện; tại sao bạn muốn tin tưởng cái gì đó mà không-sự kiện. Có toàn vấn đề của niềm tin này; chỉ suy nghĩ, bạn có niềm tin của bạn và một người khác có niềm tin của anh ấy; và chúng ta đánh nhau và giết chết lẫn nhau chỉ vì một niềm tin.

Tại sao bạn có bất kỳ niềm tin nào? Bạn có niềm tin bởi vì bạn bị sợ hãi? Không à? Bạn tin rằng mặt trời mọc? – nó ở đó để thấy, bạn không phải tin tưởng điều đó. Niềm tin là một hình thức của phân chia và thế là của xung đột. Được tự do khỏi xung đột hàm ý sự tự do khỏi mọi thứ mà con người đã áp đặt vào một người khác, niềm tin, giáo điều, những nghi lễ, quốc gia của tôi, quốc gia của bạn, chúa của bạn và chúa của tôi, quan điểm của bạn, quan điểm của tôi, lý tưởng của tôi. Tất cả những điều đó giúp đỡ phân chia những con người và vì vậy nuôi dưỡng bạo lực. Và mặc dù những tôn giáo có tổ chức đã rao giảng về sự hợp nhất của nhân loại, mỗi tôn giáo lại nghĩ nó cao quý hơn những tôn giáo khác.

Người hỏi: Tôi diễn giải điều gì ông đang nói về sự hợp nhất có nghĩa là thực ra những người rao giảng sự

hợp nhất đang giúp đỡ sự phân chia.

Krishnamurti: Hoàn toàn đúng, thưa bạn.

Người hỏi: **Mục đích của sống chỉ để có thể đương đầu với sự tồn tại?**

Krishnamurti: Bạn nói, “Đây là mục đích của sống?” – nhưng tại sao bạn muốn một mục đích để sống? – sống. Đang sống là mục đích riêng của nó; tại sao bạn muốn một mục đích của sống? Nhìn: mỗi người có mục đích riêng của anh ấy, người tôn giáo có mục đích riêng của anh ấy, người khoa học có mục đích riêng của anh ấy, người lo toan gia đình có mục đích riêng của anh ấy và vân vân, tất cả đang phân chia. Sống của một con người có một mục đích là nuôi dưỡng bạo lực. Điều đó quá rõ ràng và đơn giản.

San Diego State College.

8 tháng tư 1970.

CHƯƠNG 7 : THIỀN ĐỊNH

“Nếu bạn có sự việc lạ thường này đang thâm nhập trong sống của bạn, vậy thì nó là mọi thứ; vậy thì bạn trở thành người thầy, người môn đồ, người hàng xóm, vẻ đẹp của đám mây – bạn là tất cả điều đó, và đó là tình yêu.”

Thiền định là gì? Trước khi chúng ta tìm hiểu vấn đề rất tinh tế và phức tạp đó, chúng ta nên rất rõ ràng về vấn đề chúng ta theo đuổi điều gì. Chúng ta luôn luôn đang tìm kiếm điều gì đó, đặc biệt với những người có đầu óc tôn giáo; thậm chí với những người khoa học, tìm kiếm đã trở thành một chủ đề quan trọng – tìm kiếm. Nhân tố này, của tìm kiếm, phải được hiểu dứt khoát và rõ ràng trước khi chúng ta tìm hiểu thiền định là gì và tại sao người ta nên thiền định, ích lợi của nó là gì và nó dẫn bạn đến đâu.

Từ ngữ “seek” tìm kiếm – theo đuổi, tìm được – hàm ý, phải không, rằng chúng ta biết rồi, nhiều hay ít, điều gì chúng ta theo đuổi. Khi chúng ta nói chúng ta đang tìm kiếm sự thật, chúng ta đang tìm kiếm Thượng đế – nếu chúng ta có đầu óc tôn giáo – hay chúng ta đang tìm kiếm một cuộc sống hoàn hảo và vân vân, chúng ta phải có trong những cái trí của chúng ta một hình ảnh hay một ý tưởng. Để tìm được cái gì đó sau khi tìm kiếm nó, chúng ta chắc chắn đã biết rồi đường nét của nó, màu sắc của nó, vật chất của nó là gì và vân vân. Liệu không được hàm ý trong từ ngữ “tìm kiếm” đó, rằng chúng ta đã mất cái gì đó và chúng ta sẽ tìm được nó và rằng khi chúng ta tìm được nó chúng ta sẽ có thể nhận ra nó – mà có nghĩa rằng chúng ta đã biết nó rồi, rằng tất cả mọi điều mà chúng ta phải làm là theo đuổi nó và tìm được nó?

Trong thiền định, điều đầu tiên chúng ta phải nhận thức rõ là sự tìm kiếm không có ích lợi gì cả; vì điều gì được tìm kiếm bị khẳng định trước bởi điều gì bạn ao ước; nếu bạn không vui, cô độc, tuyệt vọng, bạn sẽ tìm kiếm hy vọng, bầu

bạn, cái gì đó để duy trì bạn, và chắc chắn bạn sẽ tìm được nó.

Trong thiên định, người ta phải đặt nền tảng, nền tảng của trật tự, mà là đúng đắn – không phải sự kính trọng, luân lý của xã hội mà không là luân lý gì cả, nhưng trật tự mà hiện diện thuộc về hiểu rõ vô trật tự – một sự việc hoàn toàn khác hẳn. Vô trật tự phải tồn tại chừng nào còn có xung đột, cả bên trong lẫn bên ngoài.

Trật tự, mà hiện diện thuộc về hiểu rõ vô trật tự, không lệ thuộc vào một mẫu thiết kế, lệ thuộc vào uy quyền nào đó, hay trải nghiệm đặc biệt riêng của bạn. Chắc chắn trật tự này phải xảy ra mà không có nỗ lực, bởi vì nỗ lực gây biến dạng – nó phải xảy ra mà không có bất kỳ hình thức nào của sự kiềm chế.

Chúng ta đang trình bày về điều gì đó rất khó khăn khi nói rằng chúng ta phải tạo ra trật tự mà không có sự kiềm chế. Chúng ta phải hiểu rõ vô trật tự, làm thế nào nó hiện diện; nó là sự xung đột mà ở trong chính chúng ta. Trong quan sát nó, nó được hiểu rõ; nó không là vấn đề của khuất phục nó, đàn áp nó, đè nén nó. Quan sát mà không có bất kỳ sự biến dạng, mà không có bất kỳ sự thúc đẩy chi phối hay ép buộc, là một công việc rất gian nan.

Sự kiềm chế hàm ý hoặc đàn áp, khước từ hay loại trừ; nó hàm ý một phân chia giữa một người điều khiển và vật được điều khiển; nó hàm ý xung đột. Khi người ta hiểu rõ điều này, điều khiển và chọn lựa hoàn toàn kết thúc. Dường như tất cả điều này có lẽ khá khó khăn và khá mâu thuẫn với mọi thứ mà bạn đã suy nghĩ về nó. Bạn có lẽ nói: làm thế nào có thể có trật tự mà không kiềm chế, mà không có hành động của ý chí? Nhưng, như chúng ta đã nói, sự kiềm chế hàm ý phân chia, giữa người kiềm chế và vật phải được kiềm chế; trong sự phân chia này có xung đột, có biến dạng. Khi bạn thực sự hiểu rõ điều này, vậy là có kết thúc của sự tách rời giữa người kiềm chế và vật được kiềm chế và vậy là có hiểu rõ, thấu triệt. Khi có sự hiểu rõ của cái gì là thực sự, vậy là không cần thiết phải kiềm chế.

Vì vậy có hai sự việc cốt lõi này mà phải được hoàn toàn hiểu rõ nếu chúng ta muốn thâm nhập vào nghi vấn của thiền định là gì: thứ nhất, không có ích lợi gì trong sự tìm kiếm; thứ hai, phải có trật tự đó hiện diện từ sự hiểu rõ vô trật tự mà xảy ra do bởi sự kiềm chế, cùng tất cả những hàm ý của sự phân hai và sự mâu thuẫn mà nảy sinh giữa người quan sát và vật được quan sát.

Trật tự hiện diện khi cái người tức giận và cố gắng loại bỏ sự tức giận thấy rằng anh ấy là chính sự tức giận. Nếu không có sự hiểu rõ này, bạn thực sự không thể biết thiền định là gì. Đừng có lừa dối chính bạn bởi tất cả những quyển sách được viết về thiền định, hay bởi tất cả những người chỉ bảo bạn làm thế nào để thiền định, hay những nhóm người được thành lập với mục đích để thiền định. Bởi vì nếu không có trật tự, mà là đạo đức, cái trí phải sống trong sự nỗ lực của mâu thuẫn. Làm thế nào một cái trí như thế có thể ý thức được toàn hàm ý của thiền định?

Bằng toàn thân tâm của người ta, người ta phải bắt chọt bắt gắp cái sự việc lạ thường này được gọi là tình yêu – và thế là không còn sợ hãi. Chúng ta có ý nói tình yêu mà không bị tiếp xúc bởi vui thú, bởi ham muốn, bởi ghen tuông – tình yêu mà không biết ganh đua, mà không phân chia như tình yêu của tôi và tình yêu của bạn. Vậy là cái trí – gồm cả bộ não và những cảm xúc – trong trạng thái hòa hợp trọn vẹn; và điều này phải hiện diện, ngược lại thiền định trở thành tự-thôi miên.

Bạn phải làm việc rất cực nhọc, để tìm ra những hoạt động của cái trí riêng của bạn, làm thế nào nó vận hành, cùng những hoạt động tự cho mình là trung tâm của nó, cái “tôi” và cái “không tôi”; bạn phải hoàn toàn thân thuộc với chính bạn và tất cả những ma mãnh mà cái trí đùa giỡn với chính nó, những ảo tưởng và những hoang tưởng, những hình ảnh và sự tưởng tượng của những ý tưởng lãng mạn mà người ta có. Một cái trí đầy cảm tính không thể biết tình yêu; cảm tính nuôi dưỡng độc ác, hung dữ và bạo lực, không phải tình yêu.

Muốn thiết lập điều này tận sâu thẳm trong chính bạn là vấn đề rất gian nan; nó cần đến một kỷ luật nghiêm ngặt, để

học hỏi bằng cách quan sát điều gì đang xảy ra trong chính bạn. Quan sát đó không thể được nếu có bất kỳ hình thức nào của thành kiến, kết luận hay công thức, tùy theo điều gì bạn đang quan sát. Nếu bạn đang quan sát tùy theo điều gì một người tâm lý đã bảo cho bạn, bạn thực sự không đang tự quan sát, vì vậy không có hiểu rõ về chính bạn.

Bạn cần một cái trí có thể hoàn toàn đứng một mình – không bị chất nặng bởi sự tuyên truyền hay những trải nghiệm của những người khác. Sự khai sáng không hiện diện qua một người lãnh đạo hay qua một người thầy; nó hiện diện qua sự hiểu rõ cái gì là trong chính bạn – không phải rời khỏi bạn. Cái trí phải hiểu rõ thực sự điều gì đang xảy ra trong lãnh vực tâm lý riêng của nó; nó phải tỉnh thức được điều gì đang xảy ra mà không có bất kỳ biến dạng nào, bất kỳ chọn lựa nào, bất kỳ oán giận nào, bất kỳ cay đắng nào, bất kỳ giải thích hay bào chữa nào – nó chỉ phải tỉnh thức.

Nền tảng này được đặt ra đầy hân hoan, không ép buộc, nhưng thanh thản, đầy hạnh phúc, mà không có bất kỳ hy vọng của đạt được điều gì. Nếu bạn có hy vọng, bạn đang chuyển động khỏi thất vọng; người ta phải hiểu rõ thất vọng, không phải tìm được hy vọng. Trong hiểu rõ cái gì là, cũng không có cả thất vọng lẫn hy vọng.

Tất cả điều này đang đòi hỏi quá nhiều cho cái trí con người? Nếu người ta không đòi hỏi điều gì có lẽ là không thể được, người ta rơi vào cái bẫy, sự giới hạn, của điều gì được nghĩ là có thể được. Rất dễ dàng để rơi vào cái bẫy này. Người ta phải cần đến sự mãnh liệt cực độ của cái trí và quả tim, nếu không người ta vẫn còn ở trong những có thể được thoải mái và tiện lợi.

Lúc này chúng ta vẫn còn cùng nhau chứ? Theo từ ngữ, có thể chúng ta như vậy; nhưng từ ngữ không là sự việc; điều gì chúng ta đã làm là diễn tả, và sự diễn tả không là vật được diễn tả. Nếu bạn đang thực hiện chuyển hành trình cùng người nói, bạn đang thực hiện chuyển hành trình thực sự, không lý thuyết, không như một ý tưởng nhưng như điều gì đó mà bạn, chính bạn đang quan sát thực sự – không phải điều

gì đó bạn đang trải nghiệm; có một khác biệt giữa quan sát và trải nghiệm.

Có một khác biệt vô cùng giữa quan sát và trải nghiệm. Trong quan sát không có “người quan sát” gì cả, chỉ có đang quan sát; không có một cái mà quan sát và bị tách khỏi vật được quan sát. Quan sát hoàn toàn khác hẳn tìm hiểu mà trong đó sự phân tích được bao hàm. Trong phân tích luôn luôn có “người phân tích” và vật được phân tích. Trong tìm hiểu luôn luôn có một thực thể mà tìm hiểu. Trong quan sát có một học hỏi liên tục, không phải một tích lũy liên tục. Tôi hy vọng bạn thấy sự khác biệt. Học hỏi như thế khác hẳn học hỏi với mục đích tích lũy để cho từ sự tích lũy đó người ta suy nghĩ và hành động. Một tìm hiểu có lẽ khôn khéo, hợp lý và có lý luận, nhưng quan sát mà không có “người quan sát” hoàn toàn khác hẳn.

Vậy là có vấn đề của trải nghiệm. Tại sao chúng ta muốn trải nghiệm? Bạn có khi nào suy nghĩ về nó? Luôn luôn chúng ta có trải nghiệm, hoặc chúng ta biết rõ hoặc chúng ta không biết rõ. Và chúng ta muốn những trải nghiệm rộng rãi hơn, sâu thẳm hơn – huyền bí, thâm thúy, siêu nhiên, thần thánh, tinh thần – tại sao? Đó không phải bởi vì sống của người ta quá tầm thường, quá đau khổ, quá nhỏ nhen và tì tiện? Người ta muốn quên bằng tất cả điều đó và hoàn toàn chuyển động vào kích thích khác hẳn. Làm thế nào một cái trí nhỏ nhen, lo âu, sợ sệt, bận rộn bởi vấn đề tiếp nối vấn đề, có thể trải nghiệm bất kỳ điều gì khác hơn là sự chiếu rọi và hoạt động riêng của nó? Sự khao khát để có trải nghiệm to tát hơn này là đang tẩu thoát khỏi cái thực sự là; tuy nhiên chỉ qua cái thực sự đó mà sự việc huyền bí nhất trong sống được bắt chợt bắt gặp. Trong trải nghiệm được bao hàm tiến trình của công nhận. Khi bạn công nhận điều gì đó, nó có nghĩa bạn đã biết rồi. Thông thường trải nghiệm là từ quá khứ, không có gì mới mẻ trong nó. Vì vậy có một khác biệt giữa quan sát và sự khao khát trải nghiệm.

Nếu tất cả điều này, mà tinh tế lạ thường, đòi hỏi sự chú ý vô cùng bên trong, được rõ ràng, vậy thì chúng ta có thể đến câu hỏi đầu tiên: thiền định là gì? Nhiều điều đã được nói

về thiền định; quá nhiều sách đã được viết; có những yogi vĩ đại (tôi không hiểu liệu họ có vĩ đại) mà đến và dạy bạn làm thế nào để tham thiền. Toàn Châu Á nói về thiền định; nó là một trong những thói quen của họ, như nó là một thói quen tin tưởng Thượng đế hay điều gì khác. Họ ngồi được mười phút một ngày trong một căn phòng riêng và “thiền định”, tập trung, cố định cái trí trên một hình ảnh, một hình ảnh được tạo nên bởi chính họ, hay bởi người nào đó đã tặng hình ảnh đó qua sự truyền bá. Trong suốt mười phút đó họ cố gắng kiềm chế cái trí; cái trí muốn chuyển động tới lui và họ chiến đấu với nó – họ đùa giỡn trò chơi đó vô tận; và đó là điều gì họ gọi là thiền định.

Nếu người ta không biết bất kỳ điều gì về thiền định, vậy thì người ta phải tìm ra nó là gì, thực sự. – không tùy thuộc bất kỳ ai – và điều đó có lẽ không dẫn người ta đến đâu cả hay có lẽ dẫn người ta đến mọi thứ. Người ta phải tìm hiểu, đặt ra câu hỏi đó, mà không có bất kỳ sự mong đợi nào.

Để quan sát cái trí – cái trí này mà huyền thuyên, mà chiếu rọi những ý tưởng, mà sống trong sự mâu thuẫn, trong sự xung đột và so sánh liên tục – chắc chắn tôi phải rất yên lặng. Nếu tôi muốn nghe điều gì bạn đang nói tôi phải trao sự chú ý, tôi không thể đang huyền thuyên, tôi không thể đang suy nghĩ về điều gì khác, tôi không được so sánh điều gì bạn đang nói với điều gì tôi biết rồi, tôi phải lắng nghe bạn trọn vẹn; cái trí phải chú ý, phải yên lặng, tĩnh lặng.

Rất cần thiết phải thấy rõ ràng toàn cấu trúc của bạo lực; bởi vì nhìn bạo lực cái trí trở nên hoàn toàn tĩnh lặng – bạn không phải “vun quén” một cái trí tĩnh lặng. Vun quén một cái trí tĩnh lặng hàm ý người vun quén, trong lãnh vực của thời gian, điều mà anh ấy hy vọng đạt được. Thấy sự khó khăn. Những người cố gắng dạy thiền định, nói, “Kiểm soát cái trí của bạn, bắt buộc cái trí của bạn yên lặng”. Bạn cố gắng kiểm soát nó và liên tục đấu tranh với nó; bạn trải qua bốn mươi năm kiểm soát nó. Cái trí mà quan sát không kiểm soát và không liên tục đấu tranh.

Chính động thái của đang thấy và đang lắng nghe là chú ý; chú ý này bạn không phải luyện tập gì cả; nếu bạn luyện

tập, ngay lập tức bạn trở nên không-chú ý. Bạn đang chú ý và cái trí của bạn lang thang đi khỏi; hãy để cho nó lang thang đi khỏi, nhưng biết rằng nó đang không-chú ý; tỉnh thức được không-chú ý đó là chú ý. Đừng đấu tranh với không-chú ý; đừng cố gắng, nói, “Tôi phải chú ý” – điều đó trẻ con. Hãy biết rằng bạn không-chú ý; hãy tỉnh thức, không chọn lựa, rằng bạn đang không-chú ý – để làm gì? – và tại khoảnh khắc, trong không-chú ý đó, khi có hành động, tỉnh thức được hành động đó. Bạn hiểu rõ điều này chứ? Nó rất đơn giản. Nếu bạn thực hiện điều đó, nó trở nên rất rõ ràng, rõ ràng như những dòng nước.

Sự tĩnh lặng của cái trí là vẻ đẹp trong chính nó. Lắng nghe một con chim, tiếng nói của một con người, người chính trị, người giáo sĩ, tất cả mọi nhiễu loạn của truyền bá đang xảy ra, lắng nghe trong tĩnh lặng tuyệt đối, là nghe nhiều hơn, thấy nhiều hơn. Tĩnh lặng đó không thể được nếu thân thể của bạn cũng không yên tĩnh tuyệt đối. Các cơ quan thân thể, cùng tất cả những phản ứng thần kinh của nó – đang cựa quậy, chuyển động không ngừng nghỉ của những ngón tay, hai mắt – cùng tất cả tình trạng không ngừng nghỉ thông thường của nó, phải hoàn toàn yên tĩnh. Bạn có khi nào thử ngồi hoàn toàn yên tĩnh mà không có một chuyển động nào của thân thể, kể cả hai mắt? Hãy thực hiện nó trong hai phút. Trong hai phút đó toàn sự việc được phơi bày – nếu bạn biết làm thế nào để nhìn.

Thân thể đang yên tĩnh, dòng chảy của máu lên đầu trở nên nhiều hơn. Nhưng nếu bạn ngồi co rút và nghiêng ngả, lúc đó máu chuyển lên đầu khó khăn nhiều hơn – bạn phải biết tất cả điều này. Nhưng, trái lại, bạn có thể làm bất kỳ việc gì và vẫn thiền định ; khi trong xe buýt hay khi bạn đang lái xe – đó là một việc lạ thường nhất, khi bạn có thể thiền định lúc đang lái xe – hãy cẩn thận, tôi có ý điều này. Thân thể có sự thông minh của nó, mà tư tưởng đã hủy hoại. Tư tưởng tìm kiếm vui thú, và trong cách này, tư tưởng dẫn đến sự phóng đãng, ăn uống vô độ, buông thả trong tình dục; tư tưởng thúc ép thân thể phải làm những việc nào đó – nếu thân thể lười biếng, nó thúc ép thân thể phải siêng năng, hay nó đề nghị

uống một viên thuốc nào đó để được tỉnh táo. Bằng cách đó, sự thông minh bẩm sinh của các cơ quan thân thể bị hủy hoại và nó trở nên vô cảm. Người ta cần nhạy cảm vô cùng, vì vậy người ta phải tỉnh táo với cái gì mình ăn – nếu người ta ăn uống quá độ, người ta biết điều gì xảy ra. Khi có nhạy cảm vô cùng, có thông minh và thế là tình yêu; lúc đó tình yêu là hân hoan và không thời gian.

Hầu hết chúng ta có sự đau đớn thuộc thân thể, trong một hình thức này hay một hình thức kia. Sự đau đớn này gây phiền muộn cho cái trí mà phải mất nhiều ngày, thậm chí nhiều năm, suy nghĩ về nó – “Tôi ước tôi không có nó”; “Liệu tôi sẽ không bao giờ bị đau đớn?” Khi thân thể có đau đớn, hãy nhìn ngắm nó, quan sát nó, đừng cho phép tư tưởng can thiệp vào nó.

Cái trí, gồm cả bộ não và quả tim, phải trong hòa hợp tổng thể. Lúc này, mấu chốt của tất cả điều này là gì, loại sống này, loại hòa hợp này, nó có tốt lành gì trong thế giới này, nơi có quá nhiều đau khổ? Nếu một người hay hai người có sống ngây ngất này, nó có ích lợi gì? Ích lợi gì khi đang đưa ra câu hỏi này? – chẳng có ích lợi gì cả. Nếu bạn có sự việc lạ thường này đang diễn ra trong bạn, vậy thì nó là mọi thứ; vậy thì bạn trở thành người thầy, người môn đồ, người hàng xóm, vẻ đẹp của đám mây – bạn là tất cả cái đó và đó là tình yêu.

Vậy là một nhân tố khác hiện diện trong thiền định. Cái trí thức giấc, cái trí mà đang vận hành trong suốt ngày theo những nguyên tắc mà trong đó nó đã được rèn luyện, cái trí có ý thức cùng tất cả những hoạt động của nó, tiếp tục những hoạt động đó trong suốt giấc ngủ trong những giấc mộng. Trong những giấc mộng có hành động đang diễn ra, thuộc loại này hay loại khác, điều gì đó đang diễn ra, để cho giấc ngủ của bạn là một sự tiếp tục của những tiếng đồng hồ thức giấc. Và có nhiều trò bịp bợm về những giấc mộng – mà chúng cần được giải thích, vì thế tất cả những chuyên gia đang giải thích những giấc mộng – mà bạn có thể quan sát về chính bạn rất đơn giản, nếu bạn quan sát sống riêng của bạn trong suốt thời gian ban ngày. Tuy nhiên tại sao bạn phải có những giấc mộng? (Mặc dù những người tâm lý nói rằng bạn phải có

những giấc mộng, nếu không bạn sẽ bị điên khùng.) Nhưng khi bạn đã quan sát rất cẩn thận những tiếng đồng hồ thức giấc của bạn, tất cả những hoạt động tự cho mình là trung tâm của bạn, những sợ hãi, những lo âu, những tội lỗi, khi bạn chú ý đến tất cả điều đó suốt ngày vậy thì bạn sẽ phát giác rằng khi bạn ngủ, bạn không có giấc mộng nào cả. Cái trí đã và đang canh chừng mọi khoảnh khắc của tư tưởng, chú ý đến mọi từ ngữ của nó; nếu bạn thực hiện nó, bạn sẽ thấy vẻ đẹp của nó – không phải sự nhàm chán mệt mỏi của canh chừng, nhưng vẻ đẹp của canh chừng; vậy là bạn sẽ thấy rằng có chú ý trong ngủ. Và thiền định, cái sự việc mà chúng ta đã nói trong suốt tiếng đồng hồ này, trở thành quan trọng và xứng đáng lạ thường, đầy phẩm giá và ân lành và vẻ đẹp. Khi bạn hiểu rõ sự chú ý là gì, không chỉ trong suốt những tiếng đồng hồ thức giấc mà còn cả trong suốt giấc ngủ, vậy là tổng thể của cái trí hoàn toàn thức dậy. Vượt khỏi đó, mọi hình thức của diễn tả không là vật được diễn tả; bạn không nói về nó. Tất cả mọi điều mà người ta có thể làm là chỉ tới cái cửa. Và nếu bạn sẵn lòng đi, làm một chuyến hành trình đến cái cửa đó, vậy thì nó dành cho bạn để đi vượt qua; không ai có thể diễn tả cái sự việc không thể đặt tên, liệu cái không thể đặt tên đó không là gì cả hay là mọi thứ – nó không đặt thành vấn đề. Bất kỳ người nào mà diễn tả nó đều không biết. Và cái người mà nói anh ấy biết, không biết.

Người hỏi: Sự yên lặng là gì, sự tĩnh lặng là gì? Nó là sự kết thúc của ồn ào?

Krishnamurti: Âm thanh là một điều lạ lùng. Tôi không biết liệu bạn có khi nào lắng nghe âm thanh – không phải lắng nghe âm thanh mà bạn thích hay không thích – nhưng chỉ lắng nghe một âm thanh! Âm thanh trong không gian có một ảnh hưởng lạ lùng. Bạn có khi nào lắng nghe tiếng một máy bay phản lực đang bay qua đầu? – bạn đã lắng nghe hay chưa, âm thanh sâu thẳm của nó, mà không có bất kỳ kháng cự nào? Bạn đã từng lắng nghe và chuyển động cùng âm thanh đó? Nó có một cộng hưởng nào đó.

Bây giờ, sự yên lặng là gì? – nó là khoảng “không gian” bạn tạo tác, mà bạn gọi là yên lặng, bằng sự kiềm chế, bằng

sự đè nén ồn ào? Luôn luôn bộ não năng động, đang đáp lại những kích thích bằng sự ồn ào riêng của nó. Vậy thì sự yên lặng là gì? Lúc này bạn hiểu rõ câu hỏi chứ? Sự yên lặng là sự kết thúc của ồn ào tự tạo đó phải không? – nó là sự kết thúc của huyền thuyên, của bộc lộ bằng từ ngữ, của mọi tư tưởng? Ngay cả khi không còn sự bộc lộ của từ ngữ và tư tưởng dường như đến một kết thúc, bộ não vẫn còn đang hoạt động. Vì vậy sự yên lặng không chỉ là sự kết thúc của ồn ào mà còn cả sự kết thúc hoàn toàn của tất cả mọi chuyển động? Hãy quan sát nó, hãy thâm nhập nó, hãy thấy làm thế nào bộ não của bạn, mà là kết quả của hàng ngàn năm bị quy định, đang đáp lại mọi kích thích ngay tức khắc; hãy thấy liệu những tế bào não đó, luôn luôn năng động, đang huyền thuyên, đang đáp lại, có thể yên lặng.

Liệu cái trí, bộ não, toàn cơ quan thân thể, toàn cái vật thần kinh cơ thể, có thể hoàn toàn yên lặng? – không bị ép buộc, không bị thúc ép, không bị xô đẩy, không từ tham lam đang nói “Tôi phải yên lặng vì mục đích có được trải nghiệm lạ thường nhất”? Thâm nhập nó, tìm ra và thấy liệu sự yên lặng của bạn chỉ là một sản phẩm, hay liệu có lẽ nó do bởi bạn không đặt nền tảng. Nếu bạn không đặt nền tảng, mà là tình yêu, mà là đạo đức, mà là tốt lành, mà là vẻ đẹp, mà là từ bi thực sự trong chiều sâu của toàn thân tâm bạn, nếu bạn đã không làm điều đó, sự yên lặng của bạn chỉ là sự kết thúc của ồn ào.

Vậy là có vấn đề của thuốc men. Ở Ấn độ, trong những thời xa xưa, thường có một chất được gọi là “soma”. Nó là một loại nấm mà họ đã uống nước cốt của nó để sản sinh ra trạng thái tĩnh lặng hay mọi loại những trải nghiệm thuộc ảo giác; những trải nghiệm đó là kết quả của tình trạng bị quy định. (Tất cả những trải nghiệm là kết quả của tình trạng bị quy định; nếu bạn tin tưởng Thượng đế, chắc chắn bạn có trải nghiệm về Thượng đế; nhưng niềm tin đó được đặt nền tảng trên đau khổ và tất cả những khổ sở của xung đột; Thượng đế của bạn là kết quả của sợ hãi riêng của bạn. Và thế là trải nghiệm tuyệt vời nhất về Thượng đế không là gì cả ngoại trừ sự chiếu rọi riêng của bạn.) Nhưng họ đã mất đi sự bí mật của

loại nấm đó, cái vật đặc biệt đó được gọi là soma. Từ đó trở đi, ở Ấn độ, cũng như ở đây, có rất nhiều loại thuốc khác nhau: hasit, L.S.D., cần sa, bạn biết vô số loại: thuốc sợi, uống, heroin. Cũng có ăn kiêng. Nếu bạn ăn chay, những phản ứng hóa học nào đó xảy ra để tạo ra một rõ ràng nào đó và có sự khoái cảm trong đó.

Nếu người ta có thể sống một cuộc sống mà không dùng thuốc men, tại sao phải sử dụng chúng? Nhưng những người đã sử dụng chúng bảo với chúng ta rằng những thay đổi nào đó xảy ra; một sinh lực nào đó, một năng lượng được sinh ra và không gian giữa người quan sát và vật được quan sát biến mất; những sự vật được nhìn thấy rõ ràng hơn. Một người dùng thuốc nói rằng anh ấy sử dụng nó khi anh ấy đi đến viện bảo tàng, bởi vì lúc đó anh ấy nhìn thấy những màu sắc rực rỡ hơn trước kia. Nhưng bạn có thể nhìn thấy những màu sắc đó rực rỡ như thế mà không cần sử dụng thuốc men khi bạn trao chú ý trọn vẹn, khi bạn quan sát mà không có không gian giữa bạn, người quan sát và vật được quan sát. Khi bạn sử dụng thuốc men bạn bị lệ thuộc vào nó, và chẳng chóng thì chầy chúng gây ra mọi loại hậu quả thảm khốc.

Vậy là đó kìa – ăn chay, thuốc men mà được hy vọng sẽ thỏa mãn sự ham muốn có trải nghiệm lạ thường, mà sẽ sản sinh mọi thứ bạn ao ước. Và điều gì được ao ước là một sự việc hào nhoáng vô giá trị; trải nghiệm nhỏ nhoi tầm thường nào đó, mà được thổi tung thành điều gì đó lạ thường. Vậy là một con người thông minh, một con người đã quan sát tất cả điều này, gạt đi tất cả những thứ kích thích; anh ấy tự quan sát về chính anh ấy và biết về chính anh ấy. Biết về chính anh ấy là sự khởi đầu của thông minh và sự kết thúc của đau khổ.

Người hỏi: Trong sự liên hệ đúng đắn, chúng ta có thực sự giúp đỡ những người khác? Liệu nó có đủ để thương yêu họ?

Krishnamurti: Sự liên hệ là gì? Chúng ta có ý gì qua sự liên hệ? Chúng ta có liên hệ gì với bất kỳ ai? Ngoại trừ sự liên hệ đổ máu. Chúng ta có ý gì qua từ ngữ “liên hệ” đó? Chúng ta có khi nào liên hệ với bất kỳ thứ gì khi mỗi người chúng ta sống một cuộc sống của cô lập – cô lập trong ý nghĩa của

hoạt động tự cho mình là trung tâm, mỗi người với những vấn đề riêng của anh ấy, những sợ hãi riêng của anh ấy, những thất vọng riêng của anh ấy, ham muốn để thành tựu của anh ấy – tất cả những thuộc tính khép kín. Nếu anh ấy, tạm gọi là có liên hệ với người vợ, anh ấy đã thêm vào những hình ảnh. Chính là những hình ảnh này có sự liên hệ, và sự liên hệ đó được gọi là tình yêu! Sự liên hệ hiện diện chỉ khi nào hình ảnh, qui trình gây tách rời, kết thúc, khi bạn không có tham vọng về cô ấy và cô ấy không có tham vọng về bạn, khi cô ấy không sở hữu bạn hay bạn không sở hữu cô ấy, hay bạn không lệ thuộc vào cô ấy hay cô ấy không lệ thuộc vào bạn.

Khi có tình yêu bạn sẽ không yêu cầu liệu nó giúp đỡ hay không. Một bông hoa bên đường, với vẻ đẹp của nó, với hương thơm của nó, không đang yêu cầu bạn khi đang đi qua hãy đến và ngửi nó, nhìn ngắm nó, thưởng thức nó, thấy vẻ đẹp, nét tinh tế, bản chất mong manh của nó – nó ở đó dành cho bạn nhìn hay không nhìn. Nhưng nếu bạn nói “Tôi muốn giúp đỡ một người khác”, đó là sự khởi đầu của sợ hãi, sự khởi đầu của ranh mãnh.

San Diego State College.

9 tháng tư 1970.

CHƯƠNG 8 : KIỂM SOÁT VÀ TRẬT TỰ

“Chính qui trình của kiểm soát nuôi dưỡng vô trật tự; giống như điều đối nghịch – không kiểm soát – cũng nuôi dưỡng vô trật tự.”

Có quá nhiều sự việc kinh hãi đang xảy ra trong thế giới; có quá nhiều hỗn loạn, bạo lực và hung tợn. Người ta có thể làm gì, như một con người, trong một thế giới bị xé nát, trong một thế giới có quá nhiều tuyệt vọng và đau khổ? Và trong chính người ta có quá nhiều rối loạn và xung đột. Sự liên hệ của một con người với xã hội thối nát này, nơi chính cá thể là thối nát, là gì? Cách sống mà trong đó người ta có thể tìm được loại hòa bình nào đó, loại trật tự nào đó và tuy nhiên vẫn sống trong xã hội thối nát, phân rã này, là gì? Tôi chắc chắn rằng bạn đã đặt ra những câu hỏi này cho chính bạn; và nếu người ta đã tìm được câu trả lời đúng đắn, mà khó khăn cực kỳ, có lẽ người ta có thể tạo ra loại trật tự nào đó trong sống của người ta.

Một cá thể sống một cuộc sống cân bằng, tổng thể, thông minh, trật tự có giá trị gì trong một thế giới đang tự hủy diệt, một thế giới liên tục bị đe dọa bởi chiến tranh? Sự thay đổi cá thể có giá trị gì? Nó sẽ tác động đến tổng thể sự tồn tại này như thế nào? Tôi chắc chắn bạn đã đặt ra những câu hỏi này. Nhưng tôi nghĩ chúng là những câu hỏi sai lầm, bởi vì người ta không sống và hành động đúng đắn vì lợi ích của những người khác, vì lợi ích của xã hội. Vì vậy dường như đối với tôi, người ta phải tìm ra trật tự là gì, để cho không còn bị lệ thuộc vào hoàn cảnh, vào một văn hóa đặc biệt – thuộc kinh tế, xã hội, hay những thứ khác – bởi vì nếu người ta không tìm được cho chính người ta trật tự là gì và cách sống không có xung đột, sống của người ta bị lãng phí, nó không có ý nghĩa. Vì hiện nay chúng ta đang sống trong xung đột và vất vả liên tục, sống chẳng có ý nghĩa gì cả; nó thực sự không có

ý nghĩa gì cả. Có chút ít tiền bạc, đi đến văn phòng, bị quy định, lặp lại điều gì những người khác đã nói, có những quan điểm rất ương ngạnh, cố chấp và những niềm tin giáo điều – tất cả hoạt động như thế chẳng có ý nghĩa bao nhiêu. Và bởi vì nó không có ý nghĩa, những người trí năng khắp thế giới cố gắng cho nó một ý nghĩa. Nếu họ theo tâm linh, họ cho nó một định kiến đặc biệt; nếu họ theo vật chất họ cho nó một định kiến khác, với một lý thuyết hay triết lý đặc biệt.

Vậy là dường như rất quan trọng – không chỉ lúc này nhưng luôn luôn, nếu người ta có nghiêm túc – tìm một cách sống cho chính người ta, không như một lý thuyết, nhưng thực sự trong sống hàng ngày, một cách sống mà không có bất kỳ loại xung đột nào tại mọi mức độ của thân tâm người ta. Muốn tìm được điều đó người ta phải nghiêm túc. Ở đây những gặp gỡ này không là một giải trí thuộc tôn giáo hay triết lý. Chúng ta ở đây – nếu chúng ta nghiêm túc, và tôi hy vọng chúng ta như thế – cùng nhau tìm ra một cách sống không lệ thuộc vào bất kỳ niềm tin hay nguyên tắc hay lý thuyết hay công thức đặc biệt nào. Hiệp thông hàm ý cùng nhau chia sẻ, cùng nhau sáng tạo, cùng nhau làm việc, không chỉ đang lắng nghe nhiều từ ngữ hoặc ý tưởng; chúng ta không đang nói về những ý tưởng. Vì vậy từ khởi đầu phải rất rõ ràng rằng chúng ta đang trao cái trí và quả tim của chúng ta để tìm ra liệu con người – liệu bạn – có thể sống hoàn toàn hòa bình, kết thúc mọi xung đột trong tất cả những liên hệ.

Muốn tìm ra, người ta phải tự quan sát về chính mình mà không lệ thuộc vào một triết lý đặc biệt hay một hệ thống đặc biệt của tư tưởng, hay từ bất kỳ quan điểm tôn giáo đặc biệt nào. Tôi nghĩ người ta phải loại bỏ tất cả điều đó trọn vẹn, để cho cái trí của người ta được tự do quan sát về chính nó trong liên hệ với xã hội, trong liên hệ với chính chúng ta, với gia đình của chúng ta, với người hàng xóm của chúng ta; vì chỉ đến lúc đó, trong sự quan sát về điều gì đang thực sự xảy ra, có thể có khả năng vượt khỏi nó. Và tôi hy vọng đó là điều gì chúng ta đang thực hiện trong suốt những nói chuyện này.

Chúng ta không đang giảng giải một lý thuyết mới, một triết lý mới, cũng không mang lại một thiên khai tôn giáo.

Không có người thầy, không đáng cứu rỗi, không thánh hiền, không uy quyền – tôi thực sự có ý điều này – bởi vì nếu bạn sắp sửa chia sẻ trong điều gì đang được nói, bạn cũng phải gạt bỏ hoàn toàn mọi hình thức của ảo tưởng chức sắc, độc đoán; cái trí phải được tự do để quan sát. Và nó không thể quan sát nếu bạn đang tuân theo hệ thống nào đó, hướng dẫn nào đó, nguyên tắc nào đó, hay bị trói buộc trong bất kỳ hình thức nào đó của niềm tin. Cái trí phải có khả năng quan sát. Điều đó sẽ là sự khó khăn của chúng ta, bởi vì với hầu hết chúng ta, sự hiểu biết đã trở thành một gánh nặng chết rồi, một tảng đá nặng cùm vào cổ chúng ta; nó đã trở thành những thói quen của chúng ta, tình trạng bị quy định của chúng ta. Cái trí nghiêm túc phải được tự do để quan sát, nó phải được tự do khỏi gánh nặng chết rồi này mà là hiểu biết, trải nghiệm, truyền thống – mà là ký ức được tích lũy, quá khứ.

Vậy là muốn quan sát thực sự “cái gì là”, muốn thấy toàn ý nghĩa của “cái gì là”, cái trí phải trong sáng, rõ ràng, không bị phân chia. Và điều đó sẽ là một vấn đề khác; làm thế nào nhìn không có sự phân chia này – cái “tôi” và cái “không tôi”, và cái “chúng tôi” và cái “chúng nó”.

Như chúng ta đã nói, bạn đang quan sát chính bạn, đang nhìn ngắm chính bạn qua những từ ngữ của người nói. Vì vậy câu hỏi là: bạn phải quan sát như thế nào? Tôi không biết liệu bạn có khi nào tìm hiểu câu hỏi đó. Bạn nhìn, nghe, quan sát như thế nào? – không chỉ về chính bạn, nhưng bầu trời, cây cối, chim chóc, người hàng xóm của bạn, người chính trị. Bạn lắng nghe và quan sát một người khác như thế nào, bạn quan sát về chính bạn như thế nào? Giải pháp cho sự quan sát này nằm trong thấy những sự việc sự vật mà không phân chia. Và liệu điều đó có khi nào xảy ra? Tất cả sự tồn tại của chúng ta là tách rời. Chúng ta đã tách rời trong chính chúng ta, chúng ta là mâu thuẫn. Chúng ta sống trong sự tách rời – mà là một sự kiện thực sự. Một mảnh của nhiều mảnh này nghĩ rằng nó có khả năng để quan sát. Mặc dù qua nhiều liên tưởng nó đã đảm trách uy quyền, nó vẫn còn là một mảnh của nhiều mảnh.

Và một mảnh đó nhìn và nói, “Tôi hiểu rõ; tôi biết hành động đúng đắn là gì.”

Vậy là, vì bị tách rời, bị vỡ vụn, mâu thuẫn, có xung đột giữa những mảnh khác nhau. Bạn biết điều này như một sự kiện, nếu bạn đã quan sát nó. Và chúng ta đến được kết luận rằng không thể làm gì cho nó, rằng không điều gì có thể được thay đổi. Làm thế nào phân chia này có thể biến thành tổng thể? Chúng ta nhận ra rằng muốn sống một cuộc sống lành mạnh, thông minh, trật tự, hòa hợp; sự tách rời này, sự phân chia này giữa cái “bạn” và cái “tôi” phải kết thúc. Nhưng chúng ta đã kết luận rằng điều này không thể được – đó là gánh nặng chết ròi của “cái gì là”. Vì vậy chúng ta sáng chế những lý thuyết, chúng ta chờ đợi “ân lành” từ một điều gì đó thiêng liêng – bất kỳ từ ngữ nào bạn gọi nó – đến và như phép lạ giải thoát cho chúng ta. Hay bạn sống trong một ảo tưởng, sáng chế huyền thoại nào đó về cái ngã cao hơn, Đại ngã. Điều này trao tặng một tẩu thoát.

Chúng ta dễ dàng bị thuyết phục để tẩu thoát bởi vì chúng ta không biết làm thế nào sự phân chia này có thể được chuyển thành tổng thể. Chúng ta không đang nói về sự hội nhập, bởi vì điều đó hàm ý rằng người nào đó tạo tác sự hội nhập – một mảnh mang vào chung những mảnh còn lại. Tôi hy vọng bạn thấy sự khó khăn của điều này, làm thế nào chúng ta đã bị vỡ vụn thành nhiều mảnh, biết được hay không biết được. Và chúng ta thử nhiều cách. Một trong những cách đúng đắn là nhờ một người phân tích làm điều này giúp bạn; hay bạn tự phân tích. Làm ơn hãy theo sát điều này cẩn thận: có người phân tích và vật được phân tích. Chúng ta không bao giờ tìm hiểu người phân tích là ai. Chắc chắn anh ấy là một trong nhiều mảnh và anh ấy tiến tới để phân tích toàn cấu trúc của chính anh ấy. Nhưng người phân tích, chính anh ấy, là một mảnh, bị quy định. Khi anh ấy phân tích có nhiều sự việc được bao gồm. Trước hết, mỗi phân tích phải được trọn vẹn hoặc nếu không nó trở thành tảng đá cùm vào cổ người phân tích khi anh ấy bắt đầu phân tích biến cố kế tiếp, phản ứng kế tiếp. Vậy là ký ức của sự phân tích trước tăng thêm gánh nặng. Và sự phân tích cũng hàm ý thời gian; có quá

những phản ứng, những liên tưởng và những kỷ niệm phải được phân tích mà sẽ tiêu tốn suốt cuộc đời của bạn. Trước thời gian bạn phân tích trọn vẹn về chính bạn – nếu điều đó có thể được – bạn đã sẵn sàng cho năm mờ.

Đó là một trong những bị quy định của chúng ta, ý tưởng rằng chúng ta phải phân tích về chính chúng ta, xem xét nội tâm của chính chúng ta. Trong sự phân tích này luôn luôn có người kiểm duyệt, cái người mà kiểm soát, hướng dẫn, định hình; luôn luôn có sự xung đột giữa người phân tích và vật được phân tích. Vậy là người ta phải thấy điều này – không như một lý thuyết, không như điều gì đó mà bạn đã tích lũy như hiểu biết; hiểu biết rất hoàn hảo trong vị trí riêng của nó nhưng không như thế khi bạn đang cố gắng hiểu rõ toàn cấu trúc của thân tâm bạn. Nếu bạn sử dụng ký ức qua sự liên tưởng và sự tích lũy, qua sự phân tích, như một phương tiện của hiểu rõ về chính mình, thế là bạn đã kết thúc học hỏi về chính mình. Muốn học hỏi phải có sự tự do để quan sát mà không có người kiểm duyệt.

Chúng ta có thể thấy điều này đang xảy ra trong chính chúng ta, thực sự, như “cái gì là”, đêm và ngày, vô tận. Và khi thấy sự thật của nó – sự thật, không như một quan điểm – sự vô ích, sự ma mánh, sự lãng phí của năng lượng và thời gian, vậy là toàn tiến hành của phân tích kết thúc. Tôi hy vọng bạn đang thực hiện điều này khi bạn đang lắng nghe điều gì đang được nói. Bởi vì qua phân tích có sự tiếp tục của chuỗi vô tận thuộc liên tưởng; vì vậy người ta nói với chính mình, “Người ta không bao giờ có thể thay đổi; xung đột này, đau khổ này, hỗn loạn này là điều không thể tránh khỏi, đây là cách sống.” Vì vậy người ta trở thành máy móc, bạo lực, hung tợn, và ngu xuẩn. Khi người ta thực sự quan sát điều này như một sự kiện, người ta thấy sự thật của nó; người ta chỉ có thể thấy sự thật này khi người ta thực sự thấy điều gì đang xảy ra – “cái gì là”. Đừng chỉ trích nó, đừng lý luận nó – chỉ quan sát nó. Và bạn chỉ có thể quan sát khi không có sự liên tưởng trong quan sát của bạn.

Chừng nào còn có người phân tích phải có người kiểm duyệt mà tạo ra toàn vấn đề của kiểm soát này. Tôi không biết

liệu có khi nào bạn nhận ra rằng khoảnh khắc chúng ta được sinh ra đến khi chúng ta chết đi, chúng ta luôn luôn đang kiểm soát chính chúng ta. Những điều “phải” và “không phải”, những điều “nên” và “không nên”. Kiểm soát hàm ý tuân phục, bắt buộc, tuân theo một nguyên tắc đặc biệt, một lý tưởng, cuối cùng đều dẫn đến sự việc kinh hoàng được gọi là kính trọng. Tại sao người ta phải kiểm soát? – mà không có nghĩa bạn hoàn toàn mất đi tất cả sự kiểm soát. Người ta phải hiểu rõ điều gì được hàm ý trong kiểm soát. Chính qui trình của kiểm soát nuôi dưỡng vô trật tự; giống như điều đối nghịch – không kiểm soát – cũng nuôi dưỡng vô trật tự.

Người ta phải tìm hiểu, hiểu rõ, nhìn điều gì được bao hàm trong kiểm soát và thấy sự thật của nó; vậy là người ta sống một cuộc sống của trật tự trong đó không còn kiểm soát gì cả. Vô trật tự được tạo ra bởi sự mâu thuẫn này do bởi người kiểm duyệt, người phân tích, thực thể mà đã tự tách rời chính anh ấy khỏi vô số những mảnh khác, và thực thể mà đang cố gắng áp đặt điều gì anh ấy nghĩ là đúng đắn.

Vậy là người ta phải hiểu rõ hình thức đặc biệt của bị quy định này, đó là: tất cả chúng ta đều bị trói buộc và bị định hình bởi sự kiểm soát. Tôi không biết liệu bạn có khi nào tự hỏi tại sao bạn kiểm soát bất kỳ điều gì. Bạn có kiểm soát, phải không? Tại sao? Điều gì làm bạn kiểm soát? Gốc rễ của sự bắt buộc này, sự tuân phục này là gì? Chắc chắn một trong những nhân tố là tình trạng bị quy định của chúng ta, văn hóa của chúng ta, những luật lệ xã hội và văn hóa của chúng ta, như “bạn phải làm điều này” và “không làm điều kia”. Trong kiểm soát này luôn luôn có ý chí, một hình thức của sự ham muốn kiên trì mà kiểm soát, định hình, hướng dẫn. Làm ơn, hãy quan sát điều này khi bạn đang lắng nghe; thực sự quan sát nó và bạn sẽ thấy rằng điều gì đó hoàn toàn khác hẳn xảy ra. Chúng ta kiểm soát chính chúng ta, những tâm tính của chúng ta, những ham muốn của chúng ta, những thèm khát của chúng ta, bởi vì nó luôn luôn an toàn. Có sự an toàn vô cùng trong kiểm soát, cùng tất cả những đè nén và những mâu thuẫn của nó, cùng tất cả những đấu tranh và những xung đột của nó; có một ý thức nào đó của an toàn. Và cũng

vậy nó bảo đảm cho chúng ta rằng chúng ta sẽ không bao giờ thất bại.

Nơi nào có sự phân chia giữa người kiểm soát và vật được kiểm soát, không có tốt lành. Tốt lành không nằm trong sự phân chia. Đạo đức là một trạng thái của cái trí trong đó không có phân chia, vậy là không có kiểm soát mà bao hàm sự phân chia. Kiểm soát hàm ý kiểm chế, mâu thuẫn, nỗ lực, sự đòi hỏi an toàn – tất cả trong danh nghĩa của tốt lành, vẻ đẹp, đạo đức; nhưng nó là sự phủ nhận của đạo đức, và vì vậy là vô-trật tự.

Vậy là liệu người ta có thể quan sát, mà không có người quan sát đối nghịch vật được quan sát, mà không có hiểu biết do người quan sát đã thu lượm, mà tách rời anh ấy khi anh ấy nhìn? Bởi vì người quan sát là kẻ thù của tốt lành – dù anh ấy ham muốn trật tự, dù anh ấy gắng sức tạo ra cách cư xử đúng đắn, sống hòa bình. Người quan sát mà tự tách rời chính anh ấy ra khỏi vật được quan sát là chính cái nguồn của tất cả mọi điều không là tốt lành. Bạn thấy tất cả điều này chứ? Hay bạn chỉ tình cờ được giải trí vào chiều thứ bảy? Bạn biết tất cả điều này có nghĩa gì chứ? – rằng cái trí không còn đang phân tích nhưng thực sự đang quan sát, đang thấy trực tiếp và vậy là đang hành động trực tiếp. Nó có nghĩa một cái trí trong đó không có phân chia nào cả; nó là một cái trí tổng thể, toàn bộ – mà có nghĩa thông minh. Chính bởi loạn thần kinh nên mới cần kiểm soát; khi anh ấy đã kiểm soát chính anh ấy hoàn toàn, anh ấy hoàn toàn bị loạn thần kinh đến độ anh ấy không thể chuyển động, không được tự do.

Thấy sự thật của điều này! Sự thật không là “cái gì là” – “cái gì là” là sự phân chia, người da đen và người da trắng, người Ả rập và người Do thái, tất cả sự hỗn loạn đang xảy ra trong thế giới kinh hoàng này. Bởi vì cái trí đã tự phân chia chính nó không là cái trí tổng thể, thông minh, lành mạnh, thiêng liêng. Và bởi vì sự phân chia này trong chính cái trí, có quá nhiều bại hoại, quá nhiều vô trật tự, quá nhiều bạo lực và hung ác. Vậy thì lúc đó câu hỏi là: liệu cái trí có thể quan sát mà không phân chia, nơi người quan sát là vật được quan sát? Nhìn một cái cây, một đám mây, vẻ đẹp của một con suối

dễ thương, nhìn vào chính bạn, mà không có gánh nặng của hiểu biết; nhìn vào chính bạn và học hỏi tại ngay khoảnh khắc của quan sát, mà không có sự tích lũy của học hỏi, để cho luôn luôn cái trí được tự do để quan sát. Chỉ cái trí tươi trẻ mới học hỏi, không phải cái trí bị nhét đầy hiểu biết. Và học hỏi có nghĩa quan sát về chính mình mà không phân chia, không phân tích, không người kiểm duyệt đang tách rời điều tốt lành khỏi điều xấu xa, cái gì “nên là” khỏi cái gì “không nên là”. Đây là một trong những sự việc quan trọng nhất, bởi vì nếu bạn quan sát như thế, cái trí sẽ khám phá rằng tất cả xung đột kết thúc. Trong đó có tốt lành tổng thể. Chỉ cái trí như thế mới có thể hành động đúng đắn, và trong đó có hân hoan vô cùng – không phải hân hoan được kích thích qua vui thú.

Tôi không biết liệu bạn có khi nào quan tâm đặt ra bất kỳ câu hỏi nào? Bạn phải nghi vấn mọi thứ, kể cả những niềm tin sâu đậm của bạn, những lý tưởng của bạn, những uy quyền của bạn, những quyền kinh thánh của bạn, những người chính trị của bạn. Mà có nghĩa rằng phải có một chất lượng nào đó của nghi ngờ. Nhưng nghi ngờ phải được kiểm soát chặt chẽ; bạn phải buông nó ra khi cần thiết, để cho cái trí có thể thấy một cách tự do, vận hành thật mau lẹ. Khi bạn nghi ngờ, nó phải là vấn đề đặc biệt riêng của bạn, không phải một nghi ngờ hời hợt, ngẫu nhiên mà sẽ giải trí bạn; nó phải là điều gì đó thuộc riêng của bạn. Nếu điều này là như thế, vậy thì bạn sẽ đặt câu hỏi đúng đắn. Và nếu nó là câu hỏi đúng đắn bạn sẽ có câu trả lời đúng đắn, bởi vì chính hành động đặt câu hỏi đúng đắn bộc lộ cho bạn câu trả lời trong chính nó. Vì vậy người ta phải – nếu tôi được phép vạch rõ điều này – đặt câu hỏi đúng đắn. Vậy là trong đặt câu hỏi đúng đắn cả hai chúng ta có thể cùng nhau chia sẻ, tham gia, trong vấn đề đó. Vấn đề của bạn không khác biệt những vấn đề của những người khác. Tất cả những vấn đề đều có liên quan qua lại, và nếu bạn có thể hiểu rõ một vấn đề hoàn toàn, trọn vẹn, bạn đã hiểu rõ tất cả những vấn đề khác. Vì vậy rất quan trọng phải

đặt câu hỏi đúng đắn. Nhưng thậm chí nếu nó là câu hỏi sai lầm, bạn sẽ phát giác rằng trong đặt câu hỏi sai lầm bạn cũng sẽ biết khi nào đặt câu hỏi đúng đắn. Bạn phải làm cả hai: vậy là bạn sẽ quen được luôn luôn đặt câu hỏi đúng đắn, trung thực, cơ bản.

Người hỏi: Lý do hay mục đích tối hậu của sự tồn tại của con người là gì?

Krishnamurti: Bạn có biết bất kỳ mục đích nào không? Cách chúng ta sống không có ý nghĩa và không có mục đích. Chúng ta có thể sáng chế một mục đích, mục đích của hoàn hảo, khai sáng, đạt đến hình thức cao nhất của nhạy cảm; chúng ta có thể sáng chế vô vàn lý thuyết. Và chúng ta bị trói buộc trong những lý thuyết đó, biến chúng thành những vấn đề của chúng ta. Sống hàng ngày của chúng ta không ý nghĩa, không mục đích, ngoại trừ kiếm một ít tiền và sống một loại sống ngu xuẩn. Người ta có thể quan sát tất cả điều này, không trong lý thuyết nhưng thực sự trong chính người ta; trận chiến vô tận trong chính người ta, tìm kiếm một mục đích, tìm kiếm sự khai sáng, đi khắp thế giới – đặc biệt Ấn độ hay Nhật bản – để học một kỹ thuật của thiền định. Bạn có thể sáng chế một ngàn mục đích, nhưng bạn không cần đi bất kỳ nơi nào, không đến Himalayas, một tu viện, hay bất kỳ nơi ẩn dật nào – mà là một hình thức khác của trại tập trung – bởi vì mọi thứ ở trong bạn. Cái tốt đỉnh nhất, cái vô hạn, ở trong bạn, nếu bạn biết làm thế nào để nhìn. Đừng giả sử rằng nó ở đó – nó là một trong những trò lừa gạt ngu xuẩn nhất mà chúng ta đã đưa cột vào chính chúng ta, rằng chúng ta là Thượng đế, rằng chúng ta là “cái hoàn hảo” và mọi chuyện vớ vẩn trẻ con đó. Tuy nhiên qua ảo tưởng, qua “cái gì là”, qua cái có hạn, bạn tìm được cái gì đó vô hạn; nhưng bạn phải khởi đầu với chính bạn, nơi bạn có thể khám phá cho chính bạn làm thế nào để nhìn. Đó là: nhìn mà không có người quan sát.

Người hỏi: Ông làm ơn định nghĩa, trong bài giảng ông đang trình bày, sự kiểm soát liên quan đến sự kiềm hãm.

Krishnamurti: Người ta phải hiểu rõ ý nghĩa đầy đủ của từ ngữ “control” kiểm soát đó, không chỉ theo tự điển, nhưng làm thế nào cái trí đã bị quy định để kiểm soát – kiểm soát là kiềm chế. Trong đó có người kiểm duyệt, sự phân chia, sự xung đột, sự kềm hãm, sự giam giữ, sự cấm đoán. Khi người ta ý thức được tất cả điều này, lúc đó cái trí trở nên rất nhạy cảm và thế là thông minh tột đỉnh. Chúng ta đã hủy hoại thông minh đó, mà cũng ở trong thân thể, các cơ quan; chúng ta đã làm hư hỏng nó qua những thèm muốn và những tận hưởng vui thú của chúng ta. Cái trí cũng đã bị định hình, bị kiểm soát, bị quy định qua hàng thế kỷ bởi văn hóa, bởi sợ hãi, bởi niềm tin. Khi người ta nhận ra điều này, không phải lý thuyết nhưng thực sự, khi người ta tỉnh thức được điều này, vậy là người ta sẽ phát hiện tánh nhạy cảm đáp lại một cách thông minh mà không có sự cấm đoán, kiểm soát, kiềm chế hay ngăn chặn. Nhưng người ta phải hiểu rõ cấu trúc và bản chất của sự kiểm soát, mà đã nuôi dưỡng quá nhiều vô trật tự trong chính chúng ta – ý chí, mà là chính trung tâm của sự mâu thuẫn và thế là của sự kiểm soát. Nhìn nó, quan sát nó trong sống của bạn và bạn sẽ khám phá tất cả điều này và nhiều hơn nữa. Nhưng khi bạn chuyển sự khám phá của bạn thành hiểu biết, thành gánh nặng chết rồi nào đó, vậy thì bạn bị mất hút. Bởi vì sự hiểu biết là sự tích lũy của những hồi tưởng, một xâu chuỗi vô tận. Và nếu cái trí bị trói buộc trong đó, vậy thì thay đổi là điều không thể được.

Người hỏi: Ông có thể giải thích cho tôi bằng cách nào cái trí khuấy phục thân thể để cho nó có thể thăng hoa?

Krishnamurti: Bạn thực sự hứng thú điều này? Tôi không hiểu tại sao bạn muốn thăng hoa. Thừa các bạn, các bạn biết cái trí luôn luôn đang tìm kiếm cái gì đó huyền bí, cái gì đó bị che giấu, mà không người nào khác sẽ khám phá được ngoại trừ chính bạn, và điều đó tặng bạn một ý thức khủng khiếp của quan trọng, kiêu ngạo, thanh danh – bạn trở thành “Huyền bí”. Nhưng có sự huyền bí thực sự, cái gì đó thực sự thiêng liêng, khi bạn hiểu rõ tổng thể của sống này, toàn sự tồn tại này. Trong đó có vẻ đẹp vô cùng, hân hoan vô

cùng. Có một sự việc vô cùng được gọi là cái vô hạn. Nhưng bạn phải hiểu rõ cái có hạn. Và cái vô hạn không là đối nghịch của cái có hạn.

Đã có những hình ảnh về những con người đã thăng hoa. Người nói đã trông thấy nó và những hình thức khác về những sự việc không quan trọng. Nếu bạn thực sự hứng thú sự thăng hoa – tôi không hiểu tại sao bạn lại hứng thú, nhưng nếu bạn như thế – bạn phải có một thân thể tuyệt vời, nhạy cảm cực kỳ; bạn không được uống rượu, hút thuốc lá, dùng thuốc kích thích, cũng không được ăn thịt. Bạn phải có một thân thể hoàn toàn mềm dẻo, lành mạnh, mà có sự thông minh riêng của nó, không phải sự thông minh bị áp đặt vào thân thể bởi cái trí. Và nếu bạn đã thâm nhập tất cả điều đó, vậy là bạn có lẽ phát giác rằng sự thăng hoa không có giá trị gì trong nó!

London.

16 tháng năm 1970.

CHƯƠNG 9 : SỰ THẬT

“Sự thật không là ‘cái gì là’, nhưng hiểu rõ cái gì là mở cánh cửa đến sự thật.”

Có nhiều việc chúng ta nên bàn đến, như giáo dục, ý nghĩa của những giấc mộng, và liệu, đang sống trong một thế giới đã trở thành quá máy móc và bất chước, cái trí có thể luôn luôn được tự do. Chúng ta có lẽ tiếp cận vấn đề bằng cách thâm nhập câu hỏi liệu cái trí có thể được tự do khỏi tất cả ý thức của tuân phục. Chúng ta phải giải quyết toàn vấn đề của sự tồn tại, không phải một phần của nó, không chỉ khía cạnh kỹ thuật của sống và kiếm sống, nhưng chúng ta còn phải cân nhắc toàn vấn đề của làm thế nào để thay đổi xã hội; liệu điều này có thể được qua cách mạng, hay liệu có một loại khác hẳn của cách mạng bên trong mà chắc chắn sẽ tạo ra một xã hội khác biệt. Tôi nghĩ chúng ta phải thâm nhập điều đó và tiếp theo bất chợt bắt gặp vấn đề của thiên định. Bởi vì – nếu bạn sẽ tha thứ cho tôi vì nói như thế – tôi không nghĩ bạn biết điều gì được hàm ý trong thiên định. Hầu hết chúng ta đã đọc về nó hay đã được chỉ bảo thiên định là gì và chúng ta đã cố gắng luyện tập nó. Điều gì người nói phải trình bày về thiên định có lẽ hoàn toàn trái ngược với tất cả mọi điều bạn biết hay luyện tập hay đã trải nghiệm. Người ta không thể tìm kiếm sự thật; vì vậy người ta phải hiểu rõ ý nghĩa của sự tìm kiếm. Vì vậy nó là một vấn đề rất phức tạp; thiên định đòi hỏi hình thức tột đỉnh của nhạy cảm, một chất lượng vô giới hạn của tĩnh lặng, không phải được thúc giục, không phải được kỷ luật, không phải được vun quén. Và điều đó chỉ có thể hiện diện, hay xảy ra, khi chúng ta hiểu rõ, theo tâm lý, làm thế nào để sống, bởi vì cuộc sống của chúng ta như chúng ta sống hàng ngày, ở trong xung đột; nó là một chuỗi của những tuân phục, những kiểm soát, những kiểm chế, và sự phản kháng chống lại tất cả điều đó.

Có toàn vấn đề của làm thế nào sống một cuộc sống mà không có bạo lực thuộc bất kỳ loại nào; bởi vì nếu không thực sự hiểu rõ và được tự do khỏi bạo lực, thiền định là điều không thể được. Bạn có thể đùa giỡn với nó, đi đến Himalayas để học làm thế nào để hít thở và ngồi đúng cách, thực hành một chút yoga và nghĩ rằng bạn đã học thiền định, nhưng tất cả điều đó hoàn toàn trẻ con. Muốn bắt chợt bất gặp sự việc lạ thường đó được gọi là thiền định, cái trí phải hoàn toàn được tự do khỏi mọi ý thức của bạo lực. Vì vậy có lẽ xứng đáng để nói về bạo lực và xem thử liệu cái trí có thể thực sự được tự do khỏi nó; không phải đi lang thang đầy lãng mạn vào một loại choáng váng nào đó được gọi là thiền định.

Vô số sách đã được viết về đề tài tại sao con người hung hăng. Những người nhân loại học đưa ra những giải thích và mỗi chuyên gia diễn tả nó trong cách riêng của anh ấy, gây mâu thuẫn hay phóng đại về điều gì hầu hết chúng ta biết về nó theo lý luận: rằng những con người là bạo lực. Chúng ta nghĩ bạo lực chỉ là một hành động vật chất, tham gia chiến tranh và giết chết những người khác. Chúng ta chấp nhận chiến tranh như cách sống. Và vì chấp nhận nó, chúng ta không làm điều gì để kết thúc nó. Ngẫu nhiên hay đầy hiển dăng chúng ta có lẽ trở thành những người hòa bình trong một phần thuộc sống riêng của chúng ta, nhưng những phần còn lại chúng ta ở trong xung đột; chúng ta đầy tham vọng, chúng ta đầy ganh đua, chúng ta tạo tác những nỗ lực vô bờ bến; nỗ lực như thế hàm ý xung đột và thế là bạo lực. Bất kỳ hình thức nào của tuân phục, bất kỳ hình thức nào của biến dạng – có mục đích hay không ý thức – là bạo lực. Tự kỷ luật mình tùy theo một khuôn mẫu, một lý tưởng, một nguyên tắc, là một hình thức của bạo lực. Bất kỳ biến dạng nào, nếu không hiểu rõ thực sự “cái gì là” và vượt khỏi nó, là một hình thức của bạo lực. Và tuy nhiên, liệu có thể kết thúc bạo lực trong chính người ta mà không có bất kỳ xung đột, không có bất kỳ đối kháng nào?

Chúng ta quen thuộc với một xã hội, một luân lý, mà được đặt nền tảng trên bạo lực. Tất cả chúng ta biết điều này.

Từ niên thiếu chúng ta được nuôi dưỡng để là bạo lực, để bắt chước, để tuân phục – biết được hay không biết được. Chúng ta không biết làm thế nào để thoát khỏi nó. Chúng ta nói với chính mình điều đó không thể thực hiện được, con người phải bạo lực, nhưng bạo lực có thể được thực hiện giấu giếm, lịch thiệp và vân vân. Vì vậy chúng ta phải tìm hiểu câu hỏi của bạo lực này, bởi vì nếu không hiểu rõ bạo lực và sợ hãi, làm thế nào có thể có tình yêu? Liệu cái trí mà đã chấp nhận sự tuân phục đến một xã hội, đến một nguyên tắc, đến một luân lý xã hội mà không là luân lý gì cả, một cái trí mà đã bị quy định để tin tưởng bởi những tôn giáo – chấp nhận ý tưởng về Thượng đế, hay phủ nhận nó – liệu cái trí đó có thể tự làm tự do chính nó mà không có bất kỳ hình thức của đấu tranh, không có bất kỳ kháng cự nào? Bạo lực sinh ra bạo lực; kháng cự chỉ tạo thêm những hình thức của biến dạng.

Nếu không đọc những quyển sách hay lắng nghe những giáo sư hay những “vị thánh”, người ta có thể quan sát cái trí riêng của người ta. Rốt cuộc, đó là sự khởi đầu của hiểu rõ về chính mình: biết về chính mình, không phụ thuộc vào người tâm lý hay người phân tích nào đó, nhưng bằng cách tự quan sát về chính mình. Người ta có thể thấy cái trí bị quy định nặng nề như thế nào – có chủ nghĩa quốc gia, những khác biệt chủng tộc và giai cấp, và mọi chuyện còn lại. Nếu người ta ý thức được nó, người ta trở nên ý thức được tình trạng bị quy định này, sự truyền bá rộng lớn này trong danh nghĩa của Thượng đế, trong danh nghĩa của chủ nghĩa Cộng sản hay bất kỳ danh nghĩa nào bạn thích, mà đã định hình chúng ta từ niên thiếu, trong suốt hàng thế kỷ trên hàng thế kỷ. Bởi vì trở nên ý thức được nó, liệu cái trí có thể tự cởi bỏ, tự làm tự do nó khỏi tất cả ý thức của tuân phục và thế là có tự do?

Làm thế nào điều này sẽ thực hiện được? Làm thế nào tôi, hay bạn, có thể trở nên tỉnh thức, biết rằng cái trí riêng của người ta bị quy định vững chắc không chỉ trên bề mặt mà còn cả sâu thẳm? Làm thế nào tình trạng bị quy định này sẽ được phá vỡ? Nếu điều này không thể được, chúng ta sẽ sống mãi mãi trong sự tuân phục – thậm chí nếu có một khuôn mẫu mới, một cấu trúc mới của xã hội hay một bộ mới của những

niềm tin, những giáo điều mới và những truyền bá mới, nó vẫn còn là sự tuân phục. Và nếu có bất kỳ loại thay đổi xã hội nào, phải có một loại giáo dục khác hẳn – để cho trẻ em không bị nuôi nấng để tuân phục.

Vậy là có câu hỏi này: làm thế nào cái trí sẽ tự làm tự do chính nó khỏi tình trạng bị quy định? Tôi không biết liệu bạn có khi nào đã thử nó, thâm nhập nó rất sâu thẳm, không chỉ tại tầng ý thức bên ngoài mà còn cả những tầng ý thức bên trong. Thật ra, có một phân chia giữa hai tầng sao? Hay nó là một chuyển động, trong nó chúng ta chỉ ý thức được những chuyển động bề mặt mà đã được giáo dục để tuân phục vào những đòi hỏi của một văn hóa hay xã hội đặc biệt?

Như chúng ta đã nói vào ngày hôm trước: chúng ta không chỉ đang lắng nghe một bộ của những từ ngữ, bởi vì điều đó chẳng có giá trị gì cả. Nhưng bằng tham gia trong điều gì đang được nói, chia sẻ nó, cùng nhau làm việc; bạn sẽ tìm được cho chính mình làm thế nào để quan sát toàn chuyển động này, mà không tách rời, mà không phân chia; bởi vì nơi nào có bất kỳ loại phân chia nào – chủng tộc, trí năng, cảm xúc, hay sự phân chia của những đối nghịch, cái “tôi” và cái “không tôi”, cái ngã cao hơn và cái ngã thấp hơn và vân vân – chắc chắn nó phải tạo ra xung đột. Xung đột là một lãng phí của năng lượng và muốn hiểu rõ tất cả mọi điều chúng ta đang bàn luận, bạn cần nhiều năng lượng. Cái trí quá bị quy định, làm thế nào nó có thể tự quan sát được chính nó, mà không có sự phân chia thành người quan sát và vật được quan sát? Không gian giữa người quan sát và vật được quan sát, khoảng cách, khoảng thời gian, là một mâu thuẫn và là chính bản thể của xung đột. Vì vậy khi người quan sát tách rời chính anh ấy khỏi vật được quan sát, anh ấy không chỉ hành động như một người kiểm duyệt mà còn tạo ra sự phân hai này và thế là xung đột.

Vì vậy liệu cái trí có thể tự quan sát về chính nó mà không có sự phân chia của người quan sát và vật được quan sát? Bạn hiểu rõ vấn đề chứ? Khi bạn quan sát rằng bạn là ghen tuông, ganh tị – mà là một nhân tố rất thông thường – và ý thức được nó, luôn luôn có người quan sát mà nói “Tôi phải

không được ghen tuông.” Hay người quan sát đưa ra một lý do cho sự ghen tuông, bênh vực nó – đó không phải thế sao? Có người quan sát và vật được quan sát; người quan sát nhìn sự ghen tuông như điều gì đó tách rời khỏi chính anh ấy mà anh ấy cố gắng kiểm soát, mà anh ấy cố gắng loại bỏ; thế là có một xung đột giữa người quan sát và vật được quan sát. Người quan sát là một trong nhiều mảnh mà chúng ta là.

Chúng ta có hiệp thông cùng nhau chứ? Bạn hiểu rõ điều gì chúng ta có ý qua từ ngữ hiệp thông? Nó là chia sẻ cùng nhau, không chỉ hiểu rõ bằng từ ngữ, thấu triệt vấn đề bằng trí năng. Không có hiểu rõ trí năng về bất kỳ điều gì; đặc biệt khi chúng ta quan tâm đến những vấn đề con người to tát và cơ bản.

Vì vậy khi bạn thực sự hiểu rõ sự thật, sự phân chia của bất kỳ loại nào đó chắc chắn phải nuôi dưỡng xung đột, bạn sẽ thấy rằng nó là một lãng phí của năng lượng và thế là gây ra sự biến dạng và bạo lực cùng mọi thứ khác theo sau bạo lực. Khi bạn thực sự hiểu rõ điều này – không bằng từ ngữ nhưng thực sự – vậy là bạn sẽ thấy làm thế nào để quan sát mà không có khoảng-thời gian và không gian giữa người quan sát và vật được quan sát; bạn sẽ thấy làm thế nào để quan sát tình trạng bị quy định, bạo lực, áp bức, hung bạo, những sự việc thảm khốc đang xảy ra trong thế giới và trong chính người ta. Bạn đang làm điều này khi chúng ta đang nói chuyện chứ? Đừng nói “có” bởi vì nó là một trong những sự việc khó khăn nhất, quan sát mà không có người quan sát, mà không có người dùng từ ngữ, mà không có thực thể đầy hiểu biết mà là quá khứ, mà không có không gian đó giữa người quan sát và vật được quan sát. Hãy thực hiện nó – quan sát một cái cây, một đám mây, vẻ đẹp của con suối, chiếc lá non – bạn sẽ thấy nó là một sự việc lạ thường. Nhưng lúc đó bạn sẽ thấy rằng bạn chưa bao giờ nhìn thấy cái cây đó trước kia, chưa bao giờ!

Khi bạn quan sát, bạn luôn luôn đang quan sát cùng một hình ảnh hay qua một hình ảnh. Bạn có một hình ảnh, như hiểu biết, khi bạn nhìn cái cây hay bạn nhìn người vợ hay người chồng của bạn; bạn có một hình ảnh của cô ấy là gì

hay anh ấy là gì, mà đã được hình thành suốt hai mươi, ba mươi hay bốn mươi năm. Thế là một hình ảnh nhìn một hình ảnh khác và những hình ảnh này có những liên hệ riêng của nó; vậy là không có sự liên hệ thực sự. Làm ơn hãy nhận ra sự kiện rất đơn giản này, rằng chúng ta nhìn hầu hết mọi thứ trong sống bằng một hình ảnh, bằng một thành kiến, bằng một ý tưởng đã được định trước. Chúng ta không bao giờ nhìn bằng đôi mắt trong sáng; cái trí của chúng ta không bao giờ tươi trẻ.

Vì vậy chúng ta phải quan sát về chính chúng ta – mà là thành phần của bạo lực – và sự tìm kiếm không ngừng nghỉ cho vui thú cùng những sợ hãi của nó, cùng những thất vọng của nó, cùng sự khốn khổ của cô độc, sự thiếu vắng tình yêu, sự tuyệt vọng. Muốn quan sát toàn cấu trúc của chính mình mà không có người quan sát, thấy nó như nó là mà không có bất kỳ sự biến dạng nào, mà không có bất kỳ nhận xét, chỉ trích hay so sánh nào – mà là tất cả chuyển động của người quan sát, của cái “tôi” và cái “không tôi” – đòi hỏi hình thức tột đỉnh của kỷ luật. Chúng ta đang sử dụng từ ngữ “discipline” kỷ luật không trong ý nghĩa của tuân phục hay ép buộc – không như kỷ luật được tạo ra qua phần thưởng và trừng phạt. Muốn quan sát bất kỳ thứ gì – người vợ của bạn, người hàng xóm của bạn hay một đám mây – người ta phải có một cái trí rất nhạy cảm; chính sự quan sát này mang lại kỷ luật riêng của nó, mà là không-tuân phục. Vậy là hình thức tột đỉnh của kỷ luật là không-kỷ luật.

Vì vậy để quan sát sự việc được gọi là bạo lực mà không có sự phân chia, không có người quan sát, để thấy tình trạng bị quy định, cấu trúc của niềm tin, những quan điểm, những thành kiến, là để thấy bạn là gì; đó là “cái gì là”. Khi bạn quan sát nó và có một phân chia, lúc đó bạn nói, “Không thể thay đổi được.” Con người đã sống như thế này được hàng thiên niên kỷ và bạn tiếp tục sống trong cách này. Khi nói “Không thể được” ngăn cản người ta không có năng lượng. Chỉ khi nào bạn thấy cái gì có thể được trong hình thức tột đỉnh, lúc đó bạn có nhiều năng lượng.

Vậy là người ta phải quan sát thực sự “cái gì là”, không phải hình ảnh bạn có về “cái gì là”, nhưng cái gì bạn thực sự là; không bao giờ nói nó “xấu xa” hay “đẹp đẽ”. Bạn biết bạn là gì chỉ qua sự so sánh. Bạn nói, “Tôi ngu dốt” được so sánh với bất kỳ người nào đó mà rất thông minh, rất sinh động. Bạn có khi nào thử sống một cuộc sống mà không so sánh chính mình với bất kỳ ai hay bất kỳ sự việc gì? Lúc đó bạn là gì? Lúc đó, bạn là gì là “cái gì là”. Lúc đó bạn có thể vượt khỏi nó, tìm được sự thật là gì! Vậy là toàn nghi vấn của làm tự do cái trí khỏi tình trạng bị quy định nằm trong cái trí quan sát như thế nào.

Tôi không biết liệu bạn có khi nào tìm hiểu câu hỏi tình yêu là gì, hay đã suy nghĩ về nó, hay đã thâm nhập vào nó. Tình yêu là vui thú? Tình yêu là ham muốn? Tình yêu là cái gì đó để được vun quén, một sự việc được chuyển thành kính trọng bởi xã hội? Nếu nó là vui thú, như nó hiển hiện như thế, từ mọi thứ mà người ta đã quan sát – không chỉ vui thú tình dục mà còn cả vui thú luân lý, vui thú của thành tựu, của thành công, vui thú của trở thành, của là người nào đó, hàm ý sự ganh đua và tuân phục – đó là tình yêu? Một con người tham vọng, ngay cả một con người mà nói, “Tôi phải tìm được sự thật”, mà theo đuổi điều gì anh ấy nghĩ là sự thật, liệu anh ấy có thể biết tình yêu là gì?

Bằng thông minh chúng ta không nên nhập vào điều này? – đó là, thấy nó không là gì; qua sự tiêu cực đến được cái tích cực. Phủ nhận tình yêu không là gì. Ghen tuông không là tình yêu; ký ức của một vui thú, tình dục hay điều gì khác, không là tình yêu; sự vun quén đạo đức, nỗ lực liên tục để cố gắng được cao cả, không là tình yêu. Và khi bạn nói, “Anh yêu em”, nó có nghĩa gì? Hình ảnh bạn có về anh ấy hay cô ấy, những vui thú ái ân và mọi chuyện như thế, sự thoải mái, tình bầu bạn, không bao giờ bị cô độc và sợ hãi bị cô độc, luôn luôn muốn được thương yêu, chiếm hữu, được chiếm hữu, thống trị, khẳng định, hung hăng – tất cả điều đó là tình yêu? Nếu bạn thấy sự vô lý của nó, không bằng từ ngữ nhưng thực sự như nó là, tất cả mọi điều vô lý mà người ta nói về tình yêu – tình yêu tổ quốc của tôi, tình yêu Thượng đế

– khi bạn thấy tất cả dự vọng của nó – chúng ta không đang chỉ trích tình dục, chúng ta đang quan sát nó – khi bạn thực sự quan sát nó như nó là, bạn thấy rằng tình yêu Thượng đế của bạn là tình yêu từ sợ hãi, tôn giáo cuối tuần của bạn là sợ hãi. Và quan sát nó tổng thể, hàm ý không phân chia. Nơi nào không có sự phân chia, có tốt lành; bạn không phải vun quén tốt lành. Vì vậy liệu cái trí có thể – cái trí gồm có bộ não, toàn cấu trúc – quan sát tổng thể sự việc mà nó gọi là tình yêu, cùng tất cả những ma mãnh của nó, cùng tất cả những nhỏ nhen của nó và sự tầm thường trượng giả của nó? Muốn quan sát điều đó, phải có sự phủ nhận mọi thứ mà tình yêu không là.

Bạn biết, có một khác biệt to tát giữa hân hoan và vui thú. Bạn có thể vun quén vui thú, suy nghĩ nhiều về nó và có nhiều hơn về nó. Bạn đã có vui thú ngày hôm qua và bạn có thể suy nghĩ về nó, ấp ủ nó và bạn sẽ muốn nó được lặp lại vào ngày mai. Trong vui thú có một động cơ mà trong đó có chiếm hữu, thống trị, tuân phục và mọi chuyện còn lại. Có vui thú lớn lao trong tuân phục – Hitler, Mussolini, Stalin và vân vân, làm người ta tuân phục, bởi vì có sự an toàn và bảo đảm trong nó. Vậy là khi bạn thấy tất cả điều đó, khi bạn được tự do khỏi nó – thực sự, không bằng từ ngữ, không bao giờ ghen tuông, không bao giờ thống trị hay được sở hữu – khi cái trí đã quét sạch tất cả điều đó, vậy là bạn biết tình yêu là gì – bạn không phải tìm kiếm nó.

Khi cái trí đã hiểu rõ ý nghĩa của từ ngữ tình yêu, vậy thì chắc chắn bạn hỏi: chết là gì? Bởi vì tình yêu và chết theo cùng nhau. Nếu cái trí không biết làm thế nào để chết đi quá khứ, nó không biết tình yêu là gì. Tình yêu không thuộc thời gian, nó không là một việc để được ghi nhớ – bạn không thể ghi nhớ hân hoan và vun quén nó; nó đến không được mời mọc.

Vậy thì chết là gì? Tôi không biết liệu bạn đã quan sát chết, không phải người nào đó chết, nhưng chính bạn chết. Nó là một trong những sự việc khó khăn nhất, không đồng hóa chính bạn với điều gì đó. Hầu hết chúng ta đồng hóa chính chúng ta với đồ đạc của chúng ta, với ngôi nhà của

chúng ta, với người vợ hay người chồng của chúng ta, với chính phủ của chúng ta, với quốc gia của chúng ta, với hình ảnh mà chúng ta đã có về chính chúng ta, đồng hóa mình với cái gì đó to tát hơn – to tát hơn có lẽ là một bộ lạc to tát hơn, mà là quốc gia; hay bạn đồng hóa chính bạn với một chất lượng hay hình ảnh đặc biệt. Không đồng hóa với đồ đạc của bạn, với hiểu biết của bạn, với những trải nghiệm của bạn, với những phương pháp kỹ thuật của bạn và hiểu biết công nghệ của bạn như một người khoa học hay kỹ sư, kết thúc tất cả đồng hóa, là một hình thức của chết. Hãy thực hiện nó lần nào đó và bạn sẽ thấy nó có nghĩa gì; không cay đắng, không vô vọng, không một ý thức của tuyệt vọng, nhưng một cảm thấy lạ thường – một cái trí mà hoàn toàn được tự do để quan sát và thế là sống.

Bất hạnh thay chúng ta đã phân chia sống và chết. Điều gì chúng ta sợ hãi là “không sống” – “sống” này mà chúng ta gọi là cuộc sống. Và khi bạn tiếp tục tìm hiểu sống này là gì, không lý thuyết, nhưng quan sát nó bằng đôi mắt của bạn và đôi tai của bạn, bằng mọi thứ bạn có, bạn thấy nó tầm thường làm sao, nó nông cạn, hèn mọn, nhỏ nhoi biết chừng nào; bạn có lẽ có một chiếc xe Rolls-Royce, một ngôi nhà to lớn, một cái vườn dễ thương, một tước vị, một bằng cấp, nhưng sống bên trong là một trận chiến liên tục, một đấu tranh không ngừng, cùng những mâu thuẫn, những ham muốn đối nghịch, vô số ao ước.

Đó là điều gì chúng ta gọi là sống và chúng ta bám vào nó. Bất kỳ điều gì mà kết thúc nó – nếu bạn không quá đồng hóa với thân thể của bạn – chúng ta gọi là chết; mặc dù các cơ quan thân thể cũng chết. Và bởi vì sợ hãi sự kết thúc, chúng ta có mọi loại niềm tin. Tất cả chúng là những tẩu thoát – gồm cả luân hồi. Điều gì quan trọng là bạn sống như thế nào ngay lúc này, không phải bạn sẽ là gì trong đời kế tiếp. Vậy thì câu hỏi là liệu cái trí có thể sống trọn vẹn không thời gian. Người ta phải hiểu rõ vấn đề của quá khứ này – quá khứ như ngày hôm qua, qua ngày hôm nay, đang định hình ngày mai từ điều gì đã là ngày hôm qua. Liệu cái trí đó – mà là kết quả của thời gian, của sự tiến hóa – có thể được tự do khỏi

quá khứ? – mà là chết. Chỉ một cái trí biết điều này, cái trí đó mới có thể bắt chọt bắt gặp cái sự việc này được gọi là thiền định. Nếu không hiểu rõ tất cả điều này, cố gắng thiền định chỉ là sự tưởng tượng ngô nghê.

Sự thật không là “cái gì là”, nhưng sự hiểu rõ “cái gì là” mở cánh cửa đến sự thật. Nếu bạn không thực sự hiểu rõ “cái gì là”, bạn là gì, bằng quả tim của bạn, bằng cái trí của bạn, bằng bộ não của bạn, bằng những cảm thấy của bạn, bạn không thể hiểu rõ sự thật là gì.

Người hỏi: Tôi đều hiểu rõ quá dễ dàng và đơn giản bất kỳ điều gì tôi nghe ông nói trong sảnh đường này. Nhưng khoảnh khắc tôi ra bên ngoài tôi bị hoang mang – và tôi không biết phải làm gì khi tôi có một mình.

Krishnamurti: Thưa bạn, hãy nhìn: điều gì người nói đã trình bày đều rất rõ ràng. Ông ta đang vạch rõ cho bạn “cái gì là” – nó là cái của bạn, nó không ở trong sảnh đường này, nó không ở trong người nói; người nói không đang tuyên truyền, ông ta không muốn một điều gì từ bạn, cũng không cả sự nịnh nọt của bạn, cũng không cả sự lắng nghe của bạn và vỗ tay của bạn. Nó là cái của bạn, sống của bạn, đau khổ của bạn, tuyệt vọng của bạn; mà bạn phải hiểu rõ, không chỉ ở đây, bởi vì ở đây bạn đang bị dồn vào một góc, bạn đang đối diện với chính bạn có lẽ được vài phút. Nhưng khi bạn rời sảnh đường này, đó là nơi mọi hoạt náo bắt đầu! Chúng ta không đang cố gắng gây ảnh hưởng bạn để hành động, để suy nghĩ, để làm điều này điều kia – việc đó sẽ là tuyên truyền. Nhưng nếu bạn đã lắng nghe bằng quả tim của bạn và bằng cái trí mà tỉnh thức – không bị ảnh hưởng – nếu bạn đã quan sát, vậy thì khi bạn ra bên ngoài nó sẽ theo cùng bạn bất kỳ nơi nào bạn hiện diện bởi vì nó là cái của bạn, bạn đã hiểu rõ.

Người hỏi: Vai trò của người nghệ sĩ là gì?

Krishnamurti: Những nghệ sĩ rất khác biệt những con người khác à? Tại sao chúng ta phân chia sống thành người khoa học, người nghệ sĩ, người nội trợ, người bác sĩ? Người nghệ sĩ có lẽ một chút nhạy cảm hơn, có lẽ quan sát nhiều hơn, anh ấy có lẽ sinh động nhiều hơn. Nhưng anh ấy cũng có những vấn đề của anh ấy như một con người. Anh ấy có lẽ

vẽ những bức tranh tuyệt vời, hay viết những bài thơ hay ho, hay tạo tác những sự vật bằng bàn tay, nhưng anh ấy vẫn còn là một con người, lo âu, kinh hãi, ghen tuông và tham vọng. Làm thế nào một “nghệ sĩ” có thể tham vọng? Nếu anh ấy như thế, anh ấy không còn là một nghệ sĩ. Người nghệ sĩ vĩ cầm hay người nghệ sĩ dương cầm mà sử dụng nhạc cụ của anh ấy để kiếm tiền, để có thanh danh – chỉ suy nghĩ về nó – không là một nhạc sĩ. Hay người khoa học mà phục vụ cho chính phủ, cho xã hội, cho chiến tranh, anh ấy là một người khoa học? Con người đó mà đang tìm kiếm sự hiểu biết và sự hiểu rõ đã trở nên bại hoại giống như những con người khác. Anh ấy có lẽ tuyệt vời trong phòng thí nghiệm của anh ấy hay anh ấy có lẽ biểu lộ mình thật kỳ diệu trên một khung vải vẽ, nhưng anh ấy bị nát vụn bên trong giống như những người khác, anh ấy nhỏ nhen, tầm thường, lo âu, sợ hãi. Chắc chắn một người nghệ sĩ, một con người, một cá thể, là một tổng thể, không tách rời, trọn vẹn. Cá thể có nghĩa không thể phân chia được; nhưng chúng ta lại không như thế, chúng ta là những con người bị vỡ vụn, bị tách rời – người kinh doanh, người nghệ sĩ, người bác sĩ, người nhạc sĩ. Và thế là chúng ta sống một cuộc sống – Ô, tôi không cần diễn tả nó, bạn biết nó.

Người hỏi: Thưa ông, điều gì là tiêu chuẩn trong chọn lựa giữa những cái có thể được khác nhau.

Krishnamurti: Tại sao bạn chọn lựa? Khi bạn thấy cái gì đó rất rõ ràng, nhu cầu cho sự chọn lựa là gì? Làm ơn hãy lắng nghe điều này. Chỉ một cái trí bị rối loạn, hoang mang, mơ hồ, mới cần chọn lựa. Tôi không đang nói về chọn lựa giữa màu đỏ và màu đen, nhưng chọn lựa phần tâm lý. Nếu bạn không bị hoang mang, tại sao bạn phải chọn lựa? Nếu bạn thấy điều gì đó rất dễ dàng mà không có bất kỳ biến dạng nào, liệu có bất kỳ nhu cầu cho chọn lựa? Không có những thay thế; những thay thế hiện diện khi bạn phải chọn lựa giữa hai con đường vật chất – bạn có lẽ đi đường này hay đường kia. Nhưng những thay thế hiện diện chỉ trong một cái trí mà bị phân chia trong chính nó và bị rối loạn; vì vậy nó ở trong xung đột, vì vậy nó là bạo lực. Chính là cái trí bạo lực mà nói

rằng nó sẽ sống hòa bình và trong phản ứng của nó, nó trở thành bạo lực. Nhưng khi bạn thấy toàn bản chất của bạo lực rất rõ ràng, từ hình thức thô bạo nhất đến hình thức tinh tế nhất của bạo lực, vậy là bạn được tự do khỏi nó.

Người hỏi: Ông có khi nào thấy được tất cả nó?

Krishnamurti: Bạn đã quan sát tổng thể một cái cây?

Người hỏi: Tôi không biết.

Krishnamurti: Thưa bạn, hãy thực hiện nó dịp nào đó nếu bạn hứng thú loại sự việc này.

Người hỏi: Tôi luôn luôn đã nghĩ rằng tôi đã có, cho đến lần kế tiếp.

Krishnamurti: Để tìm hiểu nó, chúng ta hãy bắt đầu với cái cây, mà là một vật khách quan nhất. Hãy quan sát nó trọn vẹn, mà có nghĩa không người quan sát, không phân chia – mà không có nghĩa bạn đồng hóa mình cùng cái cây, bạn không trở thành cái cây, điều đó sẽ quá xuẩn ngốc. Nhưng quan sát nó hàm ý nhìn nó mà không có sự phân chia giữa bạn và cái cây, mà không có không gian được tạo ra bởi “người quan sát” cùng hiểu biết của anh ấy, cùng những suy nghĩ của anh ấy, cùng thành kiến của anh ấy về cái cây; không phải khi bạn tức giận, ghen tuông, hay tuyệt vọng, hay đầy một sự việc được gọi là hy vọng – mà là đối nghịch của tuyệt vọng, vì vậy nó không là hy vọng gì cả. Khi bạn quan sát nó, thấy nó mà không có sự phân chia, mà không có không gian đó, vậy là bạn có thể thấy tổng thể của nó.

Khi bạn quan sát người vợ của bạn, người bạn của bạn, người chồng của bạn hay bất kỳ người nào bạn muốn, khi bạn nhìn không có hình ảnh, mà là sự tích lũy của quá khứ, bạn sẽ thấy một sự việc thật lạ thường xảy ra. Bạn chưa bao giờ thấy bất kỳ thứ gì như thế trước kia trong sống của bạn. Nhưng quan sát tổng thể hàm ý không phân chia. Người ta uống L.S.D. và những loại thuốc khác với mục đích làm biến mất không gian giữa người quan sát và vật được quan sát. Tôi đã không dùng nó; và ngay khi bạn bắt đầu trò chơi đó bạn bị mất hút, bạn mãi mãi bị lệ thuộc vào nó và nó chứa đựng sự ma mãnh riêng của nó.

Người hỏi: Sự liên hệ giữa tư tưởng và sự thật là gì?

Krishnamurti: Tư tưởng trong liên hệ với thời gian, tư tưởng trong liên hệ với cái gì có thể đo lường được và cái gì không thể đo lường được là gì? Tư tưởng là gì? Chắc chắn – tư tưởng là sự phản ứng của ký ức. Nếu bạn không có ký ức bạn sẽ không thể suy nghĩ gì cả, bạn sẽ ở trong trạng thái của quên lãng. Tư tưởng luôn luôn cũ kỹ, tư tưởng không bao giờ được tự do, tư tưởng không bao giờ có thể mới mẻ. Khi tư tưởng yên lặng có lẽ có một khám phá mới mẻ; nhưng tư tưởng không thể khám phá bất kỳ điều gì mới mẻ. Điều đó rõ ràng chứ? Làm ơn đừng đồng ý với tôi. Khi bạn đặt ra một câu hỏi và bạn quen thuộc với câu hỏi đó, bạn ngay tức khắc có câu trả lời. “Tên bạn là gì?” – bạn trả lời tức khắc. “Bạn sống ở đâu?” – bạn đáp lại tức khắc. Nhưng một câu hỏi phức tạp nhiều hơn phải tốn thời gian. Trong khoảng thời gian trống đó tư tưởng đang tìm tòi, đang cố gắng nhớ lại.

Vì vậy tư tưởng trong ham muốn của nó để tìm được sự thật là gì, luôn luôn đang lục lọi dựa vào quá khứ. Đó là sự khó khăn của tìm kiếm. Khi bạn tìm kiếm, bạn phải có thể công nhận điều gì bạn đã tìm được; và điều gì bạn tìm được dựa vào sự công nhận của bạn là quá khứ. Vậy là tư tưởng là thời gian – chắc chắn – điều này quá đơn giản, phải không? Bạn đã có một trải nghiệm quá thú vị ngày hôm qua, bạn suy nghĩ về nó và bạn muốn nó được lặp lại vào ngày mai. Tư tưởng đang suy nghĩ về điều gì đó mà đã tạo ra vui thú, muốn nó vào ngày mai; vì vậy “ngày mai” và “hôm qua” tạo tác khoảng thời gian trong đó bạn sẽ nhận được vui thú đó, trong đó bạn sẽ suy nghĩ về nó. Vậy là tư tưởng là thời gian. Và tư tưởng không bao giờ có thể được tự do bởi vì nó là phản ứng của quá khứ. Làm thế nào tư tưởng có thể tìm được bất kỳ điều gì mới mẻ. Điều này có thể được chỉ khi nào cái trí hoàn toàn yên lặng. Không phải bởi vì nó muốn tìm được điều gì đó mới mẻ, nếu như thế yên lặng đó được tạo ra bởi một động cơ và vì vậy nó không là yên lặng.

Nếu bạn hiểu rõ điều này bạn đã hiểu rõ toàn sự việc và thậm chí đã trả lời câu hỏi của bạn. Bạn thấy, chúng ta luôn luôn đang sử dụng tư tưởng như một phương tiện để tìm ra, thăm dò, tìm tòi, nhìn. Bạn có ý nói tư tưởng có thể biết tình

yêu là gì? Tư tưởng có thể biết vui thú của điều gì nó đã gọi là tình yêu và đòi hỏi vui thú đó lặp lại trong danh nghĩa của tình yêu. Nhưng tư tưởng, vì là sản phẩm của thời gian, sản phẩm của đo lường, không thể hiểu rõ hay bắt chợt bất gặp sự việc đó mà không thể đo lường được. Vì vậy lúc đó câu hỏi nảy ra: làm thế nào bạn có thể khiến cho tư tưởng yên lặng? Bạn không thể. Có lẽ chúng ta sẽ tìm hiểu vấn đề đó vào một thời gian khác.

Người hỏi: Chúng ta có cần đến những luật lệ để sống dựa vào nó?

Krishnamurti: Thưa bà, bà đã không nghe tất cả mọi điều tôi đã trình bày trong suốt nói chuyện này! Ai sẽ đặt ra những luật lệ? Giáo hội đã thực hiện nó, những chính phủ độc tài đã thực hiện nó, hay bạn, chính bạn, đã đặt ra những luật lệ cho thái độ riêng của bạn, cho cách cư xử riêng của bạn, Và bạn biết điều đó có nghĩa gì – một trận chiến giữa bạn nghĩ bạn nên là gì và bạn là gì. Điều nào quan trọng nhiều hơn: hiểu rõ bạn nên là gì, hay bạn là gì?

Người hỏi: Tôi là gì?

Krishnamurti: Cho phép chúng ta tìm ra. Tôi đã nói cho bạn bạn là gì – quốc gia của bạn, đồ đạc của bạn, những hình ảnh của bạn, những tham vọng của bạn, sự kính trọng của bạn, chủng tộc của bạn, những tính nết và những thành kiến của bạn, những ám ảnh của bạn – bạn biết bạn là gì! Từ tất cả điều đó bạn muốn tìm được chân lý, Thượng đế, sự thật. Và bởi vì cái trí không biết làm thế nào để được tự do khỏi tất cả điều này bạn sáng chế điều gì đó, một tác nhân bên ngoài, hay cho ý nghĩa đến sống.

Vậy là khi bạn hiểu rõ bản chất của tư tưởng – không bằng từ ngữ, nhưng thực sự tỉnh thức được nó – và sau đó khi bạn có một thành kiến, nhìn nó và bạn sẽ thấy rằng tôn giáo của bạn là một thành kiến, sự đồng hóa với những quốc gia của bạn là một thành kiến. Chúng ta có quá nhiều quan điểm, quá nhiều thành kiến; chỉ quan sát chính bạn trọn vẹn, bằng quả tim của bạn, bằng cái trí của bạn, bằng tình yêu – chú ý nó, nhìn nó. Đừng nói “Tôi không được” hay “Tôi phải” – chỉ nhìn nó. Và vậy là bạn sẽ thấy làm thế nào để sống mà

không có bất kỳ thành kiến nào. Chỉ một cái trí được tự do
khỏi thành kiến, khỏi xung đột, mới có thể thấy sự thật là gì.

London.

27 tháng năm 1970.

CHƯƠNG 10 : CÁI TRÍ TÔN GIÁO

“Cái trí tôn giáo là một ngọn đèn cho chính nó. Ánh sáng của nó không được thắp lên bởi một thứ khác – một ngọn đèn mà được thắp sáng bởi một thứ khác có thể bị dập tắt rất mau lẹ.”

Chúng ta sẽ nói về thiên định? Nói về điều gì đó và thực hiện nó là những việc hoàn toàn khác biệt. Nếu chúng ta sắp sửa tìm hiểu vấn đề phức tạp này, chúng ta không những phải hiểu rõ nghĩa lý của những từ ngữ, nhưng còn, dường như đối với tôi, chúng ta phải vượt khỏi những từ ngữ. Có vô số sự việc được bao hàm trong thiên định. Muốn thực sự hiểu rõ nó, thực sự làm nó, không chỉ theo trí năng hay từ ngữ hay lý thuyết, đòi hỏi một loại đặc biệt của nghiêm túc mà trong đó phải có nhiều thông minh và hài hước.

Trước hết, người ta phải tìm hiểu cái trí tôn giáo là gì; không phải tôn giáo là gì, nhưng chất lượng đó của cái trí và quả tim mà là tôn giáo. Người ta có thể đưa ra rất nhiều nghĩa lý cho từ ngữ “tôn giáo” đó, tùy thuộc vào tình trạng bị quy định của người ta – hoặc chấp nhận nó theo cảm xúc, cảm tính hay hiến dâng, hay hoàn toàn phủ nhận toàn vấn đề của một thái độ tôn giáo, một cách sống tôn giáo, như nhiều người làm. Người ta thậm chí khá hồ thẹn khi nói về những vấn đề tôn giáo. Nhưng cái trí tôn giáo không liên quan gì đến niềm tin trong Thượng đế – nó không có lý thuyết, triết lý, hay kết luận, bởi vì nó không sợ hãi và thế là không có nhu cầu cho niềm tin.

Diễn tả một cái trí tôn giáo rất khó khăn – sự diễn tả không là vật được diễn tả. Nhưng nếu người ta nhạy cảm, tỉnh thức và nghiêm túc, người ta có thể tìm đường vào nó.

Trước hết, người ta không thể lệ thuộc vào bất kỳ tôn giáo có tổ chức nào. Tôi nghĩ đó là một trong những sự việc khó khăn nhất cho hầu hết những con người; họ muốn bám

vào loại hy vọng, niềm tin nào đó, loại lý thuyết hay kết luận nào đó, hay một trải nghiệm của riêng họ, cho nó một ý nghĩa tôn giáo. Bất kỳ loại quyền luyến và vì vậy sự lệ thuộc vào trải nghiệm bí mật, đặc biệt của người ta hay trải nghiệm được tích lũy của tạm gọi là những vị thánh, những huyền bí, hay vị đạo sư hay người thầy đặc biệt riêng của bạn, tất cả điều đó phải hoàn toàn và toàn bộ được loại bỏ. Tôi hy vọng bạn đang thực hiện nó, bởi vì một cái trí tôn giáo không bị chất nặng bởi sợ hãi, hay tìm kiếm bất kỳ hình thức nào của an toàn và vui thú. Một cái trí không bị chất nặng bởi trải nghiệm là tuyệt đối cần thiết để tìm được thiên định là gì. Trong tìm kiếm trải nghiệm sẵn con đường dẫn đến ảo tưởng.

Rất khó khăn khi không tìm kiếm bất kỳ hình thức nào của trải nghiệm; hầu hết sống của chúng ta đều quá máy móc, quá nông cạn, đến độ chúng ta muốn những trải nghiệm sâu thẳm hơn bởi vì chúng ta chán ngấy sự hời hợt của sống. Chúng ta mong muốn, hay khác hơn khao khát, cái gì đó mà sẽ có một ý nghĩa, một trọn vẹn, chiều sâu, vẻ đẹp, thương yêu, và thế là cái trí đang tìm kiếm. Và điều gì nó tìm kiếm nó sẽ tìm được; điều gì nó tìm được sẽ không là sự thật. Bạn đang chấp nhận tất cả điều này, hay đang phản đối nó? Làm ơn đừng chấp nhận hay phản đối – đây không là vấn đề thuộc vui thú của bạn hay vui thú của tôi, bởi vì trong điều này không có uy quyền gì cả, không có uy quyền của người nói lẫn bất kỳ người nào khác. Bạn thấy, hầu hết chúng ta đều muốn người nào đó dẫn dắt chúng ta, hướng dẫn chúng ta, giúp đỡ chúng ta, và chúng ta sáng chế sự trung thành, sự tin cậy, trong người đó hay trong lý tưởng hay trong nguyên tắc hay trong hình ảnh đó. Vì vậy chúng ta lệ thuộc vào một thứ khác. Một cái trí lệ thuộc vào uy quyền và vì vậy không có khả năng đứng một mình, không có khả năng hiểu rõ, không có khả năng nhìn trực tiếp, một cái trí như thế chắc chắn phải có sự sợ hãi của đi lạc lối, của không làm sự việc đúng đắn, của không đến được sự ngây ngất mà được hứa hẹn hay người ta hy vọng. Tất cả những hình thức của uy quyền như thế tuyệt đối phải kết thúc; mà có nghĩa không sợ hãi, không lệ thuộc vào một người khác (không có đạo sư) và một cái trí

không đang tìm kiếm trải nghiệm. Bởi vì khi người ta muốn một trải nghiệm, nó thể hiện rằng người ta muốn – vui thú to tát, gọi nó bằng bất kỳ cái tên nào bạn thích – ngây ngất, hứng thú, tìm kiếm sự thật, đạt được sự khai sáng.

Cũng vậy, làm thế nào người tìm kiếm biết cái gì anh ấy đã tìm được và liệu điều gì anh ấy đã tìm được là sự thật? Liệu một cái trí mà đang tìm kiếm, đang lục lọi, tìm được cái gì đó mà sinh động, đang chuyển động, mà không có nơi ngừng lại? Cái trí tôn giáo không lệ thuộc vào bất kỳ nhóm người, bất kỳ giáo phái, bất kỳ niềm tin, bất kỳ nhà thờ, bất kỳ gánh xiếc có tổ chức; vì vậy nó có thể nhìn những sự việc sự vật trực tiếp và hiểu rõ những sự việc sự vật ngay tức khắc. Đó là cái trí tôn giáo, bởi vì nó là một ngọn đèn cho chính nó. Ánh sáng của nó không được thấp sáng bởi một thứ khác – ngọn đèn mà được thấp sáng bởi một thứ khác có thể được dập tắt rất mau lẹ. Và hầu hết những niềm tin, những giáo điều, những nghi lễ của chúng ta, là kết quả của sự tuyên truyền mà không liên quan gì với một sống tôn giáo. Một cái trí tôn giáo là một ngọn đèn cho chính nó và vì vậy không có hình phạt hay phần thưởng.

Thiền định là làm trống không cái trí, tổng thể. Nội dung của cái trí là kết quả của thời gian, của điều gì được gọi là tiến hóa; nó là kết quả của một ngàn trải nghiệm, một tích lũy rộng lớn của hiểu biết; của những kỷ niệm. Cái trí bị chất quá nặng bởi quá khứ bởi vì tất cả hiểu biết là quá khứ, tất cả trải nghiệm là quá khứ, và tất cả ký ức là kết quả được tích lũy của một ngàn trải nghiệm – đó là cái đã được biết. Liệu cái trí, mà là cả tầng ý thức bên ngoài lẫn tầng ý thức bên trong, có thể tự làm trống không hoàn toàn chính nó khỏi quá khứ? Đó là toàn chuyển động của thiền định. Cái trí đang tỉnh thức được chính nó mà không có bất kỳ chọn lựa nào, đang thấy tất cả mọi chuyển động của chính nó – liệu trạng thái tỉnh thức đó có thể làm trống không hoàn toàn cái trí khỏi cái đã được biết? Bởi vì nếu có bất kỳ dấu vết còn lại nào của quá khứ, cái trí không thể là hồn nhiên. Vậy là thiền định là làm trống không hoàn toàn cái trí.

Quá nhiều điều được bàn về thiền định, đặc biệt ở phương Đông; có quá nhiều trường phái, quá nhiều phương pháp rèn luyện, quá nhiều sách được viết về cách thiền định, phải làm gì. Làm thế nào bạn biết liệu điều gì đang được nói là giả dối hay đúng thực? Khi người nói định nghĩa thiền định là làm trống không hoàn toàn cái trí, làm thế nào bạn biết nó là đúng thực? Điều gì bảo cho bạn? Thành kiến cá nhân của bạn, tính khí đặc biệt của bạn khi ưa thích khuôn mặt của người đàn ông đang nói? – hay tiếng tăm của ông ta, hay bởi vì ông ta có sự thông cảm nào đó, một thân thiện nào đó? Làm thế nào bạn biết? Bạn phải trải qua tất cả những hệ thống, tất cả những trường phái, có những người thầy chỉ bảo bạn làm thế nào để thiền định, trước khi bạn tìm được thiền định là gì? Hay bạn có thể tìm được điều đó nếu bạn không có những người này chỉ bảo cho bạn phải làm gì?

Tôi đang nói điều này không dựa theo giáo điều: đừng lắng nghe bất kỳ ai – kể cả người nói, đặc biệt người nói – bởi vì bạn rất dễ dàng bị ảnh hưởng, bởi vì tất cả các bạn đang mong muốn điều gì đó, đang khao khát cái gì đó, đang thêm khát sự khai sáng, hân hoan, ngây ngất, thiền đang; bạn bị trói buộc rất dễ dàng. Vì vậy bạn phải tìm được nó tuyệt đối bởi chính bạn. Vì vậy bạn không cần đến Ấn độ, hay đến bất kỳ thiền viện Phật giáo hay Zen nào, để thiền định, hay để nương dựa bất kỳ người thầy nào; bởi vì nếu bạn biết làm thế nào để nhìn, mọi thứ đều ở trong bạn. Vì vậy bạn phải gạt đi toàn bộ tất cả uy quyền, tất cả nương dựa bất kỳ người nào, bởi vì sự thật không phụ thuộc bất kỳ người nào, nó không là vấn đề của cá nhân. Thiền định không là một vui thú hay trải nghiệm cá nhân, riêng tư.

Người ta có thể thấy người ta cần sự hòa hợp vô cùng giữa cái trí, quả tim và thân thể, nếu bạn có thể phân chia nó như thế – theo hệ thần kinh của cơ thể, nếu bạn ưa thích nó hơn. Chắc chắn phải có sự hòa hợp toàn bộ, bởi vì nếu có bất kỳ mâu thuẫn, bất kỳ phân chia, vậy thì có xung đột. Xung đột là chính bản thể của sự lãng phí năng lượng và bạn cần năng lượng vô hạn để thiền định. Vậy là hòa hợp là cốt lõi để cho cái trí, bộ não, các cơ quan thân thể và chiều sâu của tâm hồn

là tổng thể, không bị vỡ vụn; bạn có thể tự thấy điều đó cho chính bạn, không người nào phải dạy bảo bạn điều đó. Làm thế nào để tạo ra sự hòa hợp này là một vấn đề hoàn toàn khác hẳn. Hòa hợp hoàn toàn có nghĩa rằng cái trí cũng như các cơ quan thân thể phải nhạy cảm lạ thường; vì vậy người ta phải tìm hiểu vấn đề của ăn uống điều độ, tập luyện, và sống đúng cách. Bởi vì chúng ta không muốn suy nghĩ về nó hay tìm hiểu nó, chúng ta dựa vào người nào đó để chỉ bảo cho chúng ta phải làm gì. Và nếu chúng ta dựa vào người nào đó chúng ta giới hạn năng lượng của chúng ta, bởi vì lúc đó chúng ta hỏi liệu nó có thể thực hiện được hay không thể thực hiện được. Nếu chúng ta nói nó không thể thực hiện được, năng lượng của chúng ta trở nên rất bị giới hạn; nếu chúng ta nói nó có thể thực hiện được dựa vào những điều chúng ta biết rồi, nó trở nên rất nhỏ nhen, và vân vân.

Vậy là người ta nhận ra sự cần thiết phải hòa hợp hoàn toàn, bởi vì nếu có bất kỳ loại không hòa hợp nào, có sự biến dạng. Và phải có kỷ luật. Kỷ luật có nghĩa trật tự – không phải kiểm chế, không phải tuân phục vào một nguyên tắc hay vào một ý tưởng, một kết luận, một hệ thống hay một phương pháp.

Trật tự không là một đề cương, một khuôn mẫu dựa theo đó bạn đang sống. Trật tự hiện diện chỉ khi nào bạn hiểu rõ toàn sự tiến hành của vô-trật tự – đi qua cái gì là tiêu cực để đến được cái gì là tích cực. Sống của người ta là vô-trật tự, mà có nghĩa mâu thuẫn, nói một điều, làm một điều khác và nghĩ một điều hoàn toàn khác hẳn. Nó là một tồn tại tách rời, và trong sự tách rời này chúng ta cố gắng tìm được một loại trật tự nào đó. Chúng ta nghĩ trật tự này hiện diện qua sự kỷ luật và kiểm soát. Một cái trí mà bị kiểm soát, bị kỷ luật trong ý nghĩa của tuân phục vào một khuôn mẫu, dù được thiết lập bởi chính người ta, hay bởi xã hội, hay bởi một văn hóa đặc biệt, một cái trí như thế không được tự do, nó là một cái trí bị biến dạng. Thế là người ta phải tìm hiểu vấn đề của vô-trật tự này. Và qua sự hiểu rõ của vô-trật tự là gì, làm thế nào nó hiện diện, kia kia trật tự hiện diện – một sự vật đang sống.

Chính bản thể của vô-trật tự là gì? Sống của chúng ta là vô-trật tự, bị phân chia; chúng ta sống trong những cái ngăn khác nhau; chúng ta là một thực thể bị vỡ vụn, không tổng thể. Bản thể của vô-trật tự là sự mâu thuẫn, và nơi nào có mâu thuẫn trong chính chúng ta phải có nỗ lực và thế là vô-trật tự. (Điều này rất đơn giản. Có lẽ bạn không thích những sự việc đơn giản. Người ta có thể khiến nó rất phức tạp!) Người ta thấy sống riêng của người ta là vô-trật tự đến chừng nào, làm thế nào những mâu thuẫn của vô vàn những ham muốn, những mục đích, những kết luận, những dự định, đang xé nát lẫn nhau; đang bạo lực, muốn sống hòa bình; đang tham vọng, tham lam, ganh đua và nói rằng người ta thương yêu; đang tự cho mình là trung tâm, ích kỷ, bị giới hạn và nói về tình huynh đệ toàn cầu. Chúng ta giả bộ, và vì vậy có sự đạo đức giả thật kinh tởm.

Vậy là trật tự là cốt lõi và chính sự hiểu rõ của vô-trật tự tạo ra kỷ luật riêng của nó, mà là trật tự trong đó không kiểm chế, không tuân phục. Tôi hy vọng người nói đang giải thích rõ ràng, ít ra bằng từ ngữ. Kỷ luật có nghĩa học hỏi, không phải tích lũy sự hiểu biết máy móc – học hỏi về cuộc sống vô-trật tự mà người ta sống và thế là không đạt đến bất kỳ kết luận nào tại bất kỳ khoảnh khắc nào. Hầu hết những hành động của chúng ta đều được đặt nền tảng trên những kết luận hay trên những lý tưởng hay trên sự phỏng chừng đến một lý tưởng. Vì vậy hành động của chúng ta luôn luôn mâu thuẫn và thế là vô-trật tự. Người ta có thể thấy điều này rất rõ ràng. Nếu người ta đang nhìn điều này trong chính người ta, tự nhiên sẽ hiện diện trật tự, sự tự do khỏi tất cả uy quyền và thế là tự do khỏi sợ hãi. Người ta có thể gây một lỗi lầm nhưng sửa chữa nó ngay lập tức.

Làm thế nào cái trí không bị trói buộc trong ảo tưởng? – bởi vì bạn có thể “thiền định” vô tận, tạo tác những ảo tưởng riêng của bạn. Ngày hôm trước chúng ta đã gặp gỡ một người đàn ông mà đã thiền định được hai mươi năm – không phải tình cờ – ông ấy đã từ bỏ mọi thứ, vị trí cao của ông ấy, tiền bạc, gia đình, tên tuổi, và suốt hai mươi năm ông ấy thực hành thiền định. Bất hạnh thay, người nào đó đã đưa ông ấy

đến dự một trong những Nói chuyện và hôm sau ông ấy đến gặp người nói và tâm sự: “Điều gì ông trình bày về thiền định là hoàn toàn chính xác: tôi đã và đang tự thôi miên chính mình, đang có những ảo tưởng riêng của tôi, đang có sự thú vị cá nhân riêng của tôi trong những ảo tưởng này tùy theo tình trạng bị quy định riêng của tôi.” Nếu người ta là một người Thiên chúa giáo, người ta có những ảo tưởng về Christ và vân vân; nếu người ta là một người Ấn độ giáo, người ta có một Thượng đế đặc biệt riêng của người ta và hiệp thông trực tiếp cùng người ta, mà có nghĩa, tùy theo tình trạng bị quy định của người ta.

Vậy thì câu hỏi là, làm thế nào cái trí có thể hoàn toàn được tự do khỏi ảo tưởng? Người ta phải đặt ra câu hỏi này rất nghiêm túc và sâu thẳm. Quá nhiều người lắng nghe mọi loại yogi và những người thầy mà sẽ bảo họ phải làm gì, giao cho họ khẩu hiệu nào đó, câu thần chú nào đó, vài từ ngữ mà sẽ tặng họ những trải nghiệm kỳ lạ – bạn biết điều gì người nói đang trình bày. Bạn có lần nào đã lắng nghe trọn vẹn một âm điệu nhạc, để cho mọi âm thanh khác bật đi ngoại trừ một âm thanh đó? Nếu cái trí theo đuổi âm thanh đó, theo cùng nó, bạn nhận được những kết quả lạ thường. Nhưng đó không là thiền định, đó là một loại ma mãnh mà người ta có thể đưa cột vào chính người ta và nó là một hình thức khác của ảo tưởng.

Cũng vậy dùng thuốc để có “một trải nghiệm thăng hoa” có thể, qua chất hóa học, tạo ra những kết quả nào đó; giống như thế, nếu bạn ăn chay nhiều, bạn có một nhạy cảm nào đó và cái trí của bạn trở nên tỉnh táo nhiều hơn, cảnh giác nhiều hơn, bén nhạy và rõ ràng – hay nếu bạn tập luyện hít thở đúng cách. Đây là những hình thức khác nhau của những ma mãnh, đang tạo tác ảo tưởng riêng của chúng. Và cái trí bám vào những ảo tưởng đó, bởi vì chúng gây ra nhiều thỏa mãn, chúng là sự thành tựu cá nhân, riêng tư của bạn. Nhưng khi thể giới đang chịu đựng đau khổ, đang trải qua những khốn khổ, sự biến dạng, sự bại hoại, ảo tưởng tầm thường đặc biệt của bạn trong một ngõ ngách nhỏ xíu của cánh đồng chẳng có giá trị gì cả.

Vậy là, người ta có thể gạt đi tất cả điều đó vì không chín chắn và trẻ con. Ngoài ra, nó dẫn đến trạng thái ngơ nghe, nó khiến cho cái trí mờ dần. Bây giờ, làm thế nào cái trí có thể được tự do khỏi tất cả ảo tưởng? – luôn luôn nhớ rằng nếu có bất kỳ nỗ lực và bất kỳ mâu thuẫn nào, phải có ảo tưởng. Làm thế nào trạng thái của mâu thuẫn đó, sự hoang mang, biến dạng đó, vô số hình thức của bại hoại – những bại hoại xã hội, tôn giáo và cá thể – làm thế nào tất cả điều đó mà gây ra vô số hình thức của những ảo giác và những ảo tưởng có thể hoàn toàn được xóa sạch? Điều này chỉ có thể xảy ra khi cái trí hoàn toàn yên lặng, bởi vì bất kỳ chuyển động nào của tư tưởng là một chuyển động của quá khứ. Tư tưởng là phản ứng của ký ức, của trải nghiệm, hiểu biết được tích lũy và vôn vôn – nó là quá khứ. Và chừng nào chuyển động của quá khứ đó còn tồn tại trong toàn cấu trúc của cái trí – mà gồm cả bộ não – phải có sự biến dạng.

Vì vậy câu hỏi là: làm thế nào tư tưởng có thể hoàn toàn vắng mặt trong thiền định? Tư tưởng là cần thiết; nó càng hợp lý, thông minh, lành mạnh, khách quan, không cảm xúc, không cá nhân nhiều bao nhiêu, nó càng có hiệu quả và năng lực nhiều bấy nhiêu. Bạn phải sử dụng tư tưởng để vận hành trong sống. Và tuy vậy cái trí phải có khả năng, phải có thể được tự do hoàn toàn khỏi bất kỳ ý thức của biến dạng nào để tìm được sự thật là gì, thiêng liêng là gì. Phải có sự hòa hợp giữa đang vận hành sinh động và sự tự do của tư tưởng. Điều này hợp lý; điều này không là lý thuyết cá nhân, khó hiểu nào đó. Muốn thấy bất kỳ điều gì đó đúng thực, mới mẻ để được khám phá, mới mẻ để được nhận biết, điều gì đó đã không được tạo tác hay được thực hiện trước kia, cái trí phải được tự do khỏi cái đã được biết. Và tuy nhiên người ta phải sống trong cái đã được biết. Người sáng chế được động cơ phản lực, đã phải được tự do khỏi sự hiểu biết về động cơ cháy bên trong. Vậy là trong cùng cách, để cho cái trí bất chợt bắt gặp cái gì đó hoàn toàn mới mẻ, phải không có ảo tưởng, phải có sự yên lặng tổng thể, hoàn toàn; không chỉ trong chuyển động của tư tưởng, mà còn cả trong chính hoạt động của những tế bào não cùng những kỷ niệm của chúng.

Đó hoàn toàn là một vấn đề, phải không? Bạn hiểu rõ cách chúng ta sống trong những công thức, trong những kết luận, trong những thành kiến? Chúng ta sống một cách máy móc, trong lề thói của kiếm sống, lề thói của sự vận hành mà từ đó chúng ta có được một vị trí và tiếng tăm. Sống của chúng ta là một chuỗi của những tuân phục; có hoặc là sự tuân phục của sợ hãi hoặc là sự tuân phục của vui thú. Một cái trí như thế không thể bắt chợt bất gặp bất kỳ điều gì mới mẻ. Vì vậy bất kỳ người thầy, bất kỳ phương pháp, bất kỳ hệ thống nào mà nói, “Hãy thực hiện điều này và bạn sẽ tìm được nó”, đang lừa dối bạn. Bởi vì bất kỳ ai mà nói anh ấy biết, anh ấy không biết. Điều gì anh ấy biết là thói quen, luyện tập, kỷ luật, tuân phục.

Vậy là cái trí và bộ não và thân thể trong hòa hợp hoàn toàn phải yên lặng – một yên lặng mà không bị thúc giục bởi sử dụng một loại thuốc gây mê hay bởi lặp lại những từ ngữ, dù nó là Ave Maria hay từ ngữ tiếng Phạn nào đó. Bằng sự lặp lại cái trí của bạn có thể trở nên đờ đẫn, và một cái trí mà ở trong trạng thái ngơ ngề không thể tìm được điều gì là sự thật. Sự thật là cái gì đó mà luôn luôn mới mẻ – từ ngữ mới mẻ không đúng lắm, nó thực sự là ‘không thời gian’.

Vì vậy phải có sự yên lặng. Yên lặng đó không là sự đối nghịch của ồn ào hay sự chấm dứt của huyền thoại; nó không là kết quả của sự kiểm soát, nói rằng “Tôi sẽ yên lặng”, mà lại nữa là một mâu thuẫn. Khi bạn nói “Tôi sẽ”, phải có một thực thể mà khẳng định yên lặng và thế là thực hành cái gì đó mà anh ấy gọi là yên lặng; vì vậy có một phân chia, một mâu thuẫn, một biến dạng.

Tất cả điều này đòi hỏi năng lượng vô hạn và thế là hành động. Chúng ta lãng phí nhiều năng lượng trong tích lũy hiểu biết. Hiểu biết có nơi chốn của nó – bạn phải có hiểu biết, càng nhiều hiểu biết càng tốt. Nhưng khi nó trở thành máy móc, khi hiểu biết làm cho cái trí cảm thấy rằng không còn có thể được nữa, khi chúng ta đến kết luận rằng không thể thay đổi được, vậy thì chúng ta không có năng lượng.

Có ý tưởng kiểm soát tình dục với mục đích có nhiều năng lượng để tìm được Thượng đế, và tất cả những hàm ý

của tôn giáo về nó. Hãy nghĩ về những vị thánh và những thầy tu tội nghiệp đó, những hành hạ nào họ phải trải qua để tìm được Thượng đế! Và Thượng đế – nếu có một sự việc như thế – không muốn một cái trí bị hành hạ, một cái trí mà bị xé nát, bị biến dạng hay đã trở nên đờ đẫn và sống trong trạng thái mê muội.

Sự yên lặng của cái trí hiện diện tự nhiên – làm ơn hãy lắng nghe điều này – nó hiện diện tự nhiên, dễ dàng, không có bất kỳ nỗ lực nào nếu bạn biết làm thế nào để quan sát, làm thế nào để nhìn. Khi bạn quan sát một đám mây, nhìn nó mà không có một từ ngữ và vì vậy không có một tư tưởng, nhìn nó mà không có sự phân chia như người quan sát. Vậy là có một tỉnh thức và chú ý trong chính động thái nhìn; không phải sự khẳng định để chú ý, nhưng nhìn cùng sự chú ý, thậm chí nhìn đó có lẽ chỉ kéo dài một giây, một phút – chừng đó đủ rồi. Đừng tham lam, đừng nói, “Tôi phải có nó suốt ngày”. Nhìn không có người quan sát có nghĩa nhìn không có không gian giữa người quan sát và vật được quan sát – mà không có nghĩa đồng hóa mình với vật được quan sát.

Vì vậy khi người ta có thể nhìn một cái cây, một đám mây, ánh sáng trên nước, mà không có người quan sát, và cũng vậy – mà khó khăn hơn nhiều, mà cần một chú ý vô cùng – nếu bạn có thể nhìn vào chính bạn mà không có hình ảnh, mà không có bất kỳ kết luận nào, bởi vì hình ảnh, kết luận, quan điểm, nhận xét, tốt lành và xấu xa, được vây quanh người quan sát, vậy là bạn sẽ thấy rằng cái trí, bộ não, trở nên yên lặng lạ thường. Và sự yên lặng này không là một sự việc để được vun quén; nó có thể xảy ra, nó có xảy ra, nếu bạn chú ý, nếu bạn có khả năng luôn luôn quan sát, quan sát những cử chỉ của bạn, những từ ngữ của bạn, những cảm giác của bạn, những chuyển động của khuôn mặt của bạn và mọi chuyện như thế. Sửa chữa nó tạo ra sự mâu thuẫn, nhưng nếu bạn nhìn nó, nhìn này mang lại sự thay đổi bởi chính nó.

Vậy là yên lặng hiện diện khi có sự chú ý thăm thẳm, không những tại mức độ ý thức bên ngoài mà còn cả tại những mức độ thăm thẳm hơn của ý thức. Những giấc mộng

và giấc ngủ có sự quan trọng vô cùng; nó là một phần của thiền định để tỉnh thức trong giấc ngủ, để tỉnh táo, chú ý trong khi cái trí và thân thể – các cơ quan – đang ngủ say. (Làm ơn, đừng chấp nhận bất kỳ điều gì người nói trình bày – người nói không là đạo sư của bạn, người thầy của bạn hay uy quyền của bạn. Nếu bạn biến ông ta thành uy quyền của bạn, bạn đang hủy hoại chính bạn và người nói.)

Chúng ta đã nói: thiền định là làm trống không cái trí; không chỉ cái trí biết được thuộc tầng ý thức bên ngoài mà còn cả những tầng che giấu bên trong của cái trí, mà được gọi là tầng ý thức bên trong. Tầng ý thức bên trong cũng tầm thường và vô lý như tầng ý thức bên ngoài. Và trong suốt giấc ngủ có vô số loại của những giấc mộng hời hợt, thậm chí không đáng phải suy nghĩ về chúng – những giấc mộng không có ý nghĩa gì cả. Tôi chắc chắn bạn biết tất cả về điều này, phải không? Vậy thì có giấc mộng mà có ý nghĩa, và ý nghĩa đó có thể được hiểu rõ khi nó đang được nằm mơ thấy. Điều này chỉ có thể được khi trong suốt ngày bạn chú ý, cảnh giác, lắng nghe mọi chuyển động của những suy nghĩ, những động cơ, những cảm giác, và những tham vọng của bạn. Quan sát không làm bạn mệt mỏi, không làm bạn kiệt sức, nếu bạn không sửa chữa điều gì bạn quan sát. Nếu bạn nói, “Điều này không được” hay “Điều này được”, vậy thì bạn bị mệt mỏi và chán ngán. Nhưng nếu bạn quan sát không-chọn lựa, tỉnh thức mà không có ưa thích hay không-ưa thích trong suốt ngày, vậy là khi bạn nằm mơ và những giấc mộng đó có ý nghĩa nào đó, tại ngay khoảnh khắc của nằm mơ – tất cả những giấc mộng đều năng động, luôn luôn có hành động nào đó đang xảy ra – chính hành động đó được hiểu rõ. Vậy là khi bạn đã thực hiện tất cả điều này, cái trí trong giấc ngủ trở nên tỉnh táo lạ thường và bạn không cần đi đến một người phân tích những giấc mộng. Trạng thái tỉnh táo của cái trí thấy điều gì đó mà cái trí tầng ý thức bên ngoài không bao giờ có thể thấy. Vậy là yên lặng không là một sự việc để được luyện tập – nó hiện diện khi bạn hiểu rõ toàn cấu trúc và sự khởi đầu lẫn đang sống của cuộc sống.

Chúng ta phải thay đổi cấu trúc của xã hội của chúng ta, bất công của nó, luân lý kinh hoàng của nó, những phân chia mà nó đã tạo ra giữa con người và con người, những chiến tranh, sự thiếu vắng hoàn toàn của trù mền và tình yêu mà đang hủy diệt thế giới. Nếu thiền định của bạn chỉ là một vấn đề cá nhân, một sự việc mà bạn thụ hưởng một mình, vậy thì nó không là thiền định. Thiền định hàm ý một thay đổi cơ bản, toàn bộ của cái trí và quả tim. Điều này chỉ có thể được khi có ý thức lạ thường này của sự yên lặng bên trong, và điều đó, một mình, tạo ra cái trí tôn giáo. Cái trí đó biết thiêng liêng là gì.

Người hỏi: Làm thế nào chúng ta có thể tạo ra sự thay đổi hoàn toàn này?

Krishnamurti: Thưa bạn, liệu hiểu biết có thể tạo ra một cách mạng tổng thể? – liệu quá khứ, mà là hiểu biết, có thể tạo ra một thay đổi hoàn toàn trong chất lượng của cái trí? Hay phải có sự tự do khỏi quá khứ, để cho cái trí đang ở trong sự cách mạng liên tục, trong chuyển động liên tục của thay đổi? Trung tâm của hiểu biết, của trải nghiệm, của ký ức, ở trong người quan sát, phải không? Làm ơn đừng chấp nhận điều này, chỉ tự quan sát nó cho chính bạn. Có người kiểm duyệt, cái tôi trong mỗi con người, mà nói, “Điều này đúng”, “Điều này sai”, “Điều này tốt”, “Điều này xấu”, “Tôi phải”, “Tôi không nên”. Người kiểm duyệt đó đang quan sát Anh ấy là người quan sát và anh ấy tự tách rời chính anh ấy khỏi sự việc anh ấy quan sát. Người kiểm duyệt, người quan sát, luôn luôn là quá khứ và “cái gì là” luôn luôn đang thay đổi, mới mẻ. Chừng nào còn có sự phân chia này giữa người quan sát và vật được quan sát, sự cách mạng cơ bản không thể xảy ra được: sẽ luôn luôn có sự thoái hóa. Bạn có thể thấy điều gì Cách mạng Pháp hay điều gì Cách mạng Cộng sản đã làm – luôn luôn sự thoái hóa chen vào. Chừng nào sự phân chia này còn tồn tại, tốt lành không thể được. Vậy là bạn sẽ hỏi, “Làm thế nào sự phân chia này sẽ kết thúc?” Làm thế nào người quan sát, mà là quá khứ được tích lũy như hiểu biết, có thể kết thúc? Nó không thể kết thúc bởi vì bạn cần “người quan sát” khi bạn đang vận hành một cách máy móc. Bạn cần

hiểu biết khi bạn đến văn phòng hay đến cơ xưởng, hay đến phòng thí nghiệm. Nhưng hiểu biết đó, bị cột chặt vào người kiểm duyệt mà tham vọng và tham lam, trở thành bại hoại; anh ấy sử dụng hiểu biết cho sự bại hoại. Điều này khá đơn giản!

Khi có một nhận ra về điều này, vậy là “người quan sát” kết thúc; nó không là một vấn đề của thời gian, của “người quan sát” đang dần dần đến một kết thúc. Chúng ta bị quy định để suy nghĩ, “Dần dần chúng ta sẽ loại bỏ người quan sát, dần dần chúng ta sẽ trở thành không-bạo lực.” Nhưng trong khoảng giữa chúng ta gieo những hạt giống của bạo lực.

Vậy là khi bạn thấy rất rõ ràng “người quan sát” gây biến dạng mọi thứ như thế nào – người quan sát là cái ngã, cái “tôi” – nó gây tách rời và biến dạng như thế nào, trong sự lóe sáng của trực nhận đó người quan sát không còn.

Người hỏi: Liệu sự hòa hợp liên tục có thể tồn tại trong sống này?

Krishnamurti: Sự hòa hợp liên tục trong sống này là một mâu thuẫn, phải không? Ý tưởng rằng nó phải được liên tục ngăn cản sự khám phá về bất kỳ điều gì đó mới mẻ. Chỉ trong kết thúc, có một khởi đầu mới mẻ. Vì vậy ham muốn có sự hòa hợp liên tục là một mâu thuẫn. Bạn là hòa hợp – chấm hết. Chúng ta là những “nô lệ” cho từ ngữ “to be” là. Nếu bất kỳ điều gì mà bạn gọi là hòa hợp có sự liên tục, nó là không hòa hợp. Vì vậy, thưa bạn, đừng mong ước bất kỳ điều gì được liên tục. Bạn muốn sự liên hệ của bạn với người vợ của bạn được liên tục, hạnh phúc, thương yêu – tất cả những sự việc lãng mạn đó. Và nó không bao giờ xảy ra. Tình yêu không là điều gì đó phụ thuộc thời gian. Vì vậy chúng ta hãy đừng tham lam. Hòa hợp không là một sự việc mà có thể liên tục. Nếu nó liên tục nó trở thành máy móc. Nhưng một cái trí mà là hòa hợp “là” – không “sẽ là” hay “đã là”. Một cái trí mà là hòa hợp – lại nữa, “là” là từ ngữ sai lầm – một cái trí ý thức rằng nó là hòa hợp không đưa ra câu hỏi, “Tôi sẽ có nó ngày mai?”

Người hỏi: Thưa ông, những sự việc có liên quan như thế nào đến nội dung thuộc từ ngữ của cái trí?

Krishnamurti: Điều đó rất đơn giản, phải không? Khi chúng ta hiểu rõ rằng từ ngữ không là sự việc, rằng sự diễn tả không là vật được diễn tả, sự giải thích không là điều được giải thích, vậy là cái trí được tự do khỏi từ ngữ. Nếu người ta có một hình ảnh về chính người ta, hình ảnh đó được sắp xếp vào chung bởi những từ ngữ, bởi tư tưởng – tư tưởng là từ ngữ. Người ta suy nghĩ về chính mình như to lớn, hay nhỏ bé, khôn ngoan, hay một thiên tài hay bất kỳ điều gì bạn muốn – người ta có một hình ảnh về chính người ta. Hình ảnh đó có thể được diễn tả, nó là kết quả của sự diễn tả. Và hình ảnh đó là sự sáng chế của tư tưởng. Nhưng liệu sự diễn tả, hình ảnh, là thành phần của cái trí? Nội dung của cái trí có liên hệ gì đến chính cái trí? Nội dung là chính cái trí? – đó là câu hỏi, thưa bạn? Dĩ nhiên, nó là như thế. Nếu nội dung của cái trí là đồ đạc, những quyển sách, điều gì mọi người nói, những thành kiến của bạn, tình trạng bị quy định của bạn, những sợ hãi của bạn, đó là cái trí. Nếu cái trí nói có một linh hồn, có Thượng đế, có địa ngục, có thiên đàng, có một quỷ sứ, đó là nội dung của cái trí. Nội dung của cái trí là cái trí. Nếu cái trí có thể tự làm trống không chính nó khỏi tất cả điều đó, nó là cái gì đó hoàn toàn khác hẳn; vậy là cái trí là cái gì đó mới mẻ và thế là vĩnh cửu.

Người hỏi: Dấu hiệu của một con người mà đã bắt đầu phát triển sự tỉnh thức là gì?

Krishnamurti: Tôi xin lỗi, tôi rất buồn cười về điều đó – anh ấy không mang cờ đồ cách mạng! Hãy nhìn, thưa bạn, trước hết, như chúng ta đã nói, nó không là một vấn đề của phát triển, nó không là một vấn đề của tăng trưởng dần dần. Liệu có cần thời gian để hiểu rõ điều gì đó? Trạng thái của cái trí mà nói, “Tôi đã hiểu” – không bằng từ ngữ nhưng tổng thể – là gì? Nó nói điều này khi nào? Nó nói điều này khi cái trí thực sự đang chú ý hoàn toàn đến sự việc nó đang nhìn. Bởi vì đang chú ý tại khoảnh khắc đó nên nó đã hiểu rõ hoàn toàn, đó không là một vấn đề của thời gian.

Người hỏi: Có quá nhiều đau khổ; bởi vì có từ bi, làm thế nào người ta có thể yên bình?

Krishnamurti: Bạn nghĩ rằng bạn khác biệt thế giới? Bạn không là thế giới? – thế giới mà bạn đã dựng lên bởi tham vọng của bạn, bởi tham lam của bạn, bởi những an toàn tâm lý của bạn, bởi những chiến tranh của bạn – bạn đã dựng lên nó. Hành hạ những động vật để có thực phẩm cho bạn, lãng phí tiền bạc vào chiến tranh, không có sự giáo dục đúng đắn – bạn đã dựng lên thế giới này, nó là bộ phận của bạn. Vậy là bạn là thế giới và thế giới là bạn; không có sự phân chia giữa bạn và thế giới. Bạn hỏi, “Làm thế nào bạn có thể có hòa bình khi thế giới đau khổ?” Làm thế nào bạn có thể có hòa bình khi bạn đang đau khổ? Đây là câu hỏi, bởi vì bạn là thế giới. Bạn có thể đi khắp thế giới, nói chuyện với những con người, dù họ thông minh, nổi tiếng, hay thất học, tất cả họ đang trải qua thời gian khủng khiếp – giống như bạn. Vì vậy câu hỏi không là, “Làm thế nào bạn có thể có hòa bình khi thế giới đang đau khổ?” Bạn đang đau khổ và vì vậy thế giới đau khổ; vì vậy hãy kết thúc sự đau khổ của bạn, nếu bạn biết làm thế nào để kết thúc đau khổ. Đau khổ cùng tự-thương xót của nó kết thúc chỉ khi nào có hiểu rõ về chính mình. Và bạn sẽ hỏi, “Một con người mà đã được tự do khỏi sự đau khổ riêng của anh ấy có thể làm gì, con người đó có giá trị gì trong thế giới?” Một câu hỏi như thế không có giá trị. Nếu bạn đã được tự do chính bạn khỏi sự đau khổ – bạn biết điều đó có nghĩa gì không? – và hỏi, “Cá thể có giá trị gì trong một thế giới đang đau khổ?”, đó là một câu hỏi sai lầm.

Người hỏi: Trạng thái điên khùng là gì?

Krishnamurti:Ồ, điều đó rất rõ ràng. Hầu hết chúng ta đều loạn thần kinh, phải không? Hầu hết chúng ta đều hơi hơi mất thăng bằng, hầu hết chúng ta đều có những ý tưởng kỳ dị, những niềm tin kỳ dị. Hồi trước chúng ta đã nói chuyện với một người Thiên chúa giáo rất sùng đạo và anh ấy nói, “Các người, những người Ấn độ giáo, là những người mê tín, mù quáng và loạn thần kinh nhất.” Anh ấy hoàn toàn không ý thức được sự bất bình thường riêng của anh ấy, những niềm tin riêng của anh ấy, những ngu xuẩn riêng của anh ấy. Vì vậy ai

được thẳng bằng? Chắc chắn, cái người không có sợ hãi, cái người là tổng thể. Tổng thể có nghĩa thông minh, lành mạnh và toàn bộ; nhưng chúng ta không như thế, chúng ta là những con người bị vỡ vụn, vì vậy chúng ta mất thẳng bằng. Chỉ có thẳng bằng khi chúng ta hoàn toàn là tổng thể. Đó là lành mạnh, cùng một cái trí rõ ràng, không thành kiến, và có tốt lành. (Tiếng vỗ tay.) Làm ơn đừng vỗ tay, sự hoan hô của bạn không có ý nghĩa gì với tôi – tôi có ý về điều đó. Nếu bạn đã hiểu rõ nó, bởi vì bạn đã tự thấy nó cho chính bạn, vậy thì không cần vỗ tay – nó là của bạn. Sự khai sáng không đến nhờ một người khác, nó hiện diện qua sự quan sát riêng của bạn, sự hiểu rõ riêng của bạn về chính bạn.

London.

30 tháng năm 1970.

CHƯƠNG 11 : CÁI TRÍ KHÔNG BỊ QUY ĐỊNH

“Một cái trí bị trói buộc trong hiểu biết như một phương tiện dẫn đến tự do không đến được tự do đó.”

Nếu bạn có nghiêm túc, câu hỏi liệu có thể cởi bỏ tình trạng bị quy định cho cái trí, phải là một trong những câu hỏi cơ bản nhất. Người ta thấy rằng, trong những vùng đất khác nhau của thế giới, cùng những văn hóa và những luân lý xã hội khác nhau, con người bị quy định rất nặng nề; anh ấy suy nghĩ dựa theo những quy tắc nào đó, anh ấy hành động và làm việc tùy theo khuôn mẫu. Anh ấy liên hệ đến hiện tại qua nền tảng của quá khứ. Anh ấy đã vun quén nhiều hiểu biết; anh ấy có hàng triệu năm của hiểu biết. Tất cả điều này đã quy định anh ấy – giáo dục, văn hóa, luân lý xã hội, truyền truyền, tôn giáo – và đối với điều này anh ấy có phản ứng đặc biệt riêng của anh ấy; sự đáp trả thuộc một hình thức khác của tình trạng bị quy định.

Người ta phải chú ý nhiều để thấy toàn ý nghĩa của tình trạng bị quy định này, nó phân chia con người, quốc gia, tôn giáo, xã hội, ngôn ngữ như thế nào. Những phân chia này là một rào chắn to tát, chúng nuôi dưỡng xung đột và bạo lực. Nếu người ta muốn sống tuyệt đối hòa bình, một cách sáng tạo – chắc nữa chúng ta sẽ tìm hiểu những từ ngữ “peace” hòa bình và “creatively” một cách sáng tạo – nếu người ta muốn sống theo cách đó, người ta phải hiểu rõ tình trạng bị quy định này mà không chỉ ở vòng ngoài hay trên bề mặt, nhưng còn rất sâu thẳm, được che giấu. Người ta phải tìm ra liệu toàn được cấu trúc của tình trạng bị quy định này có thể phơi bày được hay không. Và khi điều đó được khám phá, người ta phải làm gì để vượt khỏi nó?

Nếu người ta thấy rằng người ta bị quy định và nói, “Người ta không bao giờ có thể cởi bỏ tình trạng bị quy định

cho cái trí”, vấn đề chấm dứt. Nếu bạn bắt đầu bằng một công thức rằng người ta sẽ không bao giờ cỏi bỏ được, tất cả tìm hiểu chấm dứt, người ta đã kháng cự và đã trả lời vấn đề và ở đó nó chấm dứt; vậy thì người ta chỉ có thể trang trí đẹp để hơn nữa tình trạng bị quy định. Nhưng nếu người ta tìm hiểu điều này khá kỹ càng và người ta trở nên ý thức được toàn vấn đề, vậy thì người ta phải làm gì? Làm thế nào người ta đáp lại nếu đây là một thách thức rất, rất nghiêm túc và không phải là điều gì đó mà người ta chỉ cần phui tay? Nếu nó là điều gì đó sinh động và quan trọng cực kỳ trong sống của người ta, đáp lại của người ta là gì?

Nếu bạn đã khám phá tình trạng bị quy định này vậy thì cách quan sát của bạn là gì? Bạn đã tự quan sát nó cho chính bạn hay người nào đó đã bảo cho bạn về nó? Đây là một câu hỏi rất quan trọng cần phải trả lời. Nếu bạn đã được bảo về nó và bạn nói, “Vâng, tôi bị quy định”, vậy thì bạn đang đáp lại đến một đề nghị; nó không là sự thật, nó chỉ là một khái niệm thuộc từ ngữ mà bạn đã chấp nhận, mà bạn đã đồng ý; điều đó hoàn toàn khác biệt tự-khám phá nó cho chính bạn, bởi vì lúc đó nó sinh động lạ thường và bạn có sự đam mê để tìm được phương cách vượt khỏi nó.

Bạn đã khám phá rằng bạn bị quy định bởi vì bạn đã tìm hiểu, đã lục lọi, đã thấu suốt nó? Nếu như thế: “ai” đã khám phá nó? – người quan sát, người tìm hiểu, người phân tích? – “ai” đang quan sát, đang tìm hiểu, đang phân tích toàn sự hỗn loạn và điên khùng mà tình trạng bị quy định này đang gây ra trong thế giới? “Ai” bằng quan sát đã khám phá cấu trúc của tình trạng bị quy định này và kết quả của nó? Bằng quan sát điều gì đang xảy ra, bên ngoài và bên trong – những xung đột, những chiến tranh, đau khổ, rối loạn trong chính người ta và bên ngoài người ta (bên ngoài là thành phần của người ta là gì) – bằng quan sát điều này rất kỹ càng (khắp thế giới điều này đang xảy ra) tôi đã khám phá rằng tôi bị quy định và đã tìm được hậu quả của tình trạng bị quy định này. Vậy là: có “người quan sát” mà đã khám phá rằng anh ấy bị quy định, và câu hỏi nảy ra: người quan sát khác biệt với điều gì anh ấy đã quan sát và đã khám phá, đó là cái gì đó tách rời khỏi chính

anh ấy? Nếu có sự tách rời, vậy thì lại nữa có sự phân chia và thế là sự xung đột về vấn đề làm thế nào để khuất phục được tình trạng bị quy định này, làm thế nào để làm tự do chính người ta khỏi tình trạng bị quy định này, phải làm gì cho nó và vân vân. Người ta phải khám phá liệu có hai vật tách rời, hai chuyển động tách rời, “người quan sát” và vật được quan sát. Chúng tách rời à? Hay “người quan sát” là vật được quan sát? Tự tìm ra điều này cho chính người ta là điều quan trọng cực kỳ; nếu người ta thực hiện được, vậy là toàn cách suy nghĩ của người ta trải qua một thay đổi trọn vẹn. Nó là một khám phá cơ bản nhất bởi vì, giúp cho chính người ta, nhờ vào sự khám phá đó, cấu trúc của luân lý, sự tiếp tục của hiểu biết có một ý nghĩa hoàn toàn khác hẳn. Hãy tìm ra liệu bạn đã tự khám phá điều này cho chính bạn, hay liệu bạn đã chấp nhận điều gì đã được nói như sự kiện, hay liệu bạn đã tự khám phá điều này cho chính bạn mà không có bất kỳ tác nhân bên ngoài nào đang bảo bạn “Nó là như thế”. Nếu nó là sự khám phá của bạn, nó giải phóng năng lượng vô hạn, mà trước kia đã bị lãng phí trong sự phân chia giữa “người quan sát” và vật được quan sát.

Sự tiếp tục của hiểu biết (tình trạng bị quy định thuộc tâm lý) trong hành động là sự lãng phí năng lượng. Hiểu biết đã được thấu lượm bởi “người quan sát” và “người quan sát” sử dụng hiểu biết đó trong hành động, nhưng hiểu biết đó bị tách rời khỏi hành động; vậy thì đây là xung đột. Và thực thể mà chứa đựng hiểu biết này – mà từ cơ bản là tình trạng bị quy định của anh ấy – là “người quan sát”. Người ta phải tự khám phá nguyên tắc cơ bản này cho chính người ta; nó là một nguyên tắc; không phải điều gì đó cố định; nó là một sự thật mà không bao giờ có thể được tìm hiểu lại.

Điều gì xảy ra cho cái trí mà đã khám phá sự thật này, sự kiện đơn giản này, rằng “người quan sát” là vật được quan sát – đang nói theo tâm lý? Nếu điều này được khám phá, có gì xảy đến cho chất lượng của cái trí – mà từ quá lâu đã bị quy định bởi những ý tưởng của nó về cái “Tôi cao hơn” hay cái “Linh hồn” như cái gì đó được tách rời khỏi thân thể? Nếu sự khám phá này không mở cánh cửa đến tự do, nó không có ý

nghĩa: nó vẫn còn là một nhận thức thuộc trí năng khác, chẳng dẫn đến nơi nào cả. Nhưng nếu nó là một khám phá thực sự, một sự thật thực tế, vậy là phải có tự do – mà không phải sự tự do để làm điều gì bạn thích hay sự tự do để thành tựu, để trở thành, để quyết định, hay sự tự do để suy nghĩ điều gì bạn thích và hành động như bạn muốn.

Một cái trí tự do chọn lựa à? Sự chọn lựa hàm ý sự quyết định giữa điều này hay điều kia; nhưng cái gì là nhu cầu cho bất kỳ sự chọn lựa nào? (Làm ơn, thưa các bạn, đây không là những câu phát biểu bằng từ ngữ; chúng ta phải thâm nhập nó, chúng ta phải sống nó hàng ngày và vậy là sẽ được thấy vẻ đẹp của nó, sức sống, đam mê, mãnh liệt của nó.) Sự chọn lựa hàm ý sự quyết định; quyết định là hành động của ý chí; ai là thực thể mà vận dụng ý chí để làm điều này hay điều kia? Làm ơn hãy theo sát điều này thật cẩn thận. Nếu “người quan sát” là vật được quan sát, có nhu cầu nào cho sự quyết định hay không? Khi có bất kỳ hình thức nào của quyết định (thuộc tâm lý), đang phụ thuộc vào sự chọn lựa, nó thể hiện một cái trí bị rối loạn. Một cái trí mà thấy rất rõ ràng không chọn lựa, chỉ có hành động – không có sự rõ ràng khi có sự tách rời giữa “người quan sát” và vật được quan sát.

Người hỏi: Theo thực tế phải có sự chọn lựa này, sự phân chia này – đúng chứ?

Krishnamurti: Dĩ nhiên – tôi chọn lựa giữa miếng vải màu nâu và miếng vải màu đỏ. Nhưng tôi đang nói theo tâm lý.

Nếu người ta hiểu rõ những ảnh hưởng của chọn lựa, những ảnh hưởng của phân chia và quyết định, vậy thì sự chọn lựa trở thành một công việc rất nhỏ nhoi. Ví dụ: tôi bị rối loạn; trong thế giới này tôi đã được nuôi nấng như một người Thiên chúa giáo, hay như một người Ấn độ giáo; tôi không thỏa mãn và tôi nhảy vào một tổ chức tôn giáo khác mà tôi đã “chọn lựa”. Nhưng nếu tôi tìm hiểu toàn tình trạng bị quy định của một văn hóa tôn giáo đặc biệt, tôi thấy rằng nó là sự tuyên truyền, một chuỗi của những chấp nhận thuộc những niềm tin, tất cả phát sinh do sự sợ hãi, qua sự đòi hỏi có an toàn, thuộc tâm lý; bởi vì phía bên trong người ta bị thiếu thốn, đau khổ,

bất hạnh, hoang mang, người ta đặt sự hy vọng của người ta trong cái gì đó mà có thể trao tặng sự an toàn, sự vĩnh cửu. Vì vậy khi tôn giáo đặc biệt mà tôi bám vào bị thất bại, tôi nhảy vào một tôn giáo khác, hy vọng tìm được sự an toàn ở đó; nhưng nó là cùng sự việc dưới một danh nghĩa khác, dù được gọi là “X” hay “Y”. Khi cái trí rất rõ ràng về điều này, nó hiểu rõ toàn tình huống và nó không có nhu cầu của chọn lựa; vậy là toàn sự đáp lại của hành động thuộc “ý chí” hoàn toàn kết thúc. “Ý chí” hàm ý sự kháng cự và là một hình thức của cô lập; một cái trí bị cô lập không là một cái trí tự do.

Một cái trí bị trói buộc trong sự kiểm được hiểu biết như một phương tiện dẫn đến tự do không đến được tự do đó. Tại sao hiểu biết đã trở thành một sự việc quan trọng lạ lùng như thế trong sống? – hiểu biết là trải nghiệm được tích lũy của mọi điều mà những người khác đã khám phá – khoa học, tâm lý và vân vân, cùng hiểu biết người ta đã tự thân lượm cho chính người ta qua quan sát, qua học hành. Hiểu biết có nơi chốn nào trong tự do? Hiểu biết luôn luôn thuộc quá khứ; khi bạn nói “tôi biết”, nó được hàm ý rằng bạn đã biết. Hiểu biết của mọi loại, khoa học, cá nhân, cộng đồng, dù nó là gì, luôn luôn thuộc quá khứ; và khi cái trí của người ta là kết quả của quá khứ, liệu nó có thể được tự do hay không?

Người hỏi: Còn về hiểu rõ về chính mình thì sao?

Krishnamurti: Trước hết, hãy thấy cái trí tích lũy hiểu biết như thế nào và tại sao nó làm như vậy; hãy thấy nơi nào hiểu biết cần thiết, và nơi nào nó là một sự cản trở cho tự do. Chắc chắn muốn làm bất kỳ điều gì người ta phải có hiểu biết – lái một chiếc xe hơi, nói một ngôn ngữ, làm một công việc kỹ thuật – bạn phải có nhiều hiểu biết, càng hiệu quả bao nhiêu, càng khách quan bao nhiêu, càng không cá thể bao nhiêu, càng tốt hơn bấy nhiêu – nhưng chúng ta đang nói về hiểu biết đó mà quy định con người, theo tâm lý.

“Người quan sát” là cái hồ lưu trữ hiểu biết. Vì vậy, “người quan sát” thuộc về quá khứ, anh ấy là người kiểm duyệt, thực thể mà nhận xét từ sự hiểu biết được tích lũy. Anh ấy làm điều này liên quan đến chính anh ấy. Bởi vì đã kiểm được sự hiểu biết về chính anh ấy từ những người tâm lý học,

anh ấy nghĩ anh ấy đã học hỏi về chính anh ấy và với hiểu biết đó anh ấy nhìn vào anh ấy. Anh ấy không nhìn vào chính anh ấy bằng đôi mắt trong sáng. Anh ấy nói, “Tôi biết, tôi đã thấy được về chính bản thân tôi, những phần tốt đẹp lạ thường, nhưng những phần khác lại khá kinh khiếp.” Anh ấy đã nhận xét rồi và anh ấy không bao giờ khám phá bất kỳ điều gì mới mẻ về chính anh ấy bởi vì anh ấy, “người quan sát”, bị tách rời khỏi vật được quan sát, mà anh ấy gọi là chính anh ấy. Đó là điều gì chúng ta luôn luôn đang làm, trong tất cả những liên hệ. Những liên hệ với một người khác hay những liên hệ với cái máy tất cả đều được đặt nền tảng trên sự ham muốn để tìm ra một nơi mà chúng ta có thể được an toàn, chắc chắn. Và chúng ta tìm kiếm sự an toàn trong hiểu biết; người cất giữ của hiểu biết này là “người quan sát”, người suy nghĩ, người trải nghiệm, người kiểm duyệt, luôn luôn khác biệt với vật được quan sát.

Thông minh không ở trong sự tích lũy hiểu biết. Sự tích lũy của hiểu biết là cố định – người ta có thể thêm vào nó nhưng cốt lõi của nó là cố định. Từ sự tích lũy cố định này người ta sống, người ta vận hành, người ta vẽ, người ta viết, người ta thực hiện tất cả những ma mãnh này trong thế giới và người ta gọi đó là sự tự do. Vậy là liệu cái trí có thể được tự do khỏi hiểu biết, khỏi cái đã được biết? Đây thực sự là một câu hỏi rất lạ thường, nếu người ta đặt ra nó không chỉ thuộc trí năng, nhưng còn rất, rất sâu thẳm; liệu cái trí có khi nào được tự do khỏi cái đã được biết? Ngược lại không có sáng tạo; vậy thì không có gì mới mẻ dưới ánh mặt trời; nó luôn luôn là sự đổi mới của cái đã được đổi mới.

Người ta phải tìm ra tại sao sự phân chia này giữa “người quan sát” và vật được quan sát lại tồn tại; và liệu cái trí có thể vượt khỏi sự phân chia này, với mục đích được tự do khỏi cái đã được biết để hoàn toàn vận hành trong một kích thước khác hẳn? – mà có nghĩa rằng thông minh sẽ sử dụng hiểu biết khi cần thiết và tuy nhiên lại được tự do khỏi hiểu biết.

Thông minh hàm ý tự do; tự do hàm ý sự kết thúc của tất cả xung đột; thông minh hiện diện và xung đột kết thúc khi

“người quan sát” là vật được quan sát, bởi vì lúc đó không có sự phân chia. Thật ra, khi điều này hiện diện có tình yêu. Từ ngữ đó, đã quá bị chất đầy, người ta ngần ngại khi sử dụng; tình yêu được kết hợp cùng vui thú, tình dục và sợ hãi, cùng ghen tuông, cùng lệ thuộc, cùng tham lợi. Một cái trí không được tự do không biết ý nghĩa của tình yêu – nó có lẽ biết vui thú và thế là sợ hãi, mà chắc chắn không là tình yêu.

Tình yêu chỉ có thể hiện diện khi có sự tự do thực sự khỏi quá khứ như hiểu biết. Liệu điều này có thể được? Con người đã tìm kiếm điều này trong những phương cách khác nhau: được tự do khỏi sự phù du của hiểu biết. Anh ấy luôn luôn đang tìm kiếm điều gì đó vượt khỏi hiểu biết, vượt khỏi sự đáp lại của tư tưởng; vì vậy anh ấy đã tạo tác một hình ảnh được gọi là Thượng đế. Tất cả những vô lý nảy sinh quanh điều đó! Nhưng để tìm được liệu có cái gì đó vượt khỏi những hình ảnh của tư tưởng phải có sự tự do khỏi tất cả sợ hãi.

Người hỏi: Ông đang nêu rõ sự khác nhau giữa bộ não như trí năng và cái trí; cái trí là cái gì đó khác lạ, một tình thức?

Krishnamurti: Không, chúng ta đang sử dụng từ ngữ “cái trí” theo nghĩa toàn tiến hành của tư tưởng, như ký ức, như hiểu biết, gồm cả những tế bào não.

Người hỏi: Gồm cả những tế bào não?

Krishnamurti: Tất nhiên. Người ta không thể tách rời những tế bào não khỏi phần còn lại của cái trí, đúng chứ? Bộ não – chức năng của bộ não là gì? Một máy vi tính?

Người hỏi: Vâng, tôi nghĩ như thế.

Krishnamurti: Một máy vi tính lạ thường nhất, được sắp xếp vào chung trên hàng ngàn năm; nó là kết quả của hàng ngàn năm của trải nghiệm, để bảo vệ sự tồn tại và tạo cảm giác an toàn. Và người ta có quá nhiều hiểu biết của mọi thứ đang xảy ra trong thế giới bên ngoài, nhưng chẳng có bao nhiêu hiểu biết về chính người ta.

Người hỏi: Sáng tạo không thể phụ thuộc vào ký ức và vì vậy phụ thuộc vào quá khứ hay sao? Lúc trước ông đã nói rằng thật ra không có gì mới mẻ dưới ánh mặt trời.

Krishnamurti: “Không có gì mới mẻ dưới ánh mặt trời” – ít nhất Bible, Ecclesiastes, nói như thế. Chúng ta không đang lẫn lộn sáng tạo với biểu lộ – và liệu một con người sáng tạo cần sự biểu lộ? Làm ơn hãy suy nghĩ ra nó: “Tôi cần thành tựu chính tôi trong điều gì đó mà phải được biểu lộ”, “Tôi có một cảm giác rằng tôi là một nghệ sĩ và tôi phải vẽ, hay sáng tác một bài thơ.” Sáng tạo cần sự biểu lộ à? Và sự biểu lộ của một nghệ sĩ ngụ ý một cái trí được tự do trong sáng tạo? Bạn hiểu rõ chứ? Người ta sáng tác một bài thơ hay vẽ một bức tranh – điều đó thể hiện một cái trí sáng tạo? Trạng thái sáng tạo có nghĩa gì? Không phải sự lặp lại máy móc của quá khứ!

Người hỏi: *Tôi nghĩ trạng thái sáng tạo có cần đến sự biểu lộ nếu không chúng ta sẽ không có thể giới này.*

Krishnamurti: Trạng thái sáng tạo không cần sự biểu lộ? Trạng thái sáng tạo có nghĩa gì? Sự cảm thấy của cái trí mà sáng tạo là gì?

Người hỏi: *Khi cái trí có cảm hứng; khi nó có thể làm cái gì đó tốt lành và đẹp đẽ.*

Krishnamurti: Một cái trí sáng tạo cần sự cảm hứng?

Cái trí phải được tự do để sáng tạo – tự do? Ngược lại, nó là sự lặp lại. Trong sự lặp lại đó có lẽ có những biểu lộ mới mẻ nhưng nó vẫn còn là lặp lại, máy móc; một cái trí mà máy móc, liệu nó có thể là sáng tạo? Cái trí của một con người trong xung đột, trong căng thẳng, loạn thần kinh – mặc dù sáng tác những bài thơ tuyệt vời, những vở kịch hay ho – nó có thể là sáng tạo à?

Người hỏi: *Nó phải “trong ngay lúc này” và không . .*

Krishnamurti: Nó có nghĩa gì, “trong ngay lúc này”? Nó không thể là máy móc. Nó không thể bị chất đầy bởi trọng tải của hiểu biết, của truyền thống. Nó có nghĩa một cái trí mà thực sự, thăm thẳm được tự do – tự do khỏi sự sợ hãi. Đó là tự do, không phải à?

Người hỏi: *Nhưng chắc chắn nó vẫn còn phải tìm kiếm sự an toàn; đó là chức năng của bộ não.*

Krishnamurti: Dĩ nhiên, đó là chức năng của bộ não để tìm kiếm an toàn. Nhưng liệu nó có được an toàn khi nó tự-

quy định chính nó vào dân tộc và vào niềm tin tôn giáo, vào bày tỏ cái này là của tôi, cái kia là của bạn và vân vân?

Người hỏi: *Đối với tôi có vẻ rằng nếu không có sự đối lập không có sự tăng trưởng. Nó là thành phần của hệ thần kinh.*

Krishnamurti: Thế à?

Người hỏi: *Nếu không có cao không có thấp, hay nếu không có rộng không có chật.*

Krishnamurti: Chúng ta hãy tìm ra. Chúng ta đã sống theo cách đó, giữa tốt lành và xấu xa, giữa hận thù, ghen tuông và tình yêu, giữa hòa nhã và hung tợn, giữa bạo lực và hiền lành, được hàng triệu năm. Và chúng ta nói chúng ta đã chấp nhận điều đó bởi vì nó là điều gì đó thực tế; vậy à, để sống giống như thế? Chất lượng của cái trí mà dặt dờ giữa hận thù và ghen tuông và vui thú và sợ hãi, liệu nó có thể biết tình yêu có nghĩa gì? Một cái trí mà luôn luôn đang tìm kiếm sự biểu lộ, sự thành tựu, đang tìm kiếm để trở thành nổi tiếng, để được công nhận – mà chúng ta gọi là đang trở thành, đang là, mà là thành phần của cấu trúc xã hội, thành phần của tình trạng bị quy định của chúng ta – liệu một cái trí như thế có thể sáng tạo? Khi một cái trí bị trói buộc trong luôn luôn đang trở thành điều gì đó, trong động từ “là”, “tôi sẽ là”, “tôi đã là”, có sợ hãi của chết, sợ hãi của cái không biết được, thế là nó bám vào cái đã được biết. Liệu một cái trí như thế có khi nào là sáng tạo? Sáng tạo có thể sinh ra từ căng thẳng, đối lập, áp lực?

Người hỏi: *Sáng tạo là hân hoan, tưởng tượng.*

Krishnamurti: Bạn biết hân hoan có nghĩa gì? Hân hoan là vui thú?

Người hỏi: *Không.*

Krishnamurti: Bạn nói “không”; nhưng đó là điều gì bạn đang tìm kiếm, phải không? Bạn có lẽ có một khoảnh khắc của ngây ngất vô cùng, hân hoan vô cùng, và bạn suy nghĩ về nó. Suy nghĩ về nó giảm giá trị nó thành vui thú. Tất cả chúng ta đều quá dễ dàng đạt đến những kết luận, và một cái trí mà đã đạt được những kết luận không là một cái trí tự do. Hãy tìm ra liệu người ta có thể sống mà không có bất kỳ những kết

luận nào; sống hàng ngày một cuộc sống mà không có những so sánh. Bạn kết luận bởi vì bạn so sánh. Hãy sống một cuộc sống không có so sánh; hãy thực hiện nó và bạn sẽ thấy một sự việc lạ thường nào đó xảy ra.

Người hỏi: Nếu chỉ có trải nghiệm và trải nghiệm là sợ hãi, hay tức giận, điều gì xảy ra?

Krishnamurti: Nếu người ta chỉ sống trong một trải nghiệm mà trải nghiệm đó không được ghi lại và được công nhận trong tương lai như một trải nghiệm, điều gì xảy ra? Tôi nghĩ trước hết chúng ta phải tìm ra chúng ta có ý gì qua từ ngữ “trải nghiệm” đó. Nó không có nghĩa đi qua hay sao? Và nó không hàm ý sự công nhận, ngược lại người ta sẽ không biết rằng người ta đã có một trải nghiệm? Nếu tôi không công nhận trải nghiệm, nó sẽ được trải nghiệm?

Người hỏi: Liệu không thể chỉ có trải nghiệm?

Krishnamurti: Hãy tìm hiểu thêm một tí nữa. Tại sao chúng ta cần trải nghiệm? Tất cả chúng ta đều muốn trải nghiệm; chúng ta chán ngán sống, chúng ta đã biến sống thành một công việc máy móc và chúng ta muốn những trải nghiệm sâu thẳm hơn, rộng rãi hơn, những trải nghiệm thăng hoa. Vậy là có sự tẩu thoát khỏi chán ngán này, qua thiền định, vào tạm gọi là thiêng liêng. Trải nghiệm hàm ý sự công nhận điều gì đã xảy ra; bạn chỉ có thể công nhận nếu có một kỷ niệm của sự việc đó mà đã xảy ra rồi. Vì vậy câu hỏi là: tại sao chúng ta tìm kiếm trải nghiệm? Để đánh thức chúng ta, bởi vì chúng ta ngủ quên? Nó là một thách thức mà chúng ta đáp lại tùy theo nền tảng quá khứ của chúng ta, mà là cái đã được biết?

Vậy là, liệu có thể sống một cuộc sống trong đó cái trí thật rõ ràng, tỉnh táo, một ngọn đèn cho chính nó, mà nó không cần trải nghiệm? Điều đó có nghĩa sống một cuộc sống không xung đột; điều đó có nghĩa một cái trí mà nhạy cảm và thông minh tốt đỉnh, mà không cần cái gì đó để thách thức nó hay để đánh thức nó.

Brockwood Park.

12 tháng chín 1970.

CHƯƠNG 12 : TÁCH RỜI VÀ HỢP NHẤT

“Muốn có trạng thái tĩnh lặng của cái trí, sự yên lặng tuyệt đối của nó, một kỷ luật lạ thường được cần đến;. . . vậy là cái trí có một chất lượng hợp nhất của tôn giáo; từ đó có thể có hành động không mâu thuẫn.”

Một trong những vấn đề khó khăn nhất phải giải quyết là vấn đề tạo ra một sự hợp nhất hoàn toàn, cái gì đó vượt khỏi sự quan tâm đến cái “tôi” tự cho mình là trung tâm, tách rời, tại bất kỳ mức độ nào nó hiện diện, xã hội, kinh tế hay tôn giáo. Cái “tôi” và cái “không tôi”, cái “chúng tôi” và cái “chúng nó” là những nhân tố của sự phân chia.

Liệu có thể vượt khỏi được hoạt động của sự quan tâm tự cho mình là trung tâm? Nếu cái gì đó “có thể được” vậy thì người ta phải có nhiều năng lượng; nhưng cái gì lãng phí năng lượng là sự cảm thấy rằng nó không-thể được, để cho người ta chỉ trôi giạt – như hầu hết chúng ta đều làm – từ một cái bẫy sang một cái bẫy. Làm thế nào điều này có thể được? – khi nhận ra rằng trong một con người có nhiều bạo lực và hung hăng thuộc thú vật, nhiều hoạt động ma mánh ngu xuẩn; khi nhận ra rằng làm thế nào anh ấy bị trói buộc trong vô số những niềm tin, những giáo điều và những lý thuyết tách rời khác nhau và làm thế nào anh ấy phản kháng lại một hệ thống hay uy quyền đặc biệt và rơi vào một hệ thống hay uy quyền khác.

Vì vậy, khi thấy hoàn cảnh của con người như hiện nay, người ta phải làm gì? Tôi nghĩ, đây là câu hỏi mà mọi con người có nhạy cảm, sinh động và ý thức được những sự việc đang xảy ra chung quanh anh ấy, chắc chắn phải đặt ra. Nó không là một vấn đề thuộc giả thuyết hay trí năng nhưng cái gì đó đang nảy sinh từ sự thực tế của sống. Nó không là cái gì đó dành cho một vài khoảnh khắc hiếm hoi nhưng cái gì đó

mà tồn tại dai dẳng suốt ngày và đêm, qua hàng năm tháng và chỉ cho đến khi nào người ta sống một cuộc sống hòa hợp trọn vẹn, không có xung đột trong chính người ta và với thế giới.

Như người ta quan sát, xung đột nảy sinh từ sự quan tâm tự cho mình là trung tâm, mà trao sự quan trọng khủng khiếp vào những thèm khát. Làm thế nào người ta vượt khỏi cái tôi nhỏ nhen, tầm thường, bần tiện này? (Nó là điều đó, mặc dù người ta có lẽ gọi nó là linh hồn, cái Ngã – những từ ngữ nghe êm dịu như thế mà người ta sáng chế để che đậy một bại hoại). Làm thế nào người ta sẽ vượt khỏi?

Bởi vì không có khả năng cho những thay đổi bên trong, thuộc tâm lý, chúng ta quay ra nhân tố bên ngoài – thay đổi môi trường, cấu trúc xã hội và tâm lý, và con người chắc chắn cũng sẽ thay đổi! Điều đó đã được chứng thực là hoàn toàn giả dối – mặc dù những người cộng sản khăng khăng vào lý thuyết đó. Và những uy quyền tôn giáo đã nói; hãy tin tưởng, hãy chấp nhận, hãy đặt chính bạn trong bàn tay của cái gì đó bên ngoài và to tát hơn chính bạn. Điều đó cũng không còn sức sống của nó bởi vì nó không là sự thật, nó chỉ là một sáng chế thuộc trí năng, một cấu trúc bằng từ ngữ mà chẳng có chiều sâu gì cả. Sự đồng hóa chính mình cùng quốc gia, điều đó cũng tạo ra những chiến tranh, đau khổ và hỗn loạn kinh hoàng – sự phân chia mãi mãi gia tăng. Khi thấy tất cả điều này, người ta phải làm gì? – tẩu thoát đến tu viện nào đó, học thiền định Zen, chấp nhận triết lý nào đó và cam kết chính mình với nó, thiền định như một phương tiện của tẩu thoát và tự thôi miên? Người ta thấy tất cả điều này – thực tế, không bằng từ ngữ hay trí năng – và thấy rằng nó chẳng dẫn đến nơi nào cả; chắc chắn người ta không quảng đi tất cả, phủ nhận tất cả nó, trọn vẹn, tổng thể hay sao?

Người ta thấy sự vô lý của tất cả những hình thức của tự-đồng hóa cùng cái gì đó to tát hơn, của mong chờ môi trường sống định hình con người, người ta thấy sự giả dối của tất cả nó; người ta thấy sự hời hợt của những niềm tin, cao quý hay thấp hèn; vậy thì người ta không gạt bỏ tất cả điều đó, thực sự, không lý thuyết, hay sao? Nếu người ta có

thực hiện – và nó là một công việc gian nan – nó hàm ý một cái trí có khả năng nhìn những sự việc một cách trọn vẹn, như chúng là, không có bất kỳ biến dạng nào, không có bất kỳ diễn giải tùy theo ưa thích hay không-ưa thích của người ta; lúc đó điều gì xảy ra cho chất lượng của cái trí? Không có hành động tức khắc à? – hành động mà là thông minh; đang thấy sự nguy hiểm và đang hành động; thông minh mà trong đó không có sự phân chia giữa đang thấy và đang hành động. Trong ngay trực nhận là hành động. Khi người ta không-hành động, sự dốt nát bắt đầu, sự mất thăng bằng xảy ra; vậy là chúng ta nói, “Tôi không thể làm việc đó, nó quá khó khăn, tôi sẽ làm gì?”

Khi có một ý tưởng mà tùy theo nó hành động được khẳng định, thuộc tâm lý, có sự phân chia và phải có xung đột. Xung đột này giữa ý tưởng và hành động là nhân tố gây rối loạn nhất trong sống. Liệu không thể hành động mà không có sự hình thành ý tưởng đang xảy ra hay sao? – mà là, thấy và hành động đang xảy ra cùng nhau; bởi vì khi có sự nguy hiểm nghiêm trọng thuộc thân thể, một khủng hoảng, đó là điều gì chúng ta làm, hành động ngay tức khắc. Liệu có thể sống giống như thế? Đó là: liệu có thể thấy rõ ràng sự nguy hiểm, ví dụ, của chủ nghĩa quốc gia, hay của những niềm tin tôn giáo, mà tách rời con người chống lại con người, để cho ngay thấy của nó là sự hiểu rõ ràng nó là giả dối? – đó không phải vấn đề của tin tưởng rằng nó là giả dối. Sự tin tưởng không liên quan gì với sự trực nhận; trái lại, tin tưởng ngăn cản trực nhận; nếu bạn có một công thức, một truyền thống, hay một thành kiến, bạn là một người Ấn độ, một người Do thái, một người Ả rập, hay một người Cộng sản và vân vân, vậy thì chính sự phân chia đó nuôi dưỡng đối địch, hận thù, bạo lực, và bạn không có khả năng thấy sự thật. Trong bất kỳ sự phân chia nào giữa ý tưởng và hành động phải có xung đột; xung đột này là loạn thần kinh, điên cuồng. Liệu cái trí có thể thấy trực tiếp để cho trong chính đang thấy là đang làm? Điều đó cần đến sự chú ý, điều đó đòi hỏi một tỉnh thức, một

bén nhảy của cái trí, một nhảy cảm.

Người ta thấy điều này – rằng người ta cần có một tỉnh thức thông minh, nhảy cảm, bén nhảy, rõ ràng – và sau đó người ta hỏi, “Làm thế nào tôi có được nó, đoạt được nó?” – trong câu hỏi đó có sự phân chia rồi. Trái lại, khi bạn thấy sự kiện thực sự của điều gì đang xảy ra, vậy thì chính đang thấy của nó là hành động – tôi hy vọng điều này rõ ràng.

Mọi hình thức của xung đột, bên trong hay bên ngoài – và thật ra không có sự phân chia như phía bên ngoài hay phía bên trong – là sự biến dạng. Tôi không nghĩ rằng người ta nhận ra điều này rõ ràng lắm. Người ta quá quen thuộc với xung đột và đấu tranh; thậm chí người ta còn cảm thấy rằng khi không có xung đột người ta không đang tăng trưởng, không đang phát triển, không đang sáng tạo, rằng người ta không đang vận hành đúng cách. Người ta muốn kháng cự, tuy nhiên lại không thấy hàm ý của sự kháng cự, mà là sự phân chia. Vậy là, liệu cái trí có thể hành động mà không kháng cự, mà không xung đột, vì thấy rằng bất kỳ hình thức nào của xung đột, bất kỳ hình thức nào của kháng cự, hàm ý sự phân chia đang gây ra một trạng thái xung đột, loạn thần kinh?

Khi có sự trực nhận và hành động không ý tưởng, hoạt động của trung tâm, của cái “ngã”, cái “tôi lệ thuộc”, cái “tôi”, cái “bản ngã”, cái “thôi thúc tự-sinh tồn và tình dục” – bất kỳ từ ngữ nào mà người ta sử dụng để diễn tả cái ở bên trong – “người quan sát”, người kiểm duyệt, người kiểm soát, người suy nghĩ, người trải nghiệm và vân vân, kết thúc. Trung tâm của tất cả sự hình thành thuộc tâm lý là cái “tôi” (không phải sự hiểu biết thuộc khoa học và thực tế và vân vân). Khi có bất kỳ sự thách thức nào, lúc đó sự đáp lại từ trung tâm như “cái tôi” là sự đáp lại của quá khứ. Ngược lại, trong đang thấy tức khắc và đang hành động tức khắc, cái “tôi” không len lỏi vào.

Trung tâm là người Ấn độ, người Ả rập, người Do thái, người Thiên chúa giáo, người Cộng sản và vân vân; khi trung tâm đó đáp lại, nó là sự đáp lại của tình trạng bị quy định

thuộc quá khứ của anh ấy, là kết quả của hàng ngàn năm tuyên truyền, tôn giáo và xã hội; và khi nó đáp lại phải có xung đột.

Khi người ta thấy cái gì đó rất rõ ràng và hành động, không có sự phân chia. Người ta không học hỏi điều này từ những quyển sách; nó là điều gì đó người ta chỉ có thể học hỏi qua tự-hiểu rõ về chính mình, điều gì đó được học hỏi một cách trực tiếp, không phải gián tiếp.

Khi nhận ra sự phù du của tất cả những sự việc này, liệu con người có thể tìm được cái gì đó mà không thuộc thời gian? Bộ não là kết quả của thời gian; nó đã bị quy định qua hàng ngàn năm. Tư tưởng của nó là sự đáp lại của ký ức, hiểu biết, trải nghiệm; tư tưởng đó không bao giờ có thể khám phá bất kỳ điều gì mới mẻ bởi vì tư tưởng có nguồn gốc từ tình trạng bị quy định đó; nó luôn luôn cũ kỹ; nó không bao giờ tự do. Bất kỳ điều gì mà tư tưởng chiếu rọi vẫn còn trong lãnh vực của thời gian; nó có lẽ sáng chế Thượng đế, nó có lẽ tưởng tượng một trạng thái không thời gian, nó có lẽ vẽ lên một thiên đàng, nhưng tất cả điều đó vẫn còn là sản phẩm riêng của nó và vì vậy thuộc thời gian, thuộc quá khứ, và không đúng thực.

Vì vậy, như người ta quan sát, bởi vì nhận ra bản chất của thời gian – thời gian tâm lý mà trong đó tư tưởng đã trở thành quan trọng cực kỳ – con người luôn luôn đã tìm kiếm cái gì đó vượt khỏi. Anh ấy khởi sự tìm kiếm điều này; anh ấy trở nên bị trói buộc trong niềm tin; qua sợ hãi anh ấy sáng chế một tính cách thần thánh phi thường. Anh ấy có lẽ khởi sự tìm nó qua một hệ thống của thiên định, một công việc lặp lại, mà có lẽ làm cho cái trí trong chừng mực nào đó yên lặng và chờ đợi. Anh ấy có lẽ lặp lại vô tận những câu kinh kệ. Trong sự lặp lại như thế cái trí trở nên máy móc, khá ngu xuẩn; nó có lẽ bay vào cái gì đó huyền bí, siêu nhiên, thăng hoa hay cái khác mà nó tự chiếu rọi cho chính nó. Đó không là thiên định gì cả.

Thiên định hàm ý một cái trí rõ ràng kinh ngạc đến độ mọi hình thức của tự-dối gạt đều kết thúc. Người ta có thể tự-dối gạt mình vô tận; và thông thường thiên định, tạm gọi như thế, là một hình thức của tự-thôi miên – thấy những ảo tưởng tùy

theo tình trạng bị quy định của bạn. Nó quá đơn giản: nếu bạn là một người Thiên chúa giáo bạn sẽ thấy đáng Christ của bạn; nếu bạn là một người Ấn độ giáo bạn sẽ thấy đáng Krishna của bạn, hay bất kỳ ai trong vô vàn thần thánh mà bạn có. Nhưng thiền định không là những sự việc này: nó là sự tĩnh lặng tuyệt đối của cái trí; sự yên lặng tuyệt đối của bộ não. Nền tảng cho thiền định phải được đặt trong sống hàng ngày; trong người ta cư xử như thế nào, trong người ta suy nghĩ điều gì. Làm thế nào người ta có thể vừa bạo lực và vừa thiền định; điều đó không có ý nghĩa. Nếu thuộc tâm lý, có bất kỳ loại sợ hãi nào, vậy thì chắc chắn thiền định là một tẩu thoát. Muốn có sự tĩnh lặng của cái trí, sự yên lặng tuyệt đối của nó, một kỷ luật lạ thường được cần đến; không phải kỷ luật của sự kiềm chế, sự tuân phục, hay sự tuân theo uy quyền nào đó, nhưng kỷ luật hay học hỏi đó mà xảy ra qua suốt ngày, về mọi chuyển động của tư tưởng; vậy là cái trí có một chất lượng của hợp nhất thuộc tôn giáo; từ đó có thể có hành động mà không là mâu thuẫn.

Và cũng vậy, trong tất cả điều này: những giấc mộng đảm trách vai trò gì? Cái trí không bao giờ đứng yên; hoạt động không ngừng nghỉ mà xảy ra trong suốt ngày tiếp tục trong suốt giấc ngủ. Những lo âu, những lao dịch, sự rối loạn, sự phiền muộn, những sợ hãi và những vui thú tiếp tục khi người ta ngủ; chúng trở thành biểu tượng hóa tinh tế nhiều hơn trong những giấc mộng. Liệu cái trí có thể hoàn toàn yên lặng trong suốt giấc ngủ? Điều này có thể được, nhưng chỉ khi nào sự lao dịch của ban ngày được hiểu rõ tại mỗi giây phút để cho nó được chấm dứt và không chuyển tiếp. Nếu người ta bị lãng nhục hay được khen ngợi, chấm dứt nó khi nó xảy ra, để cho cái trí liên tục được tự do khỏi những vấn đề. Vậy là khi bạn ngủ, một loại chất lượng khác hẳn hiện diện, cái trí hoàn toàn nghỉ ngơi, người ta không đang chuyển tải công việc của ban ngày, người ta kết thúc nó cùng mỗi ngày.

Nếu người ta đã trải qua tất cả điều này, người ta thấy rằng thiền định là chất lượng đó của cái trí mà hoàn toàn được tự do khỏi tất cả hiểu biết – nhưng một cái trí như thế sử dụng hiểu biết; bởi vì nó được tự do khỏi “cái đã được biết”

nó có thể sử dụng “cái đã được biết”; khi nó sử dụng “cái đã được biết”, nó là thông minh, khách quan, không riêng tư, không tín điều.

Và thế là nó xảy ra trong sự tĩnh lặng này của cái trí có một chất lượng mà là không-khởi gian. Nhưng, như chúng ta đã nói, sự giải thích, sự diễn tả, không là vật được giải thích hay được diễn tả. Hầu hết chúng ta đều được thỏa mãn với những giải thích hay những diễn tả; người ta phải được tự do khỏi từ ngữ, bởi vì từ ngữ không là sự việc. Khi người ta sống cách đó, sống có một vẻ đẹp hoàn toàn khác hẳn; có tình yêu vô hạn mà không là vui thú và cũng không là ham muốn; bởi vì vui thú và ham muốn liên quan đến tư tưởng, và tình yêu không là sản phẩm của tư tưởng.

Người hỏi: Khi tôi tự quan sát mình, tôi thấy một chuyển động rất nhanh của tư tưởng và cảm thấy và tôi không thể theo sát một tư tưởng đến kết cục của nó.

Krishnamurti: Luôn luôn có một loạt những sự kiện đang diễn tiến. Bạn phải làm gì? Khi bạn quan sát và cố gắng hiểu rõ một tư tưởng, đi đến tận cùng của nó, một tư tưởng khác nảy sinh; điều này luôn luôn xảy ra. Có vấn đề của bạn: khi bạn đang quan sát bạn là con số nhân của những tư tưởng, và bạn không thể chấm dứt một tư tưởng đến tận cùng của nó. Bạn phải làm gì? Đặt câu hỏi cách khác; tại sao cái trí huyền thuyên vô tận – tại sao sự tự-huyền thuyên này tiếp tục? Điều gì xảy ra nếu nó không tiếp tục? Đang huyền thuyên là kết quả của muốn được bạn rộn bởi cái gì đó? Nếu bạn không bị bận rộn, điều gì xảy ra? Nếu bạn là một người nội trợ bạn bị bận rộn bởi công việc chăm sóc nhà cửa, hay bạn bị bận rộn như một người kinh doanh – sự bận rộn đã trở thành một điên cuồng. Tại sao cái trí đang đòi hỏi sự bận rộn này, sự huyền thuyên này? Điều gì xảy ra nếu nó không huyền thuyên, nếu nó không bận rộn? – có sợ hãi đằng sau nó? Sợ hãi cái gì?

Người hỏi: Của không là gì cả?

Krishnamurti: Sợ hãi của bị trống rỗng, bị cô độc, sợ hãi của trở nên ý thức được tất cả hỗn loạn trong chính nó; vì vậy nó phải được bận rộn bởi cái gì đó, như người thầy tu được

bận rộn bởi đáng cứu rỗi của anh ấy, những câu kinh của anh ấy; khoảnh khắc anh ấy ngừng lại anh ấy giống như bất kỳ người nào khác, có sợ hãi. Vì vậy bạn muốn được bận rộn, và điều này hàm ý một sợ hãi của phát giác bạn là gì. Chừng nào bạn không giải quyết được vấn đề của sợ hãi đó, bạn vẫn còn huyền thuyên.

Người hỏi: *Khi tôi theo dõi chính tôi sự sợ hãi gia tăng.*

Krishnamurti: Dĩ nhiên. Vì vậy câu hỏi là: không phải chặn đứng sự sợ hãi nhiều đến mức độ nào, nhưng trái lại, liệu sợ hãi có thể kết thúc?

Sợ hãi là gì? Bạn có lẽ không cảm thấy sợ hãi khi bạn đang ngồi ở đây, vì vậy có lẽ bạn không thể nhận được sự sợ hãi và tìm hiểu nó và học hỏi từ nó ngay lúc này. Nhưng bạn có thể tức khắc trực nhận được rằng bạn lệ thuộc, phải không? Bạn lệ thuộc người bạn của bạn, quyển sách của bạn, những ý tưởng của bạn, người chồng của bạn; thuộc tâm lý sự lệ thuộc hiện diện ở đó, bền bỉ. Tại sao bạn lệ thuộc? Có phải bởi vì nó cho bạn sự thanh thản, một ý thức của an toàn và của hạnh phúc, tình bầu bạn? Khi sự lệ thuộc đó thất bại bạn trở nên ghen tuông, tức giận và mọi chuyện theo sau. Hay, bạn cố gắng vun quén sự tự do khỏi lệ thuộc, để trở thành độc lập. Tại sao cái trí làm tất cả điều này? Có phải bởi vì trong chính nó, nó bị trống rỗng, đờ đẫn, ngu xuẩn, nông cạn? – nhờ sự lệ thuộc nó cảm thấy nó là cái gì đó to tát hơn.

Cái trí huyền thuyên bởi vì nó phải được bận rộn bởi điều này hay điều kia; sự bận rộn này thay đổi từ sự bận rộn cao nhất của con người “tôn giáo” đến sự bận rộn thấp nhất của người lính và vân vân. Chắc chắn cái trí được bận rộn bởi vì nếu không nó có lẽ khám phá điều gì đó mà nó sợ hãi thật sâu thẳm, điều gì đó mà nó có lẽ không thể giải quyết.

Sợ hãi là gì? – nó không liên quan đến điều gì đó tôi đã làm trong quá khứ, hay điều gì đó tôi tưởng tượng có lẽ xảy ra trong tương lai? – biến cố quá khứ và tai nạn tương lai; bệnh tật ở quá khứ và sự xảy ra lại ở tương lai về sự đau đớn của nó. Hiện nay chính là tư tưởng mà tạo ra sự sợ hãi này; tư tưởng nuôi dưỡng sợ hãi, giống như tư tưởng duy trì và nuôi

dưỡng vui thú. Vậy là liệu tư tưởng có thể kết thúc? – liệu nó có thể kết thúc để cho nó không còn cho một tiếp tục đến sợ hãi hay đến vui thú? Chúng ta muốn vui thú, chúng ta muốn nó tiếp tục; nhưng sợ hãi, chúng ta hãy xóa sạch nó đi. Chúng ta không bao giờ thấy rằng hai điều này theo cùng nhau.

Chính là bộ máy của suy nghĩ phải chịu trách nhiệm, mà cho sự tiếp tục đến vui thú và sợ hãi. Liệu bộ máy này có thể kết thúc? Khi bạn thấy vẻ đẹp lạ thường của một hoàng hôn, thấy nó; nhưng đừng hạn định nó bằng tư tưởng, nói, “Tôi phải áp ủ nó trong ký ức, hay có nó lại”. Thấy nó và kết thúc nó, là hành động. Hầu hết chúng ta đều sống trong không-hành động, vì vậy có sự huyền thuyên vô tận.

Người hỏi: Nhưng khi sự huyền thuyên có tiếp tục, ông chỉ quan sát nó?

Krishnamurti: Đó là, trở nên ý thức được sự huyền thuyên này – mà không chọn lựa. Mà có nghĩa: đừng cố gắng kiềm chế nó, đừng nói “nó đúng, hay sai”, hay “tôi phải vượt khỏi nó”. Khi bạn quan sát sự huyền thuyên, bạn khám phá tại sao nó diễn tiến. Khi bạn học hỏi về sự huyền thuyên, nó chấm dứt, không có kháng cự với huyền thuyên. Qua sự phủ nhận bạn có hành động tích cực.

Brockwood Park. 13 tháng chín 1970

CHƯƠNG 13 : CÁCH MẠNG TÂM LÝ

“Thấy sự phân chia này cả bên trong lẫn bên ngoài, quan tâm duy nhất là rằng một con người phải, từ cơ bản, thăm thăm, tạo ra trong chính anh ấy một cách mạng.”

Sống là nghiêm túc; người ta phải trao cái trí của người ta và quả tim của người ta cho nó, trọn vẹn, người ta không thể đùa giỡn với nó. Có quá nhiều vấn đề; có quá nhiều hỗn loạn trong thế giới; có sự thoái hóa của xã hội và vô vàn những phân chia và những mâu thuẫn thuộc chính trị và tôn giáo. Có sự bất công, đau khổ và nghèo khó vô cùng – không chỉ sự nghèo khó bên ngoài nhưng còn cả sự nghèo khó bên trong. Bất kỳ con người nghiêm túc nào – khá thông minh và không cảm xúc – khi thấy tất cả điều này, thấy sự cần thiết của thay đổi.

Thay đổi hoặc là một cách mạng tâm lý hoàn toàn trong bản chất của toàn thân tâm người ta, hoặc nó chỉ là một nỗ lực tại sự đổi mới của cấu trúc xã hội. Sự khủng hoảng thực sự trong sống của con người, bạn và tôi, là liệu một cách mạng tâm lý hoàn toàn có thể được tạo ra – độc lập khỏi dân tộc và khỏi tất cả sự phân chia tôn giáo.

Chúng ta đã dựng lên xã hội này; cha mẹ của chúng ta, và cha mẹ của họ trước họ, đã tạo ra cấu trúc bại hoại này và chúng ta là sản phẩm của điều đó. Chúng ta là xã hội, chúng ta là thế giới, và nếu chúng ta không thay đổi chính chúng ta từ cơ bản, thực sự, rất, rất sâu thẳm, vậy thì không có khả năng thay đổi trật tự xã hội. Hầu hết chúng ta không nhận ra điều này. Mọi người, đặc biệt thế hệ trẻ, nói, “Chúng ta phải thay đổi xã hội”. Chúng ta nói nhiều nhưng chúng ta không làm gì cho nó. Chính là chúng ta phải thay đổi, không phải xã hội – làm ơn hãy nhận ra điều này. Chúng ta phải tạo ra trong chính chúng ta, tại những mức độ cao nhất và sâu nhất, một thay đổi trong toàn cách sống, suy nghĩ, cảm thấy của chúng

ta; chỉ như thế sự thay đổi xã hội mới có thể được – chỉ cách mạng xã hội, sự thay đổi của cấu trúc xã hội bên ngoài bởi cách mạng vật chất, chắc chắn tạo ra, như đã được thấy, chế độ độc tài hay chính thể chuyên chế, mà khước từ tất cả tự do.

Để tạo ra một thay đổi như thế trong chính chúng ta là một công việc suốt đời – không phải cái gì đó trong một vài ngày rồi sau đó bị bỏ quên – nó là một chuyên tâm liên tục, một tình thức liên tục được điều gì đang xảy ra, bên trong và bên ngoài.

Chúng ta phải sống trong liên hệ; nếu không có nó chúng ta không thể tồn tại. Có liên hệ có nghĩa sống một cách trọn vẹn, tổng thể; muốn được điều này trong chính chúng ta phải có một thay đổi cơ bản. Làm thế nào chúng ta sẽ thay đổi một cách cơ bản cho chính chúng ta? Nếu điều này gây hứng thú cho bạn một cách nghiêm túc, vậy thì chúng ta sẽ có sự hiệp thông lẫn nhau; chúng ta sẽ cùng nhau suy nghĩ, cùng nhau cảm thấy và hiểu rõ. Vậy là: làm thế nào con người, bạn và tôi, có thể thay đổi tổng thể? Đó là câu hỏi và không điều gì khác có liên quan – nó là một câu hỏi không chỉ dành cho những người trẻ mà còn dành cho những người già.

Trong thế giới này có sự bi thảm cực độ, đau khổ, chiến tranh, hung bạo và bạo lực kinh hoàng; có nạn đói mà bạn chẳng biết gì cả. Người ta nhận ra rằng có quá nhiều điều có thể được thực hiện nếu không có sự phân chia rộng lớn, trong thế giới chính trị với nhiều đảng phái và trong nhiều tôn giáo; tất cả họ đều nói về hòa bình nhưng khước từ nó, bởi vì chỉ có hòa bình, sự thật và tình yêu, khi không có sự phân chia.

Vì vậy lại nữa, khi thấy sự phân chia rộng lớn này cả bên trong lẫn bên ngoài, quan tâm duy nhất là rằng một con người phải từ cơ bản, thăm thẳm, tạo ra trong chính anh ấy một cách mạng. Đây là một vấn đề rất nghiêm túc, nó là một vấn đề mà gây ảnh hưởng toàn sống của con người; trong nó được bao gồm thiện định, sự thật, vẻ đẹp, tình yêu. Đây không chỉ là những từ ngữ. Người ta phải tìm ra một cách sống mà người ta có thể thâm nhập vào sự thật.

Một trong những sự việc quan trọng nhất trong sống là tình yêu. Nhưng điều gì được gọi là tình yêu được kết hợp với tình dục, mà đã trở thành quá quan trọng, mọi thứ dường như để giải quyết quanh tình dục. Tại sao những con người – khắp thế giới, dù văn hóa của họ là gì, dù những luật lệ tôn giáo nói gì – đều cảm thấy tình dục là điều quan trọng cực kỳ? – và từ ngữ “tình yêu” được kết hợp với nó – tại sao?

Khi bạn nhìn sống riêng của bạn, bạn thấy nó đã trở nên máy móc đến chừng nào; sự giáo dục của chúng ta là máy móc; chúng ta thu lượm hiểu biết, thông tin, mà dần dần trở thành máy móc. Chúng ta là những cái máy, những con người nhai lại. Chúng ta lặp lại điều gì những người khác đã nói. Chúng ta đọc sách báo rất nhiều. Chúng ta là kết quả của hàng ngàn năm tuyên truyền. Thuộc tâm lý và trí năng chúng ta đã trở thành máy móc. Trong một cái máy không có sự tự do. Tình dục trao tặng sự tự do; trong một vài giây có sự tự do, bạn đã hoàn toàn quên bằng chính bạn và sống máy móc của bạn. Vì vậy tình dục trở thành quan trọng cực kỳ; sự vui thú của nó bạn gọi là tình yêu. Nhưng tình yêu là vui thú? Hay tình yêu là điều gì đó hoàn toàn khác hẳn, điều gì đó mà trong nó không có ghen tuông, không có lệ thuộc, không có sở hữu?

Người ta phải trao trọn toàn sống của người ta để tìm ra tình yêu có nghĩa gì, giống như người ta phải trao trọn toàn sống của người ta để tìm ra thiên định là gì và sự thật là gì. Sự thật không liên quan gì đến niềm tin.

Niềm tin hiện diện khi có sợ hãi. Người ta tin tưởng Thượng đế bởi vì trong chính người ta, người ta hoàn toàn bị hoang mang. Người ta thấy những sự việc phù du của sống – không có sự chắc chắn, không có an toàn, không có thanh thản, nhưng đau khổ vô bờ bến – vậy là tư tưởng chiếu rọi điều gì đó có sự tượng trưng của vĩnh cửu, được gọi là Thượng đế, trong đó cái trí con người nhận được sự thanh thản. Nhưng đó không là sự thật.

Sự thật là điều gì đó sẽ được tìm ra khi không có sự sợ hãi. Lại nữa, người ta phải trao nhiều chú ý để hiểu rõ sự sợ hãi là gì – cả sự sợ hãi thân thể lẫn tâm lý. Người ta có những

vấn đề này trong sống mà người ta đã không hiểu rõ, mà người ta đã không vượt qua; vì vậy người ta tiếp tục một xã hội bại hoại, mà luân lý của nó là vô-luân lý và trong đó đạo đức, tốt lành, vẻ đẹp, tình yêu, mà chúng ta đã bàn về nó quá nhiều, chẳng mấy chốc trở thành bại hoại.

Sự hiểu rõ những vấn đề đó sẽ cần đến thời gian chứ? Hay nó sẽ được tạo ra nhờ vào sự thay đổi của thời gian? Nếu thời gian được sử dụng – có nghĩa là nói rằng, vào cuối đời của bạn, bạn sẽ đạt được sự khai sáng – vậy thì trong khoảng giữa đó bạn cứ tiếp tục gieo những hạt giống của bại hoại, chiến tranh, hận thù. Vậy là liệu cách mạng bên trong cơ bản này có thể xảy ra ngay tức khắc? Nó có thể xảy ra ngay tức khắc khi bạn thấy sự nguy hiểm của tất cả điều này. Nó giống như thấy sự nguy hiểm của một vực thẳm, của một con thú hoang, của một con rắn độc; lúc đó có hành động tức khắc. Nhưng chúng ta không thấy sự nguy hiểm của tất cả phân chia này mà xảy ra khi cái “ngã”, cái “tôi”, trở thành quan trọng – và sự phân chia của cái “tôi” và cái “không tôi”. Khoảnh khắc có sự phân chia đó trong chính bạn, phải có xung đột; và xung đột là chính gốc rễ của sự thoái hóa. Vì vậy, người ta phải có trách nhiệm để tìm được cho chính người ta vẻ đẹp của thiên định, bởi vì chỉ như thế, cái trí, được tự do và không bị quy định, trực nhận điều gì là sự thật.

Đặt ra những câu hỏi là điều quan trọng; nó không chỉ là cách để người ta tự phơi bày mình, nhưng trong khi đặt ra những câu hỏi người ta sẽ tự tìm ra cho chính mình câu trả lời. Nếu người ta đặt câu hỏi đúng đắn, câu trả lời sẽ nằm trong câu hỏi. Người ta phải nghi ngờ mọi thứ trong sống, mái tóc ngắn hay mái tóc dài của người ta, quần áo của người ta, cách người ta đi, cách người ta ăn, người ta suy nghĩ gì, người ta cảm thấy như thế nào – mọi thứ phải được tìm hiểu: vậy là cái trí trở nên nhạy cảm, sinh động và thông minh lạ thường. Một cái trí như thế có thể thương yêu; một cái trí như thế, tự nó, biết một cái trí tôn giáo là gì.

Người hỏi: Thiên định mà ông trình bày là gì?

Krishnamurti: Thậm chí bạn có biết bất kỳ ý nghĩa gì của thiên định hay không?

Người hỏi: Tôi biết có nhiều hình thức của thiền định, nhưng tôi không biết ông nói về loại nào.

Krishnamurti: Một hệ thống của thiền định không là thiền định. Một hệ thống hàm ý một phương pháp, mà bạn luyện tập vì mục đích đạt được điều gì đó tại khúc cuối. Điều gì đó được luyện tập lặp đi và lặp lại trở thành máy móc, phải không? Làm thế nào một cái trí máy móc – mà đã bị rèn luyện và bị xuyên tạc, bị hành hạ để tuân theo một khuôn mẫu của điều gì nó gọi là thiền định – hy vọng kiếm được một phần thưởng tại khúc cuối – được tự do để quan sát, để học hỏi?

Có vô số trường phái, ở Ấn độ và xa hơn nữa ở phương Đông, nơi họ dạy những phương pháp của thiền định – nó thực sự rất kinh hoàng. Nó có nghĩa rèn luyện cái trí một cách máy móc; vì vậy nó không còn tự do và không hiểu rõ vấn đề.

Vậy là khi chúng ta sử dụng từ ngữ “thiền định” chúng ta không có ý điều gì đó được luyện tập. Chúng ta không có phương pháp. Thiền định có nghĩa tỉnh thức; tỉnh thức được điều gì bạn đang làm, điều gì bạn đang suy nghĩ, điều gì bạn đang cảm thấy, tỉnh thức mà không có bất kỳ chọn lựa, để quan sát, để học hỏi. Thiền định là tỉnh thức được tình trạng bị quy định của người ta, làm thế nào người ta bị quy định bởi xã hội mà trong đó người ta sống, trong đó người ta đã được nuôi nấng, bởi sự tuyên truyền tôn giáo – tỉnh thức mà không chọn lựa, mà không biến dạng, mà không ao ước nó khác hẳn. Từ tỉnh thức này sự chú ý hiện diện, khả năng để hoàn toàn chú ý. Vậy là có sự tự do để thấy những sự việc sự vật như chúng thực sự là, mà không biến dạng. Cái trí trở nên yên tĩnh, rõ ràng, nhạy cảm; thiền định như thế tạo ra một chất lượng của cái trí mà tuyệt đối tĩnh lặng – người ta có thể nói mãi về chất lượng đó, nhưng nó sẽ chẳng có ý nghĩa gì nếu nó không hiện diện.

Người hỏi: Cách này sẽ không dẫn đến cô lập hơn, rối loạn hơn hay sao?

Krishnamurti: Trước hết: hầu hết những con người không bị rối loạn quá nhiều hay sao? Bạn không bị rối loạn à? – hãy thấy sự kiện, hãy biết liệu bạn có bị rối loạn hay không. Một cái trí rối loạn, dù nó làm bất kỳ điều gì, tạo ra sự rối loạn.

Một cái trí mà bị rối loạn nói “Tôi sẽ thực hành thiền định,” hay “Tôi sẽ tìm ra tình yêu là gì” – làm thế nào một cái trí bị rối loạn có thể tìm ra bất kỳ điều gì, ngoại trừ sự chiếu rọi rối loạn riêng của nó. Nếu người ta đã nhận ra sự kiện này, vậy thì người ta sẽ làm gì?

Người ta bị rối loạn và người ta cố gắng tạo ra một trạng thái của cái trí mà không bị rối loạn. Người ta thử nghiệm việc này, việc kia, mười sự việc khác nhau – dùng thuốc men, nhậu nhẹt, tình dục, những tẩu thoát – bạn theo kịp chứ – ném bom, bất kỳ việc gì. Điều đầu tiên là chấm dứt hành động, chấm dứt làm bất kỳ việc gì. Cũng vậy, người ta phải chấm dứt mọi chuyển động đi khỏi sự rối loạn để cho không còn hành động nào xuất hiện, hay rời khỏi, sự rối loạn. Vậy là lúc đó tất cả hành động kết thúc, chỉ còn có sự rối loạn. Không có tẩu thoát khỏi nó, cũng không cả cố gắng tìm được một cách thoát khỏi nó, gây ra rối loạn thêm nữa; tư tưởng không liên quan đến hành động trong khoảnh khắc đó. Tiếp theo, câu hỏi nảy sinh: bạn tỉnh thức được sự rối loạn này như cái gì đó bên ngoài của bạn như “người quan sát” hay bạn là bộ phận của sự rối loạn này? “Người quan sát” khác biệt vật được quan sát – sự rối loạn? Nếu “người quan sát” bị tách rời khỏi vật được quan sát vậy thì có một mâu thuẫn – chính mâu thuẫn đó là nguyên nhân của sự rối loạn? Vậy là, điều quan trọng là cái trí nhìn sự rối loạn này như thế nào. Nó nhìn nó như điều gì đó phân chia, tách rời khỏi chính nó, hay “người quan sát” là vật được quan sát? Làm ơn hãy hiểu rõ sự việc quan trọng nhất này. Ngay khi bạn đã hiểu rõ sự việc này, bạn sẽ thấy nó đã tạo ra sự khác biệt lạ thường như thế nào trong sống; tất cả xung đột đều tan biến. “Người quan sát” không còn nói: “Tôi phải thay đổi nó”, “Tôi phải tạo ra sự rõ ràng”, “Tôi phải khuất phục nó”, “Tôi phải cố gắng hiểu rõ nó”, “Tôi phải tẩu thoát khỏi nó”. Mọi hoạt động như thế là hoạt động của “người quan sát” mà đã tự tách rời chính anh ấy khỏi sự rối loạn và đã sinh ra xung đột giữa chính anh ấy và sự rối loạn.

Người hỏi: Tôi thừa nhận sự rối loạn của tôi.

Krishnamurti: A! Khoảnh khắc bạn nói “Tôi thừa nhận sự rối loạn của tôi”, có một thực thể mà thừa nhận nó. Bạn không thấy sự quan trọng của điều này. Tôi quan sát; trong quan sát tôi phát hiện tôi đang quan sát như một bên ngoài, hay như bộ phận của sự rối loạn này? Nếu tôi là bộ phận của sự rối loạn này, cái trí trở nên tuyệt đối yên lặng, không có chuyển động, tôi đứng yên, tôi không chuyển động khỏi nó. Thế là, khi không có sự tách rời giữa “người quan sát” và vật được quan sát, có sự kết thúc hoàn toàn của sự rối loạn.

Và câu hỏi khác được đưa ra: “Nếu tôi phải học hỏi từ chính tôi, điều gì xảy ra khi thế giới quanh tôi kiểm soát tôi, bắt buộc tôi tham gia vào nó, dẫn tôi đến chiến tranh, bảo tôi phải làm gì thuộc chính trị, thuộc kinh tế, thuộc tôn giáo? Có những người tâm lý học và những đạo sư từ phương Đông – tất cả họ đều bảo tôi phải làm gì. Nếu tôi vâng lời – mà là điều gì tất cả họ đều muốn tôi như thế, hứa hẹn Nơi Không tưởng tại khúc cuối của nó, hay Niết bàn, Khai sáng hay Chân lý – thế là tôi trở thành máy móc. Nghĩa lý gốc của từ ngữ “obey” là nghe. Bằng cách nghe liên tục điều gì những người khác bảo tôi, tôi dần dần rơi vào sự vâng lời. Nếu tôi học hỏi từ chính tôi, tôi cũng học hỏi từ những người khác. Và nếu chính phủ yêu cầu tôi gia nhập quân đội, tôi sẽ làm điều gì tôi nghĩ là đúng đắn tại khoảnh khắc tôi được yêu cầu. Một cái trí tự do không vâng lời. Một cái trí tự do là tự do bởi vì trong chính nó không có sự rối loạn. Vậy là bạn sẽ hỏi. “Điều gì là sự tốt lành của có một cá thể, một con người, với một cái trí như thế khi quanh nó có sự bại hoại, sự rối loạn?” Bạn nghĩ rằng bạn sẽ đưa ra câu hỏi như thế khi bạn có một cái trí như thế?

Điều gì là ý nghĩa của có một cái trí hoàn toàn rõ ràng và không bị rối loạn?

Người hỏi: *Chắc chắn sẽ không còn từ ngữ nữa?*

Krishnamurti: Đó là tất cả những phỏng đoán của bạn, đúng chứ? Làm thế nào bạn biết?

Người hỏi: *Những từ ngữ là nền tảng của những ý tưởng. Sẽ không có những ý tưởng nữa và cái trí sẽ là tự do; vậy thì chúng ta sẽ không có những liên hệ, chúng ta sẽ không tìm kiếm nữa. Chúng ta sẽ có sự yên lặng, yên*

lặng tuyệt đối và chúng ta sẽ hiểu rõ. Mọi người có thể có một cái trí tự do.

Krishnamurti: Tôi hiểu điều gì bạn đang nói rất rõ ràng.

Nhưng, trước hết: chúng ta quan tâm đến thế giới như cái gì đó tách rời khỏi chính chúng ta? Thế giới là “bạn” thực sự – không phải “bạn” thuộc lý thuyết? Bạn cảm thấy chất lượng của cái trí mà nói, “Tôi là thế giới, thế giới là tôi, cái tôi và thế giới không là hai thực thể tách rời”? Cái “ngã” bị tách rời khỏi cộng đồng, cái “ngã” tương phản với thế giới, cái “ngã” tương phản với người bạn của bạn, tương phản với người vợ của bạn, người chồng của bạn. Cái “ngã” là quan trọng nhất, phải không? Và cái “ngã” đó đang đặt ra câu hỏi, “Thế giới sẽ là gì nếu không có cái ngã”? Hãy tìm ra liệu bạn có thể sống mà không có cái “ngã” và vậy là bạn sẽ thấy sự thật của nó. Cũng có câu hỏi trước: điều gì là sự tốt lành của một con người trong thế giới mà có một cái trí trong sáng, rõ ràng, tự do – mấu chốt của nó là gì? Lúc này, ai đang đặt câu hỏi? Anh ấy mà bị rối loạn hay anh ấy mà cái trí rõ ràng, không bị rối loạn, tự do? “Ai” đang đặt ra câu hỏi? Bông hoa đặt ra câu hỏi này? Tình yêu đặt ra câu hỏi này? Bạn đặt ra một câu hỏi thuộc loại này khi bạn đối diện với một nghi vấn rất ráo? Bạn đặt ra câu hỏi này: nó có giá trị gì nếu tôi biết thương yêu có nghĩa gì khi những người khác không biết thương yêu có nghĩa gì? Bạn chỉ thương yêu. Bạn không đặt ra câu hỏi này. Khi bạn không có sợ hãi, thuộc tâm lý, và mọi người quanh bạn có sợ hãi này, lúc đó liệu bạn sẽ hỏi: “Điều gì là sự tốt lành của tôi không có sợ hãi khi tất cả những người khác có sợ hãi?” Lúc đó bạn làm gì? Bạn không có sợ hãi và những người khác có sợ hãi – bạn làm gì? – bạn giúp đỡ tôi học hỏi toàn cấu trúc của sợ hãi.

Người hỏi: Làm thế nào ông ngăn ngừa ngôn ngữ đang tạo tác sự phân chia? Mỗi ngôn ngữ có cấu trúc đặc trưng riêng của nó, một khuôn mẫu vững chắc, và ngôn ngữ trở thành một rào cản.

Krishnamurti: Vậy là, làm thế nào người ta vượt qua rào cản này? Quá rõ ràng rằng từ ngữ không là sự việc? Dù bạn sử dụng một từ ngữ Ý hay một từ ngữ Anh hay một từ ngữ Hy

lập, từ ngữ đó không là sự việc. Từ ngữ “cái cửa” không là cái cửa. Từ ngữ, sự diễn tả, sự giải thích, không là vật được giải thích hay được diễn tả: nếu điều này được thấy, vậy thì không còn sự lệ thuộc vào từ ngữ nữa. Hiện nay tư tưởng được sáng chế bởi từ ngữ; tư tưởng luôn luôn đang đáp lại, tùy theo ký ức, trong những cấu trúc bằng từ ngữ. Tư tưởng bị giới hạn bởi những từ ngữ, là nô lệ của những từ ngữ. Liệu người ta có thể lắng nghe mà không có sự can thiệp của những từ ngữ? Bạn nói với tôi, “Anh yêu em”, nhưng điều gì xảy ra ở đó? Những từ ngữ không có bất kỳ ý nghĩa gì cả; nhưng có lẽ có một cảm giác của liên hệ mà đã không được tạo ra bởi sự đáp lại của tư tưởng đến những từ ngữ; có lẽ có một hiệp thông trực tiếp. Vậy là cái trí, đang ý thức được rằng từ ngữ không là sự việc, rằng từ ngữ, mà là tư tưởng, can thiệp, lắng nghe một cách tự do, không có thành kiến, – như nó thực hiện khi bạn nói “Anh yêu em”.

Liệu bạn có thể lắng nghe mà không diễn giải, biến dạng – lắng nghe như có lẽ bạn lắng nghe một con chim đang hát? (Ở Ý có quá ít chim chóc; họ giết chết chúng. Chúng ta là những con người thật hung ác.) Liệu bạn có thể lắng nghe con chim đang hát mà không có sự bình phẩm bằng từ ngữ, mà không đặt tên nó, mà không đang nói, “Nó là một con sáo đen”, “Tôi muốn tiếp tục lắng nghe nó”; liệu bạn có thể lắng nghe mà không có bất kỳ sự can thiệp nào, chỉ lắng nghe –Ồ! Bạn có thể, phải không? Bây giờ: liệu bạn có thể lắng nghe một cách bình thản đến điều gì xảy ra trong chính bạn? – mà không thành kiến, mà không một công thức, mà không biến dạng – giống như có lẽ bạn lắng nghe tiếng chuông đó (tiếng reng reng của cái chuông) mà không có bất kỳ liên tưởng nào; chỉ đang lắng nghe âm thanh thuần khiết của nó; vậy là bạn là âm thanh, bạn không đang lắng nghe âm thanh như cái gì đó tách rời.

Người hỏi: Để làm điều này chúng ta cần luyện tập.

Krishnamurti: Để lắng nghe như thế bạn cần luyện tập! Người nào đó phải dạy bạn! Khoảnh khắc người nào đó dạy bạn, bạn có đạo sư và môn đồ, uy quyền và người học hỏi. Lúc này khi cái chuông đó reng, bạn lắng nghe nó – mà không

có bất kỳ diễn giải, bằng sự chú ý trọn vẹn? Nếu bạn đã thấy rằng bạn tự nói với chính mình, “Nó là giữa trưa” “Mấy giờ rồi?”, “Đó là giờ ăn”, vậy thì bạn đã thấy rằng bạn thực sự không đang trao sự chú ý trọn vẹn đến âm thanh đó; vậy là bạn đã học hỏi – bạn đã không được dạy bảo – rằng bạn đã không đang lắng nghe.

Người hỏi: Có một khác biệt giữa một tiếng chuông reng hay một con chim hót, trái lại, và một từ ngữ trong một câu mà được ràng buộc với những từ ngữ khác. Tôi có thể tách rời âm thanh của một con chim, nhưng một từ ngữ trong một câu tôi không thể tách rời.

Krishnamurti: Lắng nghe một con chim là khách quan, bên ngoài. Nhưng liệu tôi có thể lắng nghe chính tôi đang sử dụng một từ ngữ trong ngữ cảnh của một câu; liệu tôi có thể lắng nghe từ ngữ và được tự do khỏi từ ngữ lẫn ngữ cảnh của nó?

Bạn có lẽ nói: “Đó là một cái bàn đẹp.” Bạn đã cho cái bàn đó sự tán thưởng nào đó; bạn đã nhận xét nó đẹp. Tôi có lẽ nhìn nó và nói: “Cái bàn xấu quá.” Vì vậy từ ngữ chỉ rõ cảm thấy của bạn; nó không là sự việc thực tế; nó hiện diện như một liên tưởng. Liệu bạn có thể nhìn người bạn của bạn mà không có hình ảnh bạn đã tạo ra về người bạn đó – hình ảnh là từ ngữ, biểu tượng? Chúng ta không thể, bởi vì chúng ta không biết hình ảnh đã được dựng lên như thế nào. Bạn nói cho tôi điều gì đó, mà là vui thú, và tôi tạo ra một hình ảnh từ đó, rằng bạn là người bạn của tôi; người nào khác nói cho tôi điều gì đó mà gây bức dọc, tương tự như thế tôi dựng lên một hình ảnh; khi tôi gặp bạn nó là một người bạn, khi tôi gặp một người khác nó là một kẻ thù. Nhưng liệu cái trí không dựng lên một hình ảnh nào cả, mặc dù bạn nói những sự việc dễ chịu hay bức dọc? Nó có thể ngừng dựng lên hình ảnh khi tôi trao sự chú ý; vậy là không có dựng lên hình ảnh; tôi có thể lắng nghe – lắng nghe mà không có bất kỳ hình ảnh nào.

Người hỏi: Liệu có thể quay trở lại điều gì ông nói lúc đầu, về sự thay đổi chính chúng ta trong xã hội. Liệu có thể thực sự thay đổi chính bạn khi bạn phải giữ gìn

những liên hệ của bạn. Tôi ở trong thế giới Tự bản và tất cả những liên hệ của tôi đều liên quan đến tiền bạc nếu không tôi sẽ chết đói.

Krishnamurti: Và nếu bạn sống trong thế giới Cộng sản bạn cũng sẽ điều chỉnh chính bạn ở đó.

Người hỏi: Chính xác.

Krishnamurti: Vậy thì bạn sẽ làm gì?

Người hỏi: Làm thế nào tôi có thể thay đổi?

Krishnamurti: Bạn đã đặt ra câu hỏi: nếu tôi sống trong một xã hội tự bản tôi phải điều chỉnh mình đến những đòi hỏi thuộc tự bản; tuy nhiên nếu tôi sống trong một xã hội cộng sản, xã hội chuyên chế, quan liêu, tôi cũng phải điều chỉnh chính xác cùng những sự việc – vậy là tôi sẽ làm gì?

Người hỏi: Tôi không nghĩ nó sẽ cùng là một sự việc.

Krishnamurti: Nhưng nó cùng là khuôn mẫu. Ở đó bạn có lẽ có mái tóc ngắn và bạn sẽ phải đi làm việc, làm việc này hay việc kia. Nhưng nó ở trong cùng một vũng xoáy. Bạn sẽ làm gì? Một con người, nhận ra rằng thay đổi bên trong chính anh ấy là điều quan trọng chính yếu – dù anh ấy sống ở đây hay đó – sự quan tâm của anh ấy ở đâu? Anh ấy phải thay đổi chính anh ấy: sự thay đổi này hàm ý gì? Sự tự do khỏi sợ hãi tâm lý, sự tự do khỏi tham lam, ganh ghét, ghen tuông, lệ thuộc; sự tự do khỏi sợ hãi của bị cô độc, khỏi sợ hãi của tuân phục – đúng chứ? Nếu bạn có tất cả những điều này đang vận hành bên trong bạn – nhận ra không tuân phục – bạn sống cũng như bạn có thể, ở đó hay ở đây. Nhưng, bất hạnh cho chúng ta, điều quan trọng nhất không phải là sự cách mạng bên trong nhưng lại là thay đổi điều này và điều kia ở bên ngoài.

Người hỏi: Và điều gì xảy ra nếu người nào đó giết chết ông?

Krishnamurti: A! Không người nào có thể giết chết một con người tự do. Họ có thể móc mắt anh ấy ra; phía bên trong anh ấy tự do, không thứ gì có thể chạm được sự tự do đó.

Người hỏi: Ông làm ơn cho một định nghĩa của chủ nghĩa vị kỷ?

Krishnamurti: Nếu bạn cần một định nghĩa làm ơn hãy tra cứu nó trong một quyển tự điển. “Định nghĩa” – làm ơn, tôi đã nói rất kỹ càng rằng sự diễn tả không là vật được diễn tả. Cái ngã này mà luôn luôn đang tách rời chính nó là gì? Mặc dù bạn thương yêu người nào đó, dù bạn ngủ với người nào đó, vân vân, luôn luôn có cái ngã này mà tách rời – với những tham vọng của nó, những sợ hãi của nó, những phiền muộn của nó, với tự-bận rộn của nó trong tự-thương xót mình. Chừng nào cái ngã đó còn tồn tại phải có sự tách rời, chừng nào cái ngã đó còn tồn tại phải có xung đột – đúng chứ? Làm thế nào cái ngã đó biến mất – mà không có nỗ lực? Khoảnh khắc bạn tạo ra một nỗ lực, có cái “Ngã cao hơn”, tạm gọi như thế, mà đang chi phối cái “Ngã thấp hơn.” Làm thế nào cái trí có thể làm tan biến sự việc này được gọi là cái “ngã”? Cái ngã là gì? – nó là một bó của những kỷ niệm? – hay nó là cái gì đó vĩnh cửu? Nếu nó là một bó của những kỷ niệm, nó thuộc về quá khứ; đó là vật duy nhất mà bạn có, nó không vĩnh cửu. Cái ngã là cái “tôi” mà đã tích lũy hiểu biết và trải nghiệm, như ký ức, như đau khổ; và điều đó trở thành trung tâm mà trong nó tất cả hành động xảy ra. Hãy thấy nó thực sự như nó là.

Mỗi tôn giáo, mỗi xã hội và văn hóa, nhận ra rằng cái “ngã” muốn biểu lộ chính nó; trong nghệ thuật, tự-biểu lộ là điều quan trọng cực kỳ; nó cũng rất quan trọng trong sự khẳng định để thống trị của nó. Mỗi tôn giáo đã cố gắng triệt tiêu cái ngã – đừng bận tâm về cái ngã, “Đặt Thượng đế trong vị trí của nó, hay chính thể trong vị trí của nó”. Và điều đó đã không thành công. Cái ngã đã đồng hóa mình với Thượng đế – dù nó là bất kỳ điều gì – và thế là nó vẫn còn y nguyên. Chúng ta đang nói: hãy quan sát cái ngã đó trong vận hành, học hỏi về nó, nhìn ngắm nó; tỉnh thức được nó, đừng triệt tiêu nó, đừng nói, “Tôi phải loại bỏ nó” hay “phải thay đổi nó”, chỉ nhìn ngắm nó, mà không có bất kỳ chọn lựa nào, mà không có bất kỳ biến dạng nào; vậy là từ nhìn ngắm và học hỏi đó, cái ngã biến mất.

Rome.

21 tháng mười 1970.